

SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE CHEVTOCHÈNKO À LÉOPOL.

MATÉRIAUX
pour l'Ethnologie ukraino-ruthène,
publiés par la Commission ethnographique.

Tome dixième.

МАТЕРІЯЛИ
ДО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ.

ТОМ X.

ВИДАЄ ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСІЯ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

Львів.

Лéopol.

1908.

В ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА
під надзором К. Водярацького.

ЗМІСТ.

Перша частина.

	стор.
1. <i>Федір Вовк</i> : Антропометричні досліді українського населення Галичини, Буковини й Угорщини	1—39
Типи Гуцулів, таблиці I—XII	11—64
Антропологічна карта Гуцульщини, табл. XIII	65
До карти	67
2. <i>Михайло Зубрицький</i> : Верхня вовняна ноша українсько-руського народу в Галичині	69—76
Взріці крою і ноші у Бойків, таблиці I—XXXII	77—104

Друга частина.

Нові описи весіль:

1. <i>Володимир Гнатюк</i> : Бойківське весіле в Мшанці (старосамбірського повіта)	1 29
2. <i>Володимир Гнатюк</i> : Весіле в Керестурі (бачбодрогської столиці, в полудневій Угорщині)	30—81
3. <i>Юрій Кміт</i> : Бойківське весіле в Гвіздці (турчанського повіта)	82—100
4. <i>Володимир Левинський</i> : Бойківське весіле в Доброгостові (дрогобницького повіта)	101—120
5. <i>Др. Зенон Кувеля</i> : Бойківське весіле в Лавочнім стрийського повіта)	121—150
6. <i>Увага</i>	151

ПЕРША ЧАСТИНА.

Digitized by Google

Recherches anthropométriques sur la population ukrainienne de la Galicie, de la Bukovine et de la Hongrie

par Th. Volkov.

АНТРОПОМЕТРИЧНІ ДОСЛІДИ

українського населення Галичини, Буковини й Угорщини.

У 1903 році Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові до-
ручило мені антропологічні студії у Галичині. Першою і найго-
ловнішою метою моєї праці мали бути антропологічні поміри.
Отже замовивши усі потрібні до того прилади у відомого париж-
ського майстра Collin'a, я мусів найперше зазначити собі межі, до
яких могли йти ті поміри. На можливість усєї антропометричної
схеми, уложеної у влясичних Instructions Брокá, годї було числити,
вважаючи на те, що ставати до міряння цілком роздягненими зго-
дилось би хіба занадто вже не багато людей і таким робом по-
міри не дали-б потрібного числа спостережень. Треба було, стало
буть, уложити таку схему помірів, яка-б була можлива без роздя-
гання людей цілком, а проте усе-б таки задовольняла хоч найго-
ловніші антропометричні вимагання. Така схема й була нарешті
уложена, дякуючи запомозї проф. парижської Антропологічної
Школи і директора антропологічної лябораторії при Ecole des
Hautes Etudes дра Л. Манувріє, який був ласкав обмірковати зо
мною кожний помір і дав менї пораду до споруження дуже прак-
тичної форми записних листиків, окрімних задля кожної змряної
людини.

Приїхавши до Львова я з помічю Наукового Товариства ім.
Шевченка і як делетований від Парижського Антропологічного То-
вариства знайшов дуже прихильне відношення до себе галицького
уряду, який зараз-же видав менї дозвіл на роблення помірів і фо-
тографій по усїх повітах Галичини, куди я тоді наміряв удати

ся. Мені здавало ся найбільше відповідним використати поперед усього такі зібраня людей, як шпиталї, касарні, а де можна було вязниці і т. и. Через це я й почав з Черемшля, де др. М. Кос з найбільшою ласкою поміг мені здобути спроможність пере-міряти Русинів у величезному військовому шпиталї. Скінчивши цю працю з допомогою дд. Гарматія і М. Русова, я вдавсь до міського шпиталя, де міг зміряти кілька жінок. Перевравшись потім до Коломні, я у протягу щось двох тижнів зробив кілька по-мірів у шпиталї, у міському аресті і перемиряв досить велике ч-сло Русинів-жовнірів у касарні тамошнього гарнізону, дякуючи особливо ласкавій і дуже компетентній допомозі мого вченого прия-теля проф. д-ра Ів. Раковського.

Вдавшись потім з Коломні на Пістєнь, Косів і Кути до Гу-цульщини, я прожив щось днів 10 у Довгополї, де вчл. е. Ів. По-пель своїм впливом дуже допоміг мені у зносинах з його парафія-нами. Повернувши до Кутів і зробивши там досить значне число по-мірів, я на Вижницю переїхав до Буковини і у Чернівцях мав нагоду працювати довший час у величезному кравчому шпиталї, де дякуючи ласкавій допомі д. д-ра Филиповича і двох його асі-стентів д-рів Кані і Пйотровського, міг зміряти дуже значне число як чоловіків, так і жінок.

Подорожі і міряння 1903 року не могли не пересвідчити мене, що антропольогічні студії по шпиталях і подібних до їх закладах, де згромаджено у купі досить багато людей, хоч і дають зразу великий матеріал, але матеріал той завше бува занадто різно-барвний, а до того й не дав спомоги бачити ціле населення і спо-стерегти його загальні антропольогічні відзнаки, не кажучи вже про прикмети етнографічні, які мають, як я переконавсь, дуже велике значіння і задля антропометричних студій. Через це, повертаючись до Галичини у 1904 році, я поклав собі у дальших моїх подоро-жах досліджувати по змозі цілі антропольогічні райони у звязку з їх етнографічними відзнаками і наважив за літо того року обі-здити решту галицької Гуцульщини і частину Бойківщини. Подорож, у якій брав участь і наш знаменитий письменник д-р Ів. Франко, почала ся з с. Мшавця і Дидьови та захопила Локоть; звідти ми у двох вже з д-ром З. Кузелею подались долинами Стрия і Смержанки, на Гарнаву, Соколики, Турочки, Бориню, Вспічки, Комарники, Матків, Смерже, Тухольку і Кальне, аж до Лавочного, а потім з Лавочного до-линою р. Опору, залізницею вже, на Славське, Тухлю, Гребенів, Сколе, Синевідське, Корчин і Крушельницю, де майже скрізь робили ся поміри, фотографії і етнографічні досліді. Потім через кілька

днів пробування у Львові, я виїхав у супроводі д. Рябка знов на Гуцульщину, намірившись на цей раз обїхати поперед усього населену Гуцулами частину Буковини, а далі гуцульські оселі по Чорному Черемошу. Почати прийшло ся знов з Черновець, де я знов, завдяки д-ру Филповичу, мав спроможність працювати більше тижня у кравчому шпиталі, а потім, адобувши собі за помічю д. шкільного іспектора Поповича необхідні папери і листи до дд. сільських учителів, виїхав залізницею до Бродини, де вже починаєть ся гуцульське населення і де я мав нагоду зробити чимало помірив, а потім уже кінчма до Селетина, звідки проїхав ще аж до Шипоту, а вернувшись звідти, долиною р. Путилівки у Плоску, Сергії, Сторонець-Путилів, Двхтинці, Усте-Путилів. Перебравшись відти на другий берег Білого Черемошу, я після кількох днів пробування знов у Довгополі, відвідав гуцульські села по Чорному Черемошу: Ясенів, Криворівню і нарешті Жаба, де, спасибі д-рови Добошинському, міг зібрати те-ж досить значний матеріал. Цім і скінчилась моя експедиція 1904 р.

Збираючись до Галичини у літі 1905 р. я задумав присвятити увесь свій час карпатським Бойкам, як у східній Галичині, так і на Угорщині, доповнивши до того свій гуцульський матеріал іще угорськими Гуцулами. Зробивши невеличку екскурсію до північних Бойків (Грабовець, Головецьке, Плаве і ще раз Смерже — підчас ярмарку) я мусїв виїхати до Будапешту, де був надзвичайно прихильно прийятий д. міністром народної осьвіти д-ром Лукачом, який був ласкав не тільки подати мені офіціальний дозвіл на подорожі й поміра, але й право вільного проїзду по усіх залізницях Угорщини на $3\frac{1}{2}$ місяця. Завдяки такій освіченій уважливості до наукових інтересів, я за ціле літо міг зробити далеко більше, ніж у попередні два роки. Почавши з Синевідська Вижнього я переїхав, перерізуючи долини річок уздовж головного карпатського хребта від залізничної лінії Львів-Лавочне-Мукачів аж до колії Станіславів-Сигот, вибравсь по ній на Угорщину і проїхав знов таки здовж угорського спаду Карпатів від Ясеня (Körgömesö) аж до Лавочного. З галицького боку я відвідав таким робом Синевідсько Нижне, Тишівницю, Побук, Турханів у дол. р. Сукеля — Тисів, Полянцю, Сукіль, Брязу, у дол. р. Сьвічи — Велдіж і Лолин, у д. р. Чечви — Ілеме, Липовицю, у дол. р. Лімниці — Яєїнь і Сливка, у дол. р. Лукви — Прислоп, у дол. р. Золотої Бистриці — Яблінку і нарешті у дол. Бистриці — Надвірну, Пасічну й Зелену. Спустившись залізницею до Яєїня угорського (Körgömesö), я побував у Чорній Тисі, зробив чимало

помірів у самім Ясію, а опісля у Богданах, Рахові, Білому Потоці (Fejér Patak) і Требушанах, після чого подався знов таки адво́ж Карпат на Сигот, де зробив кілька помірів у тамошньому шпиталі, до Новоселиці (Neresznice), Золотарьова (Ötvösfalva), Лисичева (Rókameső), Сваляви (Szolyva) і Стройни (Malmos), де не один раз відвідав вельми шановного о. Ю. Жатковича, безперечно найбільш ученого і найбільш компетентного у етнографічних справах священника-Русина у д'Лій Угорщині. Маючи спроможність широко користуватись угорськими залізницями, я у той-же таки час, проїхав аж до Загребу і поворотом відвідав лемківські оселі у Бачці — Коцуру і Керестур.

Літо 1906 р., не маючи вже так багато часу, як перше, я присвятив майже виключно Лемківщині. Після недовгого перебування у Зарічу, коло Делятина, де я мав нагоду бути між гуцулами долини Пруту, я у супроводі моїх незмінних і дорогих товаришів дд. д-ра Ів. Раковського і д-ра З. Кузелі, заїхав на Лемків від самого Попраду. Побувши у Новому Санчі і залишивши залізницю у Мушні, ми подали ся до Злочького, повернули на Кривицю і Лосє, знов до Н. Санча, переїхали до Грабова, звідти до Горлиць, відтам до Жмигороду і потім до Крампи, де могли зробити досить багато помірів; з Крампи виїздили до Граба, потім удалсь на Поляни, а звідти вибравшись знов до колії, переїхали до Лупкова і скінчили свою подорож у Довжиці, коло Тісної, діставшись таким робом вже майже до Бойківщини.

Таким способом у протягу чотирох літніх вакацій антропологічні досліді українського населення Галичини, Буковини і східної Угорщини були систематично переведені на усім просторі українсько-руських Карпат і можуть, виключаючи дуже невеликі, невідвідані нами кутки, вважати ся у відомій мірі вже викінченими. Переміряно було усього 726 осіб, зроблено більше як 1½ тисячі фотографій антропологічних і етнографічних, зібрана досить велика колекція зразків волосся, не кажучи вже про дуже значні етнографічні і лінгвістичні, зібрані д-ром Кузелею, матеріали і дуже великі етнографічні збірки задля Музея Імп. Александра III у Петербурзі.

Поміри одбували ся скрізь по виробленій мною з д. проф. Л. Манувріє схемі, яка обіймала окрім Ж, назви, національності, професії і літ кожної особи, її фізичний склад (constitution), колір волосся і очей, зріст стоячки і сидячки, довжину руки і ноги по сегментам, довжину, широкість і високість голови і лица, з помірами і зазначенням форми очей, носа, губ і вуха. Поміри зросту

брали ся завше на антропометрі (toise anthropométrique), діаметри — товщинним цирклем (compas d' épaisseur), розміри — пересувним цирклем (compas glissière), звичайним і з довгими перечками (avec branches longues), довжина од ліктя до кінця середнього пальця руки — великим деревяним пересувним-же цирклем. Антропометричною лентою користувались тільки до обміру обводу шиї, якого, нарешті, ми й не вводимо до обчислення результатів помірив. Окрім того на кожному особовому листку (формулярі) робив ся контур кисти руки і ступні і занотовувались ріжні окрімні прикмети, як косе положення розрізу очий, дарвінова шпешечка, монгольське віко, то що. З більшої частини змірянях осіб було здіймано по дві фотографії (face і profil). Нема чого і згадувати, що усі поміри робили ся по системі Броса, яка вживаєть ся у теперішній французькій антропологічній школі, головним представником якої є д. Manouvrier.

I.

Г У Ц У Л И.

Гуцулами звуть по народньому, а тепер вже й у науковій літературі гірське українське населення східно-південних Карпат, яке живе найбільше по долинах рік Прута, Білого і Чорного Черемоша і Білої і Чорної Тиси і належить політично до Східньої Галичини, Буковини й Угорщини. З лінгвістичного і етнографічного боку населення це відріжняєть ся від сусідніх українських груп о стільки, що цілком справедливо творить зовсім окрему українську групу, якій де-які автори надавали навіть неукраїнське і навіть неславянське походження, виводячи його від Узівча Печенігів, то-що... Здогади ці, засновані на цілком фантастичній підставі етимологічних порівнянь (Вагилевич, Голембйовський) давно вже стали неможливими при теперішньому стані етнологічних студій, тая ж ріжниця, яку ми знаходимо між Гуцулами і вищими Українцями залежить мабуть більш усього з одного боку од значно ізольованого географічного положення гуцульських долин, яке зробило можливим вдержатись чымало де-чому дуже архаїчному, а з другого — може й од де-яких впливів західних сусід — Румунів і Угрів. Про це свідчать на наш погляд і те, що сама назва

Гуцул, дуже недавнього і безперечно румунського походження і те, що колишній львівський професор Nasquet, що писав про Гуцулів у кінці XVIII, зве їх Покутянами, підкрислюючи одначе епитетом „die wahren Pokutier“, що вони й тоді ще виразно більше заховували свої етнографічні відзнаки, ніж населення сусіднього Покутя.¹⁾

Як-би не було, а усе те, чим досі відрізняють Гуцулів від інших Українців, зводять ся майже виключно до прикмет лінгвістичних і етнографічних. Що до перших, то вони досить докладно вилічені у всім відомих працях Михальчука²⁾, Огоновського³⁾ і Верхратського⁴⁾. Що-ж до других, які відзначають ся найбільше у будівлі, одежі і окрасах, то про їх можна знайти вже досить докладний матеріал, найбільше у працях Кайндля⁵⁾ і Шухевича⁶⁾. Правда, окрім цих прикмет Головацький вказує ще одну — і то на першому місці: це „Племенний (словянський) тип“, який на погляд Wincentego Pola, під впливом гірської природи визначається ся різкими і сміливими рисами“. Цей-же „тип“, натурально не дуже ясний, у етнографію може бути знайдений тільки антропологічними дослідями, які були початі Коперницьким у 1888 році і стали нарешті метою й нашої праці.

Шукаючи матеріалу задля своїх дослідів, ми найперше мусіли мати якийсь критерій — яке саме населення Галичини вважати за гуцульське? Таким критерієм задля нас розуміється ся могли бути тільки засновані, як ми казали вже, на лінгвістичних і етнографічних відзнаках ісографічні вказівки, які ми знаходимо докладніш усього у Головацького. Зазначені їм і другими (наприклад. Nasquet-ом, Pol-ем і внш.) межі гуцульського населення можуть розуміється ся не відповідати межам антропологічним, але тут ми не маємо чого боятись помилок, бо майже усі (окрім Румунів) сусідні з Гуцулами населення були нами те-ж зміряні і порівнянне здобутих чисел покаже нам зараз, де ми маємо діло з антропологічними Гуцулами, а де — ні.

¹⁾ Nasquet, Neueste phisikalisch-politische Reben in den Jahren 1791, 92 und 93 durch die dactischen, sarmatischen oder nördlichen Karpathen. Nürnberg. 1794. цит. у Головацького, Карпатская Русь (Чт. в. И. О. Ист. и Др. Рос. 1866, ст. 687.

²⁾ Михальчукъ, Труды экспед. въ Югозап. край. П. Чубинского, т. VII, вып. 2.

³⁾ Ogonowski, Studien auf dem Gebiete d. ruth. Sprache.

⁴⁾ Die ruthenischen Mundarten у „Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, ст. 516—517.

⁵⁾ Kaindl (Dr. R. F.) Die Huculen, Wien, 1894.

⁶⁾ Шухевич (В.), Гуцульщина (Матер. до Укр. Етнол.). Львів 1899 і дальші.

Досі антропологічні досліді були зроблені над Гуцулами тільки Коперницьким у Довгополі і Жабю¹⁾ на 48 особах і Вайсбахом мабуть на кількох буковинських Гуцулах, яких він не відрізняв від буковинських Українців у загалі. Що-ж до Гуцулів угорських, то вони не були науково досліджені ні з антропологічного погляду, ні навіть досить докладно з етнографічного.

Нами були зроблені поміри на 187 особах:

У галицькій Гуцульщині на 90 особах (69 чолов. і 21 жін.) між якими було:

з Надвірної — 2 ос., Зеленої — 2, Заріча — 3, Дори — 1, Ямної — 1, Микуличина — 1, Печеніжина — 3, Яблонова — 2, Лючі — 1, Шешор — 1, Березова — 1, Космача — 7, Брустур — 1, Москалівки — 1, Соколівки — 1, Річки — 1, Яворова — 6, Рожна Вел. — 2, Білоберезки — 1, Бервінкової — 2, Ясенова Гор. — 2, Криворівні — 5, Жаба — 16, Перехрестного — 2, Стебного — 2, Довгополя галиц. — 15, Ферескулі — 2, Голов — 2 і Полянки — 5.

У буковинській Гуцульщині на 46 особах (30 чол. і 16 жін.) між якими було:

з Усть-Путилова — 1, Довгополя буков. — 3, Дихтинців — 7, Сторонця-Путилова — 14, Шлоскої — 2, Сергіїв — 1, Шипота — 2, Селетина — 10 і Бродини — 6.

У угорській Гуцульщині на 51 особі (36 чол. і 15 жін.) між якими було:

з Ясіня (Körösmező) — 16, Богданів — 21, Требуші і Білого Потоку (Feierpatak) — 12, Бястрої — 1 і Лугів — 1.

Таким робом ми бачимо, що у числі зміряних осіб були представники трохи не усіх гуцульських осель за дуже невеликими винятками. На великий жаль бездоріжжя і досить осінний вже час не дали нам побувати у Красногорі, Мокрій і Брустурах на Угорщині і у Гривяві у галицькій Гуцульщині, а де які інші причини перешкодили помірам у Зеленій і Рафайловій і по части у долині Прута. Сподіваємось, що дальшими дослідями се буде заповнено, але думаємо одначе, що замітної зміни у загальних результатах наші недоміри зробити не можуть.

Бравши до міряння тільки дорослих осіб (не менш 18 років для чоловіків і 16 для дівчат) і уникаючи скільки можна було міряти людей перестарілих і з фізичними аномаліями, або хорих, ми мали, як видно з наведеної нижче табл. I. більшість міряних людей віку середнього (між 20 і 40 роками).

¹⁾ Kopernicki, Charakterystyka fizyczna Górali ruskich (Zbiór wiadomości do antropologii krajowej, t. XIII, Kraków, 1889).

Табл. 1.

Гуцули	♂					♀				
	до 20 рок.	од 20—30	од 30—40	од 40—50	за 50	до 20 рок.	од 20—30	од 30—40	од 40—50	за 50
Галицькі	3	43	13	8	2	7	7	4	2	1
Буковинські	1	15	6	4	4	8	5	1	1	1
Угорські	2	16	7	4	7	12	2	1	—	—
Гуцули у загалі	6	74	26	16	13	27	14	6	3	2

Переходимо тепер до результатів наших спостережень і по-мірів.

I.

Барва волосся і очий.

По заведеній французькою антропологічною школою системи ми занотували тільки три головні барви: задля волосся — біляву, русу і темну, а задля очий — ясну (блакитні і зелені), мішану (сірі) і темну (карі).

Табл. 2.

Гуцули: Les Houtzoules:	Барва волосся Couleur des cheveux						Барва очий Couleur des yeux					
	білява blonde		руса châtaine		темна brune		ясна claire		мішана mêlée		темна foncée	
	число	%	число	%	число	%	число	%	число	%	число	%
Галицькі . . . . . de la Galicie	3	4 _{3,5}	6	8 _{7,0}	60	86 ₉₅	15	21 ₇	14	20 ₈	40	58 ₀
Буковинські . . . . . de la Bukovine	5	16 ₇	1	3 ₃	24	80 ₀	4	13 ₈	8	26 ₇	18	60 ₀
Угорські . . . . . de la Hongrie	1	2 ₇₈	5	13 ₈	30	83 ₈	9	22 ₁₅	1	2 ₇₈	26	75 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	9	6 ₈	12	8 ₃₉	114	84 ₄₄	28	20 ₀	23	17 ₀₁	84	62 ₀₆

Гуцулки: Houtzoules f.:	Барва волося Couleur des cheveux						Барва очей Couleur des yeux					
	білява blonde		руса châtainne		темна brune		ясна claire		мішана mêlée		темна foncée	
	число	%	число	%	число	%	число	%	число	%	число	%
Галицькі . . . . . de la Galicie	2	9 ₆	4	19 ₀	15	71 ₅	8	38 ₀	3	14 ₀	10	48 ₀
Буковинські . . . . . de la Bukovine	"	"	2	12 ₅	14	87 ₅	2	12 ₅	3	18 ₇	11	68 ₃
Угорські . . . . . de la Hongrie	1	6 ₀	4	26 ₀	10	66 ₇	5	33 ₃	3	20 ₀	7	46 ₀
Гуцулки у загалі . Houtzoules f. en gén.	3	5 ₇₇	10	19 ₃₃	39	75 ₀	15	28 ₈₅	9	17 ₃	28	53 ₈₅

З наведеної таблиці (№ 2) ми найперше бачимо, що кольорація Гуцулів є у загалі темна, особливо що до волосся. Це було спостережено й Коперницьким. Він одначе знайшов у галицьких Гуцулів досить значне число (29%) русявих, яких у нас не багато більше, ніж білявих, а білявих не знайшов зовсім. Наші відсотки біляво і русяво-волосих занадто малі скрізь, а проценти темно-волосих виносять більш 84% у чоловіків і 75% у жінок, з чого виходить, що між жінками русявих трохи більше, ніж між чоловіками. Цікаво звернути увагу, що у галицьких Гуцулів темноволосих трохи більше між чоловіками, тоді як у буковинських — між жінками. Хоч при тім треба завважати, що число зміряних жінок на Буковині дуже невелике. У загалі-ж різниця кольорації волосся між Гуцулами галицькими, буковинськими і угорськими дуже незначна.

Що-ж до очей, то тут уже темна кольорація хоч і переважає, але не так значно, а у галицьких жінок не доходить навіть до 50%. Найбільш темнооких ми знаходимо між угорськими чоловіками, далі йдуть буковинські, а нарешті вже галицькі. Дуже цікаво одначе застерегти те, що % мішаних очей, який вказує у загалі на егнічну мішанню, у Гуцулів, — не дуже великий і скрізь менше ніж % яснооких, через що можна думати, що Гуцули заховали у своїх горах досить велику у порівнянню з другими народами — українськими і неукраїнськими — чистоту. Чорнява раса почала у їх мішати ся з білявою мабуть не дуже давно і не зайшла у сьому змішуванні дуже далеко. З сього погляду дуже цікаво звернути увагу на те, у якому звязку стоїть колір очей з коліром волосся, що ми побачимо у табл. 3.

Табл. 3.

Гуцули: Houtzoules hom.:	біливі blonds			русяві châtains			чорняві bruns		
	з очима av. les yeux			з очима av. les yeux			з очима av. les yeux		
	ясніші clairs	мішан. mêlés	темніші foncés	ясніші clairs	мішан. mêlés	темніші foncés	ясніші clairs	мішан. mêlés	темніші foncés
Галицькі . . . . . (Galicie)	3	—	—	4	—	—	8	14	40
Буковинські . . . . . (Boukovine)	2	2	1	—	1	—	2	5	17
Угорські . . . . . (Hongrie)	1	—	—	3	—	2	4	1	25
Гуцулки: Houtzoules fem.:									
Галицькі . . . . . (Galicie)	1	1	—	1	1	3	6	1	7
Буковинські . . . . . (Boukovine)	—	—	—	1	1	1	1	2	10
Угорські . . . . . (Hongrie)	1	—	—	1	3	—	3	—	7
Гуцули у загалі . Houtzoules en gén.	8	3	1	10	6	6	24	23	106

Числа цієї таблиці вказують дуже докладно, що колір волосся і колір очей у Гуцулів ідуть поруч: у білявих і очі ясні, у русявих очей ясних найбільше (трохи не з половини), мішаних-же й темних — нарівно, се-б то є очевидна перевага у бік ясних очей; нарешті у чорнявих і очі найбільше темні. Цілком що вніше бачимо ми у більше мішаних народів: між Українцями людей білявого типу (волосся і очей разом) 30%, мішаного 42% і чорнявого 28%, у Великорусів — білявого 37%, мішаного 41% і чорнявого 22%, а у Поляків (російських) — білявого типу 35%, мішаного 46% і чорнявого 19%.¹⁾

¹⁾ Ивановскій (А. А.) Обь антропологическомь составь населенія Россіи. М. 1904. гл. II.

Врст (Taille).

Табл. 4.

Г у ц л и : Houtzoules hommes:	Число зривах Nombre	Абсолютні числа Chiffres absolus		Малого зросту Petite taille до (jusqu' à) 1895		півще середнього audeussous de la moyenne 1800 - 1849		вище середнього audeussous de la moyenne 1850—1899		високого зросту grande taille вище (audeussus) 1700	
		min.—max.	пересічно moyen	число п. abs.	%	число п. abs.	%	число п. abs.	%	число п. abs.	%
		Галицькі (Galicie)	69	1566—1842	1690	4	5 ₈	13	20 ₈	21	28 ₃
Буковинські (Boukoutine)	30	1550—1840	1696	4	10 ₃₅	6	20 ₆	7	24 ₁	13	44 ₄
Угорські (Hongrie)	36	1590—1810	1700	1	5 ₂	7	18 ₃₃	10	27 ₀	18	48 ₁
Гуцули у загальн . . . . . Houtzoules hommes en gén.	135	1550—1842	1694	9	6 ₆₇	26	18 ₀₈	38	29 ₂	62	45 ₁

Г у ц л и к и : Houtzoules femmes:	Число зривах Nombre	Абсолютні числа Chiffres absolus		Малого зросту Petite taille до (jusqu' à) 1899		півще середнього audeussous de la moyenne 1400—1829		вище середнього audeussous de la moyenne 1830—1879		високого зросту grande taille вище (audeussus) 1580	
		min.—max.	пересічно moylene	число п. abs.	%	число п. abs.	%	число п. abs.	%	число п. abs.	%
		Галицькі (Galicie)	21	1435—1648	1545	"	7	33 ₈	10	38 ₈	4
Буковинські (Boukoutine)	15	1496—1697	1576	"	5	33 ₃	4	26 ₆	6	40 ₀	
Угорські (Hongrie)	15	1500—1820	1549	"	2	13 ₃	9	60 ₁	4	26 ₆	
Гуцули у загальн . . . . . Houtzoules femmes en gén.	51	1435—1697	1556	"	14	27 ₁	23	45 ₀	14	27 ₁	

З першого погляду на сю таблицю, ми бачимо, що Гуцули у загалі зросту далеко вище середнього. Найвищі з їх — угорські (чоловіки) зросту рішучо високого (1700 mm), трохи нижче за їх Гуцули буковинські (1696), а найменші Гуцули — галицькі (1690), (а по Коперницькому 1686). Цікаво звернути увагу й на те, що угорські Гуцули відзначають ся і найменшою різницею між найменшим і найбільшим зростом зміряних осіб (220 mm), тоді як у галицьких Гуцулів ся різниця вже значно більша (275 mm), а у буковинських — найбільша (290 mm). Про найбільшу суцільність угорсько-гуцульської групи свідчить і те, що % високого зросту (48,6) між їми найбільший (у буковинських 44,8 а у галицьких 44,9), а % високого, разом з % вище-середнього (75,6) більше ніж у галицьких Гуцулів (73,8), і особливо у буковинських (68,3), тоді як % малого зросту разом з % нижче-середнього (24,3) у їх найменший, тоді як у галицьких Гуцулів він чимало більший (26,1), а у буковинських — найбільший (30,9). У жінок-Гуцулок відносини між числами виходять трохи інші, але-ж треба завважити, що їх було зміряно не досить багато у загалі, а на Буковині й на Уграх і зовсім мало задля того, щоб робити з їх помірив які небудь рішучі висновки.

Порівнюючи зріст Гуцулів до зросту вищих українських груп, ми бачимо, що Гуцули з усіх їх виходять найвищими. Їхні найближчі сусіди на північ — Бойки мають пересічного зросту тільки 1655 mm, а найвищі між Бойками — Тухольці тільки 1660. По той бік Карпат угорські Верховинці трохи вище за Бойків, маючи пересічно 1664 mm зросту, а усе-ж таки далеко не доходять до Гуцулів. Вищий у порівнянню з Бойками зріст Верховинців цілком відповідає вищому зростови угорських Гуцулів у порівнянню з галицькими — се залежить мабуть від меншого % сторонніх домішок на південно-західньому спаді Карпатських гір. Сусіди Гуцулів зі східного боку — галицькі Русини-Долівці, по Маєру і Коперницькому не вище 1640 mm; російські-ж Українці хоч і багато вищі од Галичан (1670 по Івановському), усе-ж таки значно нижчі від Гуцулів. Рівняють ся з їми, коли навіть трохи не вище — ще хиба тільки кубанські козаки, які мають 1701 mm, але се число введено на підставі помірив на добірному військовому людові, історично те-ж з добірного населення — потомків колишніх Запорозжців. Таким побитом виходить, що Гуцули — се найвищі на зріст з усіх українських племен.

У порівнянню з иньшими словянськими народами Гуцули рішучо і далеко вищі на зріст, ніж Поляки (1654 mm), Великоруси

(1657 mm) і через усі українські групи творять собою перехід до західних і особливо до південно-західних Словян: Сербів (1709 mm), Босно-Герцеговинців (1710 mm) і Далматинців (1715 mm), які вже досягають максимум зросту Словян і належать до групи найвищих народів з усіх Європейців.

III.

ГОЛОВНИЙ ПОКАЖЧИК.

Роздивляючись числа наведеної нижче таблиці (табл. 5), ми спостерегаємо зараз-же, що Гуцули у загалі рішучо брахицефали. Пересічний головний показник їх 84,7 у чоловіків і 84,4 у жінок дає нам короткоголовість у порівнянню досить високу, яка далеко відходить од межі навіть суббрахицефалії. Найбільше короткоголовими, як ми бачимо, треба вважати буковинських Гуцулів, за їми майже з однаковим показником йдуть угорські, а галицькі Гуцули мають показник найменший. У відсотних рахунках короткоголовість ся виявляєть ся ще більше рішучо. З усіх зміряних нами Гуцулів-чоловіків тільки яка десята частина перепадає на долю довго- і середньоголовців, решта-ж се-б то більш як 90% — короткоголовці. Між короткоголовцями-ж цілих $\frac{2}{3}$ (60%) належить до справжніх брахицефалів і тільки одна третина (30%) до короткуватоголовців, при чому на угорській Гуцульщині з 36 зміряних чоловіків не було ні одного довгоголовця і ні одного навіть середньоголовця, у загалі-ж долихоцефалів на усі 135 чоловіків було тільки два (один у Галичині і один на Буковині), а між жінками — ні одної. Гуцулки у загалі своїми антропологічними відзнаками не дуже відрізняють ся від чоловіків: головний показник вони мають трохи не той самий, що й чоловіки (84,1), тільки у буковинських Гуцулок він наче трохи вищий ніж у чоловіків, у угорських і галицьких — менший, як то буває майже завше. Процент круглоголових жінок дуже дещо менший ніж чоловіків, а разом із кругловатоголовими навіть трохи більший, тоді як процент середньоголових майже однаковий з чоловіками, а довгоголових Гуцулок, як ми казали вже, між зміряними нами жінками не було ні одної.

Що до інших груп українського народу, то у порівнянню з їми Гуцули виходять із погляду головного показника з усіх Українців найбільш короткоголовими. Скільки можна вчислятись на підставі досі зроблених помірив (цілком випадкових, зроблених без

Табл. 5.

Головний показник (indice céphalique).

Гуцули: Houtzoules h.:	Число виміряних Nombre des mesures		Продовжний діам. diam. antero- poster.		Поперечний діам. diam. transvers.		Головний показник indice céphalique		Довго- голови Dolicho- céph.		Середньо- голови Mesati- céph.		Коротку- голови Brachy- céph.	
	Min.—Max.	Мерецьч. Moeyne	Min.—Max.	Мерецьч. Moeyne	Min.—Max.	Мерецьч. Moeyne	Min.—Max.	Мерецьч. Moeyne	Число Nombre	%	Число Nombre	%	Число Nombre	%
Галицькі (de la Galicie).	165—196	180 ₃	144—170	152 ₀	74 ₃ —94 ₇	84 ₄	1	1 ₆	7	10 ₁	3	33 ₄	38	55 ₀
Буковинські (de la Bouk.)	169—199	181 ₆	142—162	154 ₄	74 ₃ —94 ₇	85 ₁	1	3 ₂	3	10 ₇	6	20 ₀	20	66 ₀
Угорські (de la Hongrie)	171—195	184 ₅	146—172	156 ₀	80 ₆ —93 ₃	85 ₀	"	"	"	"	12	32 ₃	24	67 ₇
Гуцули у загальн. Houtzoules h. en gén. . . .	165—199	181 ₇	142—172	154 ₆	74 ₃ —94 ₇	84 ₇	2	1 ₄	10	7 ₄	41	30 ₃	82	60 ₇
Гуцулки: Houtzoules f.:														
Галицькі (de la Galicie).	159—184	174 ₀	138—152	145 ₇	77 ₇ —88 ₀	83 ₄	"	"	2	9 ₆	8	38 ₁	11	52 ₁
Буковинські (de la Bouk.)	165—180	173 ₄	132—156	148 ₀	79 ₀ —90 ₇	85 ₅	"	"	1	6 ₇	4	25 ₀	11	68 ₇
Угорські (de la Hongrie)	170—190	178 ₀	143—152	148 ₄	79 ₄ —88 ₀	83 ₃	"	"	1	6 ₀	6	40 ₀	8	53 ₃
Гуцулки у загальн. Houtzoules f. en gén. . . .	159—190	175 ₀	132—156	147 ₀	77 ₇ —90 ₇	84 ₁	"	"	4	7 ₆	18	34 ₀	30	57 ₄

ніякої системи і не дуже-то з наукового погляду бездоганних), головний показник Українців у загалі буде приблизно 83,2¹⁾, се-б то далеко нижче гуцульського. З окрімних українських груп найбільше наближають ся до Гуцулів їх найближчі сусіди на західньому боці Карпат — угорські Русини (голов. показ. 84,5) і на східньому південні Бойки (84,6), а окрім того Бойки по верховинах Стрия і Опору, яких Коперницький назвав Тухольцями (84,5) і яких голов. показчик, як і зріст здаєть ся нам далеко побільшеним через вплив угорсько-руських переселенців, що здавна вже йшли тим гірським шляхом, яким іде тепер залізниця на Лавочне. Значно довгоголовіші за їх північні Бойки (83,4) і Лемки (83,3). Майже однаково різнять ся від Гуцулів й Русини Долішньої Галичини (83,4) і далеко ще більше Синевідські Бойки (82,7), яких, як побачимо у особній розвідці про Бойків, слід би вже зачисляти до долішніх Русинів. На російській Україні до Гуцулів трохи наближають ся своїм головним показником, хіба люде з частини Київщини, де він сягає до 84,6; далі-ж голов. показчик іде на схід потрохи зменьшуючись (у Київщині 83,4, у Харківщині 83,1, у Полтавщині 82,7, на Кубанщині 82,1, у Вороніжчині 81,7). Таким робом Гуцули творять собою кульмінаційний пункт української короткоголовости, яка йде, у міру повисшуючись, зі сходу на захід і на Гуцульщині виявляє собою вже перехід від Українців до західно-південних Словян з іще більшим у міру посування на захід головним показником (частина Болгарів — 84,7, Чехи — 85,4, Словінці — 85,4, Босанські Серби — 85,7, Сербо-Хорвати — 86,0, Далматинці — 87,0).

IV.

Зріст у звязку з головним показником і барвою волося та очий.

Маючи вже числа що до зросту, барви волося і очий і головного показника дуже потрібно теперечки роздивити їх разом у звязку між собою, щоб зазначити таким робом перші і за теперішнього стану антропологічних дослідів найголовніші відзнаки, з яких складає ся етнічний тип Гуцулів.

¹⁾ Д. Івановський врахував його значно менший — 82,3, але обмежившись тільки простором російської держави, він не узяв на увагу галицьких Українців, через що й показчик у його вийшов занадто малий.

Табл.

Зріст, головний показник і барва волосся і очей (taille,

Г у ц у л и : Houtzoules hommes :		Число Nombre	Головний показник Indice céphalique							
			довго- голови dolicho- céph.		середно- голови mesati- céph.		коротку- ватогол. sousbry- chuscéph.		коротко- гол. brachy- céph.	
			Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%
Галицькі de la Galicie	Малого зросту	4	"	"	"	"	2	2 ₁	2	2 ₀
	Petite taille									
	Нижче середнього	13	"	"	1	1 ₅	3	4 ₃	9	13 ₁
	Audessous de la m.									
	Вище середнього	21	"	"	3	4 ₃	7	10 ₁	11	16 ₀
	Audessus de la m.									
Великого	31	1	1 ₅	3	4 ₃	11	16 ₀	16	23 ₁	
Grande taille										
У загалі	69	1	1 ₅	7	10 ₁	23	33 ₃	38	55 ₁	
En général										
Буковинські de la Boukvine	Малого зросту	4	"	"	"	"	2	6 ₁	2	6 ₁
	Petite taille									
	Нижче середнього	6	"	"	"	"	1	3 ₂	5	16 ₅
	Audessous de la m.									
	Вище середнього	7	"	"	1	3 ₃	1	3 ₃	5	16 ₅
	Audessus de la m.									
Великого	13	1	3 ₃	2	6 ₁	2	6 ₁	8	26 ₃	
Grande taille										
У загалі	30	1	3 ₃	3	10 ₀	6	20 ₀	20	66 ₅	
En général										
Угорські de la Hongrie	Малого зросту	1	"	"	"	"	"	"	1	2 ₈
	Petite taille									
	Нижче середнього	7	"	"	"	"	2	5 ₀	5	14 ₀
	Audessous de la m.									
	Вище середнього	10	"	"	"	"	3	8 ₃	7	19 ₅
	Audessus de la m.									
Великого	18	"	"	"	"	7	19 ₅	11	30 ₅	
Grande taille										
У загалі	36	"	"	"	"	12	33 ₄	24	66 ₉	
En général										
Гуцули у загалі Houtzoules en g.	Малого зросту	9	"	"	"	"	4	3 ₀	5	3 ₁
	Petite taille									
	Нижче середнього	26	"	"	1	0 ₇	6	4 ₄	19	14 ₁
	Audessous de la m.									
	Вище середнього	38	"	"	4	3 ₀	11	8 ₁	23	17 ₀
Audessus de la m.										
Великого зр.	62	2	1 ₄	5	3 ₇	20	14 ₅	35	25 ₀	
Grande taille										
Гуцули у загалі	135	2	1 ₄	10	7 ₄	41	30 ₅	82	60 ₇	
Houtzoules en général										

Б а. ђ

indice céphalique et couleur des cheveux et des yeux).

Барва волося Couleur des cheveux						Барва очий Couleur des yeux					
світла blonde		русява châtainе		темна brune		світла claire		мішана mélangée		темна foncée	
Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%
"	"	1	1 ₅	3	4 ₃	2	2 ₀	"	"	2	2 ₀
"	"	1	1 ₅	12	17 ₄	1	1 ₅	4	5 ₈	8	11 ₀
1	1 ₅	"	"	20	29 ₀	7	10 ₁	2	2 ₀	12	17 ₄
2	2 ₉	4	5 ₈	25	36 ₃	5	7 ₂	8	11 ₃	18	26 ₁
3	4 ₄	6	8 ₃	60	86 ₉	15	21 ₇	14	20 ₃	40	58 ₀
1	3 ₃	"	"	3	10 ₀	"	"	1	3 ₃	3	10 ₀
2	6 ₇	1	3 ₃	3	10 ₀	1	3 ₃	2	6 ₇	3	10 ₀
1	3 ₃	"	"	6	19 ₃	1	3 ₃	1	3 ₃	5	16 ₆
1	3 ₃	"	"	12	39 ₉	2	6 ₇	4	13 ₃	7	23 ₃
5	16 ₆	1	3 ₃	24	79 ₈	9	13 ₃	8	26 ₃	18	59 ₀
"	"	"	"	1	2 ₃	"	"	"	"	1	2 ₃
1	2 ₃	"	"	6	16 ₆	2	5 ₈	"	"	5	14 ₀
"	"	3	8 ₄	7	19 ₅	4	11 ₁	"	"	6	16 ₆
"	"	2	5 ₈	16	44 ₂	3	8 ₄	1	2 ₃	14	38 ₃
1	2 ₃	5	14 ₀	30	83 ₃	9	25 ₁	1	2 ₃	26	72 ₁
1	0 ₇	1	0 ₇	7	5 ₃	2	1 ₄	1	0 ₇	6	4 ₄
3	2 ₇	2	1 ₄	21	15 ₄	4	2 ₀	6	4 ₄	16	11 ₇
2	1 ₄	3	2 ₃	33	24 ₄	12	9 ₀	3	2 ₃	23	17 ₀
3	2 ₃	6	4 ₄	53	39 ₄	10	7 ₄	13	9 ₀	32	29 ₁
9	6 ₇	12	8 ₃	114	84 ₄	28	20 ₇	23	17 ₀	84	62 ₂

Гуцулки: Houtzoules femmes:		Число Nombre	Головний показчик Indice céphalique							
			довго- голови dolicho- céph.		середно- голови mesati- céph.		коротко- вагогл. sousbra- chycéph.		коротко- гол. brachy- céph.	
			Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%
Галицькі de la Galicie	Малого wzrostу .... Petite taille	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	Нижче середнього... Audessous de la m.	7	"	"	1	4 ₁	3	14 ₂	3	14 ₂
	Вище середнього... Audessus de la m.	10	"	"	"	"	3	14 ₂	7	33 ₈
	Великого	4	"	"	1	4 ₃	2	9 ₅	1	4 ₈
	У загалі..... En général.....	21	"	"	2	9 ₅	8	38 ₀	11	52 ₅
Буковинські de la Boukvine	Малого wzrostу .... Petite taille	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	Нижче середнього... Audessous de la m.	5	"	"	1	6 ₇	"	"	4	26 ₇
	Вище середнього... Audessus de la m.	4	"	"	"	"	2	13 ₃	2	13 ₃
	Великого	6	"	"	"	"	2	13 ₃	4	26 ₇
	У загалі..... En général.....	15	"	"	1	6 ₇	4	26 ₇	10	66 ₇
Угорські de la Hongrie	Малого wzrostу .... Petite taille	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	Нижче середнього... Audessous de la m.	2	"	"	1	6 ₇	1	6 ₇	"	"
	Вище середнього... Audessus de la m.	9	"	"	"	"	3	20 ₀	6	40 ₀
	Великого	4	"	"	"	"	2	13 ₃	2	13 ₃
	У загалі..... En général.....	15	"	"	1	6 ₇	6	40 ₀	8	53 ₃
Гуцули у загалі Houtzoules eng.	Малого wzrostу .... Petite taille	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	Нижче середнього... Audessous de la m.	14	"	"	3	5 ₈	6	11 ₅	5	9 ₈
	Вище середнього... Audessus de la m.	23	"	"	"	"	8	15 ₆	15	29 ₄
	Великого вр. .... Grande taille	14	"	"	1	1 ₀	6	11 ₈	7	13 ₇
Гуцулки у загалі..... Houtzoules f. en général..	51	"	"	4	7 ₈	20	39 ₂	27	52 ₅	

66. ♀

Барва волоса Couleur des cheveux						Барва очей Couleur des yeux					
світла blonde		русява châtainе		темна brune		ясна claire		мішана mélangée		темна foncée	
Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%	Число Nomb.	%
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1	4 ₈	1	4 ₈	5	23 ₈	3	14 ₂	"	"	4	19 ₀
1	4 ₃	3	14 ₂	6	28 ₄	2	9 ₅	3	14 ₂	5	23 ₈
"	"	"	"	4	19 ₀	3	14 ₂	"	"	1	4 ₈
2	9 ₅	4	19 ₀	15	71 ₅	8	38 ₀	3	14 ₂	10	47 ₈
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	1	6 ₇	4	26 ₇	"	"	2	13 ₈	3	20 ₀
"	"	1	6 ₇	3	20 ₀	"	"	"	"	4	26 ₇
"	"	"	"	6	40 ⁰	2	13 ₃	"	"	4	26 ₇
"	"	2	13 ₈	13	86 ₇	2	13 ₈	2	13 ₈	11	73 ₈
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	2	13 ₈	"	"	"	"	2	13 ₈
1	6 ₇	4	26 ₇	4	26 ₇	4	26 ₇	3	20 ₀	2	13 ₈
"	"	"	"	4	26 ₇	1	6 ₇	"	"	3	20 ₀
1	6 ₇	4	26 ₇	10	66 ₇	5	33 ₃	3	20 ₀	7	46 ₇
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1	1 ₉	2	3 ₈	11	21 ₄	3	5 ₈	2	3 ₈	9	17 ₈
1	1 ₉	8	15 ₀	11	25 ₅	6	11 ₈	6	11 ₈	11	21 ₆
1	1 ₉	"	"	13	25 ₅	6	11 ₈	"	"	8	15 ₈
3	5 ₈	10	19 ₀	38	74 ₅	15	29 ₄	8	15 ₀	28	54 ₃

Передивляючись числа сіх таблиць, ми завважаємо, що у загальнї відмінї зросту не стоять у рішучій залежності од відмін головногo показника і барви — і навпаки. Між особами малого зросту о стільки-ж мало довгоголовців і білявих, як і між людьми середнього і високого зросту. Довгоголовці зовсім не відзначають ся ані меншим, ані більшим зростом од короткоголовців і т. д. Загальну-ж перевагу короткоголовців ми вбачаємо скрізь і серед людей малого і середнього зросту; такою-ж загальною являє ся перевага скрізь-людей високого зросту і темного коліру волося й очий. Єдину і досить характерну вїмку можна завважити хіба у галицьких і угорських Гуцулів, у числах яснооких, відсотки яких у людей вище середнього зросту, особливо в нижче-середнім і малим, більші ніж у людей високого зросту, що вказує на якусь домішку низькорослого і білявого елемента, але-ж ся тенденція побільшання яснооки і зменшення зросту нарешті дуже слаба і ні трохи не порушує основного перемагання скрізь великого зросту, короткоголовости і чорнявости. Усе оце вказує, що на Гуцульщині ми маємо діло з населеннем у значній мірі одноманїтним і у порівнянню досить чистої раси, до якої коли й встряло трохи сторонніх домішок, то хіба дуже випадково і цілком спорадично, не роблячи ніякої замїтної дисгармонїї у загальному гуцульському типі. Сей же загальний і цілком виразний тип складаєть ся з високого зросту, короткоголовости і темного коліру волося й очий, причім відзнаки сі йдуть скрізь цілком рівнобіжно: тамечки, де ми бачимо більший зріст, там-же знаходимо і найбільшу брахицефалїю і найбільше темний колір волося й очий. Таким робом вищому зростови угорських і буковинських Гуцулів відповідає й їх найбільша брахицефалїя (66,9 і 66,5%) і найтемнійший колір очий (що до коліру волося, то він наче трохи темнійший у галицьких Гуцулів). На галицькій-же Гуцульщині, рядом із меншим зростом йде і слабша короткоголовість і яснійший колір очий, особливо між особами вище-середнього, нижче-середнього і малого зросту, що залежить безперечно від того, що угорські і буковинські Гуцули, сусїдячи з більш або менш південно-славянськими елементами, у більшій мірі були захищені горами від північно-східніх етнічних впливів, задля яких більше була отверта галицька Гуцульщина.

Числа належні до жінок (табл. 6 б) не дають такого цілком гармонїчного образу, як числа чоловіків, найбільше мабуть через те, що помірив було зроблено не досить багато і у загальнї поміри на жінках не дають таких достеменних резульатів, як поміри на

чоловіках. У кожному разі наші числа, що до жінок, цілком не виправдують висловлене д. В. Шухевичом спостереження, що „між челедею трапляє ся більше білевих... за то очи у них переважно темні.“¹⁾ Отже з нашої таблиці бачимо, що у галицьких Гуцулках, про які писав д. Шухевич, число темноволосих творить 71,5%, руських 19%, а білявих тільки 9,5%. Що-ж до очей, то навпаки, число яснооких (38%) не багато тільки менше від числа темнооких (47,8%), а з сіроокими, се-б то мішаними, навіть і чимало перевищує. У меншій мірі те-ж саме ми бачимо і на угорських Гуцулках. У загалі-ж у Гуцулках темний тип має перевагу і що до волося і що до очей (29,4% ясних, 15,6% мішаних і 54,9% темних). Невеликий у порівнянню процент мішаних очей і руського волося вказує знов таки на велику цільність гуцульської породи, а те, що мішаних очей зовсім не має між Гуцулками великого зросту, а усі вони разом із руським волоссям приходять ся на зріст вище і нижче середнього (малого зросту у їх цілком бракує), свідчить іще раз, що тут маємо діло з якоюсь дуже покншою невеликою домішкою малорослого, білявого і мабуть середньоголового елемента, бо з 7,8% середньоголових ми знаходимо тільки 1,9% великого зросту, а решта (5,8% — нижче середнього).

V.

Високість черепа.

Міряла ся пересувним цирклем із довгими перечками від vertex'a до середини вухового отвору (середини tragus'a)²⁾. Покажчик по формулі:

$$\frac{\text{високість черепа} \times 100}{\text{продовжний діам.}}$$

---

¹⁾ В. Шухевич, Гуцульщина. Мат. до укр.-р. етнології, т. II, ст. 31.

²⁾ Спосіб мірняня і виведення покажчика наводимо тільки там, де він у різних дослідувачів не однаковий, щоб не було непорозуміння що до порівняння результатів.

Табл. 7.

Високість черепа (hauteur du crâne.)

♂

♀

Гуцули: Houtzoules:	Число виміряних Nombre des mesurés	високість черепа haut. du crâne			Показчик ind. de haut.	високість черепа haut. du crâne		
		Min.—Max.	Пересіч. Moyenne			Min.—Max.	Пересіч. Moyenne	
Галицькі . . . . . de la Galicie	65	120—145	133 ₀	74 ₂	21	118—140	129 ₀	72 ₂
Буковинські . . . . . de la Boukovine	30	126—143	135 ₀	74 ₀	16	122—136	128 ₇	74 ₁
Угорські . . . . . de la Hongrie	36	126—147	134 ₀	73 ₁	15	128—135	132 ₀	74 ₂
Гуцули у загалі . Houtzoules en gén.	131	120—147	134 ₀	74 ₁	52	118—140	129 ₀	74 ₂

Як бачимо, Гуцули у загалі мають голови середньої високо-сти (ортоцефали) і різнять ся між собою з сього погляду дуже не багато: найвищі голови мають Гуцули буковинські, найнижчі — угорські; Гуцулки-ж усі мають голови трохи не однаково високі. Що до порівняня з иншими Українцями, то поки що маємо тільки числа і то не цілком повні, належні до російських Українців, які по підрахунку д. Івановського виходять далеко иньшоголовіші ніж Гуцули, маючи показчик 70,3 і не дуже то багато відзначають ся з цього погляду від Великокорусів (70,1). Що-ж до Білорусів, то їхній показчик далеко нижчий (66,1). Що до Поляків, то помірів їх високо-сти голови ми не знаходимо ні у Коперницького, ні у д-Талько-Гринцевича.

VI.

Найменша широкість лоба.

Табл. 8.

♂

♀

Гуцули: Houtzoules:	Число змiряних Nombre des mesurés	Найм. широкість лоба diam. front. min.			Попереч. діам. = 100 diam. transv. = 100	Число змiряних Nombre des mesurés	Найм. широкість лоба diam. front. min.			Попереч. діам. = 100 diam. transv. = 100
		Min.—Max.	Середнє, Moyenne				Min.—max.	Середнє, Moyenne		
Галицькі . . . . . de la Galicie	69	96—117	105 ₂	68 ₀	21	94—110	101 ₂	69 ₄		
Буковинські . . . . . de la Boukovine	30	99—119	105 ₀	67 ₀	16	96—108	101 ₀	68 ₀		
Угорські . . . . . de la Hongrie	36	100—117	105 ₂	67 ₁	15	99—108	101 ₃	69 ₄		
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules en gén.	135	96—119	105 ₂	68 ₃	52	94—110	101 ₀	69 ₁		

На підставі цих чисел, Гуцулів що до найменшої широкости лоба, треба вважати за середньомірних (mésosémes), тоді як Гуцулки (галицькі і угорські) з їх показником вище 69 заходять уже в межу великомірности (mégasémes). Що до порівняння з галицькими і угорськими Верховинцями, то воно буде зроблено у дальших студіях, що-ж до Українців і інших Славян, то відповідних чисел, ми на великий жаль, досі не маємо, з європейських же народів показник найменшої широкости лоба у Гуцулів більш усього наближається до париських Французів (68,0); у загалі-ж у народів дуже короткоголових сей показник менший, а у довгоголовців — більший (у Негрів 70,5, у Австралійців 71,2).

VII.

Загальна високість і широкість виду
(hauteur et largeur du visage).

Загальна високість виду (hauteur totale du visage) ми міряли пересувним цирклем із довгими перечками від початку волосся на

лобі до нижнього краю долішнього щелепа, найбільшу широкість виду (діам. двуярмовий — d. bizygomatique) — товщинним циркулем між двома найбільше висуненими точками рг. zygomat. Показчик по формулі:

$$\frac{\text{diam. bizygom.} \times 100}{\text{загальна високість виду.}}$$

Табл. 9.

Гуцули: Houtzoules hom.:	Число змiрань Nombre des mesurés	Заг. високість виду haut. tot. du visage		Двуярмовий діам. d. bizygomat.		Показчик Rapport
		min.—max.	пересічно moyenne	min.—max.	пересічно moyenne	
Галицькі . . . . . (Galicie)	66	159—201	183 ₀	124—150	139 ₀	76 ₃
Буковинські . . . . . (Boukovine)	30	180—200	183 ₀	132—148	140 ₇	76 ₁
Угорські . . . . . (Hongrie)	34	165—200	183 ₀	130—155	142 ₀	78 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	130	159—201	183 ₂	124—155	140 ₇	76 ₇
Гуцулки: Houtzoules fem.:						
Галицькі . . . . . (Galicie)	21	152—179	169 ₀	122—137	129 ₀	76 ₁
Буковинські . . . . . (Boukovine)	16	161—180	171 ₁	127—135	131 ₄	77 ₂
Угорські . . . . . (Hongrie)	15	167—180	173 ₃	126—138	131 ₀	75 ₀
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén.	52	152—180	171 ₂	122—133	130 ₀	76 ₄

Як бачимо, Гуцули по видовому показнику належать до середньовидих (мезопропоів). Пізнійше, як у нас будуть числа що до інших карпатських Руснів, буде можливо побачити, о скільки Гуцули більш довговиді, ніж інші Українці. Поки що можна тільки

пригадати, що видовий показник Гуцулів наче-б то однаковий з великоруським (по Івановському 76,7), що дуже мало ймовірно і залежить певно від якоїсь різниці у способі міряння.

VIII.

Лицевий показник (ind. facial).

Лицевим¹⁾ показником ми називаємо відповідно термінології Брока відношення між високістю лобно-підборідною (haut. orhyu-mentonnaire) і двуярковою широкістю лица (d. bizygomatique) по формулі:

$$\frac{\text{діам. двуярмовий} \times 100}{\text{високість лоб. — підборідня.}}$$

Лобно-підборідню високість ми міряли від орhyuon'a (се-б то від перехрещення лінії, яка іде поверх бров, торкаючись їх горішніх країв, із вертикальною вісю виду) до долішнього краю нижнього щелепа.

Табл. 10.

♂

♀

Гуцули: Houtzoules:	Число вміряних Nombre des mesurés	Високість лобно-підборідня haut. orhyu-mentonnaire			Число вміряних Nombre des mesurés	Високість лобно-підборідня haut. orhyu-mentonnaire		
		min.—max.	Пересіч. Moienne	Двуярк. діам. = 100 d. bizygomat.		min.—max.	Пересіч. Moienne	Двуярк. діам. = 100 d. bizygomat.
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	68	120—151	136 _o	102 ₁	21	119—136	124 _o	103 _o
Буковинські . . . . . (de la Boukovine).	30	126—152	136 _o	103 ₁	16	116—128	123 _o	107 _o
Угорські . . . . . (de la Hongrie).	36	130—166	141 ₁	101 _o	15	121—134	128 _o	102 _o
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules en gén.	134	120—166	137 _o	102 ₁	52	116—136	125 _o	104 _o

¹⁾ Як наші читачі можуть спостерегти, ми вживаємо два терміни: вид у розумінню французького виразу visage, се-б то лице разом із лобом і лице (франц.

Як видно з цих чисел, Гуцули у загалї по мірам лица належать до племен довгобразих (dolichofaciales чи лептопрозопів), бодай між Европейцями. З їх угорські Гуцули йдуть перед усіма, за їми йдуть галицькі, а нарешті найбільше короткобразими виходять Гуцули буковинські. Тут як бачимо довгобразість зовсім не відповідає головному покажчкови. З європейських народів по лицевому покажчкву Гуцули здають ся найближче усього до Скандинавів (101,8) і південних Німців (103,1).

ІХ.

Високість (довжина) і широкість носа.

Високість носа міряла ся від nasion'a до підносової точки (кута верхньої губи з носовою перегородкою) пересувним цирклем. Широкість — ледви торкаючись перечками циркуля до країв (крил) носа.

Табл. 11.

Носовий покажчик (ind. nasal).

Гуцули: Houtzoules h. :	Число зміранх Nombre	Високість носа h. nasio- sousnasale		Широкість носа largeur du nez		Носовий покажчик ind. nasal
		min.—max.	Пересѣч. Moienne	min.—max	Пересѣч. Moienne	
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	68	37—52	45 ₁	30—41	34 ₇	71 ₁
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	30	44—56	47 ₁	31—39	34 ₆	73 ₂
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	36	47—62	53 ₇	31—39	34 ₃	63 ₁
Гуцули у загалї. . . . . Houtzoules h. en gén.	134	37—62	47 ₉	30—41	34 ₅	72 ₃

face — термін більш анатомічний) у розуміню лица од важнього краю лоба (орніон) до краю підборіддя. Таким робом ми відрізняємо покажчки видовий (ind. du visage) од покажчка лицевого (ind. facial).

Гуцулки: Houtzoules f.:	Число зріпних Nombre	Високисть носа h. nasio- sousnasale		Широкість носа largeur du nez		Носовий показник ind. nasal
		min.—max.	Пересіч. Moyenne	min.—max.	Пересіч. Moyenne	
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	21	38—66	43 ₂	26—35	30 ₆	70 ₅
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	16	39—46	42 ₈	28—34	31 ₁	72 ₉
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	15	43—51	47 ₈	30—36	32 ₃	67 ₀
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén.	52	38—66	44 ₁	26—36	31 ₂	69 ₁

Як показують наші числа, Гуцули у загалі, по класифікації Топінара і Денікера, стоять на межі між середньоносими (чоловіки) і вузьконосими (жінки). Найбільше вузькими і довгими носами відзначають ся між їми Гуцули угорські, за їми йдуть буковинські, а найбільше плесковатосими виходять, як і слід було думати, Гуцули галицькі. Порівняне з вищими карпатськими і долішньо-карпатськими Українцями ми зробимо у дальших розвідках, що-ж до порівняня з російськими Українцями, о скільки воно можливе на підставі чисел наведених у д. Івановського, то воно здавало ся б досить дивним (Гуцули напр. з своїм показником 72 виходять більш плесконосими ніж російські Українці з показником 67,7 і навіть ніж Поляки з показником 66,2 і Великоруси з показником 68,5), як би ми не знали, що трохи не усі російські дослідачі міряли довжину носа не од *nasion'a*, як слід міряти, а од переніся, се-б то іноді далеко вище. Через те й числа д. Івановського у порівняне з нашими йти не можуть. Се-ж саме робить за для нас зрозумілим і те, що видасть ся трохи невідповідним і д. Івановському — що більша частина Росіяня виходить у його лепторинами.

X.

Профіль носа.

Через неможливість зазначити профіль носа мірою, мусимо звживати описового способу, зазначаючи рівний ніс через 0, трохи загнутий +1, орлячий +2, кирпатуватий -1 і кирпатий -2. Надміру орлячих, чи дуже закручених (+3) і більш ніж кирпатих (-3) у Гуцулів нами зовсім не знайдено.

Табл. 12.

Профіль носу (profil du nez).

Гуцули: Houtzoules h.:	Число змiряних Nombre	+ 2		+ 1		0		- 1		- 2	
		nez aquilin				n. droit		nez retroussé			
		число	%	число	%	число	%	число	%	число	%
Галицькі . . . . . (de la Galicie).	68	2	3 _o	20	29 _o	28	41 _o	17	25 _o	1	1 _o
Буковинські . . . . . (de la Boukov.)	30	"	"	1	3 _o	15	50 _o	12	40 _o	2	6 _o
Угорські . . . . . (de la Hongrie).	36	"	"	1	2 _o	23	63 _o	11	30 _o	1	2 _o
Гуцули у загалі. Houtzoules h. en g.	134	2	1 _o	22	16 _o	66	49 _o	40	29 _o	4	2 _o
Гуцулки: Houtzoules f.:											
Галицькі . . . . . (de la Galicie).	21	"	"	3	14 _o	12	57 _o	5	23 _o	1	4 _o
Буковинські . . . . . (de la Boukov.)	16	"	"	3	18 _o	12	75 _o	1	6 _o	"	"
Угорські . . . . . (de la Hongrie).	14	1	6 _o	4	26 _o	6	40 _o	3	20 _o	"	"
Гуцулки у загалі Houtzoules f. en g.	51	1	1 _o	10	19 _o	30	58 _o	9	17 _o	1	1 _o

Коперницький на 48 змiряних ним галицьких Гуцулів знайшов 41 (86%) з рівними носами, 5 (10·4%) з загнутими (garbatusch) і тільки два (4·1%) з задертими. Наші числа досить мало відповідають спостереженням Коперницького, хоч у загалі усе-ж

такі трохи не половина усіх Гуцулів і Гуцулок має носи рівні. Найбільше їх між Гуцулками буковинськими (75%), а потім між Гуцулами угорськими, де вони творять 63% у чоловіків і 40% у жінок; що-ж до кирпатуватих носів, то їх найбільше між буковинськими Гуцулами (40%) і досить багато між угорськими (30%); загнуті-ж носи трапляють ся найбільше між галицькими Гуцулами (29,4%) і угорськими Гуцулками (26,6%). Порівняня з іншими українськими групами з цього погляду ми наведемо у наших дальших розвідках.

ХІ.

Висування носа (proéminence du nez).

Мале висування ми зазначаємо через 0, середнє через 1, значне через 2 і велике через 3.

Табл. 13.

Гуцули: Houtzoules hommes:	Число зміряних Nombre	0		1		2		3	
		число	%	число	%	число	%	число	%
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	69	"	"	35	50 ₀	25	36 ₈	9	13 ₀
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	29	1	3 ₈	6	20 ₀	18	60 ₀	5	16 ₀
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	36	1	2 ₇	"	"	27	75 ₁	8	22 ₂
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	134	2	1 ₄	41	30 ₅	70	51 ₈	22	16 ₈
Гуцулки: Houtzoules femmes:									
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	21	"	"	2	9 ₅	15	71 ₅	4	19 ₀
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	16	"	"	2	12 ₅	14	87 ₅	"	"
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	14	"	"	"	"	14	93 ₃	1	6 ₀
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén.	52	"	"	4	7 ₀	43	82 ₇	5	9 ₆

Що до висування носа наперед, то як бачимо з наведених чисел, висування се у Гуцулів досить значне, особливо на Угорщині, де воно творить більше як 97% (75 + 22). Трохи менше воно у буковинських Гуцулів і найменше у галицьких. Подібне-ж відношення ми маємо й у Гуцулок, при чім середнє висування у їх дає далеко менший відсоток, ніж у чоловіків. Цікаво звернути увагу те-ж на те, що в угорських Гуцулів середнього висування носа ми не знаходимо ні у чоловіків, ні у жінок. У загалі, значить, Гуцули мають ніс досить довгий, більш вузький ніж широкий, рівний і досить великий, се б то значно висунений наперед.

ХІІ.

Поміри рота.

Що до рота, то ми міряли: 1) найбільшу високість країв губ (широкість) і їх довжину.

Табл. 14.

Гуцули: Houtzoules:	♂				♀			
	Число зміряних Nombre des mesurés	Високість країв губ haut. des rebords des lèvres	Широкість рота larg. de la bouche	Губний показник indice buccal	Число зміряних Nombre des mesurés	Високість країв губів haut. des rebords des lèvres	Широкість рота larg. de la bouche	Губний показник indice buccal
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	68	17 ₄	51 ₈	34 ₀	21	15 ₀	46 ₀	34 ₁
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	30	16 ₀	52 ₀	30 ₀	16	15 ₀	46 ₄	34 ₀
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	34	16 ₀	51 ₀	32 ₀	15	16 ₀	46 ₀	36 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules en gén.	132	16 ₀	51 ₇	32 ₇	52	16 ₁	46 ₄	35 ₀

Губи у Гуцулів, як видно з наших чисел, середньомірні; у жінок, як завжди, трохи товщі, ніж у чоловіків. У Гуцулів угорських губи трохи повнійші, ніж у інших. Шарокість рота майже у всіх однакова.

XIII.

Високість долішнього щелепа (haut. mandibulaire bucco-mentonnière).

Міра брала ся від щілини губ до спіднього краю долішнього щелепа. Порівнювала ся з високістю лица по формулі:

$$\frac{\text{висок. лобно-підборідня} \times 100}{\text{висок. долішн. щелепа.}}$$

Табл. 15.

♂

♀

Гуцули: Houtzoules:	Число зміраних Nombre des mesurés	Високість долішн. щелепа haut mandib. bucco-ment.			Вис. лобно-підб. = 100 h. orhygo-menton. = 100	Число зміраних Nombre des mesurés	Високість долішн. щелепа haut mandib. bucco-menton.		
		min — max.	Переця. Moyenne				min. — max.	Переця. Moyenne	Вис. лобно-підб. = 100 h. orhygo-menton. = 100
Галицькі . . . (de la Galicie).	68	37 ₅ —59	48 ₅	35 ₅	21	36—48 ₅	42 ₅	34 ₁	
Буковинські . . (de la Bouk.).	30	40—57 ₅	48 ₁	35 ₁	15	36—46	41 ₅	33 ₁	
Угорські . . . (de la Hongrie)	35	39—56	47 ₅	33 ₁	15	37 ₅ —49	43 ₅	33 ₅	
Гуцули у загалі Houtzoules eng.	133	37 ₅ —59	48 ₂	35 ₅	51	36—49	46 ₂	33 ₁	

Найміцніший долішний щелеп, як видно з наших чисел, мають Гуцули буковинські, а найслабший — угорські. Між жінок

ками-ж виходить зовсім навпаки. Але не слід забувати, що жінок було зміряно не досить багато і висновки з належних до їх чисел треба робити дуже обережно.

XIV.

Довжина отвору очий (longeur de l'ouverture palpébrale).

Міряла ся, беручи ви́шній діаметр кутів очий і внутрішній, по формулі:

Ві́ш. діам. кутів очий — внутрішн. діам.

2.

Табл. 16.

Гуцули: Houtzoules:	♂				♀			
	Число зміряних Nombre des mesurés	Внутр. д. кутів очий d. biangulaire interne	Вішн. д. кутів очий d. biangulaire externe	Отвір очий long. de l'ouverture palpébrale	Число зміряних Nombre des mesurés	Внутр. д. кутів очий d. biangulaire interne	Вішн. д. кутів очий d. biangulaire externe	Отвір очий long. de l'ouverture palpébrale
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	69	34 ₅	92 ₅	28 ₅	21	32 ₆	88 ₂	27 ₅
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	30	35 ₁	91 ₆	28 ₂	15	34 ₆	88 ₄	26 ₉
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	36	34 ₇	92 ₆	28 ₉	16	33 ₃	88 ₉	27 ₃
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules en gén	135	34 ₈	92 ₃	28 ₇	52	33 ₄	88 ₄	27 ₅

Не маючи відповідної міри у інших Українців і других Славян, ми можемо сказати хибно, що міра ся у Гуцулів — середня

між такими-ж мірами парижських Французів (27,5 у чоловіків і 30 у жінок) і Бельгійців (30 у чол. і 29 у жінок). У Китайців, Австралійців, Негрів, Фиджиян — вона трохи більша (од 32—35 mm).

XV.

Довжина і широкість вуха (longueur et largeur de l'oreille).

Довжина вуха брала ся пересувним цирклем, держачи його стержинь рівнобіжно довгої вісі вуха, од горішнього краю до долішнього. Широкість брала ся, держучи циркля так, щоб перечки були рівнобіжні до довгої вісі вуха і торкались бокових країв. Вуховий показник по формулі:

$$\frac{\text{мала вісь вуха} \times 100}{\text{велика вісь.}}$$

Табл. 17.

Гуцули: Houtzoules:	Число вміряних Nombre des mesurés	Велика вісь вуха Grand axe de l'or.			Мала вісь Pet. axe		Показник вуха Indice de l'oreille
		min. — max.	Пересіч. Moynne	Зар. вис. вву = 100 h. de vis. = 100	Пересічно moynne	Зар. вис. вву = 100 h. de vis. = 100	
Галицькі . . . . . (de la Galicie) . . .	69	54—69	61 _s	33 _s	31 _s	17 _s	51 _s
Буковинські . . . . . (de la Boukoutine) .	30	56—77	63 _s	34 _s	32 _s	17 _s	50 _s
Угорські . . . . . (de la Hongrie) . . .	36	55—76	63 _s	34 _s	32 _s	17 _s	50 _s
Гуцули у загалі . . . Houtzoules en gén..	135	54—77	62 _s	34 _s	31 _s	17 _s	50 _s

Гуцулки: Houtzoules fem.:	Число зміряних Nombre des mesurés	Велика вісь вуха Grand axe de l'oreille			Мала вісь Petit axe		Показчик вуха Indice de l'oreille
		min.—max.	Пересіч. Moienne	Заг. вис. вуху = 100 h. de vis. = 100	Пересічно moienne	Заг. вис. вуху = 100 h. de vis. = 100	
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	21	54—66	58 ₉	34 ₉	28 ₁	16 ₉	47 ₉
Буковинські . . . . . (de la Boukovine).	16	46—63	5 ² ₄	32 ₉	27 ₇	16 ₁	49 ₀
Угорські . . . . . (de la Hongrie).	15	54—63	58 ₇	33 ₈	28 ₁	16 ₁	47 ₇
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules en gén.	52	46—66	58 ₁	33 ₉	27 ₉	16 ₂	48 ₁

Як бачимо з цих чисел Гуцулки мають у загалі вуховий показчик не дуже великий. Найменшим вуховим показчиком відзначають ся Гуцулки угорські, за їми йдуть буковинські, а найбільший мають Гуцулки галицькі. З сусідніх українських Верховинців менший вуховий показчик мають хіба тільки Лемки у Бачці (48,4), решта-ж має більші: угорські Верховинці — 51,1, південні Бойки — 54,5. На великий жаль ми не маємо пока-що вухових показчиків інших Українців і других славянських племен. Ся-ж ріжниця, яку ми знаходимо між карпатськими Верховинцями, дуже цікава і варта того, щоб її занотувати.

XVI.

Довжина тулуба (бюста) і ніг.

Брала ся міряннем зросту сидячки з зігнутими колінами, се-б то у сідалищному пляні (plan ischiatique), що єдине було можливим при обставинах наших дослідів.

Табл. 18.

Зріст сидячки і довжина ніг (Taille assis et la longueur des extrémités inférieures).

Гуцули: Houtzoules hom.:	Число зміряних Nombre des mesures	Високість тулуба і голови haut. du buste		Зріст = 100 Taille = 100	Довж. ніг і. extr. inf. Перестічно Moyenne	Зріст = 100 Taille = 100
		min. — max.	перестічно moyenne			
Галицькі (Galicie)	69	75 ₀ — 113 ₀	88 ₀	52 ₀	80 ₀	47 ₀
Буковинські (Boukovine)	30	82 ₀ — 95 ₀	89 ₀	52 ₀	80 ₀	47 ₀
Угорські (Hongrie)	36	78 ₀ — 94 ₀	88 ₀	52 ₀	83 ₀	47 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	135	77 ₀ — 113 ₀	88 ₀	52 ₀	81 ₀	47 ₀
Гуцули: Houtzoules fem.:						
Галицькі	21	77 ₀ — 86 ₀	82 ₀	53 ₀	72 ₀	46 ₀
Буковинські	15	77 ₀ — 89 ₀	81 ₀	51 ₀	75 ₀	49 ₀
Угорські	15	72 ₀ — 85 ₀	80 ₀	52 ₀	74 ₀	47 ₀
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén.	51	72 ₀ — 89 ₀	81 ₀	52 ₀	74 ₀	47 ₀

Як показують числа нашої таблиці, найдовший бюст (тулуб + голова) мають Гуцули буковинські, а найкоротший галицькі; між Гуцулками-ж найдовший бюст у галицьких, а найкоротший у угорських. У загалі-ж різниця скрізь дуже не велика. Ще менше

ріжниці у довжині ніг і абсолютній і у порівнянню з загальним зростом = 100. Відкладаючи порівняне з іншими українськими групами (не можемо рівняти навіть із російськими Українцями, бо у д. Івановського наведені тільки числа виведені з високости trochanter major), зазначимо тільки, що здобуті нами за для Гуцулів числа містять їх по середній між французькими довгоголовим і короткоголовим населеннями: т. зв. по французькій термінології Камрані (показч. 47,4) і Кельтами (47,8).

XVII.

Довжина від локтя до кінця середнього пальця (coudée) і високість коліна (haut. de genou).

Табл. 19.

Гуцули: Houtzoules:	Число візираних Nombre des mesurés	Довж. від ліктя до середн. пальця coudée		Високість коліна haut. de genou	
		Пересіч. Moyenne	Зріст = 100 Taille = 100	Пересіч. Moyenne	Зріст = 100 Taille = 100
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	69	46 ₂	27 ₂	49 ₀ (?)	29 ₂
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	30	46 ₁	27 ₂	45 ₄	26 ₇
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	35	46 ₃	27 ₂	40 ₈	24 ₂
Гуцули у загалі . . . . . Houtzoules h. en gén.	134	46 ₂	27 ₂	45 ₂	26 ₄

Гуцулки: Houtzoules f.:	Число зміряних Nombre des mesurés	Довж. від локтя до середн. палиці coudée		Високисть коліна h. de genou	
		Пересіч. Moienne	Зріст = 100 Taille = 100	Пересіч. Moienne	Зріст = 100 Taille = 100
Галицькі . . . . . (de la Galicie)	21	41 ₆	26 ₆	43 ₃ (?)	28 ₀
Буковинські . . . . . (de la Boukovine)	15	42 ₀	26 ₆	41 ₆	26 ₆
Угорські . . . . . (de la Hongrie)	14	41 ₈	27 ₀	39 ₅	25 ₆
Гуцулки у загалі . . . . . Houtzoules f. en gén	50	41 ₇	26 ₆	41 ₄	26 ₆

Числа ті дають спроможність думати, що довжина двох останніх сегментів верхньої кінчини найбільша у угорських Гуцулів і найменша у буковинських, тоді як високисть коліна у угорських найменша, а найбільша у галицьких, при чім різниця між мірами верхніх кінчин дуже не велика, тоді як між мірами нижніх кінчин вона досить значна. Одначе через допущення кількох помилкок у записах ми вважаємо за більш обережне зазначити міри високисти коліна у галицьких Гуцулів знаком ? і не дуже то ветоувати на безперечній вартости сих чисел. Що-ж до пересічних чисел належних до Гуцулів у загалі, то вони незалежно від сумніву що до галицьких Гуцулів, мають бути досить справедливі.

XVIII.

Міри кисти руки, ступні і п'ятки.

Наведені у т. 20 виміри вказують, що між Гуцулами найбільшу, але разом із тем і найвузшу кисть руки мають угорські, як чоловіки, так і жінки. Такою-ж самою виходить і їхня ступня; за угорськими

Табл. 20.

Гуцули: Houtzoules h.:	Кисть руки (main)				Ступня (pied)				Calcaneum	
	Довж. long.	широчина larg.	Довж. = 100 long. = 100	широчина = 100 taille = 100	Довж. long.	широчина larg.	Довж. = 100 long. = 100	широчина = 100 taille = 100	Довж. long.	Довж. = 100 long. du pied = 100
Галицькі (de la Galicie)	190	92	48 ₂	11 ₂	259	108	41 ₇	15 ₃	59	23 ₁
Буковинські	190	92	48 ₅	11 ₂	238	95	41 ₀	15 ₀	52	22 ₆
Угорські	197	94	47 ₆	11 ₀	274	111	40 ₀	16 ₁	65	23 ₇
Гуцули у сараї	192	92	48 ₁	11 ₃	255	105	41 ₁	15 ₅	58	23 ₁
Houtzoules h. en g.										
Гуцули: Houtzoules f.:										
Галицькі	172	79	45 ₉	11 ₁	238	95	41 ₀	15 ₀	52	22 ₆
Буковинські	174	81	46 ₀	11 ₀	239	97	40 ₅	15 ₂	53	22 ₄
Угорські	181	82	45 ₇	11 ₀	239	97	40 ₇	15 ₃	55	23 ₀
Гуцули у сараї	175	80	46 ₁	11 ₀	237	96	40 ₇	15 ₂	53	22 ₆
Houtzoules f. en g.										

Гуцулами йдуть буковинські, а нарешті галицькі, хоч у буковинських ступня виходить меншою, ніж у галицьких Гуцулів. У галі-ж поміри кисти руки й ноги, особливо довжина їх, не дають дуже значної різниці, та як і у інших рас не мають великого етнічного значіння. Чимало мабуть більше має ваги довжина пятової кости (calcaneum'a), яка у угорських Гуцулів досить значно більша, ніж у інших і її поміри матимуть за для нас далеко більше значіння у дальших розвідках, у яких ми матимем спромогу порівнювати їх із помірами інших Українців.

Оглядаючи-ж усі наші поміри Гуцулів ми найперше бачимо, що нічого особливо виключного у порівнянню з іншими Українцями Гуцули не мають, бодай у таких основних мірах, як головний покажчик, зріст, барва волося. Таким побитом знищується всяка можливість думати, що вони не належать антропологічно до української групи. Цілковитим навпаки, ми вбачаємо у всіх помірах надзвичайну одноманітність, яка вказує на судільність етнічного типу і дуже незначні расові домішки. Ми казали вже вище, що поміри Гуцулів виявляють їх велику близькість до західних і особливо південно-західних Славян і звязують між собою східно-українські групи з південними Славянами. Сподіваємось, що поміри інших карпатсько-українських Верховинців виявлять справедливість нашої думки ще докладнійше і ще ширше і доведуть нарешті те, що було вже трохи висловлено д. Денікером, а саме, що Українці (а найбільше, додамо ми, — Гуцули) належать до великої південної групи великорослих і темних брахицефалів, які він називає адріятицькою і яку з антропологічного погляду можна б було назвати просто славянською.

The following table shows the results of the experiments conducted on the different datasets. The first column indicates the dataset used, the second column the number of samples used for training, and the third column the number of samples used for testing. The fourth column shows the accuracy of the model, and the fifth column the standard deviation of the accuracy. The results show that the model performs well on all datasets, with an accuracy of approximately 90% on the MNIST dataset and 80% on the CIFAR-10 dataset.

Table 1: Results of the experiments.

Табл. I.

№ 1. *Юрко Ласійчук*, 18 л. Зр. 1594 *м. м.* гол. пок. 86,3, вол. і очі темні. Косів.

№ 2. *Хвед. Кочерган*, 19 л. Зр. 1720, г п. 74,8; вол. і очі темні. Довгополе.

№ 3. *Р. Хавер*, 24 р. Зр. 1743, гол. п. 85,1; вол. і очі темні. Дора.

Табл. II.

№ 4. Юр. Матіячук, 23 р. Зр. 1716. г. п. 84,1; вол. і очи темні. Довгополе.

№ 5. Юр. Свирлянчук, 38 р. Зр. 1793. г. п. 81,6, вол. русе, очи ясні. Голови.

№ 6. Ів. Савчук, 25 р. Зр. 1677. г. п. 83,0; вол. темне, очи ясні. Жабс.

Табл. III.

№ 7. Юр. Бурендаш, 24 р. Зр. 1744, г. п. 90,6; вол. темне, очи темні. Полянки.

№ 8. Мик. Дзюбак, 35 р. Зр. 1665, г. п. 80,9; вол. і очи темні. Довгополе.

№ 9. Сем. Ахсюк, 65 р. Зр. 1663, г. п. 86,0; вол. (було) чорне, очи ясні. Довгополе.

Табл. IV.

№ 10. *Параска Джурак*, 22 р. Зр. 1552; г. п. 85,4; вол. і очи темні. Довгополе.

№ 11. *Марія Матіячук*, 18 р. Зр. 1489; г. п. 86,7; вол. темне, очи ясні. Довгополе.

№ 12. *Анна Бойчук*, 25 л. Зр. 1603, г. п. 84,6; вол. гомне, очи ясні. Жабе.

Табл. V.

№ 13. Илл Хар, 23 р. Зр. 1680, г. п. 81,0; вол. і очи темні. Селегин (Бук.).

№ 14. Ів. Личук, 25 р. Зр. 1840, г. п. 85,7; вол. і очи темні. Селегин (Бук.).

№ 15. Вас. Мойсюк, 43 р. Зр. 1696, г. п. 87,2; вол. і очи темні. Бродина (Бук.).

1911

Табл. VI,

№ 16. *Теод. Левицький*, 24 р. Зр. 1762, г. п. 88,8; вол. тем. очи міш.
Дяхтинці (Бук).

№ 17. *Ів. Полєк*, 47 р. Зр. 1734; г. п. 88,2; вол. русе, очи мішані. Дяхтинці (Бук).

№ 18. *Юр. Калинович*, 52 р. Зр. 1700, г. п. 83,3; вол. і очи темні. Бродина.

Табл. VII.

№ 19. *В. Ліпчук*, 52 р. Зр. 1626, г. п. 85,8; вол. і очі темні. Селетни.

№ 20. *Ів. Киселіця*, 53 р. Зр. 1787, г. н. 87,8; вол. темне, очі мішані. Селетни.

№ 21. *Олека Полек*, 74 р. Зр. 1830, г. п. 85,4; вол. темне, очі мішані. Підска.

Табл. VIII.

№ 22. *Мар. Полек*, 17 л. Зр. 1683; г. п. 86,1; вол. русе, очи мішані. Дихтинці.

№ 23. *А. Євдошук*, 21 р. Зр. 1550, г. п. 87,5; вол. і очи темні. Дихтинці.

№ 24. *Явд. Антонійчук*, 44 р. Зр. 1518; г. п. 87,8, вол. і очи темні. Бродина.

Табл. ІХ.

№ 25. Вас. Горканюк, 23 р. Зр. 1700, г. п. 81,2, вол. і оч темні. Йсенів (Körösmeső) (Угорщ.).

№ 26. Вас. Попович, 34 р. Зр. 1805; г. п. 86,9, вол. і очні темні. Йсенів (Körösm.)

№ 27. Мик. Зварич, 24 р. Зр. 1660; г. п. 86,8; вол. і очі темні. Богдані (Угорщ.)

Табл. X,

№ 28. *Ів. Шорбан*, 23 р. Зр. 1780; г. п. 87,7; вол. і очи темні. Богдани (Угорці.)

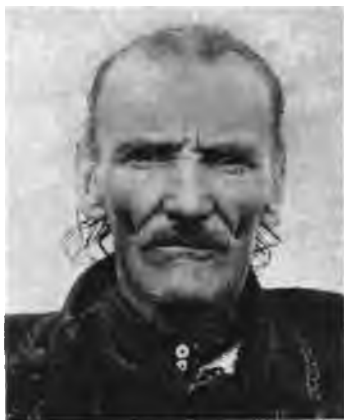
№ 29. *Гнат Пцрба*, 60 р. Зр. 1762; г. п. 84,6; вол. і очи темні. Богдани (Угорці.)

№ 30. *Вас. Понадюк*, 52 р. Зр. 1762; г. п. 91,8; вол. і очи темні. Ясенів (Körösm.)

Табл. XI.

№ 31. *Ів. Миколичинюк*, 64 р. Зр. 1720; г. п. 80,8, вол. і очи темні. Ясенів (Кöгösm.)

№ 32. *Марія Чорниш*, 16 л. Зр. 1540, г. п. 83,5, вол. том-русс, очи темні. Богданц.

№ 33. *Дося Клемнатюк*, 16 л. Зр. 1530; г. п. 82,8; вол. біляве, очи ясні. Ясенів (Кöгösm.)

Табл. XII.

№ 34. *Дося Шорбан*, 18 л. Зр. 1590; г. п. 88,9; вол. і очі темні. Богдани.

№ 35. *Гафія Никирка*, 17 л. Зр. 1590, г. п. 83,1, вол. темне, очі ясні. Богдани

№ 36. *Олена Копанчук*, 18 р. Зр. 1580; г. п. 82,0; вол. і очі темні Ясенів (Когівн).

ДО КАРТИ.

На нашій карті ми означаємо найперш усього простір заселений галицькими, буковинськими й угорськими Гуцулами. По межах цього простору ми бачимо трохи не скрізь ознаки мішаного гуцульського населення. До такого належать між иншим Кути (головн. показч. 82,8), Пістинь, Прислоп, (зріст 1626, гол. п. 84,9) і др., у яких хоч і вдержались ще й досі найбільш етнографічні відзнаки Гуцулів, але поміри показують, що або зріст (як у Прислопі) або головний показчик (як у Кутах) не відповідають щирогуцульським. Ці закраїни мішаного гуцульського населення вказують, що Гуцульщина колись-то займала ширший простір, ніж тепер, як видно нарешті із слів давніших авторів, як Nasquet, який зазначав як межу гуцульського населення р. Лімницю.

З другого боку ми зазначаємо на карті також і найбільші центри високого зросту і короткоголовости, на підставі результатів наших помірів почислених географічно¹⁾:

Число зміряних	Більші центри населення	Зріст	Головний показчик	Число зміряних	Більші центри населення	Зріст	Головний показчик
а) Галичина:				б) Буковина:			
7	Білоберезка	1687	82 ₅	6	Сторонець-Пугилів	1659	83 ₅
13	Кути	1700	82 ₅	11	Селетин	1714	84 ₀
10	Жабє	1675	83 ₅	4	Бродина (Садова)	1694	84 ₅
5	Надвірна	1721	84 ₁	6	Дихтинці	1714	88 ₅
5	Криворівня	1697	84 ₇	в) Угорщина:			
5	Космач	1676	84 ₅	9	Требуша-Вілий Потік	1717	83 ₅
11	Яворів	1693	85 ₅	11	Ясень (Körosmesó)	1709	85 ₅
6	Довгополе	1704	86 ₅	17	Богдан	1688	86 ₀
21	Прислоп	1626	84 ₀				

Обидві з зазначених нами відзнак не завжди йдуть поруч. Найбільше вони відповідають одна другій у Дихтинцях, у Ясені, у Довгополі, де найбільший зріст являється поруч із найбільшим головним показчиком. По других місцях ся гармонія слабне, як у Надвірній і в Селетині, а там, де населене о стільки змішане, що ми вже не наважили ся взяти його чисто гуцульським ні антропологічно, ні етнографічно, невідповідність сих відзнак одна другій вже занадто велика як у Кутах і у Прислопі, хоч багато наших расів примушують нас думати, що мішане населене сих центрів було колись чисто гуцульським і втратило свій первістний характер через дуже мабуть недавні ще етнічні домішки.

Федір Вовк.

¹⁾ Вчислені тільки чоловіки.

Верхня вовняна поша українсько-руського народу в Галичині.

Написав Михайло Зубрицький.

В науці до тепер ще не усталений поділ гірського населення. До сього можуть у значній мірі допомогти докладні студії над ношею, чи огарткою наших гірняків. Люди, що носять однакову огартку, мають також і інші спільні риси і почувають ся ближшими з собою, як із людьми иншої ноші. Гірняки ладять собі одіж на вину з овечої шкіри кожухи і сіраки з овечої вовни. Кладу тут назву сірак, хоч він у різних сторонах всяко називає ся. Що до крою і вигляду сіраків треба галицькі оселі в горах поділити на три пояси. Перший іде від найдалшого заходу, як далеко засіли Русини, по містечко Лютовиска або горішній Сян. Сей простір замешкують Лемки. Свої сіраки називають вони на заході: чугані, вже в сянницькім повіті, а в ліських чопови, чапів, чাপів, чопів. Граничні села, де ще тепер носять чапови, подаю тут від угорської границі недалеко жерел Сяну аж поза місто Сянік. Ось назви сих сіл: Волосате, Устріки Горішні, Беріжки, Ступосани, Смільняк, Скородие, Поляна, Росолли, Соколова Воля, а звідси на захід Телешниця Сання, Полянчик, Мичків, Березка, Середне Село, Дзюрдаїв, Вільхова, Тернава Горішна, Морохів, Вільховець, Волиця, Сенькова Воля, Дудинці і Одрехова. Дальших сіл граничних від півночи в напрямі західнім не подаю, бо не знаю їх назви. Чуганя, чопів, се гладкий сірак із чорної вовни, не скроєний до стану, до обшивки пришитий великий кусень сукна, який з переду довгий на кілька цалів спадає долі плечима так, що з під нього видно сукно чугані ще на кілька цалів. Сей кусень сукна називають декуди коввирь, в иньших сторонах клабук, в Мшаниці також: вбрусок (обрусок). Алек. Торонський пише: „У Лемковъ сандецкого и части пограничної ясельского

МАТЕРІАЛІ ДО УКР.-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ, т. X.

округа „чуги“ в'їть“. (Див. Русини Лемки, Зоря Галицкая на годъ 1860.) Декуди з клубука з дойшнього краю звисають білі або чорні тороки, попришивані одна коло одної. Чуганю застегнують лиш під шиєю, більше зашпак, дїрок нема, через те поли все отворені. Рукави на кінцях зашиті, через те Лемко ніколи не вдіває рукавів на руки. За те зашиті рукави бувають складом усякої всячини; коли Лемко іде до роботи, кладе там хлїб або які знаряди, в місті вкладає в рукави все, що купить, а в рукав змістить ся. Кишень у чуганях нема. Коли холоднїйша пора, надівають Лемки під чугані короткі лейбикки, що сягають трохи низше стану. Невісти і дівки не носять чугань, надівають короткі лейбикки, а в зимі короткі кожушата. Чугані, се давнїй, пастуший стрій задержав ся до тепер на досить великім просторі. Таку одїж мабуть загально носили в пастушій добі. Та одїж вигідна була для пастушого побуту, бо в рукави можна було сховати хлїб та все, що пастух носив із собою. Він їшов з худобою з місця на місце, то треба було все потрібне носити з собою. Коли люди зачали управляти землею, то така одїж була вже менше вигідна при роботі і тоді вже було менаручно носити з собою в рукавах чи харч, чи потрібні знаряди. Лемки надівають чугані в часі снїговїйниці або сильного вітру так, щоб від них закрити ся, і тоді обертають сю одїж отвором на одно плече, або на друге. Так само певне захороняв себе і пастух в часі снїгового вітру, бурі та снїговїйниці, а клубуком закривав голову і вже був безпечний від перемерзання.

Чугані мусїли сягати дальше, як тепер, на північ; Мазури коло Риманова носять білі. Та з часом люди покидали сю ношу і переймали иньшу. Як дочуваю ся від місцевих люднїй, то під сю пору до лемківських горах геть закидають чонови, чугані, особливо молодше покоління носить на військовий лад сировні кабати, спенсери. До зими поші богато причиняє ся також побут наших люднїй в північній Америці. Звідтам приїдять люди в панських строю, загально принятім в Америці, а в своїм селі здіймають і ховають сю одїж, а надівають уживану в селі. Та з часом вже не переодівають ся і не „ганьблять ся“ носити американську ношу, а домашню занітують, бо для них не вигідна і тяжка. Мабуть чуганя з часом вийде цілком з уживання, а її місце займуть бурниси, військові плащі і т. ин.

Особливий тип що до носі представляє село Волосате, положене на самій угорській границі. Волосате або Волосатка засноване 1559 р. Там осадив князь лиш двох чоловіків, а obu furtatorow. *) Село далеко

*) Див. Илюстрація саницького староства, ст. 287. Жерела до Історії України-Руси, том III, ст. 5.

за світом не приймаювало людей на поселенє, а через те могло стати ся збоговищен всякої людської покиди. Тепер носять там чопови, але більше у них видно короткі волохаті, білі гуньки, застегнені лиш під бородою. Такі гуньки носять руські мужики на Угорщині і називають їх губаньа, губані. Мабуть у жаднім нинішнім галицьким селі таких гунь не носять. А Волосатці вирізняють ся у нас всею ношею від інших людей, що дуже добре можна видіти в часі більших ярмарків у місточку Лютовисках. З людьми з Угорщини мають дуже близькі зв'язки, а навіть там женять ся і дівки віддають на тавтої бік. В се село забите дощками годило би ся виправити наукову експедицію задля прослідження побуту тамошніх селян.

Другий середній пояс сукняної огартки займає зглядне не великий простір на захід по села вчислені више, а на схід по отсі граничні села: Орове, Східницю, Кропивник Старий і Новий, Рибник, Майдан, Довге (воі в дрогобицьким пов.), а далі на полудне до угорського боку границею теперішнього стрійського і турецького повіту. Ся частина нашого краю займає менше більше давнійший округ (Kreisamt) самбірський. Характерною рисою сього пояса є сіраки на дві фалди. Давнійше носили люди білі сіраки. Такі білі сіраки я бачив в 60-тих роках у гірських селах на схід від Турки, одначе в тих часах вже зачали люди носити чорні і поволи білі вийшли цілком з уживаня. В сїм поясі було багато шляхотських громад, декуди одно село мало дві громади, шляхотську і хлопську і два селові уряди: префекта і вїйта, що ще й тепер стрічаємо пр. в Терлі, Тошільниці і під сю пору є ще в тих селах назви префекта і вїйта. В інших селах є один начальник громади для шляхти і хлопів, але називають його префектом, як у Комарниках. Ріжницю суспільного положєня місцевого населєня покажуть отсі назви села Ільника за Туркою: Ільник Зєнянський (Шляхотський, Іль. Запорожський, Іль. Королівський (див. перемисльський шематизм єпархіальний). В кождім селі, внивши чисто шляхотське, був лан, два або і три вїйтівства, на якім сидїли понайбільше шляхтичі, верства на пів упривїлєйована, а побіч неї піддані, хлопи, властива громада. Ся верства упривїлєйована змєгала все до того, щоб не лише своїм висєковим положєнем, але і зверхнім виглядом вирізнити ся від громади, від підданих. Піддані були численїйші і не любили шляхти, але і останні дивили ся кривим оком на громаду.

Сіраки на дві фалди носили виключно піддані, хлопи. Під сю пору перестають у декотрих селах носити сіраки на дві фалди, а шиють два роди лейбиків. У Мшанци і сусїдних селах рідко можна побачити сірака; нових не шиють, хіба ще доношує дехто давні. Неодин перешив сірака на лейбик. Дальше подаю крій сірака і двох лейбиків, який мені достат-

чив сільський кравець із Мшанця. На сїрак, (фіг. I) складає кравець сукно в двоє, відмірює пядими потрібну довжину 6, 7, 8 пядей*) і відтінає, потім витінає по два кусні сукна в передної части і задної. Відходить по три кусні, що нарисовані під головною фігурою, а се: два кланці на рукави, що на кінци рукавів пришивають ся і на них зверху виглядають, як би були заковані, два клинці вставляють ся долом по боках, коли сукно вузке, і два додатки до рукавів. На половину рукавів лишило ся кравцези з сукна, а другу половину дошиває з сих двох куснє. Вистаючі кусні а перетинає, як зазначено на рисунку, при шито кравець, загинає їх у двоє і робить дві пристаючі фалди, що сягають від стану аж на кінець сїрака. Правий бік поли загинає ся і пришиває ся, а на лівім боці під обшивкою пришиває ся клапець (кляпу), кусень тригранчастого сукна. По кінцях пришиває ся на около на переді, долом, на около рукавів і кишень білий шнурок (снурок), скручений з шток, напрудених із білої вовни. Для зашпуння сїрака не пришивають віяких петлиць; чоловіки припасують сїрак ременем, а жінки крайкою. Коли тепло, то носять деколи сїрак на опашки. Малі дїтваки не мали сїраків, повідають що не можна було скроїти добре. Правдоподібно жалували псувати сукно, бо воно було змалдо широке на малого дїтвака. Перший сїрак діставав уже добре підрослий парубій. Дїтваки загортали ще найскорше лейбик без рукавів, ушитий для когось старшого з домашної челяди. Сїрак на дві фалди називає ся в Мшанци також кўрт'я. Такі сїраки декуди, як у Мшанци і сусїдніх селах, виходять з уживаня, однак коло Турки і поза Туркою до угорської границі носять їх загально. В сторонах, де занежують курті, носять лейбики двоякого крою (фіг. II і III) один покрайний на чотири кусні, а другий скровний на подобу сїрака. Крій на чотири кусні назвав ній кравець польським або німецьким, а другий руським.

Руський лейбик подібний до сїрака, лиш фалдів нема, а польський чи німецький, покрайний на кавальці. Коли такі лейбики польські чи німецькі, появили ся в Мшанци, назвав їх тутешний газда Юринян Яцько, що служив десь у 30-тих роках у війську, фрачками, і та назва тепер частково ввійшла в уживанє в селі. Люди покидають сїраки на дві фалди мабуль тому, що менше сукна виходить на лейбик і що останній легший, а через те догіднійший. Селяни закидають недогідну огартку, а ладять собі більше поединчу і вигіднійшу. Таку саму реформу перевели зі своєю огарткою вже давнійше інтелігентні верства, що покинули давні тяжкі бекеші, капоти, а недавніми часами і сурдуги, а перейшли на легкі блузки, жакети. Навіть і наші галицькі Жиди по містах

*Пядь має 9 цалів довжини.

вакнули довгі бекеші, а носять блюзки; сей звичай починає пониж Жидами приймати ся вже і по селах. Селянські маси вводять у себе також зміну огартки, коли се видає ся їм практичніше, а можна прийняти і таку догадку, що ті маси перейнуть із часом загально уживану у інтелігенції огартку, як се вже і є тепер у Злучених Державах Америки.

Сільський кравець, се не заводовий ремісник, а газда-різьник, що в вільних хвилях шие сіраки, лейбикки, холошні або у себе дома, або йде до того газди, який його просить, щоби йому що ушив. Як шие у газди, дістає харч, горівку і заплату грішми 40—50 кр. Шують в осени та в зимі, в літі кождий пильнує своєї роботи коло газдівства. В Мшанци попередніми літами був лиш один кравець, тепер є 6, та один із них поїхав до Америки на заробітки. Поодні ходять і до сусідніх сіл робити, коли їх хто замовить на роботу. Треба добре кравцеві звивати ся, щоби за день ушив один сірак.

Дрібна шляхта в шляхотських селах і на вітвіствах, а також солтиси носили сіраки на мість фалд із заду двоякого вигляду, на півночі в короткини, круглини ковнірами, пришитими до обшивки, що обіймає шию, і без таких ковнівів більше на полудне в напрямі до угорської границі. Такі сіраки ладили з мшанськи білої і чорної вовни і називали їх на півночі сірмані, а на полудні обіччани або чемерками. Сиві опанчі були звичайніші; заможніші люди та з більшими претенсіями шляхотськими ладили чемерки з цілком чорного сукна. Місцями переважали сиві, декуди чорні або виключно носили один виріб. Бували й такі села, де хлопці покидали свій стрій, свою огартку, а переймали від шляхти. До опанч пришивали задля зашнурованя їх по боках білі шнурки з гудзом на кінці, а на другій полі петлю з такогуж шнурка і сю петлю зашнуровували на гудз. Поли й кінці долом, фалди, обшивку і рукави обшивали шнурком. При чемерці пришивали два ряди кістяних барилок, а під ними чорві тасьми в двоє зложені. Такіх барилок нашивали по чотири по обох боках грудей, а кінці тасьми зашивали одну в другу з протилежного боку і закладали на барилки. Поли, фалди, рукави, обшивку і кишені обшивали чорною тасьмою. Крім сеї більшої одежі ладили собі люди короткі лейбикки, які деколи, в холоднішму пору, одівали під спід, або носили їх без опанчі чи чемерки при роботі. Жінки в бідніших родинах носили опанчі, одівали і до церкви, за те богатші шали до церкви в літі сукняні, чорні, довгі кафтанята, а в зимі футра з лисів, покриті чорними або зеленим сукном.

В Мшанци носили сірмані посідачі вітвіства, тепер нема і сліду по них у селі. Останній носив сірманю з круглими ковніром, клабуком, старий дяк, який умер 1893 р. Але такі сірмані носять у сусіднім селі Бандрові і дальших на північ. Ковнір на сірмані виглядає так, як пеле-

рина на реверендах наших каноніків. Сей стрій держить ся ще й тепер в богатых селах, а то в куті, що йде по при лупківську зеліницю від хирова до Сянока, де отикаєть ся в першу з сіраками на дві фалди, а далі в чоповани, від Сянока по при великій закрут ріки Сяну, недалеко Перемишля, а звідси до Хирова. Від сіл Терла, Росох, Лібухови (се шляхотські села) на цілім Підгіррю аж поза Дрогобич носять сіраки на шість фалд, сині і чорні, як де звичай. В Дрогобичи передміщани і люди з сіл, положених на полудне і захід, носили сіраки з чорного сукна на 6 фалд і називали їх гуняни. Сукно на гуні купували в жидівських краках, бо овець не годували, то й свого сукна не мали. Як хто в Дрогобичи роздивив ся, особливо в понеділок, у торговий день, то зараз пізнав, хто в Дрогобича, а хто прийшов із села. Передміщани обшивали обшивку, кляпи на грудех, і загники (кляпці) на рукавах ясини, червоним сукном, а селяни синім. Люди з сіл приносили сукно на гуні до Дрогобича і там давали тамошнім кравцям, руським міщанам шити. У такого кравця, Губицького, мешкав я в 1871 р. як ученик I гімн. класи. Він усе шив гуні людям з околичних сіл. Так одівали ся в Дрогобичи передміщани в 70-тих роках минулого віку, а їх жінки вже не носили гунь, а надівали до церкви сукняні чорні жупани, в будні-ж дні носили короткі лейбики з крашенини. Яку одезу носять тепер передміщани в Дрогобичи, не скажу, бо я вже давно там не бував.

Третій пояс сіраків починає ся в селах: Орове, Скідинця, оба Кропивники і т. д. і забігає на схід по під Бескид аж на Буковину. Люди з Мшанця, як ідуть на купно овець поза Турку на схід, повідають, що йдуть у Тухольщину, так само повідають, як ідуть у скільські гори. А людей вже в долиньській повіті називають Гуцулами, пр. пішов на вівці на Гуцулі, коло Долини. Для них і всі гірняки, що живють далше на схід від Долини, Гуцулі. В тій часті краю сірак, чи як на Гуцулах повідають, сердак, не має з заду двох фалд загнених і пристаючих до спідного сукна, за те видно, як відстають по обох боках сірака два кусні сукна зшиті до купи і пад сукном піднесені в гору. Так зшиті два кусні сукна горують на сіраці і сягають від стану аж до кінця сукна в долині. Поли сірака широкі, відстаючі, так само рукави занадто великі, повні. Бачучи такий сірак на чоловіці, видить ся так, як би він не був на него ушитий, а на якогось другого чоловіка, більшого, грубшого, дуплавійшого. В тісних роках вишло багато людей із Мшанця в Поділе, а найбільше з них опинило ся на Буковині. Поодні, або їх потомки, приходили сюди чи то побачити ся з родиною, що в селі полишила ся, або задля упорядкованя спадщини або продажі припадаючої на них часті ґрунту. Приходили сюди в таких сіраках, які носять на Буковині і власне їх вигляд такий, як висше подано. Відшутував я

і у тих людей, які що року ходять на Гундули купувати вівці і вони оповідали мені про вигляд сіраків у людей в тамтих сторонах.

Можливо, що подані тут подробиці де в чім не будуть цілком вірні, особливо що стичить третього пояса. Однак те, що подаю тут, може комусь придати ся при переведеню докладнішого досліду.

Мшанець, дня 12 грудня, 1904.

До розвідки про „Вовняну пошу укр.-руськ. народа в горах в Галичині“ додаю ілюстрації всіх трьох типів огартки наших селян; Лемківські чуги відбито в „Науці“, II річник, стор. 396. Там є на образку кілька селян, мабуть із Завадки, Сяніцького пов. і їх чугані виразно відбиті. Проф. Ф. Вовк фотографував селян у Мшанці й інших селах, Турчанського пов., тож коли опублікує їх, будемо мати значвійшу збірку народніх одягів. Тут подаю на окремих таблицях малюнки й фотографії:

Фіг. I. Крій чугані із Команчи, Сяніцького пов.

Фіг. II. Ковнір від чугані із Команчи, Сяніцького пов.

Фіг. III і IV. Чуганя із Команчи з заду і з боку.

Фіг. V і VI. Гунька із Команчи з переду і з заду.

Фіг. VII. Синій лейбик із Команчи.

Фіг. VIII і IX. Синій лейбик із Чистогорба, Сяніцького пов., вбиваний жовтими гуньками.

Фіг. X. Лемко із Команчи.

Фіг. XI, XII і XIII. Крій сірака, (курті), лейбика з рукавами і без рукавів із Мшанця.

Фіг. XIV і XV. Сірак із Мшанця з переду і заду, ковнір підпесений, в дійсности носили люди все виложений, загнений.

Фіг. XVI і XVII. Лейбик із Мшанця з рукавами з переду і заду.

Фіг. XVIII і XIX. Лейбик із Мшанця без рукавів з переду і заду.

Фіг. XX. Чоловік із Мшанця в лейбику з рукавами, фот. д. Ф.

Вовк.

Фіг. XXI. Парубок із Мшанця в лейбику з рукавами, фот. д. Ф.

Вовк.

Фіг. XXII. Дівчина із Мшанця в лейбику без рукавів, фот. д. Ф.

Вовк.

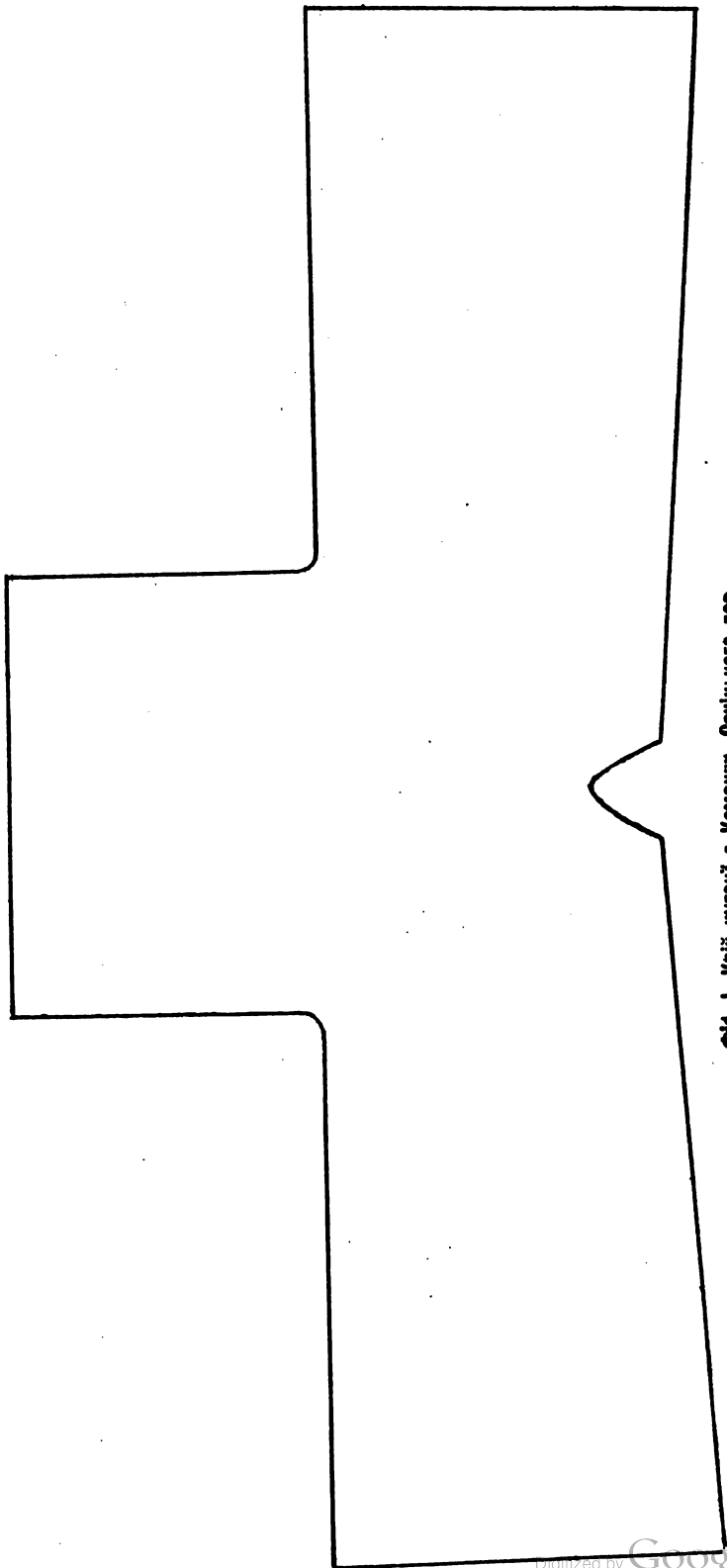
Фіг. XXIII, XXIV і XXV. Чоловік із Явори, Турчанського пов. в опончи.

Фіг. XXVI і XXVII. Чоловік із Бандрова, Ліського пов. в сірнани з пелериною.

Фіг. XXVIII і XXIX. Чоловік із Бандрова в лейбику.

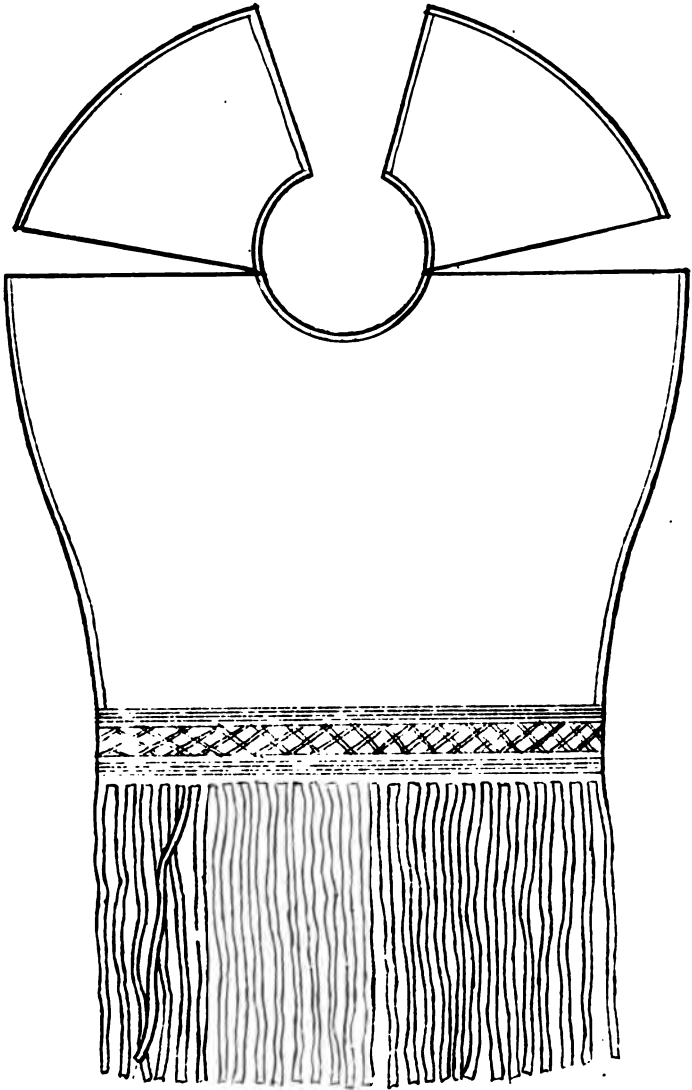
Фіг. XXX. Сірак із Орового, Дрогобицького пов.

Фіг. XXXI і XXXII. Парубок із Орового в сіраці з переду і з боку.

Фіг. 1. Кріп чугуні з Комачи, Сатіцького лес

Фіг. II. Ковнір від чугані з Команчи, Сяніцького пов.

Фіг. III. Чуганя з заду з Команчи, Сяніцького пов.

Фіг. IV. Чуганя з боку з Команчи, Сяніцького пов.

Фіг. VI.

Гу́ньна з Кома́нчи з переду і з заду.

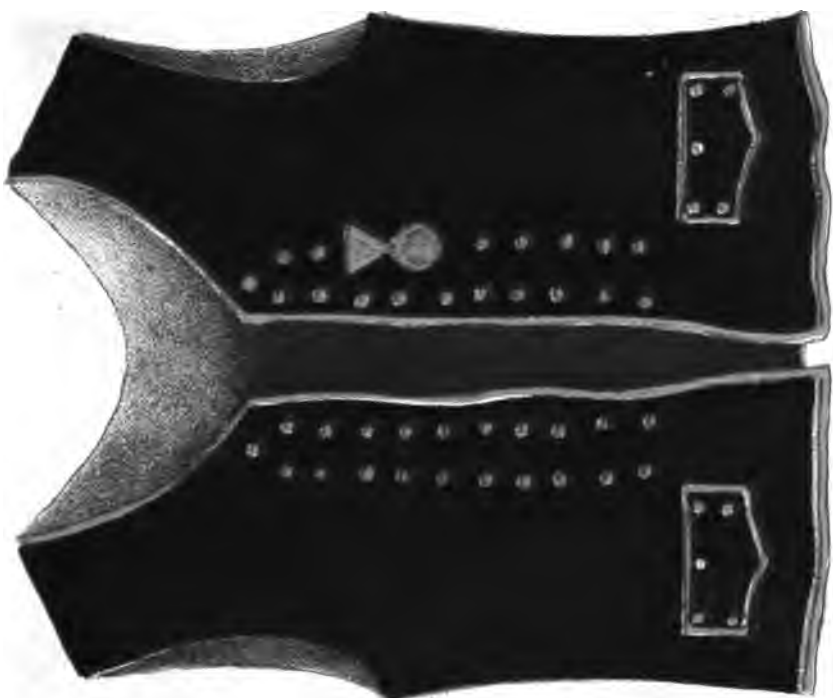
Фіг. V.

Фіг. VII. Лейбик з Команчи, Сяніцького пов.

Фіг. IX.
Леїбик снїтї з Чистогорба, Слїцького пов. вибваний жостими гузниками.

Фіг. VIII.

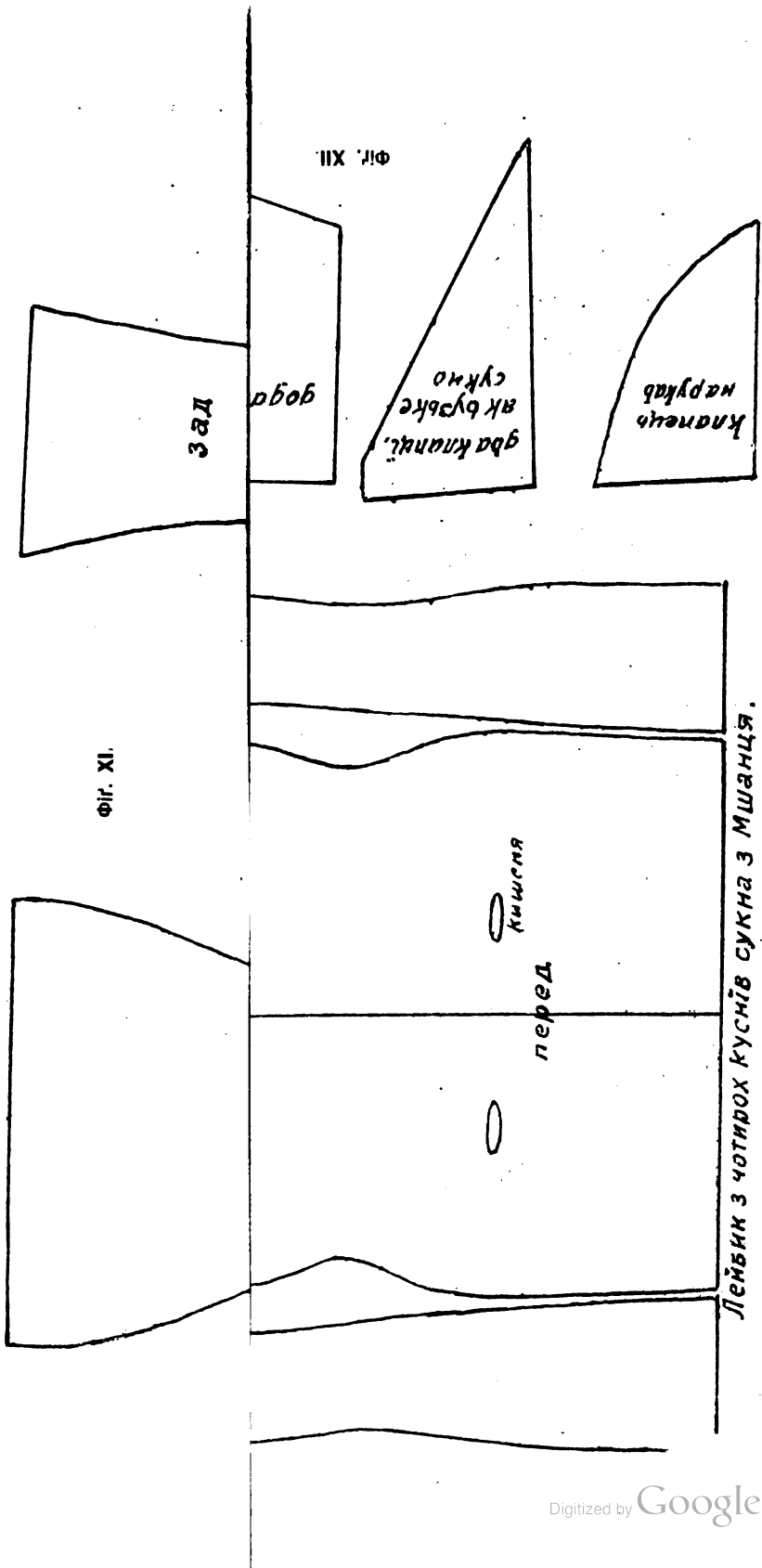

Фіг. Х. Лемко з Команчи.

Фіг. XI.

Фіг. XII.

Лейбик з чотирох куснів сукна з мшанця.

Фіг. XIII.

Фіг. XIV.
Страк з переду з Мшанця.

Фіг. XV.
Страк з заду з Мшанця.

Фіг. XVI.

Лейбик із рукавами з переду з Мшанця.

Фіг. XVII.

Лейбик із рукавами з заду з Мшанця.

Фіг. XVIII.

Лейбик без рукавів з переду з Мшанця.

Фіг. XIX.

Лейбик без рукавів з заду з Мшанця.

Фіг. XX.

Чоловік з Мшанця в лейбику з рукавами.

Фіг. ХХІ.

Парубок із Мшанця в лейбику з рукавами.

Фіг. XXII.

Дівчина з Мшанця в лейбику без рукавів.

Фіг. XXIII.

Чоловік із Явори коло Турки в опончи.

Фіг. XXIV.

Чоловік із Явори коло Турки в опончи.

Фіг. XXV.

Чоловік із Явори коло Турки в опончи.

Фіг. XXVIII.
Чоловік із Бандрова в лейбнику.

Фіг. XXIX.
Чоловік із Бандрова в лейбнику.

Фіг. ХХХ.

Сіран з Орового, Дрогобицького пов.

Фіг. XXXI.

Парубок з Орского в сїраці з переду.

Фіг. XXXII.

Парубок з Орового в сїраці з бону.

ДРУГА ЧАСТИНА.

Бойківське весіле в Мшанцк

(старосамбірського повіта).

Записав Володимир Гнатюк.

С в а т а н є.

1.

На сáмий пéред шле чоловіка той гáзда, шчо жéнит сýна, áбо й чужого áбо й йакóго свóго, швáгра, брáта: Іді до тóго і тóго і пытáй сá, ци бы віддаваў він і шчо обіцьаў бы. — Бо йидén йи, шчо хóче грóшый, дрýгый пóльа, ай такый йи, шчо гльáдат, кобы дьўка дóбра была і не пытат у вінó у тénьге. Тот гáзда прійде там, пытат сá: Ци будеш віддавати і шчо будеш вобіцьати? І йак дьўка льўбит пáрїнка, а тáтови подóбат сá газдыéत्वó, тот мóвит: Приходьт на згóду, мы сá погóдимо! — Йдут ци ў вїўтóрок, ци ў четвэр, ци ў субóту, ци ў недьїльу — а ў пїсьны дни не йде сá нїколи. А ни йидén графит сá, жи на дрýге селó шлэ, то вїтповїст гáзда, де дьўка: Йа там пербїду, та будемó видьтї! — або і ў свóйїм селы йак далéко, айбо рїтко, так вїдповїдат. І в дрýгого селá, йак йде, то або дьўкы мáти, або отéць, або брат, не ўсы йиднáкe, подїўят сá на мáйток, йакый там мáйи, а по дрýге йидны́м слóвом, йак ўвїдит кóло будїнку гнóйу кóпу, а на стóлы хльїб, то по водвїрїу вїдиг, жи то дóбры́й гáзда і велїт прихóдїти на згóду.

Йак йдут на згóду, гáзда, шчо жéнит сýна, кличе сусьїд двох абб трїох і йак мáйи брáти — бїльше не йде йак пїять льудей, а вїрáз і штїри. І прїйдут там, де тотá дьўка: Дáй Бóже здорóўїа. Або: Слáвайсусу. — Слáва на вїкы. Ци горáзд, здорóвейкы? — Бїг зацпать! Вы ци здорóвы? Сьїдайте см. — О готóвїсмо, льўбойкы мóйї! І сьїда-

їдут на лаўку і собі котрысь шчось закурят і бесыдуйут шчобудь. І йи там ўже ў пьбого такый сусыт, ци брат, шчо зачпнайи балакати: Но, лубойкы моїі солоткі! Вы сьа нас не пытате, чо мы прійшли, а мы самы не повідамо — бо мы прійшли, чўлпемо, жи вы мայнте дїуча віддавати. Ци праўда тото може быти? — Праўда, йи, Біг даў. — А мы мայнко паріпка, рада бысмо женити, слі бы тото Бог поратуваў, бысмо сьа сходили дайак до кўны. — Но, бесыда по бесыды: Шчобж бы вы нам обіцьали, сватуњу? — Зачпнат сватом звати віт тогды. — На самый пєред божу ласку. — Дьакуйнмо, дай Боже вам здорўйа за тото слўво. Но і шчо шче більше? — Буду обіцьати сто рыньцькых, корўву, йальїуча і віўцьу. — Ой, сватуњу, на тото мы не станемо. Нам трєба ўбїцьаты хоць двїста рыньцькых, двї корўвы, двї йальїўкы, віўцьу тай там шче, сватуњу, мայнте кўсень пўлья, чєй бысте тото поўбїцьали шче. — Не можу, свату. То много на мєне, майу дытєй більше. — Ей, сватуњу, майнте хлўпцьа — Біг даў, кобы здорў — тай вы вїсватате. — Ей, Бог то звайи, шче далєко. Ци дьїждемо, шче може до вўська пїтї, а йа старый, хто ми парўбнт? — І потўму ўни мўсьят сьа погодїти, кїлька поўбїцьат; пн йидєн ў нас обіцьат мєнче сўткы і корўву і йакє йальїуча, а обіцьат вїшше сўткы в 10—15, і двї корўвы; а обіцьат 150 або і 200 вл. і корўвы двї і йальїўкы двї, і віўцьу, йак дўбрый гадза, а більше не ўбїцьайут. А трафїт сьа, жи віддаст і даст 10 р. і кусень пўлья, а трафїло сьа ў тым рўцьы, жи даў чоловїк вїгá рáвом 6 вр. і три кўснїкы пўлья. І поўбїцьат 20—30 р. і даст два-три куснїкы пўлья, жи будўт вартувати 150 вл. і корўвы двї мўсят давати ўсе. На тым згўда вїпчїт сьа.

2.

Типєрькова бы йти до ксьїндза. На самый пєред йдут оба сваты, йак сят, алі можут йти і брãтьа абó хто: Славайсусу! — Слава на вїкы. Чож вы? — Просїли бысмо бóжой ласкы і ксьїндза, рада бысмо весїльа зачпнати. — Йак йи ксьїндза такый, жи ни дўжи гардый, та: Дай Бóжи шчєсьтã! — Дай, Боже, йнгомостўню! — Йак дўбрый ксьїндз, мўвїт: Ідїт, та вїйдїт з дїтьми! — Накáже на котрый дєнь і ідўт з дїтьми. Вїйде молодый і молодá, вáраз мўйїат пãцьпр, пн ўмїйут. Днєсь так пãцьком немá, бо і ксьїндзый дўбру наўку майут і лїпше знãйут, а даўнїшше: Не ўмїйут пãцьпр! Не будє весїльа! — Ей, йнгомосьть, змїтуйте сьа, чєйбы дайак бїло! — Вїйме, даст пїãтку: То мáло! — шче здўпкат. — Той вїшолопат, дайї дєсьãтку: Йнгомосьть — той шчо сїна жєпїт — змїлуйте сьа! — Ну та йди, йди, шче ту будєш, а дїўка пãцьпр не ўмїйи. — Ей, йнгомостўню, Бог бы вам даў здорўйа, дати бы й свãтови, й не майу вїткы! — Кобы ўпро-

сїю на пїятку, та бы дуже добре. Упрóсит: то вїйдеге шче ту до недїлы! — Тай вїйде шче з недїлы, котрїй гáда гї добрїй, той шче гáлетку сїра внесé, тай даст, вїйше ксьняде рокї тай будé заповідь. Али ў нас так неá днесь, ў нашїх селы, даўно бýло повїдають, котрї старші (за Мишчакóвича), а по йнчых сéлах то шче й днесь берут ксьндзы багáго.

3.

І вїголосит ксьндза заповідь йндїу, дрўгу і ўже трéга приходит ў недїлбу, то йак маїи весыльа быти з недїлы, ў понедылок на вїўторок, або ў суббту — то йдут на сваты або ў четвэр, або суббту, абб й ў недїлбу спóлудне, хоць ўже й заповідь вїйде трéга. Йак на сваты збирають сьа, йде молодїй, ци хто йнчий просїти на сваты. І наkáзуют му клїкати родїву і сусыцїу. Берут 11 сватїу або 9 або 7, мéнче вїт; до пары не берут. Тогды йде й молодїй на сваты ўже. Положат йндїо́го на старóсту, сьїдають за стыў у молодóго, а кóло ньóго шаршаўка, ўже знак трóхы так гї на весыльа. І положат на столї четверо хлїба, даст горїўкы по нóрцїйї або двї, кóждый сват берé хустїну за назуху, перексьгáт і йдут. Прийдут до дыўкы, старóста запўкайї ў вїкнó: Ци дóза сте, гáздо! — А тот собї тáкый чоловїка прилáнт; тот вїйде с хáты, рóзтворит: Дай Бóже. — Дай Бóже здорóўїа. Ци рáда сте гóсьтьом? — Рáлы. — Ци раз, ци два рáзы? — Два рáзы, раз, жéсте прїйшли, дрўгый раз, же пїдетé. — Ну за тотó слóво мы вас льякуйїмо. — Но, просїмо до хáты. — Дьякуйїмо, моїї лўбойкы солóткї. — І вáраз йдут до хáты і сьїдають за стыў і по ослóнї. Но гóспóдар — не тот шчо вїддайї, назначéный, пыгат сьа: Чож вы, лўдейкóве, потребўйїте? До хáтыи вас прїйáў, пустїў, посьїдайте сї, закурїт сї. — Е, тá бо мы ни цáўком бїспéчны шче. — А шчо вы потребўйїте шче? — Мы шáйїмо нáрїпка, а ў вас, чўли смо, жи дьїчá йї. Слї бы Бог поратувáў, мы бы рáды тотó дайáк злучїти ў йїдно. — Но, лўбойкы, вы шóже йакá нáпасьтэ? — Ой нїт, мы не нáпасьны лўде, мы сї нáпасти не глядáмо, ачéй не цáўком сьа ўбесїнечéмо. І укáзуйї на нáрїпка: На ньóго сьа клїчево, жи вїн нас ту вїў. Али йак бысте шче нам ўкáзали пáру до ньóго, бысмо шче бєспечнїйші бїлы. — І пїдé тот чоловїк і веде áбо старў невісту, або малé дьїчá... — Не тотó, лўбойкы, дьякуйїмо й за ньóго. Бїг даст та доростé. — Пїдé тот до сьїней, дьїка ў сьїнех сьа прїхóзат, увелé тотў дьїўку: Дай Бóже. — Дай Бóже здорóўїа. Дай Бóже шчэсьгá! — На вобї стóроны. — Чей тáкого вы, лўбойкы моїї, глядáйїте? — Самá тотá. Тепérь мы бєспечны. Дьякуйїмо. Тепérь будемо йїсти, пїгги, йї на шчо. — І ўна маїи хўстку ў руках і кўждый сват маїи хўстку; позавнвáють

си руки і привітають сь. Но, сидайте за стьіу. Но і вноу сьа пытат там, йак на згбды, шчо вобіцьате? Він повіст, йак на згбды, і не рає причынит 5 р., а йак ныт то 1 р. І наперёд сьидат староста, коло ньбо молодой і молодá на кожух абó сырáк і зараз прыносьят горіўкы, бэсьідуйут. А молодá выносьит хусткы, кождому гáзда, тато ййі, дайи похустцы. Усьі ўтирают сьа, аби молоды были. Прыносьят горіўку і гáзда пйи до старосты, тот до молодого, молодой до молодойі, трохы выпйи тай выльи до повалы решту, абы ни и ў гору йшло. Молода так само робит і завертат до старосты. А староста пйи до маршаўка, а вйттак пйут ўсьі за сбицьом по 2—3 порцьіи. Кладут 2 тарельі сыра перед старосту, йак йи, й шасла; староста ўкройіт 2 куснныкы хльба, нальыит сыра, даст молодьатам: Нáте, котрэ бóрше зыстé, то будетé дўшше! — А вонй трбхы ўкўсьят, а трбхы ййдыат с тарельа, а тоты кўснныкы дайут малым хлопцьам, абы молодой робйў, а молодá рбдыла хлопцы. Йак попоййдыат, вольé староста тарйль, вальльи порцьйиу горіўкы, полбжит перед молодого і мовит: Кладй ту дўтку (20 чи 30 кр.). І повідат до молодойі: Но, пáны молодá, дайй тобй грбшй молодойй, жебы ты собй найшлá за сéбе дрыва носйги, вбду, хльб пéчи і т. д. Йак тьа будут слáты на вбду, то абыс брáла решетб, йак на дрыва, то вйла і т. д. І напйи сьа ййдыé до дрўгого горіўкы, вонá схбват си грайцары і поцьілуйут сьа. Тоглы староста подьáкуйи за хльб, сьиль і выпйут шче раз по порцьйй горіўкы, ўстанут і ўсьі ровходьят сьа. Таке у нас сватаньа.

Зап. від Грйи Олйшака Терлецького в марті, 1899 р.

В е с і л ь е.

Весіля зачынають ся в понеділок, в середу, або в суботу в вечер на неділю. Як пйчветь ся в понеділок в вечер, то тягнеть ся через вйвторок день і вйч, а кйччть ся в середу рано, часом аж в середу в вечер. Так само як пчынають ся в середу в вечер, кйччть ся в пятницю рано або в вечер; як у суботу в вечер — кйччть ся в понеділок рано або в вечер.

У молодого.

Вйнцы вйти йдé просити молодой в дружбуў по полудни; просьят лише жоны, а дыўчата самы йдут; просьят, бы молодому вйнцы вйли і латкали. Йак жоны зййдут сьа, выпйут горіўкы по двй порцьййй ў кожорі, йдут за стьіу, берут шафлик на барвйнок, завывеный ў обрус; ў середины ў шафликы йи хльб і вовес; вйўсом треба пйдсьйлати того поле, де сьа барвйнок родит, абы родйў сьа й дальй, абы не щéе; а хльб на того,

абы молодыи добре съа поводилю. Йак посьідайт за сътыў, тогды ўстане старша свашка і шовит: Татунью, мамунью, благословіт, бо ны йдемо на барвінок! — Родичі моўйат (молодого): Ньай тья Віг благословіт і йа тья благослоўйу свому сынови. (Три рази). Потому выходьат усьі за стола і за старшоў свашкоў латкайт:

Благослови, Божейку,
 Першуйу дорожейку,
 Ай десмо съа пустили,
 Бёсмо горáзд гостіли.
 Мы йдемé на барвінок,
 Іванови на вінок,
 На лубé віччáпейко,
 На дбўге мешкáнейко.
 Де тота городніця,
 Шчо горóд городіла,
 Зьільйика насаділа,
 Тонкóго, высóкого,
 Листойку ширóкого?
 Выйди, выйди, гавдїне, с хáты,
 Зьільйико указаги.

Домашна гавдїня выходит разам з тоў, шчо зьільа садила (як у чужого збирають), зьільа указати і латкайт до дружбы, шчо найи рїзати барвінок:

Прóши, свáпейкы, ў горот,
 Йи зьільйико вóтъи!

А свашкы відповідайт:

Ой ўлызу йа, ўлызу¹⁾,
 Ой ўрїжу йа, ўрїжу
 Три квіточкы зьільа
 На лубé віччáнейко,
 На дбўге мешкáнейко.
 Мы барвіночок жнемо,
 Від Бóга ласкы ждемо
 Нашому дитьатóйку
 На дбруйу долейку.

¹⁾ При пісьні: Ой ўлызу йа, ўлызу — зачинат старша свашка з дружбоў рїзати барвінок. Дружба возьне молодцїв (молодого) пёрстынь і три галускы барвінку корос пёрстынь проложит і ўрїже йїх; барвінок положит до шафлика, а перстынь віддаст молодцьови. Шафлик з дому приносят з хлыбом і збіжом дружба.

При сьпіві сейі піснї рїжут барвінок. Як наріжут, то дружба высьпле на грядку трохи віуса — а решту забирає в барвінком і хлїбом до дому — жебы сьа барвінок родив. Як дружба сыпле вовес, свашкы сьпівають :

Не бануй, городочку,
Щобсмо тьа обголили,
Збіжечком пїтсьпали,
Горілочкоу напоїли.

Тепер трактуїут тогу чельадь, шчо ў їх городы барвінок, горіукоу, по вильушку і їдут до дому молодого; шафлик несе дружба на голіві, а свашкы латкаїут по доровы:

Ходїлисмо ў чїсте поле
По вїльба дорогїи,
Бо тото не вїльнїко,
Аї крешчастыї барвіноїко
Їуш тобі, барвіночку,
Не быти ў горіодочку,
Не ў горіды ти быти,
С тебе вїноїко вїти.

Як не дїйдут шче до дому, то латкаїут другий або й третий раз тойі самої. Як прїйдут до дому, дружба оберне сьа три разы за сьонцьом (жебы сьа вело) і поставит шафлик на столы. Теперь свашка кличе вїтця і матыр молодого і мовит три разы:

Панї вїйче, панї матко,
Ўшитка родїна, благословїт!

А вони вїдповїдаїут:

Наї їх Бїг благословїт і на їх благослоўїу (три рази).

Теперь свашкы латкаїут:

(Батькови): Так татунейко мўїят:
Ньай тьа Бїг благословїт,
А ў вїшнуїу дїїноїку,
Шчаслїву годїноїку.

(Матери): Так матыноїка мовит:
Ньай тьа Бїг благословїт,
А ў вїшнуїу дїїноїку,
Шчаслїву годїноїку.

По тым сїдаїут за сьтыу і старша свашка кличе дружбу:

Ходї, дружкойко, до нас,
Подивїж ты сьа на нас.

Возьми собі три квіточки зліля
 І ўвий нігочкоў нам три разы
 І йди собі гульати,
 А мы будеме самы віти.

Їак сьу пісьню сьпівают, дружба бере зноў перстынь молодого і три галузкы барвінку, перетягне короз перстынь і ўвиніє ниткоў воўшанаў, білоў і даст свашцы, перстынь віддаст молодому, а сам йде гульати. Тогды музкы грайут, а молодыж гульайи. А свашкы латкайут:

Д гóрі, сóньйко, д гóрі,
 Вий сьа, вінойку, скóрі.
 Кой йисме вінкы віли,
 Мід-горілочку нїли;
 Їак йисме довивали,
 Сьвятїї помагали,
 Їангелы ў усьлы грали.

Теперь кліче свашка дрўжбу. Дрўжба бере хусткоў сьвоїоў з молодцьовойі головы молодцьову шапку, а сьвою кладе на нбóго (сам гуляє простоволосо) і кладе перед найстаршу свашку, а сам йде гульати. Свашка пришїват вінець молодцьови до шапки, а свашкы латкайут:

Краўчї, сванейко, краўчї,
 А ци ўшїйш краўчїти?
 Ци не трéба тьа ўчїти?
 А йак бы йа не ўшїла,
 Йа бы ту не сьыдыла.
 Йа сьа ў Йильвóві ўчїла,
 Ажебы йа краўчїти ўшїла.

Їак пришїла свашка вінець, кличе дружбу: Дрўжбо, ходї д нам.

Дружба бере від свашкы шапку, завиват руку хустиноў і кладе молодому на голову, а сьвою бере від молодого і даїи свашцы, бы му пришїла також чепець такыи самыи, йак у молодогé. Їак пришиваїут дружбї вінець, то не латкаїут, але приповїдаїут: „Дéш ты быў, же ты на нас сьа не дївїш? — Дрўжба мовит: Йа бы просїў óбожой ласкы і свашкы, жебы ми віддалї шапку. — А свашкы повїдаїут: Мы ў тебе шапку не брали. Ты ходїш по селу, хто знайи, хто с тебе шапку скопїў. Ци ты дашчó завшїйў, ци ўкраў, жи с тебе шапку ўвэвали? Ту льўде ўсы ў шапках ходьат, а ты бес шапки. — А дружба мовит: Йа найу сьвїгка молотцьа, жи вы з мене шапку ўхопїли. — А свашкы вїтповїдаїут: А ци мóже тотó праўда быти? — А він мовит: Мóже праўда быти, йа найу сьвїгка молотцьа. Йак не вїрите, пытайте молотцьа. Йа

з нього йнго зняў і свойў даў. Йак свойў зняў, вы ў мене ўхопіли. — А молодець повідат: *Из ти на тотó рўчу, жи ты шапку маў і жи найстарша свашка с тебе хопила.* — Теперь свашка мовит: *Кой ўже такé на мене найшло сьа, жи йа шапку хопила, то менé бы дўже перепросити, жебы йа тоби шапку віддала.* — Та чим же тебе перепросити? — *Йаким напоёио фэйным, дорогим.* — *І латкайт цепнарйови:*

Цепнарйу молодéйкый,
 Стаў мéдок солодéйкый.
 Нич бы му не робити,
 Хыба́ бы му цепна́рити.
 А ў нашого цепна́рейка,
 Вышивана́ кошу́лейка;
 Голо́войка гладóйка,
 Горі́ўка солодо́йка.
 Цепнарйу кучеря́вый,
 То ты до нас при́даный!

Йак вони латкайт, дружба йде по горіўку. Приносят і даин дружби, жебы перепросиў свашку, бы му віддала шапку. Дружба наливат кельушок, пий до свашки і мовит: *Дай Бóже здорóўя, паны свашко! Вáдите, йак йа сьа находіў, натрудіў і мусьіў йим тако́го напоёи ладного дыстати.* Йа до вас шче другый кельушок пйу, жебысте ми ладны шапку віддали. — Свашка выйи, выйимат шапку с хусткы ладну ў вінці: *Ци видиш ты, дру́жба, йак мы ти ша́пку прибра́ли? Ци така тво́я́ бы́ла? А мы тоби при́краси́ли і ви́нојко ти ўв́или!* — Дружба мовит: *Не така́ бы́ла, тепер красьви́ша, аж йим веселый; так сьа при́уды́ла, йак ў Ййрйу земля́. Аж йим веселый так, йак молодець.* Бодай бы вам *Биг* здорóўичко даў, жи́сти ша́пку красно́ прибра́ли і віддали. — Тымчасом свашки пйут горіўку. Молодець мовит дружби: *Бери́ш ты сво́ю свашку гуля́ти. Мо́же вона́ крива? Вона́ сьа засы́дыла на лави́, а ты собі хóдиш. Подиви́ сьа, ци вона́ пра́ва.* — Дружба берé свашку гуля́ти. І моўят льуде: *О не крива, о фэйно йде.* — Дружба мовит: *Музы́ко, грай фэйно, бо йа гуля́йу с свашкоў!* — А музы́ка два разы, три разы лучком (смичком) потяг і стаў. — А на шчо ты стаў? — *Бо ты шчо́сь с свашкоў переступи́ў такé, шчо йа гра́йу тай стаў.* Шчо́сь ти сьа не повóдит дóбре. — *Обэ́рне си́ лучком на́-рубы, та не гра́йи му сьа, бо хóче платны́.* Выйме дружба ци пйать гра́йцаріў, ци шисеть і вёрже музы́цы ў скри́пкы. Музы́ка грайи, дружба сам з дру́жкоў гуля́йи. Музы́ка мовит: *Погуля́й си́, йа ти ладно будóу грати́.* — Але молодець повідат дружби: *Будé, бо мы йдем до ксья́ндца проси́ти благословéньство.* — *І дружба стаў.* Тогды берé отець хлэ́б і мати́, і станут на двэ́рйох у хаты́ по йидным бо́цы двэ́рей і по другим. Свашки латкайт:

Ідѣт, молотцы, ў село,
 Бѣ вам было весело.
 Веселѣйко ходѣте,
 Борвѣйко сѣ вернѣте.

Молодцѣ в дружбоў ідут до ксьиндза. То шче не пізній вечір. Приходѣт до ксьиндза: Славайсусу. — Слава на вікі! — ксьиндз вітпавідат. — І дружба мовіт: Просіт вас пан молодый і ѡа вас прошу, ѡігѡмосьць, благословѣнство. — А ксьиндз мовіт: Нѣай вас Бог благословіт і ѡа вас благослаўіў. Ідѣт же сѣ до дѡму, не ўпнѣайте сѣ, ладно веселѣт сѣ і до мѣне ранѣйко приходѣт, ѡа вам дам сѣлюб, бо ѡак ѡа дадѣ пак поїду, то не дыстанете. — Молодцы ідут собі тепѣр просіт на весѣльѣ, бо перед тым ходіў просіт отець, день або два перед весѣльѡм. ѡак бы молодцы не просілі, то не ідут дуже на весѣльѣ. Моўіат: Молодцы не приходілі, то ѡакѣ там! — ѡак спросѣат ўсѣх, приходѣт до дому і тато мовіт: Цѣ ўсѣх нѣсте спросілі? — Усѣх. — Бѣсте дадѣ не лшѣілі хѣты, бо не лѣмно. (Просѣт своѣх сусѣдів усѣх, а в дальшнх родину і прнѣтелѣв). — Нѣйт. — Ну, то добре, тепѣр сѣ погульѣйте трѡхы. — Господарі ідут зарав на весѣльѣ і кождый несе курку в собѡіу. Кождого, шчо прнѣде, бере батько молодого до коморы і трактуйн горіўкоў по два або три кнльшкы, ѡак котрый хоче. Усѣ госѣты сѣдаіут собі за сѣтыў, хѣба котрый молодый, то іде д нѣушцы і гульѣт. Газда прнѣне фльашку горіўкы, поставіт перед ннх і вони сѣ самі частуіут, по кнлько хотѣат. Хлѣб стоіт перед ннх на столѣ, на обрусѣ, але закусувати не можут. Господар мовіт: Пнѣйте, льудкове, не галамѣгайте дѡўго, бо ѡак надѣйдут свашкы, то вас вітты вѣженут. А дружбі і молодцови мовіт: Ідѣт, просѣт свашкы по круѣзі, нѣай ідут корогвѣй вітн. (Свашкы по вінку пішли домів топнтн і варнтн вечерю). Свашкы приходѣат, а газда бере ѡіх до коморы пнтн горіўкы. Старі газды ідут тогды до дому, а молодѣ гульѣіут. З коморы свашкы выходѣат і сѣдаіут за сѣтыў і ждѣт на тата і нану молодой. А газда пѣтат сѣ сына: Цѣ бѣўнѣ там у жннчнного тѣта і нѣны? — Бѣў. — І затѡго приходѣат тѣто і нѣтн в кнлькома свашкы свѡііны (всѣх десятеро) на корогвѣй. Засѣдаіут за сѣтыў і сѣдѣат; молодчнннн не ўїіут корогвѣіу, молодцовѣ ўїіут корогвѣй. Старша свѣашка вачннат латкати в другылі:

Сѣвітн, нѣсѣацьу, в гаїу,
 Нѣашому корогвѣіу,
 А чѣйбы нам сѣ внднѣіко,
 Увітн го ладнѣіко,
 Вѣсѣе сѣ не ганѡілі,
 Ої цѣ красно сѣо ўвіітн,

Білышы ручейкамі,
 Чорнымі вічейкамі.
 Пойідемо ў дорожейку
 По краспу Касунейку.
 Пече наша каміанайа,
 Печі корогвай, пече,
 Бы він выріс до неба,
 Заўтра нам йго трэба.
 Зыйшли сьа ўсы сестрыцы
 До новой сьвітліцы,
 Сталі раду радзіти,
 Жи час корогвай вьги.

Покы сьпівалі, то ўвілі корогвай і ўсадылі. Як ўсадыт, то тот,
 што садіў (хто буль), дуркне три разы до повалы, а хлопцы сьвешчут
 і клічут: віват! Дуркат на тото, бы сьа корогвай файный ўдаў. Свашкы
 тогды латкайут:

Ой ўстаньте, брагойкы, тай не спіт,
 Ай рубайте сьоснойку на загныт.
 Ажебь наш корогвайиць гнытен быў,
 Ачэйже бы наш Іванойко весел быў.

Як печут корогвай, то разам печут і гускы, з котрымі йдут до
 молодой на поклыні. Гускы — то два хлыбы довговасты, стулены до
 купы. На гускы кладут сьа поплыткы, сплетены йак косы, з кінчыкамі
 піднесены до горы. Печут також попови корогвайча і вітові; то таке,
 йак хлыб, лише ріжкате. За корогвайчатом печут дружцы гуску, також
 з поплыткоў, а за гускоў просте, гладоньке колаченя хлопцым двом на
 кут, бо бы сьа не ўступили звідти і не дали сысти за сьтыў без та-
 кого дарунку. (Порядок при печеню хлыба: Коровай, за сям гускы, ко-
 рогвайчата, гуска, колаченя). На самім кінци печут стойачкы. Йіх йи
 дванацять. Роблят йіх так: Берут дванацять росшонок, йак бы ма-
 ленькі вила; обі росшоки ў горі обвивають (спіральна) тыстом; йак усы
 так обвинут, тогды берут звичайный хлыб печеный, впахайут ў нього
 ўсы стойачкы і усувайут ў ніч поза колаченя, шчобы спеклі сьа. Як
 спечут сьа, тогды выймайут стойачкы з хлыба; хлыб выдыт, а стойачкы
 разам з корогвайом, гускамі і т. и. несут до коморы, шчобы ўсьо об-
 стило. Як стойачкы ўйут і саджайут, тогды свашкы сьпівайут:

Свашкы стойачкы ладьат,
 Бо сьа ў дорóгу ладьат;
 Ў дорóгу, дорóжайку,
 По краспу Касунейку.

Ой гет преч на Волыньу,
 По молодú гаэдiньу.
 До кобóры кльúшниця,
 До пóльи робiтниця.

Коли свашкы ўсьо тысто поўсаджають до печi, ўмывають руки і сьпiвають:

Дайте нам портеньáта,
 Поўтирати рученьáта!

Гаэдиньа, молодцьова мати, дайи старi порткы, бабы хапайут iй, а хлопы вiдбирають i тьагають, выдирають iйдны i другы, покы не iдрут цаўком, покы гаэда не крикне: Дайте спóкы, бо сьтыiу iгрете. — То бабы дужi.

Теперь свашкы iдут доiу спати (уже кури пiють, други). Молодичныi свашкы i родичi вiдходьат шче тогды, iак стоячкы зачали вiти. Молодeць дашчо зыст i iде спати, бо рáно майи сьа сповiдати. Свашкы сьпiвають iому на добраныч (поки розiйдуть ся); а музика граи, iак свашкы сьпiвають:

На добраныч, на добраныч,
 Бо iа iду спати,
 Заўтра рáно, раньусейко
 До сьльубойку сiати,
 За ворóта дзелен iавiрь,
 Там вас будú ждáти.
 А ци iавiрь, ци не iавiрь,
 Ци дзелена iiва,
 Мeджи тыи паньацкáми
 Хыбá iйднá мойа мiла.
 Ай ци тотá мiленейка,
 Шчó сьа краспó ўбрáла?
 Ой тотá то мьлeнейка,
 Шчо т сeрцьу пристáла.
 Ой ўбыбрáу сьа козáччейко:
 Тотó дыўчá ўзьáти,
 Вин му купиў новий сeрпик,
 ўно не ўмiло жáти.
 А ўна ўзьалá ба i тот сeрпик,
 Кынула вiт сeбе:
 Iа не жáла ў вóйна, шáткы,
 Не бóду i ў тeбе.
 А iа iла ў вóйца, шáткы
 Тлустú солонiну,

За тобѡйоу, за гильтайом
 Піт часом матіну¹⁾.
 А йа спала ў вѡйца, ў маткы
 На білы періны,
 За тобѡйоу, за гильтайом
 На гороховіны.
 А йа ходіла ў вѡйца, маткы
 У куркѡвых черѡвничках,
 А за тобѡйоу, за гильтайом
 У лінѡвых ходячках.

Тепер йдут ўсы спати. Кухаркы не йдут спати, бо не маіут часу. Стінаіут кури, скубут і ладьат йіх. Молодыі ўстайн рано, йак світайн, і ўбрат тоту сорочку і гацы, шчо молада дльа ньбого ўшнла. Дайн ну вонучі новыі і ўсо. Молодець іде ле перквы сповідаці сьа, а дружба спршуйн бойар, жѡбы готѡві былі, покы прійде молодець с церквы. По сповіди молодець приходит доміў і йіст, а дружба тнчасом поспршоваў бойаріў і свашкы. Приходит музика, зачннат грати і молоді гульаіут, а старі сьідьат за столом. Молодець усаджуі свашкы за сьтыў. Найстарша свашка сьідит коло нього, то авет сьа голова (на чолі), другі за неў; перша за неў сьідит під чолѡм, друга на хвосьты, третья піт хвостѡм, а йпччі ўже без назвы, не рахуйут сьа. Дружба просит бойар: Бойарци, бойарци, кўждый на свѡіи місце, йдыт, сьідайте! — Йак посьідали, дайут йиі ўсын по два кильушкы горіўкы без закускы. Свашкы тогды латкаіут:

Скѡр жи, татѡйку, скѡр жи,
 Выпраўйай нас бѡрши,
 Бьісно сьа не ўбавілі,
 Хвѡлабожу не ўтраталі,
 Бо то днесь недылейка,
 Від Бѡга надьйійка.

Староста кльче тепер: Бѡраѡ, бѡраѡ! — І выльзаіут за стола. Тѡто-мана сьідаіут на лаўку голу, берут собѡ хльіб по йндному бохонцевн, а родччі сьідаіут в боку. Дружба бере молодцьа і відкланьуйн сьа вітцьу, мамі. Дружба бере го за плече, а молодець цьілуіи ў передкы ніг (пршви) і ў колына і у рўкы; так цьілуіи три разы родччіў і близьку родину. І тѡто мовит: Ідыт йуж в Бѡгом, ідыт. — А свашкы зачннаіут латкати:

1) Зжовкле листе а бараболі.

Благослові, Боже́йку,
 Ё́ першу́ю доро́же́йку,
 Ай де́смо сьа пусти́ли,
 Бе́смо горазд гості́ли.
 Ста́роста наперед гра́иц,
 Бо доро́жейку зна́иц;
 Доро́гу, доро́жейку,
 По кра́сну Касу́нейку.
 Подобно на сьві́тойку,
 Коли сьвѣ́йко грѣ́иц,
 Подо́бен Іва́нойко
 До Касу́нейкы йти.
 Чим селѣ́йко закві́ло?
 Вішньами, черешньами,
 Пы́швыми бо́барамі.
 Ай Іва́нойку па́не,
 Де тво́йи во́сько ста́не?
 У те́шчѣйкы на раночку,
 У крѣ́пчасьты́м барвіночку;
 Там буду спочыва́ти,
 Убідець убіда́ти.
 Ой Іва́нойку па́не,
 Не выграва́йже ко́ньом!
 Будеш ві́хати по́льом,
 Не выграва́йже ко́ньом;
 На пе́рет сьа не выдава́й,
 І в га́ду сьа не зыстава́й;
 Дѣржи сьа ў середні́чы,
 Ё́се при сво́йі роди́ны.

Коли приходьат т хаты́ молодойі:

Зна́ти, Божейку, знати,
 Де Касу́нина ха́та,
 Новы́м ты́ном й опы́шена,
 Кали́ноў усаджѣ́на;
 Стрѣ́шейкы золо́тыї,
 Вікѣ́шка скля́нныї,
 А двѣ́рейка мідья́ныї,
 Шті́ри верьхы і чо́тири.
 Ё́ середны́чы ў поко́йі
 Усьа́кі напѣ́ї.

Коли прийшли до молодой на обору :

Ой йшлисте нам рада,
Не дайте нам стойати,
Дайте нам посидати.
Мы льуде вдорожені,
Сукны на нас помочены,
Бо нас слобойка ўбила,
Сукны на нас помочила;
У нас сукны дорогійі,
По чотіри золотійі.

Коли майут йти до хыжі :

Роспірай, сватку, хатку
І новейкыі сыни,
Бы сва бойари сьсыли.
Пышны, бойари, пышны,
За Касунейкоу прийшли.
Красно си засьпівали,
Ще крашше посидали,
На калиновы лаы,
За тысывыйі слобы,
За обрус крушчастыйі,
За хлыбы ишенишчыі.

Тепер усьо віддаѣт, шчо принесли в собоу : корогвай гаада бере до коморы. Йак молода бере гускы, свашкы латкают :

Щчобсте нам за дар даіи?
Дьви гускы тарчаныйі,
Йидбавом зўйазаныі.

Молода дайи гускы татови і він выносит до коморы. Стойачкы передаѣт також до коморы. Бойари затыкают ў гускы гроші, кождый по два ірайцари — а менче не піде, йак 15 бойар. Йак ўсы поскладаѣт, молода выйме з гусок і положит собі ў чоботы під подешву. Тогды свашкы прикрываѣт молоды голову хусткоу цаўком; вона спират голову на хлыб, шчо стойт на столы і так сидит тихонько. Староста в молоды вылазит на сьтыў і обходит три разы ў около хлыб та переступайи йійі через голову. Йак обійдут три разы, сьйдаѣт за сьтыў; молодый коло молодой. Молодець вдойнайи в нейі хустку і цылуѣи; дакотрый, йак недобрый на молоду, то не цылуѣи, але ударит йі, а вона тогды сама вдойчайи в себе хустку і сьдат коло нього. Старша свашка бере в молодца шапку, а в дружбы кладе молодцови на голову і пришиват йону збіже в барвінком, увите на три угла. Йак пришийи, пере-

кстит го шапкоў три разы і подóжит на голову; а дружба бере свою шапку і гульбат. Як старша свашка закладат на голову шапку, свашкы латкайт:

Краўчй, сванейко, краўчй,
Чи ўміш краўчыти (як перше).

Потому прыносит мати молодойі два рушничкы і переўйавуян, а свашкы латкайт:

Тешчойка зьа́тэа ўйа́же,
Бо йі вь дывойкоў лья́же.

Відтак зачинайт латкати цөннарйови:

Цөннарйу молоде́йкы́й,
Стаў медок солоде́йкы́й (як висше).

Гавда дайн горіўкы ўсы́м по 2 кельушки без закускы; як выпйут горіўку, свашкы латкайт:

Ско́р жи, та́гойку, скор жи,
Выпраўйай жи нас борши,
Бы́смо сьа не ўба́вили,
Хва́лабо́жу не ўтра́тили;
Бо то двесь нельі́лейка,
Від Бога надыййка.

Потому выбирайт сьа і йдут до церкви.

У молодойі.

Тато або мама молодойі спршуйут також ў вечер госты. Молоды гульайут — парубкы із молодой — а старі сьядьат та гостьат сьа. Як погульайут собі, мовит гавда: Йди, куха́рко, тошй, а вьй сьа роскоды́т! — Як розыйдут сьа, кухаркы стинайт кури, зачинайт варити, а молада спит, бо йде рано до сповіди. Як розвидьвайн сьа: уставай, дыўчыно, йди до сповіди. — Як высповидала сьа — тичасом прошак йде просити гостий до вінца — приходит с церкви і зьіст дашчо. Як попойіст, піде до коморы, стане си ў йармо ў середину (йармо лежат на земли) і ўбрат дві сорочки, дві мальованкы і два фартушкы. Як вона ўбере сьа і ўвійде до хаты, мовит йі тато: Йди, сьйда́й за сьтыў, до́нью. — Вона сьйдайн за столом, а тато просит свашкы: Йдыт, сьйдайте за сьтыў. Підемо́ на барвінок, абы́смо сьа не забавили, бо моладць надьйде, та не будетё ма́ги колй вйти. Споріт! — І вараз найстарша свашка мовит: Па́вы вóйче, па́ны матко, благословіт на барвінок. — Ньай тьз Бог благословіт; йдыт! — Свашкы зачинайт латкати:

Благослови, Божейку (так само як перше).

Брат молодойі або чужий хлопець несе шафлик зі збіжом і хлїб і так само латкають і так само стинають барвінок через персьтьинь молодойі. Трактують газдыї, шчо їх барвінок і вертають до дому та латкають, як молодцьови. Як прийдуть до дому, посыдають за сьтыї і моўяат: Пань вйче, пань мятко, благословит винець вїтн! — Родичі благослоўлят (як висне). Як свашка поводи ўїн винець, другі сьпывають:

Д гóрі, сóвьїко, д гóрі,
Вий сьа, вїнойку, скóрі,
На лубé вичанейко,
На дóўге мешканейко.

Як уўяут молодї і молодцьови во збіжом і в барвінком, кладут на хлїб на тарели на сьтыї і листочки барвінку принастьаат троха медом, абы була мужови як мїд солодка. Як уўяут, свашкы латкають цєпнарйови:

Цєпнарйу не цыкóч,
Вїгáй, горїўкы натóч.
Повїдала нам дыўка,
Шчо їн ў комóрі горїўка.

А цєпварь мовит:

Упáла цовалїна,
Горїўку привалїла.

Свашкы:

Треба її вїдрубáти,
Горїлочкы добувáти.

Цєпнарь приносит горїўку, свашкы пяут по двї порцьїї не закусуўчн. Як выпяут, латкають:

Ой мóвнў їнс нн, клннїў лїстойку,
Шчо не будеш падатн:
А ты падайнш,
Земльу ўкривайнш.
Ой мóвнў їнс нн,
Мїй татунейку,
Шчо нья не даш вїт себе;
А ты нья дайнш
І сам не знáйнш,
Шчо за дóлейка бóде.
Ай не Вїг їа тн,
Дыўкойко моўа,
Дóлейку выбирати;

Уста́нь ране́йко,
 Узьни си дыйни́цьу,
 Побігни́ ў керни́цьу по води́цьу.
 Уми́й собі голо́войку і лі́чейку,
 Помо́лі сьа вірно Бо́гу,
 Даст ти до́лейку до́бру.

Коли нема́ шче молодця́, латка́ют :
 Чому не й́деш, коли при́їдеш,
 Мій лубо́гий парече́ный ?
 У мене́ та́гойко зло́її во́лейкы
 Зь лу́цької намо́войкы.
 Йа хо́джу, про́шу, ша́пойку но́шу,
 Че́йже йи́го перепро́шу.
 Ани ўпроси́ти, ани ўгрози́ти,
 Се́рдейко се́рдито́їи.
 Хо́дит па́войка по й оборо́йцы,
 Піре́йко роспусти́ла;
 Хо́дит Касу́вья по новы́х сьі́ндох,
 Кісо́йку рочеса́ла.
 Ой не жаль мены́, ой мили́й Боже,
 Шчо йа́ йи́ рочеса́ла,
 Ай жаль же мены́ сво́го тату́вья,
 Шчо йа́ го не ўслухала.
 Посы́лали нья, заганя́ли нья
 Ў кы́рницьу по води́цьу,
 Йа ма́ла бы́ла, на то ни зба́ла,
 Шчо йа йи́го не слуха́ла.
 Ты гіро́йко ка́м'яна́я,
 Чом же сьа не ростóчиш ?
 Ой дыво́йко Касу́нейко,
 Чо́мже сьа не роспла́чеш ?
 Бо не ма́ю жалóсти,
 Ды́ждала́м сьа радóсти :
 Музи́чейкы ми гра́йут,
 Свашейкы́ ми латка́йут.

Сироты́ латка́ют так :
 Касу́нена маты́нойка
 Перед ми́лым Бо́гом ле́жит,
 На кресь¹⁾ ру́чейкы де́ржат.

¹⁾ Криж (на вхрест).

Ой спусти нѣа, Боже́йку,
 З дрібним дожджом на вѣнльу,
 Ой нѣай йа́ сѣа подіау́йу,
 Йак мо́йи дитчѣ ўбра́но,
 Піт поса́х посаджѣно.
 Ой убра́ли го лѣуде,
 Найблишші́и сусѣ́де.

Теперь надходит молодець. Свашкы молоді́ці латка́ют :

Сьтѣ́й, вѣа́гу, за вороти,
 Нѣай на гѣа метѣ́ль метѣ,
 Нѣа́й ти лічѣ́йко квѣне
 Від дожджу студѣ́ного,
 Від ві́нка́ двелѣ́ного.

А молодцьові свашкы латка́ют з подві́рѣа :

Слѣ́сте наш рада,
 Не да́йте нам сто́йати,
 Да́йте нам посѣ́дати !

А молодичини́ відпові́дають :

Мы то́го даўно́ ждали,
 Бы́сте си посто́йали.
 Не вели́кі перехо́ды
 Че́рез зо два огоро́ды.
 Припе́р дѣ́ло ба́бу до двѣ́рець,
 Та́й йи росѣ́паў пе́рець.

Свашкы молодого приходѣат до хаты і сѣда́ют.

Йак найут йти до сльубу, староста молодцьи́у бере молодцьа і молоду, выльіва́ют зза стола, мати сѣда́йи з ві́тцьом на восьльіа, берут хлѣ́б, а староста кажи музі́ці: Стань! — Па́ны во́йче, па́ны ма́тко, благосло́віт, бо мы йде́мо с тыми дво́йма дѣ́точка́ми до сакраме́нту бо́жого. Йа бы проси́у вас, та́та, ма́му і сусѣ́ды, далѣ́кі і бли́ські, мо́же вас тото́ дѣ́у́чатко даколи́ й не ўслу́хало, йа бы проси́у, бы́сте му ві́т-пусті́ли! — Родичі́ і сусѣ́ды мо́у́йат: Мы ві́тпу́шчамо, нѣай йи Бог ві́т-пу́шчат. — Теперь молодцьата кла́нѣа́ют сѣа до нѣ́г і цѣ́лу́ют родичи́у так йак у молодого, а родичі́ мо́у́йат: Ідѣ́т з Бо́гом, бері́т сльуб.

Тогды вихо́дѣат ўсѣ́ на двір, а свашкы на поро́зѣ зачина́ют латкати :

Мы до сльубо́йку йде́мо,
 Молоду́ си ведѣ́мо; (Му́зика грає)

Молоду́ йак йагоду,
 Рум'яну́ йак калину,
 Солотку́ йак малину.
 Ой мы йдемо́ до зброїі,
 До церкоу́цьї свѣятоїі,
 Ой там ста́нено ра́зом
 Перед бо́жим обра́зом.
 Ой не́ма ксьмьнда́а до́ма,
 Пої́хаю́ до Йильво́ва
 Ключи́чки купува́ти,
 Це́ркоу́цью розмы́кати.

Церкву розмыкають і ўсі ўходять до церкви. Йак возьмут сльуб,
 ідут з церкви (музика не йде під церкву, але линасть ся далі десь
 у селі), а свашкы латкають:

Дѣаку́йшо Богойко́ви,
 І на́шому ксьмьндазо́йкови,
 Жи нас недо́уго ба́вну,
 Не мно́го гро́ший пра́вну:
 Піўтора черво́ного
 Віт пана молодо́го.

Йак ідут улыцеў, латкають:

Звѣду́йи сѣа тату́нейко
 Сво́йно дитѣа́тейка:
 Мо́йи лубо́е дѣ́гьатко!
 Ци гора́зд йис го́стила?
 Ци вірне́йко сѣ́льубила?
 Вірно, та́тойку, вірно,
 Розійті́ сѣа ни ві́льно.

Йак прийдут перед двері дому, латкають:

Звѣду́йи сѣа мати́нойка
 Сво́йно дитѣа́тейка і т. д.

Ма́ти виходит на поріг хаты кострубата; загорне кожух на-рубѣ
 і выносит на тарѣли цукру або меду й хлѣба троха, а ценнарь горіўкы.
 І ценнарь пытат сѣа: Деж вы, лудойко́ве, бы́ли? — А ста́роста пови́-
 дат: Ци ра́дасте го́стѣи? — Ценнарь (або га́зда): Рада. — Ци раз
 ци два ра́зы? — Два ра́зы; раз йак прийдут, дру́гий раз йак підут.
 — Ста́роста: Даві́т, лубо́йкы; ўзѣ́алисмо па́ріпка, привели́смо чоло-
 віка. Узѣ́алисмо дѣ́ўча, привели́смо невісьтѣ́а. — Ценнарь: Бода́й же вы
 здо́рові бы́ли. — Ста́роста: Шчо́ж вы, свату́ньцью, за то́то нам обі-

цьате? — Бóжу лáску на самы́й пéред, а вам здорóў'я. Та́й за то́тó с'я на́п'ймо горі́ўкы; та́й тако́го солóткого, фáйного закусі́ти. — Цепна́рь налива́т горі́ўкы молодому, молодый п'и́и до молодойі, мо́лода до дру́жкы, дру́жка до дру́жбы (перед поро́гом). Ї́ак мо́лодець п'и́и, свашкы латка́йут:

Іва́нойку, Іва́нойку,
Не п'и́и пéршу поўно́йку,
Бо то пéрша зрадли́ва,
Ўсы́ с'я ба́бы подо́пили,
Іва́нойка напо́йили.

Староста да́йи хлѝб цы́лыи́ малому хло́пцеві, абы обы́шоў трэ́ разы до́кола мо́лодыата. Ї́ак обы́де, дру́жба перекста́т гара́пникóм двéри, а господа́р мо́вѝт: Прóшу до хáгы. (Тепер ли́ше л'уди мо́лодо́го, а мо́лодої наві́ть до слю́бу не йду́ть, аж у ве́чер приходять, як мо́лоду вoзьму́ть). Ко́ли увѝшли, с'ыда́йут, а свашкы латка́йут:

Ой ўсьо́ж нам д'уже ла́дно,
Хыба́ нам йидно́ д'іўно́,
Жи́ нам сва́хы ни́ вѝдно́.
Цят, сва́хо, не страха́й с'я,
Ході́ д нам, прывіта́й с'я.

А сва́ха сто́їт перед пічо́ў і не обы́ват с'я, покы вoни́ не за́латка́йут то́й само́й. Відтак сва́ха (теща) прѝйде, а вoни́ с'ьпѝва́йут:

Ї́ак нас сва́ха прывіта́ла,
Ї́акбы ме́дом прѝмаста́ла.

А ўна прѝйде і мо́вѝт:

Ци́ гора́зд вы го́стили?

І зарас с'я цы́луи́ с свашка́ми, до́в'язкою, в'язем і старосто́ў. І йде гет, а староста́ бере мо́лодыата, дру́жок, старшу́ свашку, дру́жбу і йде до ко́мoры йі́сти (там ї́и лѝпше да́ють ї́сти). Тѝмчасoм свашкы по́сува́йут с'я на мѝсце, де сѝды́ли мо́лодыата, дру́жбы, і латка́йут:

Ой захо́д'ят нас вѝ́сти,
Хот'я́т нам да́ти йі́сти,
Ку́ройкы печéнойі,
Йі́шейкы машéнойі.
Ци́ с пéрцьoм, ци́ не с пéрцьoм,
Кoбы́ в лáскавы́м сéрцьoм.
Йі́ли, гу́сойкы, йі́ли,
Пі́тойкы ісхоты́ли.
Бо ны́ сва́нейкы, шчебет'у́шейкы

Від світа шчеббчено,
 Горівочки хочемо.
 Дайте нам хоть трощечки,
 Бо нам горіят панчбшечки.
 Заспала кухарочка,
 Треба їй маршавочка,
 Треба їй вобудіти,
 Горівочкоу напоїти.
 То теньга гавдінья,
 Хороше їсти зварїла,
 Сырїни дривами топїла.

Дайт тепер їсти. Поки не попойдѣат, поти не сьпївають. Аж
 при курці сьпївають :

Ай гїлья, гїлья, білыї гўсы,
 Не каламўтьте вѣду Ганўси,
 Бо Ганўсейка хўстойкы пѣре,
 Прїйде недѣльз, краснѣ сьз ўбѣре.

Їак попойдѣат, сьпївають :

Ей устаньмо мы, пїдойїмо сьз,
 Здойїм шапойку, поклонїмо сьз,
 На самый перед Гѣсподу Богу,
 Господу Богу господарїови,
 Гей ты, ты, ты, ты,
 Кухарочкам пышным,
 За постаўленья хлїба,
 Хлїба пшенїчного
 Від Бога величного.

Сейї сьпївають три разы. Потому ўходит староста, шчо ўже найїу
 сьз у коморї і мовит: Господарїу наш лубѣзныї! Найїлимо сьз, на-
 шїлимо сьз, дякуїмо Гѣсподу Бѣгу і вам, сватўньцьу. Тепѣрь ѡа вас,
 сватўньцьу, буду просїти, їдїт, берїт музїкы і ўнесїт нам корогвїй.
 — Сват їде в дружбоў, дружба ўносїт корогвїй на голові, обкрутит
 сьз три разы (музика перед або за ним грає) і кладе на сьтїї. Ста-
 роста розўїаже обрус, шчо буў заўїазаныї, ѡак принесли від молодцьа,
 перекройїт на половину, а свашкы наткаїут :

Староста корогвїй дїлїт
 І сам собї не вїрит,
 Щи ўсьу родїну ўбдїлїт.
 Ої старостойко наш, наш,
 Подивї тї сьз на нас!

Вѣкрій нам середінку,
 Узьнемо тѣа піт перипку.
 Староста корогвай країи,
 Золотый ножики майи,
 Яворобый тарелень,
 Ручейки йак наперець.
 Ой старостойко наш, наш,
 То нам жаль на тебе,
 Жи ни майино
 Подаруночку віт тебе.
 Ай там засьадемо
 У калинові долини на тебе,
 Ой іздойнемо свѣ конічейка
 Спіт тебе,
 Ай підложимо чорну кіточку
 Піт тебе.

І підложут бабы чорну кітку під старосту. Теперь дадут друшцы гуску; староста йак покрайи корогвай, кличе дружбу, а дружба зацінат у гуску друшцы гроші: дві шустки, йак си любить дружка, йак товний дружба; йак йакый копський дружба, то 12 грейцариу — і передади друшцы. Староста мовит: Давай же ти своій друшцы хліба (дружбі мовит), бо вона шче малá. — Дружба дайи тоты гроші і гуску і мовит: На тобі гроші і хліба, понойдз, жебыс была душа гульати, бо мы йак значне великий танець, будемо гульати 24 годин. — Дружка бере. Дружба пытат сѣа: Шчо ты мені за тотó обіцѣаш? — Бóжу ласку. — А староста мовит: Покажиш ты, друшко, шчо ты майиш дружбі дати? — А вона вынімат хустку с паузы і персьтынь: На ты тоту хустку; на сѣи лѣт одыня майиш; не потребуиш нікады ходити, імó си майиш когó, жебі ты одыня ўшиу. — Староста дайи дружбі від дружкы того і мовит: Дави, шчо ты друшка дала? Не майиш сѣа чим гадати і сѣи лѣт, бо майиш олыня красне; комулю — 24 сорочок на сѣи лѣт; глядай шеўкыны йино. Майиш персьтынь, за нього будут ти шѣти й шче сѣа біти будут: Йа ты ўшиу. Йа. — Шчо ж ты на за тотó обіцѣаш? — Обіцѣайу наперед бóжу ласку; на самий перед Господу Богу дякуйу і пану старосты і пану молодому і паны молоды і паны сванейкам; цалому колы, шчо ў тѣи стóлы барво дякуйу пійкно. — І даст ценнаръ горіуки дружбі напѣти сѣа до дружкы, бо підє гульати. Возьмє йий на руки за стола, а староста мовит: Возьмєш ми дружку, абѣс ми ту пѣложіу, вѣкыс ўзау, абѣс ми не поневірѣау. — І тогды гульаут; але музка стаи, докы му дружба не заплаит, йак перше молодой. Йак дружба погульаи з дружоу, са-

дит їй зноу за стыў, а потому ўже гуляють хлопцы. Тенерь староста ровадай корогавай; одну половину бере молодець до себе, другу половину молодежи крайн на тылько кускю, килько гостей ближних, ўкладат стойачкы (по одній) ў кусник, і ровадай. Родина бере, а дальні хыба дїстайут кусникы хлыба, йак корогавай не стане. Йак дай музцы, мовит: Дали бысмо ти конья, але кинь хоче йїсти, а ты забавуний чоловік, та ты коло конья не будеш ходїти. Ты чоловік весїлий, грайш, кинь рже, йїсти хоче, а йя бы тебе просїу — ўзвати хлыб; чей ты тото приймеш; хоць не великый кусень, прийми за найбильшый. Шчо ж ты нам за того обїцаш? — Музика дьакуй, йак перше дружба: Ласку бо жу, дьакуй Пану Богу і т. д. Так староста при балакуй шчо сь до кожного, кому дай корогавай. — Тимчасом приходт хтось від молодого, дай зпати, шчо там страва поварена, шчо можна ўже йти. Староста мовит: Господару наш лубобанный! Мы бы ўже хотыли сьа забїрати; мы ўже наўнували вам. — Гаада, йак добрый, задержуй гостий, але староста выпоўлай сьа, шчо треба йти. І кличе до дрўбы: Дрўбо, зганьай бойар, кўждый на своій місце, бо пїдемо до дому. — Йак посыдають ўсы, гаада дай горїуки і ўсы пїут по 2 порцыї ў кружок, а свашкы латкають:

Дэ сьа збїраш, Касўнейко,
 Пїт тэмнуу вычейку?
 Де будеш ночувати,
 Вечерїу вечірїати?
 Маўу налыїу ў Бозы,
 у свєкорца при дорозы,
 Там буду ночувати,
 Вечерїу вечерїати.

Де Іванойко сьїдїт,
 Там сьа сьтынойна сьвїтїт;
 Де Касўнейка сьїдїт,
 Там сьа шче лыпше сьвїтїт.
 А ў лысы на польаны,
 Там бойарн спочывали.
 Мѣдзи нїми Касўнейка
 Цылу вычку не свала,
 Бойарн й убуджала:
 ўставьте, бойаре, д горї,
 ўже блыа день на дворї!
 Час допїу койхати,
 Добраныч повїдати.

Добрáныч на ўсьу вьч,
 А добрýдзень на ўвэсь дзень.
 У лысы герніваа
 ўсьо пóле загайла,
 Молодá Касўнейка
 ўсьіх бойáр прыдобла.
 Дé сьа Касўнейка дьла :
 Ой ци вóлойкы пóйт,
 Ци корóвойкы дóйт?
 Ой не вóлойкы пóйт,
 Нн корóвойкы дóйт,
 А с свóйим татўнейком
 ў комóройцы на розмóвойцы.
 Шчо йі мáйм вiнá дáти?
 Штири вóлойкы, штири коровы,
 І коньа воронóго пiт пана молодóго.
 Не плач, не плач, татўнейку, за мнóйу,
 Не берў йа нiчого с собóйу.
 Лишáйу ти сьльiдочкы по обóрi,
 А дрiбнэйкi сьльовочкi по стóлы.
 Забрáйу йодыньечко с комóры,
 Выганьáйу худóбицьу с стодóлы.

Молодьбата кланьáйут сьа родичам, а свашкы латкáйут :

Іде вiт свóйi матыноўкы до чужої,
 Кобы, Боже, до лыпшóйi.

Йак выйдут на двiр, гáзда выносьт фляшку горiўкы і шче дайм
 ўсьим по порцыїi, а свашкы молодичыньi, шчо тэпер приходьят, лат-
 кайут :

Не йди, Касўнейко, там,
 Там люде невiрвiднi,
 Бiют жóны дарешнiй.
 Не шiого завинiла,
 Шчо вошчiшок не солила !

Свашкы молодцьовi вiдновiдайут :

Бо тотó непраўдоўка
 На нашого сусыдоўка!
 Шче й Касўньа не ўстáла,
 На столы рiнiка (з яешнею) стáла :
 Уставáй, ўставáй, Касўнейко,
 Бо ўже йм сьвiдáнейко.

Потому :

Гоца, свáхойка, гоца,
Трѣба дывойцы гóдэа¹⁾.
Трѣба сьа укывáти,
Бо то змá не мáти.

Теперь выходьат госты і йдут до батька молодого (лише молодого гості). Староста бере на плечі перину, шчо мати дайи молоды, три плахты (простирала) і два хлыбы ў середину. Йак староста выйде, нападут на нього хлопцы з палічками і бйут по подушцы цылу дорогу; дружба відганьбат, бйи гарапником і староста відганьбат, але вони не відступають. Свашкы латкають аж йак прийдут на вобору :

Выйди, выйди, кострубáта,
Йде невіста богáта,
З коровами, з волаши,
З добрыми намóвами.

Мати молодцова выносит, йак молодойі, горіўкы, цукру і хлыба і трактуи старосту, молодьбата, дружбы і сваху. Йак выпйут горіўку, староста пыгат: Сватўнцьу, ци радасце гóсьтым? — Рада. — Ци раз, ци два рáзы? — Раз йак пішли, дрўгый раз йак прийшли. — Дывіт, сватўнцьу, узьаліско йндвў дытїну, а прывеліско, Віг даў, двóйи. І не будетé ходіти на воду і хату не будетé замігáти, тріскы не будетé носіти, бо вы им годны, вы старейкі, вы сына годували двáцять лыт і три, жebысге послўгу мáли з невісты. — Теперь мати бере молодьбата і веде за хустку, шчо обойим на шийі, до хаты. Йак прыведе, госьты сьйдають за сьтыў з молодьбатами, гæда прывóсит горіўкы і дайи ўсьим по 2 порцыіі. Йак выпйут горіўку, молодьбата, дружба, староста і свашка йдут до коморы вечерйати, а госьты вечерйайут у хаты. Шокы дадут вечерйу, свашкы латкають :

Заходьат нас вiсти (як перше).

Мати сьа пыгат :

Ой деж вы бывáли,
Сивыіі сокóлы?

Свашкы :

Бывáли мы, бывали
ў глубóкім потóцы,
Там сьа купали дві гáлойкы.

¹⁾ Коца.

Мати :

Чому вы не ўзбали
Хоць йнднў галойку?

Свашкы :

Ой ўзбали вы, ўзбали
Іва́нови Касу́нейку.

Теперь вчеряйаут. Йак дадут крупы, свашкы латкайут :

Шы́нейко, багру́нейко¹⁾,
Бодас вдороба была,
Жис нам крупы принастила.
Мы йісти не будемо,
Побы сьа не напйімо.
Трэба нас припросіти,
Горілочкоў напойіти,
Бо мы сванейкы, шчебетўшейкы,
Віт сьвіта шчэбэчемо,
Горілочки хэчемо.
Дайте нам хоць тршэйкы
Рогойко помачіти;
Хоць бы мы йі не пили,
Ажебисмо хоць ўвидыли.

Газда ўже не дайі горіўкы, тому вони йідьат і так. Йак попойі-
дьат, то сьнівайут куранта (куркы ідаьт і присівають) :

Ей гильа, гильа, білыі гуси,
Не калашутьте вóду Гануси.
Ой кумўньцьу, прóшу вас,
Чи не была мóйа кўрочка у вас?
А на мóйі кўройцьі
Цірейко рйабóйи,
Ци будемé, сусыітко, ўраз обóйи?

Тепер хто попойіст, йде спати, а молоды гульайут. Свашкы роз-
ходьат сьа, лише найстарша свашка лишайі сьа. Тепер лагодьат ве-
черйу дльа родичіў молодой і тых, шчо прййдут з нйиі (як добрый-
газда і 15 осіб, як нй, то 6). Газда (батько молодой), йак ўже думат,
шчо час йти, кличе сусыід і родичіў йти по дитьа у прййданы ва
мóйиі дьіўчэтьом до молодóго. Усьім тым, шчо кличе, даст по-
кельшкови горіўкы. А мати заўйаже собі дарунок дльа молодцьовойі

¹⁾ Назва корови.

найближшій рідни: дайм малы крапські хусточки. Як йдут, то прийдани (прийданські свашки) латкають:

Жобы Касунейка знала,
Шчо їй тагойко йде,
Ставила бы лаўкы
З даеленой мураўкы,
Замітала бы дворы,
Выстельбала бы стóлы,
Клала бы хлыбы пшевичный
Пéрет свóго татúнейка.
Ой знати, Бóжейку, знати
Ў котрі, Касунейка, хаты.

Як прийшли на обору:

Укажít нам сокóла,
Шчóсте нам ўзбали учэра.
Ўчэра із вечэра,
А свóчи по шéночы.

Перед приданіў выводьят молоду, ўкавати вiтцэу. Вона вiтайм сьа з приданамі і просит ііх до хаты. Як увiйшли до хаты, сiдають за сьлiў (музкы молодой грають, а молодого сядать) і зачинають латкати:

Пiшвы придани, пiшвы,
За Касунейкоў прийшли,
Красо си посiдали
На калиновы лавы.
Ўсьож нам дúже ладно;
Хыба нам йвднó дiўно,
Жи нам свáхы ни вiдно.
Цит, срако, не страхай сьа,
Ходí д нам, привитай сьа.

Сваха приходит; свекра пытайм: Ци горáзд, эдоровi свахúвцьцу, ци горáзд вам сьа веселiт? — Горáзд, Бiг заплать, вам ци горáзд? — Горáзд Бóгу дьáковати. — Теперь гавда дайм по 2 кельушкы горiўкы (чопаарови латкають при тiм, як висше), а по горiўцы йсти. По йдыньу отець молодой кличе д собi свата, бо прыныс горiўкы, і примоўляйм до нього: Дай Божи дóбрый вечiр. — Дай Боже эдоруўля. Ци горáзд вам сьа веселiт, сватúвцьцу? — Горáзд, Бiг заплать. Вам собi ци горáзд? — Горáзд Бóгу дьáковати, дай Бóже лыпше. — I вышнат свóйу пóрпцiўу дьўчыннi отець і дайм свáтови горiўкы. Як напiут сьа сваты, тогды отець молодой трактуйм тым, шчо ў хаты йи, покы не

выпійт. При ты горіўці дайн жатк молодойі хусчата. (При тім приспівують собі, що хочать). Мамі молодого дайн вилккый обрус, балець. Вона завинэ сьа і йде гульвати ў ным. Йак за курткый балець, співайи :

Ішлам в лўшка, напіла сьа,
Найшлам гаткы, — завіла сьа.
Подиві сьа, паві Йанье,
Йакэ сьлычне завиванье.

А йак файный, то гуляйи і приспівуйи :

Не жаль ми, не жаль,
Жи йа в гавдоў спала,
Жи йа собі ў свейі свахы
Файный балець дыстала.

Йак горіўку выпили і роздали дарункы, тогды староста просит дружбу, жебы глядаў молодцьовойі свашкы, бо треба поўйавати невісту. Молодцьова свашка засідат за сьтій кóло молодойі, внимат хустку і вінець, кладе на сьтій, і мовит : Давай же, Іване, чепець с пазухы і кладі Каси на гóлову, а з гóловы на сьтій (так три рази). Волосья порозгортат і почіпчуйи, поўйавуйи чепцом і польтицеў. Усы диўят сьа і примоўйайут : Йакá файна невіста з нейі! — А свашкы латкайут :

Краўчи, сванейко, краўчи,
А ци ўмійиш краўчити...

Касўни татўнейко
У Сьанóцы на йаршарцы
С крамарйóm сьа торгўйи,
Чіпойко Каси купўйи.

Не крач, сванейко, дыўча,
Бó го боліт голоўча.
Мати го ўгодувала
Тай йигó не таргала.
Трештит, кісойка, трештит,
Чогось вона сьз бойт...

Та ў гай полетыла
Та піт чіпойко сьла,
Бо ўна сьз бойт,
Бо свашейка на вьў сьа стройт.
Чіпойку йидбáбный,
На гóловойку ладный.

І поўйазали ў чепець, а по чепці ў хустку білу. Газда шче раз трактуўн горіўкоў по 2 порціїі і кажи: Забирайце сьа до дому, бо ўже трóха хóчемо спочыти! — І теперь забирайут сьа гет ўсьбі, музика йдут спати, а вони лыгайут, хоць то надóднем. Йак рано ўстанут молодьата і тато, каже тато дружбі піти попросити кількох льудий, бо підемо сьа на ріку шьїти. Йак бабы і хлопцы поприходили і музика ўстаў, молада берé конóўцьу і кропшло і йде на ріку ві ўсьїни, а бабы латкайут:

Д гáти, дытойкы, д гáти,

Личейко умывáти.

Мьїли сьа, дытойкы, шьїлв.

Паухáли сьа ўтирáли,

Жебьї сьа шапувáли.

Теперь хопит мати невісту таї в коноўцеў по водьї бродит; другі прильайут себе ў воду, кого зможут. Тешча обведе три разы ў водьї невісту, — абы ним так йшло, йак в воды — і йак невіста зачере воду, вертайут до дому, а бабы латкайут:

Несе невіста воду

Іс кашьанóго броду.

Йак невіста прйїде д хаты, кропит тоў водоў хьжї, шáргу, збїже, а бабы латкайут:

Кропи, невісто, кропи!

Де кропльá водьї ўпаде,

Там стадо вольїў стáне.

По сьїм невіста розбере сьа і йде в молодцьом до церкви на вы-від (аж потїм можна їй спати в молодїи), а тогы шче ў хьжї балакайут, але ўже не гостьят сьа, бо нена чїи. Йак по огвьóви ўже ўсьо стало. Хьба на останку свашкы залаткайут:

Спили, зьїли,

Хьбá болото лишили!

Зап. в мартї, 1899, від Касї Семїнськой.

Весіле в Керестурі

(бач-бодроґьської столиці, в полудневій Угорщині).

Записав Володимир Гнатюк.

П і т а н к и.

На питанках йє пан ньє староста, альє відавач. Староста приїзе на питанкі і млоді і младші староста — бо то двоґме їду — їу двєром на питанкі пред відавача. Відавач станьє на двєрі прикльєтві і так поздряўка (го) староста: Дóбри дзєнь, приїатєльу чєсні! Мал бї сом слóво, альбо два до мїлостї вáшей, кєт бї шє Бóгу лубєло і мїлосці вáшей.

І на то відавач отпóве: Шльєбóдно, цо вас Бог наўчєл.

Староста почньє бєшєду: Так чуйьєме іє читатєлєй сїатáго пїсма: Кóгда вїшол Аураам прєт обїдом пред двєрі сїні своїцїна, ашчє кóго бї увїдїх і прївєдох бї на обїд. І вїдїл іє далєка трєх жўжєй. І вїшол на дуп Маурїйскї і вїдїл трєх жўжєй. І прїшол пєрєт нїх і уклóнїл сá їм аж до зємлї. І молїл їх, абї прєбўдї у нєго, док бї їм óмїл нóгї і пóдал їáстї.

Тєрєв вóйдү нўка до хїжї. Відавач прїїах старóсту і млодóго нўка на тóту лубóў, їáка бўла у Аураама.

Кєд вóйдү нўка і пошєдáйу за стол. І так нáчньє староста на нóво бєшєду свóйу ў хїжї і так гутóрї відавачовї: Мал бї сом слóво альбо два до мїлосці вáшей, кєд бї шє Бóгу лубєло так і мїлосці вáшей. — А відавач на то отпóве: Шльєбóдно, цо вас Бог наўчєл.

Тєрєв зачїна староста бєшєду: Так чуйьєме їш читатєлєй і с пїсма сїатáго: Во пєрвї дєнь Бог сотвóрїл свїт, а фторї тверд, третї дєнь Бог разлўчїл вóду од зємлї і повєлїл зємлї провїябáтї ўсїяку грáву і наслæдєнїяє. Во четвєртї дєнь Бог сóздáл слóнце, лўну і другїя свїтїла небєснаїя. Во пїятї дєнь рїбї і птїцї. Во шєстї дєнь ўсїя рóдї четвєронóжнїх і ползїашчїх жївóтнїх. На послїдок сотвóрїл Бòх чєло-

звіка по образу і по подоби́ю свої́му. Он ізобразил йому кіло от персти і бдунул во то́йже словесну́ю і бессмертну́ю ду́шу, котóri обрас божественнї́а свої́їа мудрості і б́лагості велелїпнї́а запечатдыл. Пёрви человек називал сїа Адам; і перва́го человека сотворил Бог рай на востоку і поставил його управителем ра́яа і покóрил йому Бог ўсїа звірі і птїці райскї́а. І по божї́ему повелїні́ю наре́к ўсім іменá. І відыл Бох, й́ако не возможно й́единóму человеку на землї́ житї. Бох ўсемогущї напустїл на Ада́ма глубóкі сон, і збáўши й́едино ре́бро от плóти кóсти й́его, і сотворил йому́ жéну. Й́егда Адам пробудїўши сїа от сна свої́его і відыл жéну сво́ю Й́еву, і глаго́лал й́ей: Вім, й́ако кост от кóсти мої́їа. І ўбо од днес й́еси жéна мо́їа. Имї́йаше Адам радóсті велї́а! І глаго́лал Адам ко Й́евї: от ўсїх райскї́х дреў овóпей насїшчáти сїа, от дрéва, й́аже по сréдї ра́яа, от сéго, да не снїші, й́аже Гóсподь прїкáза нам. І не по мнóзи ўремéні завїсті радї дї́явол й́ест [ўраг] человеку. І прїоздóбил сїа дї́явол во змї́ю і возлїзал сїа на дрéво прїказáноїе і промóвил ко Й́евї: Пóчто ви не й́асте от дрéва сéго? Й́ева глаго́ла: Й́ако Гóспоть прїкáза нам. Дї́явол промóвил ку Й́евї: Ащче бїсте снїлі от дрéва сéго, уподоблї бїсте сїа сáмому Бóгу і повнáли бїсте але і дóбре. І так Й́ева збáўши й́едино од дрéва сéго овóшчї, і заку́сла і пробудїўши м́ужа свої́его і дала йому́ от овóшчї сїї́а. І начáли познáти н́ягóти свої́їа. І начáли одрївáти лїствї́а од дрéва смокоўнїшчáго і прїкрївáти н́ягóти свої́їа. Відыл Бох ўсемогущї і ўсешчедрїйшї, й́ако преступнїа заповїдї бóжїа. І начал Бог ўсемогущї ўзївáти: Ада́ме, Ада́ме, Ада́ме! до третї́йáго рáзу. І Адам не дáде отвїта. По третї́йом рáзу глаго́ла Адам: Гóсподи, й́ако наг й́есм! Глаго́ла йому́ Бог: Пóчто наг й́еси? Пóчто заповїдї мо́їа зáбил й́еси? І начáша ізвїнчáвати са. Глаго́ла Адам, й́ако предстїла мнѐ Й́ева. І глаго́ла Й́ева, й́ако прелетїл мнѐ змї́їн. І не прїїал Бох ізвїненї́а нїх. Прїгласїл Бох херувї́а з огнїстїм м́ечем ізгнáти нїх вон із ра́яа. І прїстáвил Бох херувї́а на дверї райскї́ і не возўрашчáти нїм сїа пáкї во рай. Й́ещче Бог прїзрел на плачўшчáго Ада́ма і не отпўстїл й́его н́яга, прїоздóбил нїх рїзáнї кожáннї. І по ўремéні дал нїм Бох прїрóду; имї́йаше перва́го сїна імéнем Кáйїн і другáго сїна імéнем Авель. Й́единождї рече Кáйїн ко брату́ свої́му Авельу: Достóбно бїти воздáти Бóгу жéртву. Кáйїн упражнчáвал сїа во здылáнїю пóльа, а Авель пасушчїх стáда свóїа. Й́единождї зївдоша воздáти Бóгу жéртву. Кáйїн зїаў от плóдоў свóїїх заднчáйа, а Авель от пасушчїх стат свóїїх первáйа. Жéртва Кáйїнова возлїва сїа по зéмї; Авельова жéртва возношаше сїа до небéс. І віды Кáйїн й́ако жéртва й́его ни угóдна Бóгу. І намїсли злóбу во сéрци свóїїем, й́ако невиннáго брáта свої́его Авельа вознамїрил убїти. І глядáше подобнá вре́мена. І й́единождї зївде

брата своєїго Авельа во слячайшыю бешіду вон на поле і напал на него і ўбіл йёго паліцею йёго. І Кайін нікогдаже возўрашчае сьа во обіталішча свёйа. Кроў Авельова вопійае до неба. І доколі Кайін скітайўшче сьа во горах і во лысах, доколі не ўбіл йёго Ламех во ішньа звэрей. Відыл Бох, йак оні од йёдинаго потómство добрѳе не пріхóдїт. Прізрїл Бох йэшче на прародїтэлей Адама і Йёву і водал ім йэшче йёдїну прїроду, і дал ім йёдинаго сїна імёнем Сїфта. Сїфт бїст богобойазні і назівалї сьа Сїфтово потómци челоўіці бóжі, Кайїново тóкно челоўіці. І тóко разлучае сьа сїньа Сїфтова од сїньа Кайїнового за тїсїашча лыт. І по тїсїашча лыт начаша побїра́ті сьа Кайїново потómци от Сїфтовїх і Сїфтово от Кайїновїх. І тóко наста мѳжду нїма злѳба і безаконїе, тол жерстóкосердїе, же Бог вознамїрїл рѳда сёго істрэбїті водѳю. І Бог потэрпїл рот сєй во закóні бóжїм тїсїашча лыт, а во безаконїю тїсїашча двїста шїдесїят і два лыт. І от соворёніїа шїра до потопї потерпїл Бох сєй рот два тїсїашча шїдесїят і два лыт. І во то ўрешїа бї челоўїк, імїа йёму Ной, пїятьстолїтнї. І глагѳлал йёму Бох: йáко прегорчїа шїа рот сєй і не імат дух мої пребїва́ті во челоўїці сем; аз же істрэблѳю от челоўїка до скѳта і тѳбї повельїва́ю, да сотворїші коўчех, да спашешї сьа од множества вод. І глагѳлал йёму Бох: да сотворїші коўчех і да бѳдет трїсто лáктоў длужїна і пїадесать лáктоў шїрїна і трїдесїят лáктоў авїшїна. І да бѳдет трокроўї. І сотворїше ў нем сонїшча — двѳрї, окна, смолѳю осколїше і да вода ў него не наступїт. І тóко патрїйáрха Ной дїлаше сєй кораб за сто лыт. І відыл Бох ўсемогүшчі і ўсешчедрїйші йáко у народа безаконїе не утолїаѳт, но понёже горїе настаўлаѳт, і глагѳлал Бох ко Нѳю, да от сїаваго рѳда, йáже не жїўїае во водам, да собѳрет по йёдиної пáрї і ўложїше во коўчех. І от пар чїстїх пїаьт, два полу мужескаго і трї женскаго і от нечїстїх сѳдем пар, четїрї полу женскаго і трї мужескаго. І ўбо ўсїа сотворї тóко Ной по глагѳлу госпѳднѳю і йáко ўсїа готѳва сүть, глагѳла Бох ко патрїйáрху Нѳю, да ўнїде во коўчех со женѳю і со трїма сїнамі і невестáмі. Сїнове назіваше сьа Сїмон, Хам і Афет. І тóко Бох затворї двѳрї кораблѳя рукѳю ангелскѳю. І тóко допүстїл Бох дошч четїрїдесїят днєй і четїрїдесїят нѳшчєй і ўсїа рїки наполнишча сьа і воздвїгне сьа вода і покрїваше найвїсочáйші гóрї арарáцкї на пїятьдесїят лáктоў. І тóко коўчех носїае сьа дáже пѳпот ѳблакі небѳснї. І так по сто і пїятдесїят днєй допүстїл Бох таглїй вїтор на зѳмлю і тóко начаша водї умальáті сьа. І так по трех мїсїацєй пѳчул патрїйáрха Ной, йáко бї сїах кораб на верх гóрї арарáцкї. І отворїл двѳрї кораблѳя і не можáше відѳті, ашче лї отступїла вода от лїца зѳмлї. І вознамїрїл во сѳрци свѳѳем, ашче отпүшчу гаўрãна відѳті, ашче отступїла вода от лїца зѳмлї. І пүстїл гаўрãна і гаўрãн

ныкóгдаже возўрашчаше сїа во коўчех, прїобрїл бо сéбї наслаждéнїа от скóтоў, дáже от челóвїка. Потéрпїл патрїярха Ной їмче трех дней і возпамїрїл во сéрцї сво́йш: Ауже отпўшчу голубїцу; ашче голубїца сїа, пепрїтóмна мнї їст, прїтóмна їст птэнцом сво́йш; ашче не возўрátїт сїа ко мнї, возўрátїт сїа ко птéнцом сво́йш. І пўстїт голу-бїцу, голубїца летьáше і не обрїтше покóйа нóгам сво́йш і возўрашчаше сїа пáкї во коўчех. І потéрпїл їшче патрїярха Ной шест дней, йáко употребленїе сотворéнїа мїра і по шест дней отпўстїл пакї голубїцу. Голубїца летьáше і прїд вéчер прїносїаше ї́шму сўчец маслїчнї во ўстьх сво́йш. Й́гда відь їу патрїярха Ной і возрадовал сїа вьїло і прїйал їу на рўцї сво́йа. І глагóлал: Вїм, йáко гнью́ обжї утольáїт са і рá-дост настаўльáїт.

Так такóжде, прїятéльу і пáне відáўче, і мї бї шé так возрадовáли, кед бї вї нам прївёшлї тот сўчец маслїчнї, йáк шé возрадовал во ўрешїа і патрїярха Ной, то їст, жельёну покрéйтку і хўстку.

Вїдавач прївёше тóгу жельёну покрéйтку і хўстку і да їу старóтовї і старóста да покрéйтку жельёну млодóму полóжїц до чїжмї за сáру, а хўстку под ўйáж. І млодї полóжї за тóгї дáрї два льёбо трї фóрїнтї вїдавачóвї до таньёра. Вїдавач тóтї пеньёжї полóжї млодéй до павўхї і с тїа півьёжї млода їдæе до вїнчаньа.

Тераз прївёдæе вїдавач ї́дну дрўшку і прїда їу старóтовї. І ста-рóста їу ўлáпї за рўку і пóверх глáвї обньюше ї́ей рўку і благослóвї їу так: Да їу Бох жївї і благослóвї. Тераз гвáрї вїдавачóвї: Йá уж задовóльнї, áлье і млатшї старóста сце.—Вїдавач прївёдæе дрўгу дрўшку і прїда їу млатшóму старóтовї. Млатшї старóста вéжнью за рўку і так сáмо благослáвї йáк і стáршї; шїцко ї́дно. — Тераз гвáрї старóста вї-давачóвї, же: Мї старóстóвe уж задовóльнї, áлье наш пáнї млодї, вон ньe задовóльнї, бо патрїярха Ной прїйал сўчец маслїчнї, áлье прїйал і голубїцу, а наш пáн млодї ньe прїйал льeж сўчец, йáк жельёну по-крéйтку. — І так вéцка пóйдæе вїдавач і прївёдæе млоду і прїда їу старóтовї. Вéцка шé пїта старóста млодéй, чї шé вóна шльeбóдну вóльу пойсц за тóго младéнца, хторóго прет сóбу вїдáї і чї шé ньe обецáла другóму, льeбо чї ньe їдæе от сїлї, нагавьáньа, льeбо в дóбрeй вóльї. Млода гутóрї, же їдæе в дóбрeй вóльї. Вéцка вїдавач ўлáпї за рўку млодóго і так вон шé пїта млодóму, чї вон в дóбрeй дæéкї бeрe ту дæўку, чї їe ньe наганьáвї льeбо сїловáвї. І так вон отповéда і млодї дáйу сéбе пáльцї, скапчáйу, тóтї, на кóтрї клáду шé персцéнї, кед у вїнчаньу, дрўгї пáльцeц од шáлого. І так шé вéцка трї раз млодї із млодоў обрáца. Вéцка пошедáйу вá-стол і млодї і млода; і вїдавач гү млодóму шéднью на тот край, а старóста на тот край, дæе їe млода. Вéцка гвáрї старóста гү вїдавачóвї, же вїдавач ньe осéтел, кет шé млода нáгла гү старóтовї

і рékла, же вóна пьє скóро льєгáла і ўчас ўставáла і зготóвáла одь-йáшнйє брáчно. То ше вола́йу ручнйкй. І на то нáчпьє старóста гутóрц: Мал бй сом слóво áлбо два до шлóсцй вáшей, кед бй ше Бóгу льубéло так і шлóсцй вáшей. А відáвач отпóве: Шльєбóдно, цо вас Бог наўчел. А старóста:

Кóгда упóдоби сáа цáрствйє небеснойє челонйку цáрьйу і сотвори брак сйну свóйєму і рече ко рáбом свóййм: Ідйте рэшчй звáним, да прйдут на брáкй, йáкоже ўсáа уготóвáна суть. Ізйдóша рáбй і глаголáша звáним, да прйдут на брáкй. І начáша звáны одрйцáтй сáа. Йфдйн глаголáша, йáко кўпйх пйать пар во́юў, рáд бй ізйтй іскуситй ййх; мóлыу тй сáа, імй мньá одречённа. Фгóрй глаголá: Аз же кўпйх сéло і сéго рáдй імáш цўжду ізйтй і відьйтй; імй мньá одречённа. Третьй глаголá: Аз же пóйах жéну і сéго рáдй не мóгу прйтй, імй мньá одречённа. І прйде рап тот і повйда госпóдйну свóйєму; і дóму владйка распывá сáа зьйло. І рече, йáко звáны недостóйны суть ўкуситй вечéрй мóйфэя. І рече ко рáбом: Ізйдйте на ісходйшчйх пугей йлй на распўтйє. Ашче обрйашчéте злйя і добрйя і прыведйте ййх во дом мой, да наполют сáа. Ізйдóша рáбй і ашче обрйтóша і прыведóша і йеднóвждй ўж дом пóлы йфст; рáд бй госпóдйн ізйтй і відьйтй вонáдлєжáшчйх свóййх. І прйде і вйдй йеднáгo—человйка не ополчёны во одьйáшнйу брáчнйм. І прййде госпóдйн ко вéму і рече йфму: Дрўже, кáко ўшел йфсй сймо, йáже не імйфшй одьйáшнйє брáчна? І сей дáже умолчá. І рече госпóдйн ко рáбом свóййм: Возмйте йфго, сáажйтє йфму рўцй і нóзй йфго і вержйтє йфго во тму кромйшньўйу, ту бо бўдет плач і сэрэжет зубóў.

Так такóжде, прйятелю чéсны, йак пáньє вйдáўчє, і мй бй вас мoдльфнй, да на вас положйце знак одьйáшнйа брáчна, жéбй і мй тóтй слóва ньє достáлы, йак дóстал тот, цо ньє мал одьйáшнйє брáчно. І так вйдáвач прйньэшє ручнйкй і так да старóстом цо йфден рўчнйк і свáшком цо йфден.

Тэраз старóста áлбо вйдáвач прывйчўйє тйм мoдльáтом: За сей дом і за жывўшчйх ў нем і за тóтй два персóны, хтóрй ту ньэшкá йак пред нáмй, прет шветкáмй прййáлы первóйє обручёнйє. І дай Гóсподй Бóже, жéбй Гóсподь Бóг небесны ййх сойфдйнел у льубóвй і жéбй с тйм нáмйрёнййєм наступáлы і до стáну малженского і жéбй бўлы Бóгу небеснóму на чéсцй і на слáву і цёрквй сááгoй кáфголичёской на воздóбу, óтцом і мáцєром на потыху і на рáдосцй і шцйкóму рóду; і жéбй ййх Бoх благослóвел, йак Аўрáмá во Сáру, Ісáкá в Ревéку, і Йакóвá в Рáхйль; і жéбй ййм Бoх претстáвэл ангéла хранйтéльá на ўсáа днй і нóшчй жывóта ййх; і жéбй утвэрдэвел Бoх льўбоў мэджй ньйх, йак утвэрдэвел мэджй двáнáц апóстоламй; і жéбй Гóспоть Бoх небесны од ньйх шмерц оддáльэл і жывóта ййм предлóжел і нам ўсйм, хтóрйсьмє собрáны у тйм чéснйм дóму,

мір, лубоў і адравііе і долгоденствііе і по скончанііу жівота нашэго ўсім жаляйеж царство небеснойе задобіц. І так за-добре адраве Божэ дай здраве.

І так начнью вецка піц і вешельіц ше. І вецка так: раз абейдае фляша в вінож льёбо с палеўку, цо ше трафі, паоколо, пію старостове, млоді і млода, відазач і свашкі. Вецка отпушча млоду і млодого вонка споза стола. І вони вецка так бешедуйу, докля нё прідае, йакі йе час, льёбо полудзёнок, льёбо вечёра. Вецка там пріду і пріданці: оцец, мац, шёстра, брат і так бльські рот. Пóсле полудзёнка льёбо вечёрі отпугуйу ше дому. І пачнйе старóста бешеду своіу:

Мал бі сож слóво албо два до млодóці вáшей, кэд бі ше Бóгу лубóло небесно́му, так і млодóці вáшей.

Відавач отповёда: Шльёбóдно, цо нас Бог наўчел.

Кóгда Іліа замкнул нёбо па трі лыга і шéст мшацоў і глаголах йёму Бох: Іді ко потóку Харэпту і прэбуди тáко і ўранам заповідам препітáті тва. Ко ўтру і вечёру прінесóша ті хлыба і мйáса, от потока напоійші сйа.—І по днех мнóгех ішшэх пóток. І прінужден бід Іліа од жáжді погібáті. І глаголах йёму Бог: Іді во Сарэпту Сідонскуйу ко сёй жені Гдовіці і прэбуди тáко.

Йёгда Іліа прібліжі сйа ко Сідону варóшу і віды жёпу прі пугі собірайўшчу дрéва. І пріде ко ней Іліа і рече йёй: Жéно, прімі мйа і прекóрмі мйа до чáсу сегó. І жéна вóзрі па нéго і рече йёму: Вім, йако чéловік бóжі йёсі. Кáко тва пріму? Не імам тóкмо горст мўкі і во джвáнци мáло йетéйа. Ашче сйё снйідно бóдет, аз гладом гіблыу і чáдо мóйе.

Іліа рече ко жені: Жéно, тáко глаголет Гóспоть: Да не оскудыйег ті горст мўкі і во джвáнци йелéйа, тóкмо мйа прімі і прекóрмі мйа до чáсу сегó, доудеже Бог вóздаст дожьш на лыце зéмлы.

І так бо жéна воспрійáла Іліу і сотворіла пріспок і кóрчак воді і не біло йёй оскудэно, по понéке і дом своі исполніла.

Так такóжде, прійáтелю, дай Гóсподі Воже, да тот дом благослóві, йак благослóвел Бох гдовіцу во Сарэпті Сідонской. Ту маце од нас слóво і млодóц вáшу.

Вецка старóста льёбо відавач (йак па пítанках, дзекуйе старóста, а па свáдэбі відавач; пріходні лъем дзекуйе) дзекуйе кузáрком: Жéбі бóлі од нарóда похвалéні, од Бóга благословéні, і жéбі Бог од ных шмерц оддáльел і жівóта предлóжел, хтóрі ше нёшка о нас остаровáлі і во сакацкіа йедлáзі годовáті. І так дзекуйе пáвом чопнáром, цо віно тóча: жéбі Бог од ных шмерц оддáльел, а жівóта йім предлóжел, хтóрі ше нёшка о нас старалі і в вінож нас годовáті. І ўсім служітелем, хтóрі ту нёшка віслуговалі, да йіх Бог жіві і благослáві. І по скончанііу

жівота нашого ўсім жада́ем царство небэспойе за́добіц і так за добра́е здра́ве, Бо́же дай здра́ве. І те́раз пріда́нці отхо́дза до́му.

То бу́ло у мло́дэй до́му, цо́сме те́раз докóнчелі. То бу́ло йе́шчэ те́раз пейц ро́кі, а те́раз то уш ше оха́бѣа, те́раз піта́нкі прело́жэні на тот дзень, ке́ді сва́дзба, бо то бу́ло до́кльа ті́жняш і два скорей. То́го полье́хча́лі прето, же на піта́нкі ный́а́кі да́рі ше вье́ вьє́сли, а ро́ўнал ше трóшак сва́дзбі. За то ше то́го поменча́ло, же льу́дзе ба́ржей пріхо́дзэлі на піта́нкі, йак на сва́дзбу, бо вье́ треба́ло да́рі.

І за то ше піта́нкі робэ́лі скóрей, же кэ́д бі бу́ла мло́да лье́бо мло́ді шіловáні і за то на піта́нках ўласц ма́лі отпóвєсц, же й́едно друге вье́ лье́бі. І отповеда́лі і с ті́м росхо́даэлі ше піта́нкі.

С в а д з б а.

Кэ́т ше вібэ́ра мло́ді од о́ца до вінча́нья і те́ді нача́ньє старóста віпíто́вац. Те́ді мло́ді ста́ньє блы́ско старóсті, о́нец і ма́ц мло́дого шэдв́у под грэ́ду і бра́ца, шэ́стры і род цо́ блы́шші. І нача́ньє старóста бешэд́у свóйу: Мал бі йа́ сом сло́во а́лбо два до м́лосці ва́шей, кэ́д бі ше лье́бэ́ло Бо́гу небэ́сному́ і м́лосці ва́шей.

Мло́дого о́нец отпове́да: Шлье́бóдно, цо́ вас Бог на́учел.

Старóста пóчньє:

Пры́блыжел ше вам дзень, хтóрі сьє́ го од да́ўна óчековалі, дзень радóсці, а дзень і жалóсці; вима́га сін ваш йак од о́ца і ма́цэрі і од роді́телей свóйіх благóслоў, хтóрі й́ому́ будэ́е тог благóслоў до сконча́нйя ві́а. І вон вас чрэз мьнэ́ мóдлы і отпíу́йе, кэ́д вас дакэ́ді сло́вом лье́бо в дь́лом укрі́удзел, лье́бо ублы́жел, же́бісцэ му ші́цкі крі́ўді і віні отпу́шчэлі і от чі́стого шэ́рца благóслоў на вэ́рх главі́ й́ого положэ́лі. І так на да́лей по апостóлу Па́ўлу, хтóрі нас опомі́а: аж же оста́вім дь́ла теша́йя і облэ́чєм с́я во ору́жйе́ сві́та, так і вон вьэ́шка оха́бѣа ші́цкі свóйо цэ́мны шлы́ді (по но́цях хо́дзел йак легі́нь) і свóйо грі́шні дра́гі; і так на да́лей нас заш опомі́а апóстол Пáвэл во послáнію, же ўсйак чело́вік оста́віт о́ца і ма́тер свóйу і пры́ліпіт ше же́ні свóйе́й і бісц о́ба во плоть й́еді́ну; с́яа та́йна вэ́лі́а й́єст!

І так на но́во старóста ше обра́ца гу́ о́цові і пі́та заш дру́ге дозвольнэ́ньє: Мал бі сом сло́во а́лбо два до м́лосці ва́шей, кэ́д бі ше Бо́гу небэ́сному́ лье́бэ́ло, та і м́лосці ва́шей.

І мло́дого о́нец отпове́да: Шлье́бóдно, цо́ вас Бог на́учел.

І нача́ньє старóста бешэд́у свóйу:

Кóгда царь Асирі́ньскі Йе́немэсар зарóбел жідóўскі на́род, мэ́жду котóрыма і правэ́дні Тóбі́а. І ўзйал Тобі́ю і біл й́эму Тóбі́а кúпец.

Їдох Тобіа во Міді вáрошу і дал Гаваїлу дэсат талан срэброў. Кóгда Тóбіа вoзўрáтí ше во дом свой і ўшре Йефемэсар і воцáри ше сін йёго Синахíрím. І дóзнал сáа, йáко Тóбіа погрíба тыла йíх і хтыл Тóбію убігі і Тобіа ўтыкол. Цар вйáўшí íмíнійё йёго і жéну йёго і сáна йёго, млáдного Тобіу под гáрешт. І не прéшло тóму пñатдéсáт днeй і убілі цáрьйá двóме сíнове йóго. І поўтыкáлі до гóрох Арарáцкíх. І воцáрел ше Сехéрдáн і поставел сéбí сáна брáга Тóбійíного за секретáра дóму своёго, то йёст, Ахíахáрíя. Мóлil Ахíахар цáрьйá, áшче бí довольёд старóму Тобíювí вoзурáтíтí сáа во обítалíшчá сво́йá. І ўмóлil йёго і отпúстел цар млáдного Тобíу со мáтеру од рáпствá. І млáдí Тóбіа со матерíю уготовíшá дóбрí обíц отцу своёму. Йёгда прíйде стáрí Тóбіа і віды мнóгí йёдлá і рéче сíну своёму: áж же не ўкúсу от обíда сeго, áшче лí не íзídешí на торжíшчe і обрйáшчéшí чeловíкá глáдного íлí жáдного і прívéде[шí] йёго во дом мой, да насíтít сáа со мнoу. — Íвíде млáдí Тобíа на торжíшчe і не нáйде чeловíкá áнí глáдного, áнí жáдного, тoкмо йёдíного од рóдá умершлéнна і воп нá-пуд íзвeржéна. І прíде до дóму і скáзá отцу своёму. І рéче стáрí Тобíа: І пáкí не ўкúсу од обíда сeго, áшче лí не пóйду і не ўлíку йёго во дом нýкí; і не погрeбóшá йёго, дoндéже слoнце не зáйде. І вoзўрáтí ше Тóбіа стáрí і нáчá обíдовáтí і гóрко плáкáтí, йáко рáзорí сáа íмíнійё йёго. І тáкже по вáхождéнíю слóнца íзíде íт сéму умершлéну і скóпá грoп í погрéбе йёго. Йёгда вoзўрáтí ше во дом свой і бíст нoшч. І лýгох пот стýлнí сво́йá і нé знá, йáко урáбíа цýстí тeплóйё гнoйíшчe нá очéсá йёго і сoтвóрí сáа йёму бíльмo. І дáде сáа ко ўрáчáрáш í не ползoвашe йёму. І рéче йёдíной жéнí своёй Анí: Áз убо йёсм стар і зaтвóрí сáа мéнí зрíнйíё і вíм, йáко прíскóрбeн йёсм смéртí. І рéче ко жéнí своёй: Нe пóшол бí лí сін нáш во[д]рáгí мíдeйскíя, і прíveсол бí срэбрá со печáтьмí і oжeнíхoм йёго і відыл бíх, от йáкóго плeмéне нeвíстá мóйá.

І рéче жéна йёму: Нáчтo ўбо тéбí сíйё срэбро? Нe íмáшí тóкмо йёдíнорóдного сáа, áшче лí не вoзўрáтít сáа к тéбí жíў.

І рéче стáрí Тобíа: Вíм йёдíного Бóгá, йáко вoзўрáтít сáа к нáш здрáў.

І прíзвá сáа своёго і рéче йёму: Нe пóшол бí лí до дрáгí мíдeйскeй і прíveсол бí срэбрá со печáтьмí?

І рéче млáдí Тóбіа ко отцу своёму: Кáко пóйду, пýтá сeго не знáўу і не вóздал мí йёсí рукoпíсáвíя от срэбрá сeго?

І рéче йёму стáрí Тобíа, ко сíпу своёму: Сáа тí вóздам, тóкмо íвíдí на торжíшчe, áшче обрйáшчéшí чeловíкá, штo пóйдет с тобóю до дрáгí мíдeйскeй.

Íвíдí млáдí Тобíа на торжíшчe і віды йёдíного йунóшу стóйáшчáго мрí пýтí, íзвeржeн во пýтí. І не знáйáше млáдí Тобíа, йáко тo йёст

ангел од Бóга по́слан, імня йёму Рафаїл. І пріде к нёму млади́ Тóбія і рече: Дру́же, не по́шол бі лі со мнóйу ў [д]ра́гі мідéйскіа?

І рече йёму Рафаїл: По́йду, і путь вим і ў бра́та ва́шого Гаваїла жи́ўня́х.

І со радóстіу прівéде йёго во обіталішче о́ца сво́йёго. І рече млади́ Тóбія: Отче, се чело́вік ашче лі по́йдет со мнóйу ў [д]ра́гі мідéйскіа?

І пріава йёго ста́рі Тóбія і рече йёму: Ашче лі возмóжно со то́бóйу послати́ сїна мойёго, йа́ко не ішам то́кмо йедіно́рднаго? І рече ста́рі Тóбія: Ска́жи мнѝ, од йа́ко́го пле́мена йесі́?

І рече Рафаїл: Не досто́йно іскáті найе́знїка ў пле́мені йе́го, а ті хошчѝші.

І рече ста́рі Тóбія: Хо́шчу, йа́ко бо́йу сїа.

І рече Рафаїл: Аз йесм, Авáнії і Азарїї велїкаго.

І рече йёму ста́рі Тóбія: Із благо́го ро́да йесі́ ча́до, йа́ко бїх с нїмі во Йерусалїмі. І то́гда рече ста́рі Тóбія: Ашче лі пойдѝші со сїном мо́їм, рці мї, йа́ку пла́тву на-день імїті будѝш.

І рек Рафаїл: Тра́хму на-день.

І глаго́лал йёму ста́рі Тóбія: Ашче воа́ўратїші сїа зра́ві і жи́ві і прїлóжу ті.—І на́чал йїх благосло́віті. І глаго́лал йїм: Да благосло́віт вас Господь Бог не́ба і зéмлі і ангел бóжі да путу́йф с ва́мі і да вас здра́ва сўшча воа́ўратї к нам. — І ста́рі Тóбія се знайáше, йа́ко то́йе́ ангел і от Бóга по́слан за пўтника.

Так та́кождн, прїйáтельу і ві родїче, благосло́віте ча́до сво́йо до пу-тешéствїа, йак благосло́вел ста́рі Тóбія сїна сво́йёго до пу-тешéствїа.—

І так тэ́раз кльéкнѝ мло́ді пред о́ца і пред ма́цер і побóчка о́ца і ма́цер на кльéкáці, а геўту рóдзїну на сто́яці. І с тім прїме благóслоў од о́ца і ма́церї і од родїчо́х сво́їїх.

Тэ́раз óтталъ Іду по мло́ду, ста́ростове, мло́ді, свáшкі і дру́жбове і дру́жкі. Кф прїйду до до́му мло́дей, там йїм відзе відáвач на дзвѝрї на стрїчу і там старóста поздраўка, уж йа́кі йе́ час: дóбре полáдвѝе... І так гутóрі: Чу́йѝме, же мѝджі ва́ні Хрїстос пребу́ва.

На то відáвач отпóве: Йѝет і бўдет, йак мѝжду хрїстія́нскїм ва́-родом.

Тэ́раз на́чвѝе старóста бешéду прї дзвѝрох, вонка: Мал бї йа сло́во-áлбо два до мїлóсці ва́шей, кед бї ше Бóгу небéсному лубéло, так і мї-лосці ва́шей.

На то відáвач отповѝда: Шлѝбóдно, цо вас Бог наўчел.

І на́чвѝе старóста:

Мї тэ́рас так пу́туйѝме, йак пу́говáлі трóме царóве іс персїкей жéні аж до Віфлeйфу. Прїйдóша ко Ірóду па́рфу во Йерусáлім і гла-

голаша йѣму: Гді рождѣйѣ сѣа царь Йудѣйскі, йако відьіхом звѣаду йѣго на востѡці і прідѡхом поклонїти сѣа йѣму.—Ірот слїша слово сїйѣ і смўті сѣа і уѣйа Йудѣяа с вїм. І сѡбра первосўйашченїкі і кнїжпїкі і вопрошаме йїх: Гді рождѣйѣ сѣа царь Йудѣйскі?—І глаголаша йѣму: Тако бо йѣст пророком глагольўшче: Тї зѣмле Ійудѡва, во чїм мѣньша йѣсі? Во ўладїках, іс тебе бо іздѣт вѡжт, йаже спасѣт льўді свѡйа Ізраѣельа.—Вїды Ірот, йако порўган бїст і іздѣ ко вѡлхвом і глагола йїм: Ідїте во ўсем прѣдѣлі жѡйїм, ашче обрїашчѣте йѣго, возвістїте мї і ав поїду сѣа поклонїті йѣму. — Ізїдѡша вѡлхві із града і покѡза сѣа йїм звѣада і прїведѣ йїх над вертеп. І відьїша тамо свѣтїла вѣлїяа і відьїша тамо отрѡча с матѣрїю і в Осїфом і уклонїша сѣа йїм і дѡша йїм дѡрі, лїван, злѡту і смїрну.—Так такожде, прїятѣльу, і мї вам прїньѣсли дѡрі, мїр, льўбоў і здравїйѣ. Ту маѣе слово і мїлост вашу од нас.

На то ше пїта відѡвач: Же вѡлхвох звѣада провадѣла, а йа у вас нѣе відѣем нїйаку звѣаду.

І на то дѡйу свѡшкі скльѣнку с пальѣнку старѡстѡві прї двѣрох. І так старѡста да відѡвачѡві, же тѡга йїх прїведла.

Тѣраа вѡйду нўка. Пошѣдѡйу старѡстѡве за стол, свѡшкі на йѣлну стрѡну лѡўкі, а на дрўгу стрѡну лѡўкі пошѣдѡйу млѡді і дружбѡве. І на то ше пїта відѡвач: О чїм ві ходѣїце і йак сце путовѡлі?

Тѣраа нѡчнѣе старѡста бешѣду свѡю у хїжі нўка: Мѡлі бїсше слово ѡлбо два, вѣд бї ше Бѡгу небѣспому так льубѣло і мїлѡсці вашей.

Вїдѡвач на то отповѣда: Шльѣбѡдно, цѡ вас Бог наўчел.

Так чуїѣме іш чїтатѣлѣй і сїятѡго пїсма: Кѡгда млѡді Тѡбїйа сльїдуїўшче со Рафайїлом ў[д]рагі мїдѣйскїяа і во пѣрві дѣнь прїд вѣчар прїдѡша ко потоку Тїтру і пребїша пѣрвўйу ношч. Утру стаўшї млѡді Тѡбї[йа] і хотѣше од рїкі умїті сѣа. І прїде нїкѡйа рїба і хотѣше йѣго пожѣрті. І нѡчал од пѣйа бїжѡті. Глагола йѣму Рафѡйїл: Пѡчто усумнїл сѣа йѣсі? Сїйѣ бо нам потрібно йѣст. Возўратї сѣа і вѡзмі рїбу і вѣржі йу на зѣмљу. І рассїчі йѣйа і знѣсі із вѣйа сѣрдец, пѣчень і желч і ўлѡжі во охрѡну свѡю. А сїйѣ да іспечѣші, сїйѣ буде нам снѣднѡйѣ даже і до путешѣствїяа. І тако ідѡша пўтем тїм. І глагола млѡді Тѡбїйа ко Рафѡйїлу: Нѡчто ўбо нам йѣст од рїбїяа сѣрдец, пѣчень і желч?—Глагола йѣму Рафѡйїл:—Желч, ашче хто побольїйѣт во очѣсї свѡйѣм і мажет сѣа, ісцїлїт сѣа. Сѣрдец і пѣчень—ашче кѡго смушчѡйѣт дѣмон і со тїм кўрїт сѣа і бїжит от нѣго во вїчні Йѣрїпет.—І тако прїбїша сѣа блїс града Йѣкватѡна. І глагола Рафѡйїл ку млѡдому Тѡбїйѡві: Во сїю ношч пребўдем у Йѣкватѡну; ту імїйаше рѡда, імнѣа йѣму Рагўйїл; он імїйаше йѣдїнорѡднўйу шчер, імнѣа йѣй Сѡра і по зѡкону Мойсѣѡвѡу достѡйно йу зїяті тѣбі во жѣну.—І рѣче млѡді Тѡбїйа: Кѡк бўдет дѣло сїйѣ, йако не звѡйу йѣйа! Да не опечѡльу оца мойѣго і ма-

тер моју с нею. Йако почух словеса о ней, йако бист дана седем мужей і усі при ней ізкроша.—І рече йѣму Рафаїл: Не бой сѣа о том ны йедной місли. Ашче гдѣ йѣст ангел господен, тамо ангел сатанїѹ не дѣйе пакости. І тако унідоша во град Йекватан. І срїте йїх чер Рагуїлѡва і они не знайаше, йако йѣ чер Рагуїлѡва і глаголаше йѣй: Гдѣ йѣст дом Рагуїлоу?—І она йїх со радостїю приведе во обїталшче отца свойѣго. Рагуїл бї бо на сѣлы і прїде во дом і відѣй йунѡші сїѣа і не знайаше, откѹду су. І рече жѣні свойѣй: Сей йунѡша по подобїю брата твойѣго Тобїї.—І прїзва йїх Рагуїл і рече йїм: Откѹду ві мї йѣсте, чада?—І они йѣму глаголаша: Мї йѣси од зѣшлы асирїйскаѣа, із града Нїневії.—І рече Рагуїл: Познатѣ лї ві брата мойѣго Тобїю? — Глаголаша: Знаѣм. — Здраствуйѣт лї?—І глаголаша йѣму, йако здраствуйѣт. І глаголаша йѣму, йако погубї очї свойа. І рече млáдї Тобїїа: Ав убо отец мой йѣст. — Тогда Рагуїл нападе на вїю йѣго і цїлѡва і горько плака, йако не відї много лыта рѡда свойѣго. Тѡгда ізїде Рагуїл і закла ѡгньа і сотворї вечеру велїю. І рече йїм: Прїдїте ўсі, йадїте і веселїте сѣа во домі мойѣм, йако ўбо йѣсте чада мойї.—І рече млáдї Тобїїа ку Рафаїлу: Аж же не ўкѹсу од вечерї сїѣа, йаже не глаголемѡ, йаже рїч мї йѣси на пути. —І тѡгда рече Рафаїл ко Рагуїлѡві: Се йунѡша йедїнорѡдний во ѡтца свойѣго, йако же і шчер твоїѣа йедїнорѡдна. І по закону Мойсейѡву длѡжно воздатї йѣму во жѣну.—І рече Рагуїл: Бѡїу сїѣа Бѡга, да не опечáлу шѣстру моїу со шчѣру моїу; йако бист дана седем мужей і ўсі при ней ізкроша.—І глагола Рафаїл: Нї йедной місли о том; во сїю ношч будет вѡна йѣму дана во жѣну і вон йѣй во мужа. І рече Рафаїл: Ашче гдѣ йѣст ангел Господен і ангел сатанїн тамо не дѣйѣт пакости.— І тако Рагуїл приведе шчер своїю за рѹку і воздáде йу млáдѡму Тобїїѡві і сочѣга йїх по закону Мойсейѡву і сотворї над нїмї молїтву. І тако начáша пїтї і веселїтї сѣа.

Так тáкожде, прїятельу, і мї ту відзїме, же бї ту бѹло цѡ йѣсц і цѡ пїц. Альѣ неѣ знаме, чї нас тѡга радѡсц очекуїѣ, йак очекувала млáдѡго Тобїїу у Рагуїла. —

І так відáвач відáе вѡнка і опáтрї, чї млáда зготовѣна і дрѹшкї і так кѣт опáтрї, ўраці ше нáзат і гварї старѡстѡві, же йїх тѡга радѡсц ту очекуїѣ, йак очекувала млáдѡго Тобїїу у Рагуїла.

Тераз заш на нѡво начнѣ старѡста бешѣду: Мал бї йа слѡво, áлбо два, кѣд бї ше Бѡгу небесному лѹбѣло і шлѡсцї вашѣй. —

На то отповѣда відáвач: Шлѣбѡдно, цѡ вас Бог наўчел.

І старѡста начнѣ бешѣду:

Од Адáма начáша человекї бїтнї і много лыта жїтї і наста нѣжду нїѣа влѡба і безакѡнїѣ, толь жестѡкосѣрдїѣ, же Вѡх вознамїрїл рѡда сѣго водѡїу истребїтї. І во то ўрѣшїѣ бѣст чѡлѡвїк, иїѣа йѣму Нѡй і рече

Бог, йако прегорчѣша мѣа чоловіци і не імат дух мой пребівати на ні. Аж же істрѣбљу от чоловіка до скота. І тебе повелываю, да сотвориши коўчег от дрѣва неснишущаго, да спасѣши сѣа од множества вод. І глагола йѣму Бог: Да сотвориши коўчег і да будѣт трі сто лактоў дужина і пѣадѣсать лактоў ширѣна і 30 лактоў вишина і да будѣт трокрѣбуний і да сотвориши ў нем соншища: двѣри, окна смолоу осмолиши, да вода ў него не наступят. І тако дѣлалаше патрїярха Ной сѣй кораб ва сто лѣт. Відѣл Бох, йако у народу не утольаѣт безаконїѣ, но горїѣ настаўлаѣѣт. І глагола Бох ко Ною, да от сѣакаго рѣда, йаже не жїуѣаше во водам, да собирѣше по йѣдиноу парі і ўложїше во коўчег; от чїстїх пар сѣдем, трі полу мужскаго і четїри женскаго. От нечїстїх пѣать пар: два полу мужскаго і трі женскаго. І сѣа тако сотворї патрїярха Ной по глаголю Господню. І рече йѣму Бох, да ўнїде ў коўчег кучно со женоу, сїнамі і невестама, Сїм, Хам і Афѣг. І тако Бох рукоу англскоу затворї двѣри корабля. І тако допустїл Бог дощ 40 дней і 40 нѣщѣй непрерывно і даже совокупїлї сѣа ўсї рікі і мѣрїа і покрївалї найвисочаїші гѣри Араракї на пѣатдѣсѣать лактоў. І тако коўчег носїаша сѣа даже попод облакі небесні. І по 150 дней допустїл Бох теплїй вѣтор на зѣмљу і начала вода умальоватї сѣа. І почул патрїярха Ной, йако сѣах кораб на верх гѣри Араракѣй. Йѣшче пребул трѣх мїсѣацѣй і отворїл двѣри, окна корабля, ашче лї отступѣла вода от лїца зѣмлї. І не можаше відѣтї, вознамїрїл во сѣрці своѣом: аж же отпущу гаўрана відѣтї, ашче лї отступїла вода от лїца зѣмлї. Гаўран нікогда же возўрашчаша сѣа, прїобрїл бо сѣбе наслаждѣнїѣ от скѣгоу, даже і от чоловіка. Потѣрпїл Ной йѣшче трѣх дней і вознамїрїл во сѣрці своѣм: аж же отпущу голубїцу; голубїца сїа ашче мнї не прїтожна йѣст, прїтожна йѣст птенцом своѣим; ашче не возўратїт сѣа ко мнї, возўратїт сѣа ко птенцом своѣим. І отпустїл голубїцу; голубїца лѣташче, не обрїтше нї мѣста, нї покѣа ногам своѣим. І пакї возўрашчашї сѣа во коўчег. Йѣшче потерпїл Ной шѣст дней, йако употреблѣнїѣ сотворѣнїа свїта. І пакї пустїл голубїцу. Голубїца лѣташе і прїд вѣчер прїносѣаше йѣму сўзец маслїчнї во ўстїх своѣих. І патрїярха Ной прїїал йу на рўці своїа і возрадовал сѣа зѣло. І глагола: Вім, йако гнѣу бѣжїй утольаѣт сѣа і радѣсц настаўлаѣѣт.

І так такожде, прїїателї чѣснї і панѣ відѣуче, і нї бї шѣ так возрадовалї, йак шѣ возрадовал патрїярха Ной, кѣт прїїал сўзец маслїчнї.

І так відѣвач пойдѣе і прїнѣше хўстку і жѣльѣну покрѣйтку. І прїда старѣстѣві, а старѣста да жѣльѣну покрѣйтку млолому і полѣжї вѣон за сѣру, а хўстку пот навўху і с тїм млоді пойдѣе і до вїнчанья. І так млоді полѣжї два лѣбо трї форїнтї на таньѣр.

І гварї старѣста відѣвачѣві: Чї йа нѣ догварал, чї вї нѣ до-

чулі? Патріарха Ной прійал сучец маслічні, альф прійал і голубіцу? Та і мі бі раді, кед бі ві нам пріведлі і голубіцу. І гуторі староста відавачові: Кед нас будзеце добро служіц, будаеце вам ваш трут плаціц.

Відавач ше обѣца, же за пеньѣжі шіцко служіц будзе, гоч і талпі подре.

І так староста прѣда тот таныер с пеньѣжмі відавачові і відавач да тоті пеньѣжі млодей до пазухі і с тімі ше вопа віпча. І так відавач пріведзе йѣдну друшку і да йу старостові і так староста йу за рѹку поверх глѣві обньѣше і гварі йѣй, да йу Бох жіві і благославі. І тѣрас пріведзе відавач другу друшку млатшому старостові; і вам йі так благослові младші староста, йак старші.

Тѣрас староста гварі відавачові, же то відавачові остало ішче с пеньѣжі, же вон за друшкі нѣ дал тѣльо і жѣбі вон млоду пріведол у іншакім пірѹ, жѣбі ше одлучувала од другіх. Відавач ше начньѣ вігварац, же уж голубіці поодльѣтовали і же нѣ мѣже налѣпац, же уж шіцкі пеньѣжі потрѣшел.

На то отповѣда староста, же мі вам гуторелі ішче, кед-зме ше прі дзѣрох пріпітовали, же мі так путуйѣме, йак путовали трѣме царѣве і за то мі будзеце вам вамо трѹді плаціц.

І так пойдзе відавач і пріведзе млоду. І да йу старостові за рѹку і староста ше йу піта, чі ма шльѣбѣдну вѣльу і вѣпрімушена за тогѣ младенца, цо прет сѣбу відзі, пойц і чі ше нѣ обѣчала другѣму і чі нѣ ідаѣ от сілі. І так відавач ўлѣці за рѹку млодогѣ (за праву), так ше і вон йѣго піта, чі ма шльѣбѣдну вѣльу. І так вѣцка сѣбе скапчѣйу пѣльці, другі од малѣго, і трі рас ше обраца. І док ше трі рас обраца, староста тоті слѣва трі рас вірѣкньѣ: Ашче Бох сочѣтайѣт, челѣвік да нѣ розлучайѣт. І тѣраз млоді і млода шѣдну за-стол. І млода ше нагньѣ гу старостові і предрѣкньѣ, же вопа нѣ скѣро льѣгала і ў час ўставала і зготовѣла одыйѣніѣ брачно. І відавач ше піта, йакѣ то одыйѣніѣ.

А староста отповѣда: Кріжом ше мѣжу і штвѣро закріц, а ўѣдлужѣні йѣдно.

Тѣраз гварі йѣцен катѣна, хтѣрі служел у Талыѣанскей і нашол ше на теѣ свѣдѣбе, та ше го піталі, йѣке кошньіце у Талыѣанскей. А вон гварел, же таке, йак і ту. А піталі ше го, йѣкі пчѣлі? А вон гварел, же такі і пчѣлі, йак і ту, альф же крідла шѣйу йак лысѣчкі.

І так відавач пріньѣше ручнікі, да поїѣден старостѣм і свѣшкѣм. Тѣраз начньѣ віпчѣвац староста льѣбо відавач: За сѣй дом і за жівѹшчїх ў нем . . . (йак на пітанках). Хто зна, та прет віпчѣваньѣм віпѣтац одыйѣніѣ брачно, та му трѣба тогѣ йѣвангеліѹ: Кѣгда упо-дѣбі сѣа царствіѣй небѣсноѣй челѣвіку цару (йак прі пітанках).

Тэраз дастаньбу чі йё вечера, чі полудзёнок. Та кет уш ше вібіраўу в шлоду до вічанаьа, тэді начньё старбста бешедовац. Тэді шедньё под грэду оцц і мац шлодей і відавач і так шэстра, брат. І тэді старбста: Мал бі йа слово албо два до шлодци ваьей . . . .

І відавач па то отповэда: Шльёбодно, цо вас Бог научел.

І так чуўеме іш чітатэлей і с пісма сьнатэго, поччас вечэри ізідэ шладі Тобііа во шэстру свбўу Сэру во шсто опшчойё. І рече йому Рафайіл: Возложіші на фтіміу жертаток і возложіші од рібіа сёрдец і печень і покуріші храмїну, во ней йаже спйашча. І тако ўбо ўсеа сотворі шладі Тобііа по глаголу Рафайїлову. Йёгда сатана зачуўё воьпу і біжі во вчньий Йегїпет. І тако оба спйашча шрно. Ізідэ Рагуїіл ко рабом свбўім і глагола йім: Ископайте гроб, да ніктоже о нем віст. Ашче ўтро бйўшойё і погребём йёго. І ўтро стаўші Рагуїіл і рече йедїной од рабіны: Іді і ўзрі през двэрі оьно, ашче жїва суть. Ізідэ рабіна і відьа, йако оба спйашча шрно. Ізідэ Рагуїіл гу рабом і глагола йім: Занесіте гроб, да ніктоже о нїм віст. Тогда ізідэ Рагуїїл гу Рафайїлу і рече тому, ашче жїў йё Тобііа? І рече Рафайїл: Вім йедїнаго Ббга, йако жїў йест. Ізідэ Рафайїл гу шладому Тобііові і рече йёму: Востанї, брате, інаші далше нўта.

І йёгда стал шладі Тобііа і сэстра йёго Сэра і відьа Рагуїїл, йако жїва суть, і ворадовá сїа зьїло. І глаголал: Вім, йако ті йей данї за мўжа і во̀на тэбі во жевў. І аз же сотворїу брак на четїредесьать днєй і пот кльáтвойу, да не ізідешї со дому мбўёго, дондэже не совэршїт сїа.

І відьа шладі Тобііа, йако прїкльа йёго тест йёго. І рече ко Рафайїлу: Брате Азарїйё! Вбзмі отрока і два вельблўда і іді во [д]рагі шїдєйскїйа і прїнесї мї сребра со печáтьми і прїведї мї йїх на-брак.

І так бо Рафайїл сотворї. Одїйде і прїбуў Рафайїл йедїну пошч у Мїді у Гавїїла і прїнесе сребра со печáтьми і прїведе йїх на-брак. І бїст тамо радост вєліїа.

Так такожде, прїятельу чєсні, пáньё відáўче, і мї ваш пошльёме отрока і жебісце собралї рот свбўї і жебісце прїшлї до пáшого, чєсного, свадєбно́го дому на сїю радост, котора́я перебувала у дому Рагуїїловїм. Ту ма́це сло́во і шлодц ваьу.

Тэраз і на далёй мал бі йа сло́во льёбо два, кед бі ше лубело Господу небесному і шлодци ваьей.

Вїдавач отповэда: Шльёбодно, цо вас Бог научел.

Так чуўеме іш чітатэлей і с пісма сьнатэго: Ашче мї прєшлї четїридєсать двїй бра́ка сєго і стаў шладі Тобііа і тече гу Рагуїїлу ко тэсту свбўёму: Отпўстї шїа ко о́тцу мбўёму і ко матэрі мбўей, йаже ішчисльáйу днєй мбўїх. Глагола Рагуїїл: Чáдо, ашче мї хошчєші, вбздам

їм віст. І глагола млади Тобііа: Ныт, аз іду ку оґцу мойѣму. І рече їѣму Раґуїл: Вбадам ті шчер мойу во жѣну твою і въздам ті до пол іміня мойѣго: кові, і вельбльуди і мелхаго скота і по смерті мойѣа вбадам ті ўса. І рече ко шчѣрі своѣй: Чті свѣкроу своїих, йако ўбо су родітѣлі твоїі. І рече ко младому Тобііові: Воспрїш шчер мойу, йако сѣстру свою. І начал їих благословіті і глагола л їм: Да благословіт вас Гѣсподь Бог неба і зѣмлі, аж же да не умру, донѣлі же не буду відыті чада от шчѣрі мойѣа і да ўару сїні сїноу твоїих, дже до четвѣртаго рѣда. І глагола младому Тобііові: І жѣна твоја да будѣт плодовиґа, йако лѣза істїннаја і во странах дому твоѣго. І да стоїат сїні твоѣја окрест трапѣзі твоѣја, йако дрѣва маслїчнаја. І начал їих благословіті і глагола л їм: Да благословіт вас Гѣспоть Бог неба і зѣмлі і аґгел бѣжі да путуѣт в ваїи. І да воавѣдет вас здрава сущча во обїталїшча ваша.

Так такожде, прїятѣльу, йак ше во ўрѣмнѣа прїблыжел час Раґуїлові, так ше і вам прїблыжел дзѣнь радѣсці і дзѣнь жалѣсці, вїаґа шчер ваша йаґ од оґца і мацѣрі і от родітѣлѣй своїих благослоу до путешѣствїя. І тѣраз вѣна вам нѣе мѣже наґрадѣц і заплѣцц вашу лубѣу, хтору сце йу научѣлі од їѣй марнѣсці. І уш йу обляті слѣзі. І вѣна тѣрас йак с прорѣком Давїдом опомїна слѣва: Бѣже, очїстї сѣрце мойѣ і дух прау обнѣві вѣ-мнї.

І так рѣкнѣ старѣста, же вѣна тѣрас чѣрез мѣне вам дзекуѣ і благодарї, мїлі, лубї аґо мой, хторї сце ше от першоґо днѣа жївѣта мойѣго охрѣновѣлі і на дѣбре научѣлі і од злѣго варѣлі. Йа вам нѣѣшка нѣе мѣжем наґрадѣц аґнї заплѣцц оцѣвїнску лубѣу; кѣт сом вас лѣкѣлі ўкрїудѣла слѣвом, лѣбо в дѣлом укорѣла, опрѣсцѣ мї шїцкі крїудї і вїні і прїмце одѣ мнѣ цїлованїѣ і то будѣе плѣца ваша.

І тѣраш ше обраца гу мацѣрі: Мїла і луба маґо моја! хторї сце надѣ мнѣ днї і нѣці утрацѣлі і у слѣзах вїховѣлі; йа вам уж нѣѣшка наґрадѣц і заплѣцц нѣе мѣжем мацѣрїнску лубѣу. Вї думѣлі, же одѣ мнѣ будѣеце мац гу старѣсці вїслугу і лубѣу, а йа нѣѣшка уш од вас отхѣдїм; прїмце одѣ мнѣ цїлованїѣ, то плѣца ваша. —

Кѣт ше трафї, же жїѣ лїдо і баба, та і од нїх ше отпїтуѣ: Здравї оставѣцѣ, мойї лубї дїду, же сом вас лѣкѣлі ўкрїудѣла лѣбо ублїжѣла слѣвом лѣбо в дѣлом, опрѣсцѣ мї шїцкі крїудї і вїні і полѣсцѣ благослоу от чїстого шѣрца на верх главі мойѣа.

І так ше обраца гу бабі і прѣдрѣка їѣ: Здравѣа оставѣцѣ, бабо моја, хтора сце ше на своїих рѣках бавѣлі і пѣстовѣлі і вѣльо рас за мнѣ одбуѣлі, цѣ йа вѣру заслужѣла. І вѣ то вам дзекуѣ і благодарѣм за вашу вѣльку лубѣу і прїмце одѣ мнѣ цїлованїѣ, то плѣца ваша. —

І предрека і братом: Здрáвi оставáйце, мiлi брáцá мoйo, же сом вас з дáшчiм уўредзéла і ньe послухáла; прeбачáйце мi на шiцкo. І йá ваш шiцкo прeбачуйéм і прiмце одó мнe цiловáнiйe, тo йáк плáцá вáша.

Йáк од бачiкox шe отпiтуйé, тáк і от áндлoх; і тáк шe отпiтуйé і от вiнoх і от шoўгрoх і от сунeдoх і от свoйiх пáйтáшкox і прeдрeкá гy пáйтáшкoм свoйiм: У йáкiм мe жáльy вiдзiцe, тáкi і нa сeбe очeкуйéцe. І тáк зрáвi оставáйце. —

І тáк старoстá шe нa нoвo oбрáцi гy отцoвi і мáцeрi і дзeкуйé йiм зá йiх блáгoслoў, xтoрi пoтклáдáлi вeрx глáвi чáдoм свoйiм і прeдрeкá старoстá: Прiмцe йiх од ньeшкá oбiдвoйo йáк зá чáдá свoйo і жéбi с тiм блáгoслoвoм нaступéлi дo xрáму бoжoгo і жéбi йiх пoпрoвáдзeл áнгeл хрáнтeль і жéбi прiступéлi дo стáну мáлжeнскoгo і жéбi прiйáлi шeстi сáкрáмeнт стáну мáлжeнскoгo, тo йéст вiнчáньe. І тáк здрáвi оставáйце, нa Бoгá вас oхáбiямe. Тy мáцe слoвo і мiлoсц вáшу. —

Тeрaз вiхoдзa зoв млoдeй дoмy дo вiнчáньa. Кeт прiду з вiнчáньa дo свáдзeбнoгo дoмy, дзe йe млoдi, тeдi вiдзe млoдoгo oцeц нa прiклéфтнi дaвeрi і старoстá кeт прiдзe з млoдiм i з млoдy прeд дaвeрi i рeкнe дo oцa: Дáй Бoжe дoбрe пoлáднe.

І oцeц ўрáцi: Дáй Бoжe.

І нáчнe старoстá бeшeдy свoйy i рeчe: Мáл бi йá слoвo áлбo двa, кeд бi шe Бoгy нeбeснoмy лyбeлo тáк i мiлoсцi вaшeй.

І oцeц отпoвi: Шлeбoднo, цo вас Бoг нáучeл.

Тáк чуйéмe iш чiтатeлeй i с пiснa, кoждáгo днeя iсxoждáлa жéна старoгo Тoбiйy вoн iз Нiнeвiйi вaрoшy нa гoрy, áшчe бi узрiлa сiнa свoйéгo i вoзрaдoвáлa бi шe o нeм зiлo. Йeдiнoжди iзiдe нa гoрy i ўзрi сiнa свoйéгo сo пyтнiкoм i мнoжeствo нaрoдa сo нiм. І притeчe кo мyжy свoйéму i рeчe йéму: Грiядeт сiп нaш сo пyтнiкoм i сo мнoжeствoм нáрoдa. Тoгдa iзiдe i стáри Тoбiйá прeд двeрi сiнi свoйéйá i дáлшeй нe мoжáшe, йáкo слып бiх. І тoгдa рeчe Рaфáйiл кo млáдoмy Тoбiйoвi: Нe вiсi лы, брáтe, йáкo oстáвил йéсi oтцa твoйéгo, i шчiслeйáйт днeй твoйiх. І тáкo прiблiжiшa сiнa кo двeрoм грáдa Нiнeвiйi. І тáкo прiдoшa вo oбiтáлiшчe старáгo Тoбiйi i рeчe млáдi Тoбiйá: Oчe, дeрзáй oчeсa. І ўзeм млáдi Тoбiйá жeльч од рiбiйá i пoмáзa oтцy свoйéму oчeсa i стáри Тoбiйá отрiясe oчeсa свoйá i прoвaрi i ўзрi сiнa свoйéгo здрáвa сyшчa i нaпáдe нa вiйy йéгo i цылoвá йáкo здрáвa йéгo прiйáт. І ўзрi i пeвiстy свoйy i ўсiя блáгáйá с нeйy i вoзрaдoвá сiнa зiлo.

Тáк тáкoждe, прiйáтeльy, i вi ньeшкá вiдзiцe сiнa свoйéгo здрáвa i нeвiстy свoйy i вoзрaдуйтe сiнa сo ўсiм дoмoм свoйiм.

І тэрас вбйду вўка до хіжі млода і млоді, шэднью за-стол. Оцец і мац поставяўу ко́ло сто́ла і вачнвѣ старбста бешеду свбйу і вачнвѣ вичбовац: Слава Гбсподу Ббгу, же нас Гбспоть Бох пріпровадзел і мі с тїм благослбвом, хтбрі ві нам предложєлі, мі путовалі і так ангел ббжі нас і на́зат пріпровадзел. І тбті младєнци, хтбрі нвѣшка пред намі, йак старостамі, покладалі віру і лўбоў прет сйатїм крєстом, на сйатоїѣ івангелїѣ йїдно другбму до скончавїѣа жївбта свбйбго. І дай, Гбсподн Ббже, жєбі вбві бўлі во пєрвїх Ббгу небеснбму на чесц і славу, бгцом і ма́цером на потїху і на радбсц. І мї то добре звя́ме і каждбму то повнато, же от стану малженскбго на тїм швєце лўпшє вѣт, а вєльо рас ше трафї, же го і чєшше вѣт. Алє хто до кбвца претєрпїні, той спасєн йєст. І да йїх Бог благослбві, йак благослбвіл Аўраама во Сяру, Іса́ка в Рєвєку і Йакбва в Рахїлїу. І жєбі Гбспоть Бох утвєрдзел мєджі вїма лўбоў, йаг утвєрдзел мєджі дванац апостоламі, і жєбі йїм Бох претставєл ангєла хранїтєля во ўсїа днї і нбшчі до скончавїѣа жївбта йїм предложєл і ўсїа благайа. І так за ўсїх нас, хтбрі сєе собранї у тїм чєснїм дбму, мїр, лўбоў, здравїѣ і долгодєнствїѣ і по скончавїѣу жївбта вашєго, йаг йїм, так і нам жєлам царствїѣ небеснбїѣ задббїц і так Ббже дай здравє.

І так вєжнью фльашку і старбста заздраўка на млатшбго старбсту, млатші старбста на бца, бцєц на ма́цер, мац на старшу свашку, старша свашка на млатшу, млатша свашка на-млодого, а млоді заздраўка на млоду і так прїдвє ваш старшбму старбстбві дб-рук. І вєцка старбста станвѣ і ўлани млоду за рўку і прїда йу йак швєкрбві і гварї йѣй: Од нвѣшка тб цї бцєц і тб цї од нвѣшка мац; і поббчкай. І старбста гутбрі гу отцбві і ма́цєрї: Возрадўїцє ше бнєѣй, йак ше возрадбвал і старї Тобїѣа, кєг увїдзел невїстку свбйу, і воспрїщє йу, йако шчєр свбйу. — І так су отпушчєні млодїѣата спбза сто́ла і так ше вєцка провядвї свадзба весєло. — Тєраз млоду свашкї вєжнью і одвєду йу зачєвїц, (фатьол полбжїц). І пбслє тбго вєцка бїва вашар, алє то нѣ ўшадєє бїва; пбслє вшара вєцка млода їдє во свашкамї і ббчка шїцок рот свадєбнї.

Пбслє пополаднью о трї гбдвїн прїхбдза в вїдавачбм прїданци: бцєц, мац і блїскї рот. І вїдвє старбста на дзвєрї і прївїга ше в вїдавачбм. І вїдавач рєкнвѣ: Мал бї йа слбво албо два до мїлбстї вашєй, кєд бї ше Ббгу небеснбму лўбєло, так і мїлбсцї вашєй.

І на то старбста отпбві: Шлєббдно, цо вас Бог наўчєл.

І вачнвѣ вїдавач бешеду свбйу:

Кбгда Ісус прохбждашє од Йєрусалїма во Йєрїхон і мнбжєство

народа со-нім і учениці йёго. Йёгда прибліжі сїа ко Йеріхону, іаіде на́рот во срітєнійє йёго і ныкі челóвик, іменем За́хей, і сей бі рат відьігі Ісуса і не можа́ше од ипоже́ство на́рода ра́ді, йа́ко мал біх возра́стом. І возлы́зал сїа на йагодішчїну і узрел йёго Ісус і рече́ йёму: Захóйє, по́шчі сїа із дрéва сéго, йа́же днес мі подоба́йєт бігі во тво́йєм до́му. І свїде За́хей і прїят Ісуса усéрдно і біст та́мо ра́дост вєлі́яа. Так такóжде, прїятельу, ві йаг нам обеца́лі отро́ка до на́шого чéсного до́му і мі зобра́лі рот свой і прїшли сме до вашóго чéсного сва́дзєбно́го до́му на сїю ра́досц, котора́яа перебу́ала у до́му За́хейовім. —

На́ то старóста отповє́да:

До́г мі на́шо путова́ньє спутова́лі і ў на́шим до́му ше зако́ні пре-мєвє́ді і чи ві буда́єце под на́шо зако́ні повї́нні?

І на то ше віда́вач пїта: Йа́кі?

І старóста му отповє́да: Же ту ше по дво́йо лапа́йу, тапцў́йу і кру́ца ше і мїша́йу віно с пальє́нку, а го́дно бі ше і та́ке тра́фіц, йак по ше уж і рас трафє́ло, же йё́ден на сва́дзбі бул, пальє́нку піл, та ше óпїл; так ше смї́ял і надє́рал, чо і друго́му по́койа не́-дах. Так бі ше го́дно і ту тра́фіц.

І на́ то ше віда́вач обра́ці на прїданцох, йак на сво́йо дру́ство і пїта ше йїх: Чи́ б́ду повї́нні пот та́кі зако́ні, йа́кі ту старóста бешє-ду́йє?

І во́ні отповє́да́йу, же б́ду. І так по́чньу ухóдзїц ну́ка і мло́ді лóбóчка óцца і ма́цер, а мло́да каждóго; і на то йё́й шпїва́йу сва́шкі:

Шлы́дом, родзїно, шлы́дом,
за сво́йїм лў́бїм ча́дом...

І тє́раз так начь́у чи́ вечє́рац, чи́ полудньóвац, йак ше тра́фі. — Кє́т ше одбїра́йу прїданці до́му і на то віда́вач ше от старóсті отпїту́йє: Кóгда Ілі́яа за́мкнул нє́бо (йак прї пїтанках).

Зап. від довголітнього старости Василя Джюджара 31. VII — 2. VIII, 1897 р.

II.

Йак дру́жба прїдэе по старшу́ сва́шку, спра́ві кра́сну за́ставу: чє́рвені хў́стки, блїлі хустóчки, зйа́зана за́става. Ве́жньє дру́жба до рў́кох за́ставу. Сва́шка ве́жньє свой дар до рў́кох, штї́рі кола́чі, сва́шчїн па́рток кра́сні, чє́рвені. Ідэе дру́жба на прє́док вос кра́сну обльє́чєну за́ставу. Сва́шка ньє́ше сво́йо да́рі. Кє́т по́йду до сва́дзєбно́го до́му, дру́жба по́ложї за́-стол за́ставу. Сва́шка ше уклóні сва́дзєбно́му óцовї і ма́цєрї, прїда́ йїм свой дар. Обльє́че мло́дого до м́ого шма́тох, кє́д уж сце по́йсе до прїша́гі. Шє́дцьу фрїштїкóвац

стáрша свáшка і мláтша, стáрші дрúжба і мláтші і млоді і штíрї дрúшкі. Кéт по фрúштíк, вéдэе стáрша свáшка домáтына óца, домáшню ма́цэр і йíх родáіну до хíжі пошéдац: Так тэ́рас одбе́рэме од вас сíна во свóйу мláду до прíмáгі“. Шéднэ́ óцэц і ма́ц, шéстра, кúмі і йíх рот, ста́нэ прэд нíх стáрші старóста, отпíта од вíх сíна, áбi го лáскаво óтпустíлі по дзівíцу, по йóго мláду. Так тэ́рас óцэц і ма́тi: „Мi пойдэ́еме в вáшiм сiном до путешéствíя. Дáйце му ваш блáгослоў“. Тэ́рас стáрша свáшка вéжнэ́ до рúкох рúчных, йéден кóлaч, пом дьíтрi пaльшкi, і пóчнэ́ шпíвац:

1.

Кéдi шé наш пáны млоді по мiльш́нку свóйу збэ́рал,
 Свóму óцу і ма́цэри до ног шé клáньбал.
 Клáньбай шé мi, сiнóчку мoй, вэ́ра мi наш зaч,
 Вiхóвáла сом цe, йáкo ўлáсна ма́ц.
 Вiбeрáй шé, сiну, ў шчaслiву годзiну,
 Жéбiш вэ́ потрáцэл, ту свóйу дрúжiну,
 Бо кéд йу потрáцiш, мiлeй шé утрáцiш.
 Дaй нaм, Бóжe, дaй нaм, дaй нaм, Бóжe, шчэ́сце,
 До мláдeй вэ́вэ́сце дaй нaм, Бóжe, шчэ́сце.
 А кéдi наш пáны млоді на кóчi шéдал,
 Свóйшéй мláдeй дрúжiнi так зaновéдал:
 А вi, мóйa дрúжбiнóчкo, дoбрé шé мáйцe,
 Свóйo ўрáнi кóнi твáрдo трiмáйцe.

2.

Пáнoвe свaтóвe, пoмáлe штрeльáйцe,
 Бо Кeрэ́стур слáўнi, тa гo нэ́ зaпáльцe;
 Кéд гo зaпaльiцe, тa млоду стрaцiцe.
 Стúпaй, кóнью, стúпaй, пoмaльўчкi нá мoст,
 Óлдa мi дoйдэ́еме гy млодóму нá-нoц.
 А кéд вэ́ дoйдэ́еме, тo лэ́ж дoльжéме,
 Ишчe мi прi млодiм нoцóвaц будзéмé.
 Пaнóвe пiшнi бyццe, кoнычкi сéбe кyццe,
 Бо мi уш пoйдэ́еме прeс пiсoк i прeс кaмéньa,
 Кoчi нaм бóду дýркац, a oстрoжéчкi чэ́ркац.

Тэ́рас ма́ц свaдзéвна вiйдзe нa прéдок нa кaпúру i пoшвэ́цi вóдoм шiцкy свáдзбу; мýзiкa шé ўрáцi до хíжi нáзaд, a старóста i свáшкi i дрúжбoвe, млоді, дрúшкi пóйду до млодeй двóра. Пóйдэе дрúжба нa прéдок до хíжi, чi сy гoтóвi. Вiдáвaч oтпóвe, жe сy гoтóвi, тaк нaс рáдо

дочека́йш, йак свої́х при́ятельох і йак свої́х наймі́лших го́сцох. Ста́рші старо́ста ста́ньє на пре́док гу даве́ром, мла́тші старо́ста ста́ньє гу ньо́му, ста́рша сва́шка до́раз гу ным, мла́ді ста́ньє в дру́жбіні, в дру́шкани ва ных; ви́піту́йє старо́ста сво́йо ства́рі, йа́г бі мо́гли войсц до хі́жі.

Одвіту́йє віда́вач, же йіх прі́му, а́льє бес сва́шки ньє мо́жу, док ста́рша сва́шка ньє предло́жі пред ных олдо́маш. Ста́рша сва́шка ше йім у́клоньі і прі́да йім свой о́лдомаш. Так во́йду ши́цкі сво́йо дру́штво до предньо́й хі́жі. Віда́вач йіх прі́віта і поса́ді йіх, жебі пошеда́лі: Ста́ростове ва́-стол, сва́шки два на карсе́лы, мла́ді в дру́жбіні на дру́гі бок на карсе́лы.

Пі́та ше старо́ста віда́вачові, чи мла́да уш гото́ва. Відзе віда́вач во́нка с хі́жі, по́йде до дру́го́й хі́жі гу мла́де́й, чи во́на по́ве, же йє уш гото́ва. Ке́д мла́да по́ве, же йєст згото́вена, те́ді віда́вач по́йде гу ста́рбостом на́зад до хі́жі, же уж мла́да гото́ва. Ста́рша сва́шка відзе с хі́жі во́нка, по́йде гу мла́де́й, у́клоньі ше йє́й. Во́ла йє́дну дру́шку, жебі прі́шла до хі́жі пред мла́до́го, да ви́піта од ньо́го ху́стку, бо мла́ді прі́ньєс то́ту ху́стку на́зад мла́де́й, с ко́тру бу́ла то́та мла́да йо́му заруче́на, же му бу́дзе на-ўше йо́го міла. Прі́дзе сва́шка на́зад до хі́жі, дру́шка ва ньу і ста́ньє пред мла́до́го і пі́та ху́стку. Сва́шка роска́же, жебі мла́ді дал ху́стку. Мла́ді роска́пча сво́йу ре́кльу, прі́да дру́шкі ху́стку. Дру́шка од-ньє́ше ху́стку, прі́да на́зад мла́де́й. Мла́да прі́да сво́йєй ма́цєрі, а ма́ц прі́ньє́ше та́ко́й дру́гу ху́стку ма́лу на гла́ву. Мла́да йу поскла́да, поло́жі йє́ден білі та́ньєр і кра́сну вля́ту покре́йтку, шті́рі пантльі́кі на покре́йткі прі́шіті, то бу́дзе прі́да́те віда́вачові. Те́рас по́чньє ста́рші старо́ста ко́ньчіц сво́йу мо́літву длу́го і длу́го. Сва́шки обі́два і мла́ді і дру́жбове ны́ч ньє гуто́рйа, льє́м ше́дза. Ке́д вікóнчі старо́ста сво́йу бешэ́ду, віда́вач ста́ньє от сто́ла, мо́дльі старо́сту, же і́шче рас по́йде опатрі́ц, чи мла́да наі́сце гото́ва. Мла́да му ука́же на білім та́ньє́ру ху́стку і покре́йтку, же йє уж гото́ва. Віда́вач по́йде прет старо́сту старшо́го, пра́ве так по́ве: Наі́сце су дошве́дочено гото́ві. По́шльє го старо́ста по сво́йєй бешэ́ді, жебі прі́ньєсол шведо́чбу, же су гото́ві. По́йде віда́вач на́зад до хі́жі гу мла́де́й, прі́да мла́да віда́вачові та́ньєр с покре́йтку і ху́стку віда́вачові до ру́кох. Віда́вач ше у́клоньі мла́де́й, же одньє́ше мла́до́му до хі́жі вля́ту покре́йтку і ху́стку, да бу́дзе увере́ні, же мла́да гото́ва до прі́ша́гі. Одньє́ше віда́вач прет старо́сту та́ньєр, покре́йтку; у́клоньі ше па́ну старостові і так по́ве: При́ятельу че́сні, пан старо́ста, гу тот льі́то́рос, ко́трі сце вактева́лі.

Ста́рші старо́ста ше у́клоньі, так му отпо́ве: При́ятельу че́сні, пан віда́вач! Ньє льє́м льі́то́рос вактева́не, а́льє і голу́біцу.

Віда́вач отпо́ве: Е́й при́ятельу, че́сні пан старо́ста! Ві мньє ньє

поведді, же нє сцєце сам лытѳрос влаті, же ві сцєце і лытѳрос і голубіцу. Їа то вам нє можем тєрас шіцко нарав урѳбіц.

Пан старѳста ваш пѳве відавачѳві: Мі, пріятєльу чєсні, пан відавач, прімєме лытѳрос влаті, альє кєд будзєце такі дѳбрі, да нам і голубіцу пріправіце.

Відавач пѳйдєе погльѳдац голубіцу, альє пєрше трєба заплациц влаті лытѳрос. Млѳді станьє с карсцєля і дружѳѳве, а гу млѳдѳму пѳйдєе старша свашка стануц. Млѳді вєжньѳ влаті пєньѳжі с кішєньї, же бѳдєе плациц свѳйѳей млѳдей лытѳрос. Свашка старша вєжньѳ с тєньєра до рѳкох покрєйтку і хѳстку, а млѳді полѳжі до тєньєра пєньѳжі: штїрі льѳѳо пєйц форінтї. Відавач трїна тєньєр у свѳйїх рѳкох, док свашка пріравї млѳдѳму влату покрєйтку на прєві бѳк на рєкльу, а хѳстку свашка посклада, полѳжі нєзад на тєньєр на пєньѳжі. Відавач прїлаци с праву рѳку хѳстку, бо пот хѳстку на тєньєру пєньѳжі. Нєшє прїдац млѳдей, бо то йѳей пєрші пєньѳжі од йѳей млѳдѳго тѳварїша. Млѳда роскапча свѳйу рєкльу, прїмє тѳті пєньѳжі гу сєбє нє до рѳкох, льєм гу свѳйїм пєршѳм, абї йѳей бѳді на сєрєньчу. Пѳйдєе з нѳма і до прїшагї. Відавач шє ўраці нєзад од млѳдєй, пѳйдєе гу старѳстом до хїжі: Пріятєльу чєсні, пан відавач! — так гвєрі старѳстѳві пан старѳста; нє можем йа голубіцу найсц.

Обраці шє старѳста старші на млѳдѳго і ваш так мѳдльї пана відавача, жєбі погльѳдал бар йѳєдну голубіцу.

Відавач отпѳвєда, же нє можє улапциц голубіцу, бо уж дєень.

Отпѳвєда пан старѳста, же гѳч йаку, льєм най прївєдєе до хїжі.

Уклѳньї шє пан відавач старѳстѳві і так гвєрі: Пріятєльу, уж йа льѳєкѳ улапим голубіцу, кєт гѳч йаку трєба. Пѳйдєе відавач гу дрѳшѳком до хїжі, дрѳшѳкі стѳїа кѳло млѳдєй. Відавач шє пїта дрѳшѳком: Хтѳра сцє найстарша дрѳшка по млѳдїм?

Найстарша дрѳшка шє ўлапї відавачѳві за рѳку; одвєдєе йу відавач до хїжі прєт пана старѳсту. Заш поставайу шіцкі гѳре, бо пан старѳста гутѳрі, же то нє тѳга голубіца, по кѳтру мї прїшлї, бо то льєм дрѳшка. Альє пан старѳста так пѳвєда, же йу вєжньє сєбє за голубіцу. І с тїм дрѳшка обраці шє старѳстѳві старшѳму пѳпод рѳку і пѳйдєе вѳнка с хїжі.

Старѳста старші отпѳвєда відавачѳві: Пан відавач! йа уж задовѳльнї, бо йа уж нам голубіцу. Йа йу льѳубїм, бо то млада голубіца, а йа старї, йак бї йа йу нє льѳубєл? Альє і мѳй пайташ, млатшї старѳста йѳєму уж нє право і вѳн бї сцєл таку младу голубіцу.

А млатшї старѳста тақѳй гутѳрі, же і вѳн бї сцєл таку їсту голубіцу.

Пан відавач отпѳвєда: Йай, пріятєльу! йа то нє можєм так

вельо голубіці наліпац, бо то уж дзень. Чом ві ні нё дالی на значь, док бул прац, да сом сэбе прыгатовел!

Млатші староста мёдлі пана відавача, лъѣм най му патрі таку голубіцу, йак старші староста ма, бо нё пойдзе бес голубіці аны млатші староста на сватабу.

Збэре ше відавач смутно, же вон то нё мо́же, а́льѣ ішче раз б́удзе пробовац улапіц. Пойдзе пан відавач зно́ва до хіжі гу мло́дей і прівéдзе млатшу дру́шку, то йѣст по мло́дей. Кѣт прівéдзе відавач дру́шку до хіжі, ваш ста́нью шіцкі го́ре с карсцэ́льох. Старші староста нё ла́на дру́шку за р́уку, бо вон сво́йу дру́шку уш п́ушчел, а́льѣ млатші староста улапі дру́шку за пра́ву р́уку, а старші староста так отповéда пан відавачо́ві: Пры́ятэ́льу чéснi, пан відавач! Мі дво́ме уж задово́льнi вос ті́ма жла́дiма голубіца́мi. Мі йіх барэ лъубі́ме. Нё́ знáме, чi во́нi нас лъу́бiа. А дру́шка нiч нё́ гутóри, лъѣм ше вікру́ці млатшóму старóстовi мóпод р́уку і пóйдзе с хіжі во́нка. А старші староста на трéці рас пóчнэ́ умóдльец пана відавача, а́бi бул та́кі мiлостiвi, же́бi прівéдох голубі́цу і пánовi мло́дóму, а́льѣ нё́ та́ку голубі́цу, йак то́тi два б́улі прівéдаéні дльа старóстоx, же́бi ше да́кус одлучéла трéца голубі́ца, же́бi позна́лі і на бра́ку, же то йѣ то́го пра́ва голубі́ца, дльа ко́трэй мi ше трудзі́ме. Пан відавач отповéда, же вон а́ны нё́ мо́же вéцэй голубі́ці улапі́ц. Обiдво́ме старóсто́ве пóчнэ́ умóдльац пана відавача, а́бi бул та́кі ласка́вi, а́бi упáтрел ішче йѣ́дну голубі́цу. Пан відавач і́дзе до дру́гей хіжі по пра́ву і́стiну голубі́цу, а ў ќухнi стóйi йѣ́дна ба́ба, обльѣ́чэна ч́удом за мло́ду. Улапі́ пана відавача за р́уку, а́бi йу нопро́ва́дзел до хіжі за голубі́цу. Пан відавач вéжнэ́ то́ту ба́бу за пра́ву р́уку, одвéдае йу прет пана старóсту, а́бi йу прiйал за голубі́цу то́му жла́дóму. Ста́нэ́ мло́дi і дру́жбо́ве і свáшкi, пóчнэ́ шiвiац ше, же нё́ снү та́ку голубі́цу. Пу́шчi пан відавач ста́ру ба́бу: Пóшла до сво́йей рóбóтi! То́та ба́ба то б́ула йак пánы куха́рка, ко́тра готовéла за то́то дру́штво, цо в мло́дiм прiшлi, ф́рiштiк. Зобльѣ́кла ше то́та ба́ба, б́ула зно́ва пánы куха́рка. А пан відавач пóшол до хіжі гу мло́дей, уклóньел ше йѣ́й, ўла́пел йу за пра́ву руку, пiтал ше йѣ́й, чi пóйдзе до хіжі гу сво́йóму мло́дóму. На то мло́да цiхо отповéда, же пóйдзе. Одвéдзе пан відавач весéло мло́ду до хіжі і пiга ше пан старóсту: Чi то і́стiно то́та голубі́ца? бо йѣ і́шак обльѣ́чэна йак дру́шкi, бо мло́да у бiлiх с́укнiох, вэ́ньѣц на глáвi, гадвáбна хустóчка у р́у́кi.

Пан староста тэ́дi отповé: Пры́ятэ́льу чéснi, пан відавач! То йѣ то́га пра́ва голубі́ца, прэ ко́тру мi ше трудзі́ме.

Відавач улапі за р́уку мло́дóго, а старші староста трiма за пра́ву р́уку мло́ду. Пiга ше старші староста мло́дей по йѣ́й і́мену: Ма́ш тi шлэ́бóдну во́љу за то́го младе́нца пóйсц? Нё́ обеща́ла мi ше дру́гóму?

Млѡда ціхо отвѣда, же ше нѣ обецала другѡму млѡдѡму, лѣж своѡйму, с кѡтрим сце пойсц до прішáгі.

А нан відавач тріа млѡдѡго за рѹку і так ше го піта по йѡго імѣну: Чі вон ше нѣ обецал дрѹгеѡй млѡдеѡй, чі вон пѡйдæе зос тѡту своѡйу млѡду от своѡѣѡй двѣкі до прішáгі? Млѡді на то отпѡве прет свашкáми, пред дружбáни глáсно, же вон нѣ сце дрѹгу, лѣж своѡйу млѡду. Улáпі млѡді своѡйу млѡду за прáву рѹку, стѡйá прі стѡльѣ, старѡста йим роскáже, жебі ше вікруцѣлі трі раз доокѡла. Пѡчнѣе ше млѡді во своѡйу млѡду круціц доокѡла прі стѡльѣ, а старѡста стáрші і нан відавач так віпопінáйу: Бох сочетáйѣ, челѡвѡк да не разлучáйѣ. Трі рас так віповѣдæа старѡста і відавач. А ў кѹхнѡй давѣрі вáпру, а позберáйу стáрі гáрчки і мѡскі, лупáйу до давѣрох, áбі славілі пѣрві раз млѡдѡго і млѡду. Пѡтом пошедáйу вá-стол, пѣрше млѡда, а вец млѡді, на дрѹгі бок стáрші старѡста шѣднѣе гу сáмеѡй млѡдеѡй, гу старшѡму старѡстѡві шѣднѣе млáтші старѡста, гу млѡдѡму шѣднѣе старша свáшка, а вец шѣднѣе млáтша свáшка і відавач. Пан відавач отвѣда: Ну, пріятѣльу чѣсні, пан старѡста, слáва Бѡгу, уж сме тѣраз во шіцкім гѡтѡві.

Стáрші старѡста отвѣда: Пріятѣльу чѣсні, нан відавач! Нѣе гѡтовісме ішче! Тѣраз мнѣ пáнці млѡда гутѡрела, же ішче вѡна згѡтовѣла одѡйáніѣ брáчне. Алѣе млѡда нѡч нѣе гутѡрі, лѣж тáкі сѡкаш, же стáрші старѡста так гутѡрел, же му млѡда гутѡрела, же згѡтовѣла одѡйáніѣ брáчне, то йѣст ручнѡкі, жебі сце ше, пан відавач, ішче потрудѣлі, бо тѡта голубіца, то йѣст йак нáша пáнці млѡда, бо вѡна уж нáша, кѣд шѣдáі нáмі шѣдáі. А нан відавач на то отвѣда: Чѡм же вѡна нам нѣе повѣдла, кѣд до тѣраз ўше нáша бѹла.

А стáрші старѡста на то отвѣда відавачѡві: Кѣд нáша голубіца пѣе скѡро лѣгáла, а ў час рáно ўстанѹла, áбі лѣж за нас одѡйáніѣ брáчне прігѡтовѣла.

Стáнѣе пан відавач от стѡла, пѡйдæе до дрѹгеѡй хіжі, там млѡдеѡй мац чѣка з ручнѡкáми. Пріда відавачѡві штірі ручнѡкі, áбі йіх ѡднѣе пред йѣѡй двіўку, то йѣст прет павѣе млѡду і прет старѡсту, áбі йіх предлѡжел нá-стол. Вѣжнѣе пан відавач штірі ручнѡкі на своѡйу прáву рѹку, пѡйдæе прет старѡсту до хіжі, уклѡнѡы ше му і так пѡве: Пріятѣльу чѣсні. Нáйсцек дѡбре гутѡрѡце, же вѡна уж вáша пáнѣе млѡда, же вам тáку лáску зробѣла, же нѣе за нас, алѣе за вас, то йѣст, йак за свадѣбні род прігѡтовѣла одѡйáніѣ брáчне.

Стáнѣе пан старѡста стáрші і млáтші, станѹ свáшкі і дружѡве, а млѡда і млѡді шѣдæа за стѡлом; а пан старѡста стáрші вѣжнѣе тѡгі штірі ручнѡкі до своѡйіх рѹкох, охáбі двá прет сѡбу на стѡльѣ, а двá пріда пан відавачѡві, жебі йіх норѹчел свáшком. Стáрша свáшка вѣжнѣе двá ручнѡкі до рѹкох, йѣден охáбі сѣбе, а йѣден да млáтшеѡй свáшкі.

Тэрас перше старші староста паложі на правае пляцо на ліві бок рўчнык зйаже. Так і млатші староста оправі на себе рўчнык, йак старші староста оправел. І свашкі так опраўйя ручныкі на себе, йак і старостове, абі ше позналі от шіцкей свадзбї, же су на свадзбе. І так пріньеше пан відавач пред млоду і пред млодого на-стол пальёнкї і віна, же бўду ниц олдомаш. А тота фльашка, котру свашка пріньєсла от свадзєбного дому, бўла прідаана відавачові до рўкох. Ёжал пан відавач од млодєй олдомаш, прєспал кус до тєй фльашкі, котру свашка пріньєсла, кєд уходвєлі перше до хіжі в йєдней до другєй фльашкі пальєнку кўшчїк прєлївал і так гуторел: Бох сочєтайє, человек не разлучайє. Тота фльашка свашчїна тэрас стойї на стольє, а в гєўтєй пальєнкї пїю, цо млодєй олдомаш. Пєрше староста вїнчовал, а пџтом відавач вїнчовал, а пџтом млоді пїл і млода; пџтом млатші староста і свашкі. Послалї дрўжбох с хіжі до другєй хіжі, двє бўлі дрўшкі. Дрўшкі уж майу ручныкі на себе на пасу уўйазанї, а джубџве, старші джубџба і млатші, майу ручныкі так поўйазанї, йак старостове і свашкі; альє нєє такі ручныкі, йак майу старостове і свашкі, бо джубџве майу чєрвєні ручныкі от свадзєбнєй мацєрі нєє поўйазанї, альє вошгї пот пазўху; а тєраз йїм млодєй мац ішчє ваш прїшїє чєрвєні ручныкі крїжом на гєўтї, абї ше позналї, же су джубџве; за то майу джубџве по двє чєрвєні ручныкі, же вџнї бўду слўжїц шїцку свадзбу. А млода в млодїм ішчє шєдзї за стџлом у хіжі. Прї млодєй шєдзє за стџлом старостове, а прї млодому шєдзє за стџлом свашкі. А відавач відєє с хіжі, повџла трџх хлопох млатїх, абї прїшлї до хіжі, йак за швєткџх і вїпїталї млоду на свџю швєдџство от пана старџсту, абї йу пўстєл вџс хіжі до другєй хіжі во свџїм млодїм гу дрўшком і гу джубџбам. Там бўдєє млода в нїма фрїштїкџвац. Старші пан старџста відєє спџза стџла од млодєй гу тїм трџм хлопџм і пїта ше йїх, чї бўду вџнї дџбрї за тџту голубїцу, то йєст йак за млоду. Кєд йу бўдєє трєба ўжац от џца і од мацєрі, да пџйдєє во свџїм млодїм до прїшагї, чї нєє бўдєє дайка хїба, кєд ваш млоду с пџза стџла отпўшчїм. Тџтї трџєє хлопї ше подїязўйу, же ставайу дџбрї за млоду. Повдрўка на нїх пан старџста, да йїм олдџмаш і так йїм пџвє дџва шїху: уш сцє потпїсанї. Тєраз ваш отпўшчїм млоду.

Станьу свашкі од млодого, а млоді відєє во свџю млоду вџџза стџла і пџйду до другєй хіжі, там йїм стол вџтовєні, абї пошєдалї, бўду фрїштїкџвац. Млоді шєлнєє, гу нџџму джубџве. Млода шєднєє за-стол, гу млодєй пошєдайу дрўшкі. Прїдєє гу нїм йєдна жєнєска, та йїм вїслугўйє. А у гєўтєй хіжі старостове і свашкі і пан відавач прї йєднїм стџльє. Прїдєє йєдєн млатї хлоп, там йїм вїслугўйє. Прїньєшу йїм падпрїгаш, капусту, вїно; одбўлї фрїштїк, прїдєє старші джубџба прєт пана старџсту, так му пџвєє пан старџста: Мажє дзєсєц годзїн. Пан старџста

роскаже видавачові, жебі пішов оцц, мац і шіпка родзіна до хіжі. Пірше шэднѣ видавач, вец шэднѣ оцц млóдѣй, мац млóдѣй, шэстрѣ і так жéньскі, шіпка родзіна. Прівэдэе свáшка млóду і млóдóго, постáві їх прет сэбе стац. Свáшка вéжнѣ свой кóлач і пальѣнку і тот рúчнѣк, кóтрі рáно прівѣсла. Стáрші старóста напрэдзі вѣх стóйі, обрáці ше на свáшку і пѣта ше стáршей свáшки: Чісце уж, пáвы свáшко, во шіцкѣм готóві? Отпóве свáшка, же готóві. Мац свой рúчнѣк і кóлач і пальѣнку прі сэбе. Млóді і млóда пред вáмі претставéні. Тédі ше нáзад обрáці пан старóста пред видавача і прет óца і мацѣр: Но, прѣятéльчѣ чесні, тэраз старóста по свóйім обічáйу отпѣта млóду од óца, од мацѣрѣ; і так їм гвáрі, пáнові видавачові: Прѣятéльчу чесні і ві óтче і мáтко! Бúцце тáкі задовóльні, же вáша дэўка, а вáша пáвы млóда нѣ може ше сáма од вас отпѣтац, бо їѣ ў вéлькѣм жáльу. Бúцце задовóльні с тѣм, же їа їу од вас отпѣтам.

А млóда стóйі за пан старóсту і стáрша свáшка прі вѣѣй. Млóда плáче глáсно, док їу старóста вішгúйѣ. Кэц старóста претáвнѣ бешэдóвац, пóйдэе млóда прет пáна видавача, стáвнѣ, та їу поблагослóві. А вéцка кльѣкнѣ прет свóго óца. Оцц їу поблагослóві. Вец кльѣкнѣ млóда пред мацѣр; кэд мац дэўку благослóві, тédі стáрша свáшка пóчнѣ шпѣвац; а млóда от свóйїх шэстрох ше отпѣгúйѣ; тэраз свáшка так віпомѣпа:

1.

Благослоў, мáтко, цѣру,
 Бо їу уж от цѣ бѣру;
 Благослоў обідвѣйю,
 Ша уш су чáда твóйю.

2.

А прет Тѣмка два дубі,
 Шэдэа нá нѣх голубі:
 Уж голубі згуркотáлы,
 Уж Гавѣчку віпѣтáлы.
 Мац Ё́го відэе: Пе, пе, пе!
 Дзе мѣ Гавѣчку ведзѣце?
 Нѣ дальѣко ту цѣста,
 До Тѣмка вѣфвѣста.

Пісна 2 зап. в вересни, 1897, від Юлі Левенської в Коцурі.

Тэраз свáшка претáвнѣ шпѣвац, бо стáрші старóста дээкуйѣ і блáгодáрі млóдѣй оцóві і мацѣрѣ, да бúду здрáві, шчаслѣві, же нам тáку

красну п'яны млоду отховали. I запитує їх, відавача, оца і мацер і шіцку родзіну, аби ше совокупілі і дочекали, док по в'їх прїдзе пан дружба і прїведзе їх до свадзєбного дому на прїдані, то йєст йак на вечєру. А тєрас почнє старша свашка шівац і б'удзе шівац, док ше млода нє отпїта і нє одбєре от шіцкей св'ойей родзіні, от св'ойїх пайташох і от пайташкох. Тєрас так свашка зашпїва :

1.

См'утна і жалосна к'аждеї дзїўкі сл'ужба,
 Бо ші йу вивєше на трі рас пан дружба.
 На першїм заводзе л'аду мальов'ану,
 На другім заводзе пощель цїфров'ану,
 На трєцїм заводзе млоду за руч'б'чку :
 Так то виплац'ує к'ажда мац дзїв'б'чку.

Тєрас млода в'ойдзе до к'узнї, а свашка зашпїва :

2.

Вїта Йулка вев'б'чок,
 Жельєней л'уцї сєрдєчок.
 Йак вопа го вївіла,
 Д'олу ст'олом го пушчєла.
 Урац ше, Й'улко, на дзєвєрі,
 Подзєкуй оц'овї, мацєрї.
 Вєра йа ше нє ўрацїм,
 Бо йа од ж'альу нє м'ожєм,
 А прет слїз'амї нє вїдєш.
 Урац ше, Й'улко, на дзєвєрі,
 Подзєкуй оц'овї, мацєрї.
 Вєра йа ше нє ўрацїм.
 Бо йа од ж'альу нє м'ожєм,
 А прет слїз'амї нє вїдєш.

3.

Вїбївай, мам'б'чко, зєс сцєні кльїночкї,
 Дзє Й'улка вїш'ала жельєні вев'б'чкї.
 Вїш'ала, вїш'ала, ўж вєцєй нє б'удзе :
 Йулк'овей мацєрї вєлькї то жаль б'удзе.
 Ап'очко, мам'б'чко, йаг ває п'єла жаль буц ?
 Вїховалїсцє мє, нє б'удзєм ває р'бїц,
 Вїховалїсцє мє йак бїлу лелїу,

Тэрас ме одведу с цалу компанію.
 Пріньес мі мой мілі лытброс жельфні,
 Жёбім ше збірала од бца, мацэрі.
 Жельфні лытброс на смўтно мі вірос!
 Жельфні лытброс вон ваш квїтнуц будзе,
 А йа ныгда вёцей даўочка ньё будзем.

Тэрас млода пойдзе гу свбйім дзўком, а свашка йей так зашпва :

4.

Оставайце здраві, мбйо мілі маткі,
 Бо йа уж ньё прїдзем мёдві вас на праткі.
 Пайташочкі мбйо! помбшце мі плакац,
 Мой жельфні венок помбшце мі лапац.
 Патрі, Йўлко, патрі, крестўрскей цёркві,
 Ту ці ше премёні твой пёрсцень стрібэрні.

Тэрас кет пойду до цёркві, млода пойдзе стануц на свбйо мёсто, дзе даўкі ставайу, а млоді пойдзе во старостамі на прёдок, пред блтар, а на стрет цёркві стол; там адньёше старша свашка прет стол, полбжї дблу на камень ручнык; тэрас прїдзе млода, свашка йу одвёдзе пред блтар і посадї йу кльёчац, а сйашчённык прїдзе гу млодей, полбжї йей на главу рўку і с кнўшкі чїта над ныма. А млода в млодім кльёча двбйо. Тэрас станьё млоді і млода, свашка йїх прївёдзе на тот рўчнык стац гу млодому, лывї бок станьё млода, на стблы два швїчкі гбрїа, пред ныма стбїї сйашчённык у червёні шмїті обльёчёнї, чїта с кнўшкі. Вец ше обраці гу млодому і гу млодей, познїма йїм персцёны вос правїх рўкох і полбжї на стол прет себе там, дзе швїчкі гбрїа. Обраці ше пред млоду і пред млодого сйашчённык і пїта ше пёрше млодому: Чї маш тї шльёббдну вблыу тбгу дывїцу себе за жёну ўжац? А млоді цїхо отпове, же ма вблыу. Пїта ше го сйашчённык, чї ше ньё обёцал дрўгбй? Млоді отпове, же ньё. Так вёцка обраці ше сйашчённык гу млодей і пїта ше йей: Чї ма шльёббдну вблыу тбго младёнца за мўжа себе ўжац? Млода отпове, же ма вблыу і же ше ньё обёцала дрўгбму. Обраці ше сйашчённык гу стблу, і чїта вётыку мольбту, а млода і млоді стбїа на ручныку за сйашчённыком. Вёжньё сйашчённык персцёны, обраці ше гу млодей і гу млодому, та йїх вїномньё по шёну обїдвбйо і так йїм гварї, пёрше млодому: Обручайё сїа раб ббжїй воз раббм ббжїм... і з руку с персцёном му по тварї і полбжї млодому пёрсцень на пальёц. Так їсто і млодей: Обручайё сїа раба ббжїа воз раббм ббжїм... і так млодей полбжї пёрсцень на пальёц. Вец даїаак шпва і чїта; вец сйашчённык йёвангелїу чїта; сйашчённык вёжньё гу себе млодого і млоду,

положа пальцы на йевангелію, прет сйашченыком прішагаію. Обраца ше, пойдү стануц на ручнык, млóдї і млóда. Сйашчєнык вєжньє два вєнци, йєдєн полóжї млóдóму на глáву, а йєдєн млóдєй. Вєц чїта ішчє раз мольїтву. Заш ше обрацї сйашчєннык гү млóдóму, та му звьєйє вєньєц в глáві. А так вєц пойдє гү млóдєй, звьєйє млóдєй вєньєц в глáві; а свáшка пойдє, вóла млатшóго дрўжбу, пойдү гү млóдєй; роскáжє свáшка дрўжбóвї, áбї йєй рóспльєт ўлáсї. Дрўжба вєжньє пантлыку, полóжї сєбє на рєкльу, росплєцї йєй ўлáсї, пойдє од ньєй дáльєй, а свáшка чєка, док дрўжба одїдє, опрáвї йєй ўлáсї, закрїйє вòс чáрну пантлыку. Кєд уж готóвї сйашчєннык в мольїтву, млóдї пойдє гєт от стóла, гү дрўжбòм стáньє, а свáшка ўлáпї млóду за рýку, одвєдє йу прєд óлтар, постáвї йу кльєчац. Прїдє гү ньєй сйашчєннык, чїта над ньу мольїтву, по нáшїм обїчáйю то йєст вївóткї; і пошвєцї йу сйашчєннык в вóду. Пóтом млóда стáньє, пойдє ше уклóныц тїм вєлькїм обрáвом, пєршє на прáвї бок, вєц на лывї бок. Тєраз млóдї їдє в дрўжбáмї вóнка, старостòвє за ньїм, млóда во свáшкáмї. Кєд вїду вóнка с цєрквї, дрўшкї млóду дочекáйю, вєжньу йу мєдáї сєбє. Тєраз їдє на прєдок млóдї в млáтшїм дрўжбòм: тєраз старостòвє їду двòмє, свáшкї, тєраз їдє млóда в друшкáмї. Кєт пойдү кус дáльєй от цєрквї, ту нáпрєц йїх музїка. Ѓдє йєдєн нáпрєдок лєгїнь, на калáпї ма вєньєц, у рýках зáстáва, кóло ньóго шїцкї лєгїньє, за ньїма музїкáнтї. Кєт ше стрєтньу в млóлїш, стáньу, дáйю му олдóмáш; остáньу музїкáнтї в лєгїньáмї на зáгку і зáстáва. Ѓдє млóдї во свóйю млóду на прєдок, дрўшкї, старостòвє і свáшкї. Кєт прїду прєд-двор гү капўрї, пóчньє свáшка шпївац:

Роствєрай, мáжò, ўрáта,
Кєт шї ньєвєстї рáда;
Роствєрай і комóру,
Вєдзємє цї потпóру.
Роствєрай і пїньвїцу,
Вєдзємє цї роботньїцу.

Тєраз свáшка прєстаньє шпївац. Пòстáвáйю прєц свадзєбнї дзвєрї, пєршє старòстá гү сáлїм дзвєрòм, вєцкá млóда в млóдїм, вєц свадзєбнá мац стáньє за млóдóго і за млóду. Вєц свáшкї стóйá; і прїньєшу свадзєбнєй мацєрї йєдєн вєлькї кóлáч, полóжї йїм свадзєбнá мац, йáк ў-пар стóйá млóдї і млóда, на пльєца, док ше старòстá прїпїтá свадзєбнóму óповї, йáк путовáлї, йáк прїшагáлї; шїцкá свáдзєбá дóтльá цїхò стóйї. Тєраз їдє старòстá нýка до хїжї; млóда і млóдї зá ньїм, а мац трєца за ньїма кóлáч йїм трїма на пльєцох. Лєгїньє шпївáйю йєднїм глáсòм в музїку. Кєд вóйду до хїжї, мац кóлáч полóжї нá-стол, а млóда і млóдї зá-стол пошєдáйю. Стáростòвє заш гү млóдєй пошєдáйю, а свáшкї гү мло-

дому. Опец свадзёбні і маць бпрэда вніх поставіўу гү стóлу. Стáрші старóста вёжнѣ вно до рúкох і наздрáўка на óца свадзёбногó і на мацэр, а маць свадзёбна на млатшогó старóсту, млатші старóста наздрáўка на млодóгo в вно́м, а млоді наздрáўка на свóйу мло́ду, а мло́да наздрáўка на свáшку стáршу, стáрша свáшка вёжнѣ вно́, полóжі прет старóсту старшогó; музика́нті гра́йу, а легі́нѣ шпівáйу і танцúўу. Стáрші старóста стáнѣ гóре от стóла і так прегвáрі гү мло́дей чельэ́дзі: По пóслух, мло́да чельэ́да і ві музика́нті, док йа прі́дам тóту мло́ду неві́сту оцóві свадзёбно́му і мацэ́рі. І так мло́дей гвáрі старóста: То ці од нѣ́шка бóдзэ о́пец, а то ці бóдзэ од нѣ́шка ма́ті; да йіх слúжш і дóбрш.

А стáрша свáшка стáнѣ, вёжнѣ мло́ду за рúку, одвэ́дзэ йу гү свадзёбно́му оцóві і так мло́дей пóве свáшка: Позна́ўкай оцóві: а́по, дай Бóже дóбре пола́днѣ! і побóчкай óца!

Тераз мло́да прегвáрі мацэ́рі: Ма́мо, дай Бóже дóбре пола́днѣ! і побóчка ма́цэр. І так іду с хі́жі во́нка: перше о́пец і маць, вець мло́да і свáшкі, дру́шкі остáнью вос мло́ду чельэ́дзю у хі́жі. Весéло шпівáйу, мулатúўу. А свáшкі мло́ду одвэ́ду до кúхні гү куха́рком. Так свáшка пóве стáрша: Дай Бóже дóбре пола́днѣ, паны куха́ркі! Йак, чі сце готóві? бо мш огладнѣ́лі уж.

А паны куха́рка отповéда: Дай Бóже і вам. Йак сце, паны свáшко, путова́лі?

Паны свáшка стáрша так отповéда: Дóбресме путова́лі, весéло, з музика́мі і ш чельэ́дзю і з на́шу паны́ мло́ду. Прóсім вас, да бóдзэце та́кі дóбрі, да нам да́це з вашогó полудзё́нку, босме ў́ж огладнѣ́лі.

А паны куха́рка отповéда: О паны́ свáшка, шак нѣ́ ві перше, во паны́ мло́да пёрше.

Паны́ свáшка ў́лапі мло́ду за рúку: По́ц, паны́ мло́да, бо прес тэ́бе паны́ куха́ркі нам нш́чогó нѣ́ да́йу.

Мло́да прі́дае і стáнѣ гү кúхні, обля́чэ́ва цáлком йак бóла у прш́агі; паны куха́рка вёжнѣ до лóшві йúху, охлáдзі, а́бі нѣ́ бóла барс цéпла. Мло́да вёжнѣ до ў́стох, нѣ́ пóйѣ тóту йúху, пу́шчі йу на́жем. Паны́ куха́рка вёжнѣ папрш́аш, охлáдзі, а́бі нѣ́ бóло барс цéпле. Паны́ мло́да вёжнѣ до ў́стох, нѣ́ пóйѣдла а́ны то; пу́шчэла і то на́жем, і папрш́аш. Паны́ куха́рка вёжнѣ капу́сту, охлáдзі, а́бі нѣ́ бóла барс цéпла. Паны́ мло́да вёжнѣ до ў́стох, нѣ́ пóйѣ а́ны то, вш́пу́шчі на́жем. Паны́ свáшка ў́лапі мло́ду за ў́ласі за ва́ргоц, трш́а йѣ́й гла́ву, а́бі па́грела гóре, чі нѣ́ чш́та кúхня, же нш́ч нѣ́ пóйѣш? Аны́ папрш́аш, а́ны йúху, а́ны капу́сту. Чі нѣ́ дóбре уготóвэлі паны́ куха́ркі?

Паны́ мло́да на то нѣ́ пóве нш́ч, лѣ́ш ше шлѣ́йѣ.

А паны́ куха́рка отповéда на́ то: Но, паны́ свáшкі, нѣ́ добш́йѣце тэ́раз нш́ч вэ́цѣй!

Старша свашка на то отповѣда: Но чом, паньі кухарко, нѣ доби-
йме, кѣд сме огладньѣлі?

За то, чом сце нѣ добре вѣповѣдати? Так сце млѣдей вѣповѣдали,
чѣ нѣ добрі напргіаш і йуха? Нѣ було напредз вѣповѣдац напргіаш,
бо напредз була йуха. Тѣрас, паньі свашко, нѣ маце ныч! Вѣжнѣ па-
ны свашка млѣду за рѣку, пѣйду до сунѣда, пѣйду до хіжі, ідае шіпка
чѣльдаг: дыўкі, друшкі і вѣкші і мѣньші... Паньі свашка станѣ гѣ дѣвѣ-
рош, нѣ пѣшчі, лѣш сѣму млѣду і друшкі. Роскаже свашка друшкош,
жѣбі прѣньѣсли вѣду, мѣдло, рѣчвык і грѣбѣнь. Друшка прѣньѣше, полѣжі
на карсцель, свашка станѣ гѣ млѣдей, одйаже йѣй вѣньѣц з главі, по-
том ше млѣда шічко зоблѣька нѣві швѣті дѣлу; ушйѣ ше, зачѣше, об-
лѣьче; пѣта ше йѣй свашка: Чѣ йѣ уж гѣтова? — Млѣда пѣве, же йѣ
уж гѣтова. — Пѣйдѣе свашка по дружба старшого. Прѣньѣше дружба
віна, пальѣнкі, йѣден кѣлач, полѣжі на-стол до тѣй хіжі, дае ше млѣла
умѣва і облѣька. Тѣрас прѣньѣшу йѣдну чѣсту плѣхту, полѣжа на жѣм.
Там млѣда кльѣкнѣе, обраці ше пред обрас. Старші дружба станѣ гѣ
главі млѣдей, свашкі стѣньу обѣдва на бѣкі; дружба так прѣгвѣрі гѣ
члѣдей: Но, паньі млѣдо наша, пре Бѣга це пѣтам і пре матку Бѣжу, чѣ
іаш мѣ твой вѣньѣц с твоѣй главі зьяц?

Млѣда на то отповѣда: Нѣ дам, нѣ.

Дружба на другі рас: Пѣтам йа це прѣ Бог і пре матку Бѣжу, па-
ны млѣдо наша, твой вѣньѣц з главі зьяц. Пѣта дружба на трѣці рас
прѣ-Бог і пре матку Бѣжу і за пѣйц хрѣстовѣ рѣні: Паньі млѣдо наша
дѣбра, чѣ дам мѣ твой вѣньѣц з главі зьяц?

Млѣда гласѣм ше росплѣче, так дружбѣві отповѣда: Нѣ дам вѣ-
ньѣц, выгѣда йа го вѣь дам.

Дружба млѣдей гутѣрі: Даш го млѣда, нѣ даш? Уш то вѣньѣц
нѣ твой, зньѣйѣж цѣ го з главі.

Станѣ дружба гѣ млѣдей, одйаже йѣй вѣньѣц з главі. Свашка
ўлапі млѣду за рѣку, посѣдѣі йу шѣдѣц на карсцель і пѣчнѣ йѣй
шпѣвац:

Тот наш дружба шчасліві
І на тѣйѣ зрадлѣві,
Пре два, пре трѣ бѣскі слѣні,
Дружбоў вѣньѣц гѣтові.
Йай дружбо мой, дружбо,
Пре Бог це мрѣсіме,
Ўрац мѣ вѣньѣц нават,
Рѣда гѣ нѣшіме.
Кѣд бѣ мѣ го бѣла
Рѣда пѣшела,

Та бі ті го б́ула
 Ньє утрацела.
 Звóльа мóйа, звóльа,
 Где ті ше подзела?
 Оздаль за ташчкaмі
 Гóре польецела?
 Кед бі йа йу мóгла
 Ішче раз улаіц,
 Дала бім сом звóльу
 Сэдем рас позлаіц.
 Сэдем рас позлаіц,
 Осмі рав мaльбóвц,
 Най бі даіўка знала,
 Йак звóльу поштóвац.

Тэраз млода шэднє на кáрсцель, свáшка йей полóжі на кольфна
 кóлач, йэдну фляшу з вíном, а йэдну с пaльѣнку і до рúкох жверáтко,
 да ше млода вíдзі, йак йу б́уду чéсац. Вэжньє стáрша свáшка грéбень,
 зачэшє йей ўлáсі, запльєце йей варгóіі, спрáві йей кóньтý: прíньфше
 свадзэбна мац крáсні вíшівані чéпец і фáтьол білі; вэжньє стáрша
 свáшка чéпец, опрáві млодєй на глáву; полóжі йей фáтьол на глáву
 і прíйáжє йей вэньєц, тот вэньєц, у кóтрім ше з млодím прíшагáла. Тэ-
 раз йє уж готóва за млáгу ньєвэсту опрaвэна. Пóйдзє стáрша свáшка,
 прíвэдзє млодóго. Млодí стáньє гý млодєй, вэжньє од ньей кóлач, роз-
 лáжє го на пóлі на свóйей млáдєй кольфну. Вэжньє фляшу з вíном
 стáрша свáшка од млодєй і поздрáўка на свадзэбного млодóго. Млодí
 вэжньє тóгу істу фляшу, наадрáўка на свóйу млоду і на дрúжбу, на
 старшóго, жє млодєй вэньєц одйáзал, тэраз б́удзє жéна йóго. Тэрас пó-
 шол стáрші дрúжба посíлац пóслох до млодєй родзíні, до кúмох, жéбі
 б́уді зготóвєні на вечэру. Тэраз дрúжба стáрші посíла дрúгíх пóслох до
 свадзэбней родзíні, до кúмох, до шíцкíх родзíнох, кóтрі ту пóволані, най
 ше пóсходзє, най вэцє пóслох ньє чекáйу. Тэрас стáрша свáшка вэжньє
 млоду от сущэда, одвэдзє йу на свáдзбу, то йєст йак дóму. Одвэдзє йу
 до комóрі, там млодєй лáда прíдзє. Прíвэзу тэраз лáду, крáсні штíрí
 кóвы у кóчу, на кóчу лáда, крáзна перíна і заглаўкí. Шэдвí кóчíш ш
 штíрма лєгíньє і шоўгрóвє, прíду шпíвайўці до двóра, дзє стóйí свáдаба.
 Вóйду с кóчом аж до заградí, обрацá ше нáзат, прíду, стáньу прэдэ
 дзвэрí: двóмє лєгíньє вíду с кóза, ўлаі́я кóвы. Млодí прíдзє гý кóчу,
 пíта ше кóчíшовí: Цо прíньфслí на кóчу?

Твóйей млодєй лáду і пóсцель.

Млодí сцє, да вэжньє; кóчíш ньє да. Трэба нáпрэд заплаіц.
 Млодí на то отповéла: То уж мóйа жéна.

Кочіш на то отповеда: За то, за то, же йе твоѣа жѣна, та ці по́сцель і ла́ду заплáціц трѣба.

Вінье мло́ді тріцец грайца́рі, гутóрі кочішóві, же тріцец дукáті. Кет кочішóві прáво, тáкой по́сцель і ла́ду вос кóча знѣмáйу; кѣд бі му ньѣ б́уло прáво, по́шол бі вóнка в двóра во свадзебно́го. Альѣ му прáво. Принѣше мло́ді олдóмаш, попíйу, пріме мло́ді кльуч од ла́ді, віду шіцкі с кóча, уньѣшу ла́ду і по́сцель до ко́мóрі, а там мло́да чѣка за ньѣвѣсту обльѣчѣна. Роствóрі йѣй мло́ді ла́ду; мло́да вѣжньѣ ручнькі двацец, пріда мло́дóму і так му по́ве: Хто найблы́шші брáтові двѣці, трѣба йім поде́льці. Мло́ді ўжал ручькікі шіцкей свóйѣй родзіні, кáждóму на пас ручнькік уўйáзал. Прідаѣ мло́ді гу мло́дей, роствóрѣа ла́ду, вѣжньѣ і ваш двацец ручнькікі. Одньѣше мло́ді, поде́лі свóйім пáйтáшом. Кáжді лѣгíнь уўйáже ручнькік нá-пас. Прідаѣ стáрша свáшка гу мло́дей, гу ла́ді, да́йѣ йѣй мло́да ручькікі: два ручнькікі пáном чопнáром, два ручнькікі пáны кухáрком. Одньѣше свáшка ручнькікі пáном чопнáром, так йім по́ве: Ту нáце поздраўльѣвьѣ од нáшей пáны мло́дей. Чóпнаре стáньу от чóпа, поўйáжу ручнькікі нá-пас, ла́йу фльáшу віна старшей свáшкі: Ту нáце поздраўльѣвьѣ нáшей пáны мло́дей. Одньѣше стáрша свáшка два ручнькікі пáны кухáрком: Ту нáце поздраўльѣньѣ од нáшей пáны мло́дей. Пáны кухáркі так отповеда́йу: Здрáві б́уцце, пáны свáшко, і нáша пáны мло́да вдрáва б́удѣе вѣчѣрац дóбру вѣчѣру.

Тѣрас стáрші старóста і млáтші чекáйу за стóлом ў хіжі. Музїкáнті гра́йу, лѣгíньѣ в двіўкáмі тáньѣц танц́уйу. Вѣжвьѣ стáрша свáшка білі тáньѣр до р́укі і йѣдно пісмо тáке, жéбі б́уло длѣа шнїху; напрáві на ньѣм свáшка печáці од да́йáкей фáрбі, два-трі ф́олы. Улáпі мло́ду за р́уку, кет по́йдѣе свáшка на давѣрі с пісмом, з білім тáньѣром і з мло́ду. Увїдва то музїкáнті, стáньу. Відáі чѣльдав млáда с хіжі, лѣгíньѣ і даўкі; музїкáнті стóйа, слухáйу, цо б́удѣе стáрша свáшка заповѣдац. По́йдѣе свáшка гу тóму гу старшóму старостóві. Так му поздраўка: Дáй Бóже дóбрі вѣчар, пан старóста.

Отпове йѣй на то пан старóста стáрші: Дáй Бóже і вам, пáны свáшко.

Стáрша свáшка так по́ве: Ч́улісме, же мѣдáі вáмі Хрїстос пребїва.

Стáрші старóста на то одвіту́йѣ: Йѣст і б́удѣе Хрїстос мѣдáі нáмі, йáк мѣдáі шіцкіма хрїстїянáмі.

Стáрша свáшка мóдлы пáну старóсту: Ч́обїсме мóгли, пан старóста, прї вас, мѣдáі вáшу чѣльадву стáршу і млáтшу, з двіўкáмі, з лѣгíньямі, з дру́жбáмі, з дру́шкамі вáшар прáвіц?

Стáрші старóста на то отповеда́: Можѣце, пáны свáшко! Мóдлым крáшньѣ, можѣце, йáк нáце да́йáке пісмо.

А старша свашка ростворі папер велькі, два-три печаци на ным положени: Пацце, пан староста, опатрійце добре, ми то приньєсли од йарашбірова.

На того слово вашоёйу ше пан староста і музиканти — то істина праўда: Вельку шльєбоду маце, паньні свашко; можеце, можеце, йакі сцєце, вашар правіц.

Положі старша свашка білі таньєр до своіх рўкох прет пана старосту. Музиканти патра, чекайу. Кєт свашка положі до таньєра сексер, станьє в млоду на стрет хіжі. Музиканти станьу грац, старша свашка сама в млоду танцуйє. На то прїдає млатша свашка льєбо старша друшка, полѡжа до таньєра пєйц льєбо дзєшєц грайцарі, вєжньу млоду от старшей свашкі, а так в пьу танцуйу. Старша свашка такоёй відєє с хіжі, пѡйдєє по младу чєльпац, по лєгїньох і по родзїну, жєбі прїшли куповац млоду. Прїду лєгїньє, шѡўгровє, шїцка бльїска родзїна, дзєшєц льєбо цєгнайц нараз гу стѡлу, поставайу, пѡчньу рўцац до тапьєра грайцарі, хтѡрі прємѡжє, жє вєцєй наплаці, тот вєжньє од млатшей свашкі льєбо от старшей друшкі млоду. Та так в ньу танцуйє. А старша свашка по хіжі шєйта і так гутѡрі: Сабат вашар, сабат вашар — жєбі бэржєй млоду куповалі. Руцайу і руцайу, двѡмє і трѡмє за рўкі млоду трїмайу, хтѡрі прєплаці, тот в млоду танцуйє, а музиканти льєж грайу, док старша свашка прївєдєє млодѡго до хіжі. Млоді станьє гу стѡлу, найвєцєй наплаці, вєжньє своёйу млоду от того лєгїньа, льєбо от шѡўгра, по наплацєл, да в ньу танцуйє. Но млоді пайвєцєй наплацєл, вїпровадзї своёйу младу с хіжі, а музиканти прєстаньу грац. Док шє малѡ млада охладєі, вєжньє йу старша свашка заш за рўку, кєт в ньу пѡйдєє гу стѡлу, полѡжі грайцар, льєбо два до тапьєра, музиканти такоёй пѡчньу грац, свашка такоёй пѡвє: Сабат вашар! — жєбі лєгїньє льєбо родзїні такоёй млоду на нѡво куповалі. І ваш пѡчньу двѡмє абѡ і вєцєй пєпьєжі рўцац до таньєра, хто йу бэржєй наплаці, тот в млоду танцуйє; док льєж руцайу, руцайу, пьє танцуйу, льєж млоду за рўкі трїмайу; а музиканти льєж за то грайу; хтѡрі прїплаці, пѡчньє танцѡвац, такоёй другі прєплаці, бєрє такоёй млоду, вѡн бѡдєє танцѡвац. Вєцєй і вєцєй так шє дрїльайу. Пѡйдєє старша свашка, прївєдєє млодѡго заш. Млоді прєплаці, а і вєцєй. Музиканти такоёй станьу, а млоді своёйу млоду с хіжі вїпровадзї. Док шє малѡ млада охладзї, прїдєє млатша свашка льєбо старша на трєці рас, увєду млоду до хіжі, полѡжі свашка заш до таньєра пѡйц грайцарі, пѡвє друшкѡм: Друшкі, сабат вашар! — Тєрас трєці таньєц, то йє друшчїн. Станьу друшкі штїрі льєбо шєйсп, пѡчньу рўцац, хтѡра прєплаці, тѡга в млоду танцуйє. Прїдєє дружба старші і млатші, плаца друшкѡм таньєц за йїх вїслугованьє. Пѡйдєє свашка по млодѡго, абѡ отплацєл своёйу млоду на трєці рас. Прїдєє млоді, заптаці своёйу млоду,

музиканті стáньу, альє млода остáньє во стáршу свáшку при стóльє. Стáрші старóста збєре сýму пєньєжом, кєльє млода на свóйім вашáру затапцовáла: пєйц лєбо шєсц, грáфі шє до двєшєц фóрінті. Вєжньє пан старóста с тїх пєньєжох пєйц сєксєрі, прїда пáні свáшкі стáршей, ábí заплацєла музикáнтом за свóй тáньєц. Стáрша свáшка вєжньє пєйц сєксєрі і пєйц ручньікі од млодєй і пóйдєє гý музикáнтом: Панóвє музикáнті, ту вам поздрáульєньє од пáшей пáньї млодєй. Ту шáцє вáшу плáцу і кáждому рúчньік.

Музикáнті — вєжньє кáжді рúчньік, поўйáжу нá-пáс. А млода чєлá вєз млáтшу свáшку при стóльє. Стáрша свáшка пóйдєє так пóвє млодєй: Побóчкай пáна старóсту старшóго.

Млода побóчка старóсту, старóста йєй прїда тóгї пєньєжі, кóтрі затапцовáла і вєц млодєй да стáрші старóста во свóйїх пєньєжох, кєльє шá двєку. І так вєц млода от млáтшогó старóстї шóром бóчка шїцкїх, цо йєст у хїжі, хтò кєльє шá двєку, тєльє йу дарўйє. Стáрша свáшка одвєдєє млоду до кúхнї гý пáньї кухáрком: кáжду млода бóчка, а пáньї кухáркі млоду дарўйу, хтóра кєльє шá двєку. Одвєдєє стáрша свáшка млоду гý чопнáром, ábí і чопнáрох — і тїх хлóпох, то йєст родáні, кумóвє і сушєді, ábí йїх млода бочкáла. Охábí стáрша свáшка млоду вєз млáтшу свáшку, док панóвє чопнáрє і так дáльєй, млоду дарўйу. А стáрша свáшка пóйдєє опáтрїц, двє лєгїньє. А лєгїньє там у комóрі, áбо у хлывє шá гронáді шєдзэ, тáпцўйу і шпївáйу. Стáрша свáшка тáкої фрїшко нарєдвї стрáжу на двєрї, двох лєбо і трох мóцнїх, млáдїх хлóпох, ábí чїм скóрей лєгїньох нєє пушчєлі. Прївєдєє стáрша свáшка млоду фрїшко гý тєй стрáжі, пúшчá йїх пúка, ábí млода лєгїньох бочкáла. Лєгїньє фрїшко чїм скóрей на двєрї, а там стрáжа двóмє áбо і трóмє мóцно двєрї трїшáйу. Сцє млода бóчкац лєгїньох, так йу дарўйу, кóтрі кєльє сцє; кóтрі млоду дарўйє, стáрша свáшка роскáжє, жєбї тóго лєгїньа уж вїпустїлі. Так кєт су уж готóві, пóйдєє стáрша свáшка гý пан старóстовї, роспóвє, жє су уж готóві. Пóйдєє млода гý свóйєй лáді, прїда свóйо пєньєжі свэйóму млодóму.

Прїдєє стáрші дрўжба гý пáньї кухáрком, так шє йїх пїга: Пáньї кухáркі, чї су уж в вєчєру готóві? Пáньї кухáркі повєдáйу, жє су готóві. Роскáжє стáрші дрўжба млатшóму, ábí повєдол музикáнтом, жє дóрác прїду млодєй óцєц і мац і шїцкá родáїна. Музикáнті грáйу, двїўкі і лєгїньє тáпцўйу, шпївáйу, а млáтші дрўжба вєжньє свóйу палычкú, на шьєй пáнтлыкá, вєжньє флáшкú с палєнкú і так пóйдєє до млодєй дóму, до йєй óцá, шáцєрї; там вїшлї шє вєлькє чїсло, трїцєц лєбо штїрáцєц млодєй родáїні. Пїга шє млáтші дрўжба млодєй óцóві і шáцєрї: Опáтрїцє, чї вáша родáїна, шїцєї зготовєні? Кєт пóвє óцєц і мац млодєй, жє су готóві, стáньє дрўжба нá стрєт хїжі, так йїм пóвє: Тєрác

ту вам повдраўльнёў перше от старшого дзўжбї, от свадабнаго оца от свадебней мацери, абице прїшли гу своёй младеј двїўкі на вечеру.

Станё пан видавач, младеј оцц, йей браца, льёбо шбўгрове, станё мац, вёжнё два червёні ручныкі, полні гербўцї напакованї. То ньёше младеј мац, а шёстра льёбо кўма у йёднеј рўкі червёні ручнык полні, напакованї з гербўцамі, у дзўгей рўкі ў краснїм папёру гадвабна хусточка младеј на главу. Трафі ше, котра млада добїё гадвабней хусточкі на прїданї, то йёст йак на вечеру, одньёшенї двёшец льёбо пётнац драгі гадвабнї хусточкі на главу. Вёдзе йїх тёраз дзўжба за собу краснїё. Ідзе видавач, оцц младеј і мац і так за ным шїцкі младеј родзїні. То ше волаўу прїданїцї, бо кажде младеј прїда дар.

А старшї дзўжба на свадебї вїпатра, кед уж млатшї дзўжба прїходзї блыско свадебнаго дому, модлы пана видавача, жёбї кус прїчекалї. Млатшї дзўжба пойдзе до свадебнаго дому гу старшому дзўжбї, а старшї дзўжба пойдзе до хїжї гу пану старостовї: Пан староста, модлым краснїё, гу младеј прїданї! Роскаже пан староста музїкантом, жёбї грац прёсталї. Роскаже пан староста младеј чельёдвї, лёгїном, абї тёраз вос хїжї мала ше вїступлї. Млада чельаде йак по обїчайу вїду вонка, дзе йїм столї зготовёні; пойду і там пошедайу, а старшї дзўжба і млатшї тёраз пачнў столї до хїжї ўношовац. Кет уш готова, пойдзе дзўжба старшї гу свадебней мацери, так йей пове, же уш столї поношенї. Прїду дзўшкі два, прївёшу краснї парткі, закрїбу столї. Прїдзе свадебна мац, прївёше на-стол колачї у краснїм партку заўйаванї: тотї колачї, котрї свашка прївёсла от свойго дому. Йёден парток колачї старшей свашкї, а йёден парток, цо у ным колачї, млатшей свашкї, положёні стбїа на стольё. Тёраз старшї дзўжба увїдзї, же уш готове, вїдзе на драгу і так пове: Пан видавач, модлым краснїё, уш шїцко готове.

Прїдзе старшї дзўжба до хїжї гу старостовї: Пан староста, уш такой пан видавач у дворе.

Пан староста вїдзе с пова стола і станё до кўхнї гу двёром. А пан видавач прїдзе гу двёром і задўрка. А пан староста отповедайу: Шльёбодно, пан видавач!

А пан видавач повдраўка: Дай Бёже добрї вёчар!

Пан староста отповё: Дай Бёже і вам, пан видавач.

Но пан видавач отповё: Чўлїсме, пан староста, же мёдзї ванї Хрїстос прёбїва.

А пан староста краснїё отповё пану видавачовї; Йёст, прёбїва Хрїстос мёдзї намї, і мёдзї ванї, йак мёдзї шїцкїм хрїстїянскїм народам.

А пан видавач отповё: Пан староста, модлым краснїё, мї ше потрудзёлї на вашо слово так, йак на вашо поволанё.

Пан староста на то отповѣда: Ей пан відавач, знам йа, же ві прішли і добре, кѣт сце прішли, альѣ йа вам, пан відавач, мѣже буц рано аны шіцко нѣ повед.

Но пан відавач на то отповѣ: Та цо тѣке, пан староста, за новіна ?

А пан староста так гуторі: Док мі, пан відавач, спутовали зом прішагі, а ту ше інак поставѣло. Йа нѣ знам, чи у вас так. Мі тѣрас, пан відавач, пійѣме гѣркей вѣді, па музиканті нам грайу та ше лапайу по двѣйю, та ше круца, та чи ві то, пан відавач, будзѣце так рѣбці? Бо кѣд нѣ будзѣце, нѣ можѣме вас пріѣац.

А пан відавач ше обраці на своѣю друштво, кѣтрі з ным прішли: Но, чѣльац моѣа, цѣже будзѣме, чи мі ше будзѣме так круціц? — А друштво отповѣда пан відавачѣві: Будзѣме так йак вѣні, іше і бѣржей.

Док вѣні приповѣдайу, пан староста і пан відавач своѣю бешѣду, а старша свѣшка чім скорей вѣжнѣ гу сѣбе до кѣхны мѣду і мѣдѣго і друшкі, абі бѣлі гѣтѣві, док староста окѣнчі своѣю бешѣду с панѣм відавачѣм. Уш су гѣтѣві зѣ своѣю бешѣду. Рѣші ше пан староста до хіжі на прѣдок, музиканті тѣкоѣ пѣчнѣу грац; кѣт пан відавач стѣпі до кѣхны, а мѣда тѣкоѣ пана відавача оклѣучі за шіѣу і побѣчка. А пан відавач кѣльо на вѣльу, так мѣду подарѣѣ. Тѣраз відавач пѣшѣл до хіжі. — Тѣраз ідѣе мѣдѣй ѣцѣ, а старша свѣшка пѣставі напрѣц сѣбе пѣрше мѣдѣго, а мѣді оклѣучі ѣца і побѣчка, а вѣц мѣда своѣго ѣца родѣнѣго, плаче, оклѣучі ѣцѣві на шіѣу і так го бѣчка. І ваш мѣді так істо мацѣр мѣдѣй на побѣчкац йак і ѣца. А вѣц мѣда своѣю мацѣр оклѣучі, плачу обідва глѣсом. ѣцѣ своѣю дѣйку дарѣѣ пѣйц лѣбо дѣшѣц фѣрїнті; так істо і мац. С пѣнѣжнї мѣду кѣжде у кѣхны дарѣѣ, а хустѣчкі і гѣрѣўці з ручнїкѣмі, цо прїнѣшѣме, то бѣру во сѣбу до хіжі на-стѣл. Альѣ старша свѣшка, кѣт ѣцѣ мѣдѣй до кѣхны ухѣдѣі, а вѣна тѣді пѣчнѣ шпївац:

Шлѣдом, анѣчко, шлѣдом,
За своѣім мїлім чѣдом.

Кѣд мац вѣйдѣе до кѣхны, старша свѣшка так вѣповѣ:

Шлѣдом, маѣчко, шлѣдом,
За своѣім мїлім чѣдом.
Далїсцѣ йу (в) злѣтей пѣрцѣ,
Нашлїсцѣ йу (в) фѣтьѣлацѣ.
Далї сцѣ йу у вѣнѣчку,
Нашлїсцѣ йу у рубѣчку.

Шльїдом родзіна, шльїдом,
 За свѳіім мїлім чадом,
 Аш пѳпѳот вербїнѳчку,
 За свѳѳю родзїнѳчку.
 Шльїдом, родзїно, шльїдом,
 За свѳіім мїлім чадом:
 Іду прїдїанці, іду,
 Цѳ вѳні ту рѳбїц бѳду ?
 Бѳду Йѳлку опїтрац,
 А воз вїном і с пальѳнку сѳбе пїадраѳкац.

Тѳрас прїдїанці вѳшли до хїжі; стїрша свїшка напрѳдок пѳїдзе до хїжі, а млѳда за ньѳ; і так цѳве стїрша свїшка: Вітїйце, панѳве гѳсці і панѳве прїдїанці! Постїві напрѳц сѳбе млѳду, жѳбі прїйїала свѳѳо дїрі, кѳтрі йѳї прїньѳслі. Стїньѳ млѳда крїсна у вѳнцу, у фїтьѳлу напрѳц свѳѳей мацѳрі, а мац йѳї прїда тот пѳлнї рѳчнїк з герѳцїамї. І прїда йѳї крїсну хустѳчку. А млѳда вѳжнѳє до рѳкох, прїда стїршей свїшки. Стїрша свїшка прїда герѳцї дрѳшком, а хустѳчки свїшка пѳзбѳра до рѳкох, кѳльѳ йѳї прїдїанці прїньѳслі і од родзїнох, шїцко пѳзбѳраїѳу, так вїньѳшу с хїжі вѳнка і млѳда зо свїшкїамї і з дрѳшкїамї. Кѳд млѳда пѳпакѳїѳ свѳѳо дїрі до лїдї, остїньѳ з дрѳшкїамї у кѳхнї. А свїшки вѳїду до хїжі, музїкїантї грїйѳу, свїшки танцѳїѳу за музїкїантамї, йїак йїї грїйѳу. А кѳт уш стїрші дрѳжба пѳве свїшки, же йѳє уж гѳтѳві і прїправѳні, да нѳєше до хїжі пальѳнку, тѳдї стїрша свїшка пѳадраѳка старѳстѳві: Пан старѳста! Дїй Бѳже дѳбрї вѳчар!

Отпѳве пан старѳста стїршей свїшки: Дїй Бѳже і вам, пїанї свїшко.

Постїві застїву пан старѳста блїжей їѳ сѳбе, йїак шѳдї за стѳлом, а стїрша свїшка прѳїдїє прѳс стол і шѳднѳє їѳ старшѳму старѳстѳві. А пан вїдавїч шѳднѳє кѳс блїжей їѳ млѳдѳї оцѳві, а млїтїша свїшка шѳднѳє їѳ свїшки, то йїєст і їѳ вїдавїчѳві. Кѳд дрѳжба увїдїє, же уш пѳшѳдїлі свїшки зї стол і пѳпїтрї на стїршу свїшку, чї мѳже прїньѳєц пальѳнку уж нѳка. Стїрша свїшка лѳєм воз глїву, же уж мѳже. Вѳєц дрѳжба прїньѳєше пальѳнку пѳїц флїашї і стїньѳ на дѳвѳрї, пѳадраѳка: Дѳбрї вѳчар пан старѳстѳві! Музїкїантї прѳстїанѳу грїц, а стїрші дрѳжба вїнчѳїѳ по свѳіім обїчїйѳу; і прїньѳєше пальѳнку, пѳклїдїє на-стол прѳт старшѳго старѳсту, а пан старѳста рѳзїйїє крїснї пїртѳк с колїчїамї йїѳден і дрѳгї, цѳ свїшки на дар прїньѳєслі. Вѳжнѳє пан старѳста флїашѳ до рѳкох і пѳстївалѳу шїцкї гѳре музїкїантї, а прїдїанці шїцкї шѳдїє. Пан старѳста крїшнѳє пѳвїньчѳїѳ по свѳіім обїчїйѳу, а музїкїантї нарас шїцкї загрїйѳу. Так пан старѳста прѳдлѳжї тѳту їєту

фляшку прет пана відавача. Музиканті слухайу, як пан відавач повінчуйе ваш по своїм обічайу, а музиканті ваш нараз заграйу. Вец пан староста вэжнье тóгі фляшкі, цо ішче штірі сталі на стóльє і поросклáда на кáжду стрáну і так пóве: Піце, нóві рóдэе, пánове гóспі і панóве прідáнци. — Вэжнье пан староста йёден кóлач вое тіх колáчох, кóтрі свáшка йёдна і дрúга пріньёсли нá-дар і завóла пáна дрúжбу старшóго прет сэбе і так му пóве: Пан староста, пан дрúжба, нáце кóлач свáшчін, то прідáце пáны кухáрком. Ту ма́йу поздраўльёньє од нáших пáны свáшкох.

Вэжнье пан староста дрúгі кóлач, да папóві дружбóві і так му пóве: Пан дрúжбо, ту ма́це і ваш свáшчін кóлач. Одньёшэце пáном чопнáром і так повéцце: Ту ма́це поздраўльёньє од нáших пáны свáшкох. Вэжнье дрúжба старші тóгі два колáчі, одньёше до кúхны, йёден прідá пáны кухáрком, а дрúгі прідá пáном чопнáром. І прідэе пáзад до хіжі і ту у хіжі на стóльє остáлі ішче двёшэц колáчі. Вэжнье дрúжба старші тóгі колáчі і поросклáда на кáжді стол, а млатші дрúжба на свой нож і кра́йє льёбо рэже тóгі колáчі. А музиканті льёж грайу; а тот лéгінь, цо нóшел вастáву із друшкáмі, по хіжі танцуйу. Відэе дрúжба старші вое хіжі до кúхны іу пáны кухáрком і пíta ше йіх дрúжба: Пáны кухáркі, чісце в вечэру готóві? А пáны кухáркі на то отповéда, же су готóві. Пóйдэе старші дрúжба, прівéдэе млодóго і млоду до кúхны; вэжнье дрúжба мiску, у кáждей мiскі йўха і кúра. Дрúгу мiску вэжнье млоді, а трéцу мiску вэжнье млода, штвáрту мiску вэжнье млатші дрúжба і так дáльей, дрúгі вiслужныці. Стáньє дрúжба на двэрі вое мiску, поздраўка пан старостóві: Шчешлыві дóбрі вéчар, пан староста! А музиканті престáну грац; шіцкі слухайу, як бóдэе дрúжба вiнчóвац. Як дрúжба повiнчуйе по своїм обічайу, прідэе іу стóлу в мiску млоді за пан дрúжбом, а за млодім тáкой млода і так дáльей, йёдно за дрúгим мiскі прiномуйу. А старші дрúжба мiскі поросклáда, а пан староста відзі, же уж мiскі готóві, а на стóльє йёст йёден рúчнiк пóлнi в герóўцáні: то млодэй мац, як по обічайу зготóвела за шіцок свадэбні род. Ровйáже пан староста тот рúчнiк, вэжнье герóўці до двох рúкох, завóла дрúжбу старшóго іу сэбе і так му пóве: Одньёшэце, пан дрúжбо, герóўці пáны кухáрком і пáном чопнáром. Ту ма́йу поздраўльёньє од млодэй мацэрі. Дрúгі раз набэре пан староста герóўці до обiдвох рúкох, завóла дрúжбу і так пóве: Прідáце тóгі герóўці пáном музикантом. Ту ма́йу поздраўльёньє од млодэй мацэрі. І ваш пан староста трéці раз набэре герóўці до своїх рúкох, прідá дрúжбом і так йіш пóве: Ту вам поздраўльёньє од млодэй мацэрі. Дрúжба ше уклóны, дээкуйе млодэй мацэрі і с тiх герóўцох вастáўныкóві, то йёст тóму лéгiнбóві і дрúшком, áбi повнáлі і вóні поздраўльёньє од млодэй

мацѣрі. І так пан староста подзѣлы с тих гербудох шіцкому рѣду, котрі су у хіжі; а старша свашка вѣжнѣ тот красні рұчнык і посклада і пріда млодеі мацѣрі. І пан староста відзі, же уж готѣве, станѣ гѣре за стѣлом і так пѣве: Панѣве гѣсці (то ѡецц і мац, а шѣстрі і шѣбугрове то нѣві род, а дальша родзіна пріданці), нѣві рѣдѣе, пріданці! Станѣме гѣре і помодлыме ше за дѣрі бѣжі, вѣс котріх мѣ сцѣме ужівац.

І станѣу гѣре шіцкі і пан староста сам пѣчнѣ гласом мѣдлыц очѣнаш. А гѣўті шіцкі по цѣхі за ным. Йак ше помѣдлыа, пан староста краснѣе ше прѣжѣгна Оца і Сіна, а кѣд вѣпѣлні Оца і Сіна, а двѣці пѣлна пѣтка стѣйа, шіцкі скрѣча йѣднім гласом: Амень. А музѣкѣнті тѣді нараз заграйу. І старша свашка дѣрас по мѣлытві вѣжнѣ тоті танѣрѣ, котрі друшка на-стол прѣнѣсла: сѣдем танѣрѣ, пѣйц лѣшкі і відлычкі і нѣжі. І дѣрас подзѣлы старша свашка: пѣрше полѣжі прѣт старѣсту танѣр, лѣшку, відлычку і нош. І так прѣдлѣжі старша свашка прѣд млѣтшого старѣсту і прѣд вѣдавѣча і прѣд млодеі ѡца і прѣд млодеі мацѣр. Тѣраа млѣтші старѣста полѣжі йѣху до танѣра, старшѣму старѣстѣві, а старша свашка станѣе і полѣжі йѣху до танѣра пан вѣдавѣчѣві. А пѣтом вѣжнѣ старша свашка сѣбе йѣху вѣс млѣтшу свашку до йѣдного танѣра; кѣт пѣйѣдва йѣху, кѣт пѣчнѣу йѣсц мѣсо, гѣсці і пріданці, а старша свашка вѣс млѣтшу бѣду шпѣвац. Пѣчнѣе старша свашка на прѣдок шпѣвац:

1.

Вѣтѣйце, вѣтѣйце, гѣсці, пріданці!
Йай чѣ вѣ ту прѣшлі на-наш вѣноград,
А чѣ вѣ ту прѣшлі Йѣлку ѡпѣтрѣц?
Но нѣе прѣшлі мѣ ту на ваш вѣноград,
А лѣе мѣ ту прѣшлі Йѣлку ѡпѣтрѣц.
Прѣнѣеш, Йѣлко, прѣнѣеш малѣвані стол,
А прѣстрѣ ті на-нѣго шѣті пѣрток своі.
Зѣлож за тот стол ѡца-мацѣр своі,
Прѣдлѣж прѣд нѣх, прѣдлѣж хлѣѣба, сѣра, соль,
ѡпѣтай ті ше йѣм, чѣ маіу нош своі.
Мѣ, Йѣлко, нѣе маіе, бо сме нош страцѣні,
Кѣд сме твоіу драшку до дѣму шлѣѣвѣлі.

2.

Пѣтѣчку йѣрабі, вѣсоко ті лѣѣціш,
Барѣ далѣѣко вѣдѣш!
Но чѣ ті пѣе вѣдзел, цѣ моі ѡецц рѣбі?
Цѣ моі ѡецц рѣбі?

А твoй, Йу́лко, о́пец на по́льо ше вб́ера,
 А так це спoмíна :
 Ньeт мoйфeй Йулóчки, ньeт мoйфeй двiвóчки,
 Цo мi одменьeла мoйo бiлi рúчки.
 Йай птáчку йарáбi, вiсóкo тi льeцiш,
 Барз дальeкo вiдáиш!
 А чi тi ньe вiдзeл, цo мoйa мац рóбi ?
 А твoйa мац, Йу́лко, за крошeнка шeдa,
 А так це спoмíна :
 Ньeт мoйфeй Йулóчки, ньeт мoйфeй двiвóчки,
 Цo мi одменьeла мoйo бiлi рúчки.
 Йай птáчку йарáбi, вiсóкo тi льeцiш,
 Барз дальeкo вiдáиш!
 А чi тi ньe вiдзeл, цo мi брaт i шeстрa рóбi ?
 А твoй брaт i шeстрa загрáду копáйу,
 Загрáду копáйу, так це спoмiнáйу :
 Ньeт нáшeй Йулóчки, ньeт нáшeй шeстрiчки,
 Цó бi польeвáлa тa i нaтaргáлa чeрвeнi ружiчки.

В.)

Гóрнi птáчок¹⁾ льeцi,
 Скрiдeлкoм трeнóчe²⁾,
 А цo³⁾ нa нým ньeшe ?
 З бiлeй рúжi вeнoк
 I злáтi пeрцeнoк⁴⁾.
 А дe тo oдньeшe⁵⁾ ?
 Ёу млoдóму⁶⁾ нá-двoр,
 Нa жeльeнi йáвoр.
 Йáвoр шe ухiльeт⁷⁾,
 Млóдi⁸⁾ шe уклóньeт⁹⁾.
 Йáвoр шe угiнa,
 Млóдi⁸⁾ вeньeц зньiчa⁷⁾ :
 Бóдaй мoйa млáдa¹⁰⁾
 Вeльo рóкi жiлa.
 Вeльo рóкi жiлa,
 Крáшнi вeнкi вiлa,
 Крáснi вeнкi вiлa,

1) Та сама пісня, записана від Юлі Молнар, має такі відмінні:
 1) Ташчок. 2) Тріпочі. 3) Цо мi. 4) Перстенок. 5) Дзе мi гo пoньeшe ?
 6) До мiлoгo. 7) Угiнул. 8) Мiлi. 9) Венoк здeймул. 10) Мiлa.

Дарі посіла́ла,
 Дарі посіла́ла,
 До о́ца, маце́рі,
 До ші́цкей ро́даїні.

4.

Ньєт го кра́шше, сподобнѣ́йше (в) ца́дїм валалѣ?
 Їак та на́ша па́вы мло́да, кєт ше прібѣре.
 Прібѣре ше на ка́ждї дзєнь, ба́ко ў нѣцвѣ́льу,
 Попатру́їѣ на обла́чок ка́жду годвіну.
 Ма́жо мо́ѡа премі́льєна, уж мло́ді ідзе,
 На́ша хїжа нѣ ме́цєна, цо вои нам пѣве?
 Ма́жо мо́ѡа премі́льєна, іцце з мї́лім во́нка,
 Най замѣ́цем ту ча́рну жєм, прїцце з ньїм цу́ка.
 Хѣ́дї І́ўтка по піньві́ці, вї́нко мєра́ці,
 Млодо́му ше нѣ лѣ́убї, же йо́му нѣ́да.
 Че́каї, І́ўлко, стрѣла тѣбе,
 Док ѡа по́йдзєм з другї́ма пїц, а тѣбе нѣ дам.

Пор. Етнографічні Матеріали з Угор. Русь. Т. III. Ст. 159. Ч. 87.

5.

Под дубіно́їу, под жельєно́їу,
 Шѣдзєл голубец з голу́їноїу.
 Шѣдзєлі во па́рі, ціловáлі сїа,
 Шівїма крї́дламі обї́йшáлі сїа.
 Голу́пка му гвáрі: Тї сѣ́рце мо́їѣ,
 Дáла бїм за тѣбе жїтї́ѣ свѣ́їѣ!
 Прїхѣ́дїт стрї́лец, штрѣ́льєд мєдзї ных,
 Гóлу́ба зáбїл, голу́біцу ў́лапєл.
 Дал їѣї пшє́ньїці, сїпал їѣї водї́ці,
 Гóлу́пка нѣ їѣ, áнїѣ нѣ пї́їѣ.
 Чом тї, голу́пко, нѣ їѣш, нѣ пї́їѣш,
 Лѣ́м под дубіно́їу пла́кати і́дєш?
 Їак ѡа зпáм їѣ́сті, їак ѡа зпáм пї́гі,
 Тáкі свїт млáді, с кїм ѡа б́удєм жї́гі?
 Їѣст во на́шїм двѣ́рї сто пар голу́бі,
 Вїбѣ́рай сѣ́бе, кóпрї ці ше лѣ́убї.
 Уж ѡа ходзѣ́ла, уж ѡа глїѣ́дáла,
 Ньєт там такóго мї́лóго, їак ѡа го шáла..
 Бо мої бул мї́лєнкі, чарнобрїє́єнкі,
 Очї́чка мал ча́рні, крїдѣ́лка шівї́нкі.

Буду плакати, буду тужігі,
Аж покла йа буду на світї жігі.

Пор. Етногр. матеріяли з Угорської Русі, т. III, ст. 234, ч. 320.

Тэрас свашка гуторі гóсцом і пріданцом: Вечерайце гóсці, пріданці, а бупце уш весєлі.

А старші старóста стáньє за стóлом і прегварі гу пáну відавачóві: Прийáтелю чéсні, пán вiдавач! Най і вáшо гóсці-пріданці повешєльа нáшу свáдэбу, най одмєньа нáшу пánьї свáшку; бо вi шє так обецáли прi дэвэрох, же вi так будэєце шпiвaц, йак і мi, бо кэд ньє будэєце, останьєце ту до рáна.

А пán вiдавач стáньє гóре, обраці шє гу сво́йому дру́штву, то йєст йак гу новóму свадэбнóму рóду: Шпiвáйме, бо кэд ньє будэєме шпiвaц, мўшiне збстaц на свáдэбi до рáна.

Тэрас пріданці жéні запбчньу шпiвaц:

1.

Йай лўчка, лўчка, лўчка жельёна,
Пáсло мi нá ньёй дыўчє йёлєньа.
Ньє бул то йёлєнь, льєм бўла сарвьа,
Чэкай, дэўчiно, трi рóчки за ншя.
Йа бi чекáла рóчок, пол дрўга,
Тi бi мє ньє ўжал, гáньба бi бўла.
Стаўмє шє, мiла, о лiтру вiна,
Хто прiдэє пáтриц, бўдэє родэiна.
Зáбер тi, мiла, сво́йо собáшi,
Пóйдэме мi пáтриц нáшо салáшi.
Нáшо салáшi дрáгi, прэдрáгi,
Кáждá овéчка трi сто тальáри.
Йа шє шимє стáвиц о лiтру вiна,
Жє мóйá мiла, тi ншє родэiна.

Пор. Етногр. Матэријали з Угор. Русі. Т. III. Ст. 210. Ч. 260.

2.

Закуkáла куковiчка твáрдєй йэшєнi:
Хто сцє лўбiц млáду, най шє ожєньi.
Ишчє вóна закуkáла жельёвiм льєшє:
А цо же мi мoй мiлi з ньóго прiньєшє?
Прiньєшє мi чáрнi óчка, бўдэем з ншя снац,
Прiньєшє мi бiлi льiчка, бўдэем йiх óбчкaц.
Хóдзi мiлi по ульiцi, до дэвэрох клонє:
Чi шпiш, мiла, чi тi чўйєш,

Чи ме вѣрнѣ лубуйѣш ?

Отвор ми дзвѣри !

Гоч ѡна спала, гоч нѣ спала, гѡре нѣ ставаш,

Бо ѡна тѣбе, мой милі, лѣхко достала.

Пор. Етногр. Матеріали в Угор. Руси, т. III, ст. 231, ч. 314.

3.

Кѣд голубица лѣцѣла,

Дробні пирѣчка трацѣла.

Лѣцѣла вона прес гѡрі,

До свѡйѣй лубей, ростовильѡней мацѣри.

Там ѡѣй вешѣльѣ стойало,

Дванац трубаше трубѣло.

Трунцѣ, трубаше, весѣло,

Пѡкльа мой вѣнок на главі,

А ѡак ше вѡнка повбѣдем,

Нѣи половіцу така весѣла нѣ будзем.

Пор. Етногр. Матеріали в Угор. Руси, т. III, ст. 186, ч. 176.

4.

Дала матка цѣру

Дальѣко от себе,

Заказала ѡѣй,

Приказала ѡѣй,

Бі нѣ ішла до пѣѣй,

За седем двѣі,

За седем тѣжнѣі,

За седем мешачкі

І за седем рѡчкі.

Справім ѡна ше, справім,

Птачком ѡрабом,

Пойдем до шачѡчкі,

Шѣднѣем на лелііі,

І на розмарііі.

Прідѣе мойа мацї,

Петрушѡчку жацї,

Будѣе ме савѣацї :

ѡай гїша, гїша,

Птачку ѡрабі,

Погрѣбеш лелііу !

Хто йу посадеел,
Тот йу погрéбе,
Сто раз крáшша будзе.

Пор. Етнограф. Матеріали з Угор. Руси, т. III, ст. 129, ч. 20.

Тéрас старша свáшка пóве придáнцом і гóсцом: Здрáві бúцце, ші-
цок нóві род, кет сце ме одменьéлі! — Прівьéше тéрас дрúжба напρίгаш
і кáшу, стáньé на дэвэрі, пóве так: Пóслух пан старóста. Нáша пáны
кухáрка осемдзéшат рóкі прэжіла, ішче тáку кáшу слáтку ны́гда нэ
зготовіла.

Тéрас старша свáшка пóчынь шпíвац придáнцом:

Пáсло двіўче пáві на жельфэней трáві,
Ішли тáмаль трі шладéнци млади:
Поц ті, двіўче, з пáмі.
Нэ пóйдзем йа з вáмі,
Бо йа пáшем пáві.
Зáжэнь пáві гóре до огáві,
Поц ті, двіўче, з пáмі.
Дзв́ўче шпáті пэре,
Поп ше нáньго шмéйэ,
Рúцел кпы́шку та і реверéнду,
На двіўче ше шмéйэ.
Дзв́ўче му гутóрі, же пóве мацэрі:
Нэ повéдай, швáрне двіўчатэнько,
Бо йа поп швэцэні.
Кет ші поп швэцэні, чítай кател-нáстэр,
Нэ льúбуй ті швáрне двіўчатэнько,
Льéм сэбе пать кóсцел.

: Пор. Етногр. Матеріали з Угор. Руси, т. III, ст. 139, ч. 34.

Тéрас старші дрúжба пóйдэе до піньвіці, прівьéше пейц фльáші
в́іна, прэдлóжі прет пáна старóсту. Пан старóста вéжньé йéдну фльáшу,
віньчúйэ по свóйім обічáйу. Музікáнті нáрас загрáйу. Пóтом вéжньé
фльáшу, прэдлóжі прет пáна відавáча тóту йéдну фльáшу. Пан відавáч
стáньé гóре, вéжньé до рúкох тóту фльáшу, завіньчúйэ по свóйім обі-
чáйу. Музікáнті ваш нáраз загрáйу. Стáрші старóста вéжньé тóті шт́рі
фльáші, цо стáлі на стóльэ, поросклáда на кáжду стрáну, а музікáнті
пóйду вóнка, бо і вóні спу вечэрац. Тéрас старша свáшка пóчынь
шпíвац:

Червэне в́інце, б́іле колáче,
Йак то чéсне двіўче весéло сі скаче.

Плакала про нья родічі мойо,
 Же сом ѡа ішоу іс тей чёскей жёмі.
 Плакала про нья мільёнка мойа,
 Же сом ѡу з'охабед жалоснім сёрдёнком.
 Ньє плач, ньє жаль, ма драга мільёнка,
 Пойдзеш со мною с пошнім (?) сёрдёнком.
 Закукайу т нам, повандруй за мноу,
 Там будзёше биваці у вашей конорі.

Пор. Етногр. Матеріяли з Угор. Руси, т. III, ст. 204, ч. 236.

Тэрас пан старобста ішче рас пан відавачові наповіна: Най вашо, пан відавач, гбсці і приданці і шічок нові род, розвешельа нашого доматына, то йфст ѡак свадзёбногю оца. Приданці почньу шпівац і хлбні і жёні:

Доматыне драгі,
 Гостольупче блáгі!
 Дай нам ньяшу вáлу,
 Ако тьфш у шáлу.
 Доматыне драгі,
 Гостольупче блáгі.

Тэрас прідзе оцец свадзёбні і мац до хіжі з віном, стáньу ту сто́лу пред млоде́й оца і пред ма́цер: Віта́йце у нас, свáту і ві свáхо! — і наэдраўка на ных з віном.

А тэрас свадзёбна мац так паве: Віта́йце у нас, свáту і ві свáхо.

Оха́бѡа пред ньѡма то́ті два фля́шѡ: вѡна, і пб́йду с хіжі вонка. Тэрас прідзе мло́ді до хіжі і мло́да, ма́йу у рѡкох фля́ші з віном. Стáньє мло́ді ту сто́лу пред млоде́й оца і пред ма́цер: Віта́йце у нас, а́по і ві ма́мо! Так і мло́да тэрас паве свб́йому оцб́ві і свб́йей ма́цері: Віта́йце у нас, а́по і ві ма́мо. Оха́бѡа пред ньѡма фля́ші з віном, а са́мі пб́йду вонка. Тэрас стáрша свáшка шпіва:

Окб́ло Івáнкѡ вб́да цече,
 Цо же тебе, мѡлі, жѡна рече?
 А цо бѡі мѡ рекла? Ньє бо́йш ше.

Зродзелѡ ше таркі за горáмі,
 Пойдзёме мѡ на ных з легѡнѡмі;
 Вонѡ буду таргац,
 Мѡ будзёме ламац
 С конарáмі.

Пошол бі йа до вас кажді вѣчар,
 Пред вашіма дзверні велькі мѣчар;
 Полож, міта, дръчкі,
 Пойдзем пошалучкі,
 Кажді вечар.

Пошол бі йа до вас, кед бі йа сцел,
 Пітал бі йа од вас, цо бі йа сцел;
 Тото дзіўче шварне,
 Цо на очка чарні,
 Тото бі йа сцел.

Пор. Етногр. Матеріяли з Угор. Русь, т. III, ст. 246, ч. 853.

Тѣрас ђец і мац свадебні во своіу родзіну, цо найблішні, кѡгі і віслугувалі, шѣдну до другей хіжі та кўшчїк і вѡні бѡду вечѣрац, а мѡдї і мѡда з дружбамї чекайу. Тѣрас старша свашка ішче йѣдну льѣбо два бѡдѣе шпївац, док ше свадебні ђецц і мац кўшчїк наве- черайу :

1.

Йай гѡйа, гѡйа, мільѣнка мѡйа!
 Пѡвец тї вѡѣ, мѡйа наймільѣнша, чї бѡдѣеш мѡйа?
 Йа цї шѣ пѡвѣя, бо йа вѡч вѡѣ вѡам,
 Бо йа мѡда, йак мѡда йагѡда, йа рѡбїц вѡѣ вѡам.
 Льѣм на пѡльѡ іц, наўчїш рѡбїц,
 А на брѣсту йѣст тѡке галўже, з нѡм бѡдѣем бѡдїц.
 Ішче сѡм цї вѡч, уж не стрѡїш бїц,
 А док бѡдѣем твѡйа наймільѣнша, цо бѡдѣеш рѡбїц?

Пор. Етногр. Матеріяли з Угор. Русь, т. III, ст. 209, ч. 256.

2.

Шїрокѡйѣ болозѣнко вода забрала,
 Польубѣл йа дзіўчїнѡчку, мац йѣй нѣ вѡала.
 Ой жалѣ мї йѣй дѡрно, льубѡвал йа дзіўче дѡўно
 Льѡдзѡм не сѡбї.

А на гѡрї кернѣчѣнка, журавї з вѡй пїу,
 Уж мї мѡйу наймільѣншу до шльѡба вѣду.
 А на гѡрї кернѣчѣвѣка змурошанайа,
 Уж мї мѡйа наймільѣнша зруковайа!
 Ой жалѣ мї йѣй дѡрно, льубѡвал йа дзіўче дѡўно,
 Льѡдзѡм не сѡбї.

Вішурійеж кернеченьку во дворі своїм,
 Ачей пріде міла шїа на во́ду до шьей.
 Йак на во́ду прідае, та́кой шїа б́удзе,
 Не во́змут йей л́у́дзе, не во́змут йей л́у́дзе.

Пор. Головацький, Народні Пісні, т. III, 1, ст. 420, ч. 172.

Тэраз вечэра готова на свадабі. Пан староста стачьє і так паве :
 Панове гóсці, пріданці і нóві рóдзе! Поставале гóре і помодлыме ше
 за тóті дáрі, с кóгрїх зме ужівáлі.

Йак ше помодлыа, дóрас пріду друшкі і другі два жéні, кóтрі
 шіцко во стóлох зберáйу. Жéні б́эру колáчі, а друшкі пáрткі, судáну
 і лóшкі. Пріду дружбóве, вiнóша лáўкі і стóлі, лъєж й́еден остáньє, за
 хтóрїм стóлом óстал старóста стáрші і млáтші і прі ных застáва і свáшкі
 і вiдáвач. Тэрас пріду музiкáнти, шéднью на свóйо мéсто. Прідае стáрші
 дружба, вéжньє стáршу свáшку за рúку; прідае млáтші дружба, вéжньє
 млáтшу свáшку за рúку. Прідае мло́дї во свóйу мло́ду до хiжї; тóгї трі
 пáрі стóйа; запóчнью музiкáнти пáраз на тáньєц грац. Тóгї трі пáрі
 сáмі танцúйу, ньє шльєбóдно ньiкóму танцóвац, лъєж стац. Музiкáнти
 престáнью і та́кой заш пóчнью: а тóгї трі пáрі танцúйу. То ше вóла
 мло́дей тáньєц: трі рас, гáром. Тэраз мло́дї з мло́ду і дружбóве, застáў-
 нык і друшкі пóйду до сунéда, там йiм оправéно, пошедáйу, там б́уду
 вечэрац. Мло́дї шéдньє з мло́ду, дружбóве гý мло́дому, а друшкі гý
 мло́дей; док вóні вечэрайу, а пріданці і нóві рот чáрдаш-тáньєц тан-
 цúйу. Ньє танцúйу лéгiньє, áвы лéўкi, лъєж сáмі прідáнци і нóві род.
 Кéд мло́да з мло́дїм одвечэрайу, пóйдзе стáрша свáшка до хiжї гý ным,
 пóчньє йiм й́едну шiвáц:

Шéдзел ўрабец на косцéльє йáко младéньєц,
 Прiльєцела чарпа ўрана, дала му веньєц.
 Альє йа це, ўрано, ньє сцєм, чарні ногі маш!
 Аны йа це, ўрабец, ньє сцєм, вельо картi граш.
 Йа прэграйеж два-трi грошi, то мi ньє вельо,
 Альє тi ше ньє чесала седма ньэдзельа.
 Пойдзем йа сi до гайóшу, найдзем златi пень,
 Буду йа сi чесоватi каждi Бога дзень.
 Дзе орали, дзе шейали, там сом ше крiла:
 Дзе лéгiньi танцовали, перше сом бiда.

Пор. Етногр. Матэрыяли з Угор. Русь, т. III, ст. 272, ч. 419.

Пойдзе дружба стáрші прет старóсту до хiжї, одньєше у рúкох
 два фляшi з вiном, полбжi нá-стол, áбi пан вiдáвач увiдзед, же уж
 мло́дзáта одвечэрали. Стачьє пан вiдáвач от стóла, пiга нáна старóсту:
 Пан старóста і прiйáтель! Вi нас до тэрас претрiвáли і нагосцéли, во-

ляйце свадзёбнаго оца, то йэст йак новаго свата. Так му подзекуйце за його лубоў, котору пред нас покладал. І мі пойдэме своёю драгою гу млодой оцові, до його дому.

А пан староста на то отпове пан відавачові: Мёдлын крашнѣ, пан відавач і ві шіцок нові род! Ньѣ пойдэце ішче, док прідае млода з млодім, да вас дочекайу і віпровадзайу. Тэрас ішче таньѣц лубо два.

Музіканті самім пріданцом новому роду грайу. Жэні пріходза от свадзёбней страні, од млодей роду, хлопох, то йэст шоўгрох, лубо млодей братах на таньѣц волайу. Тэрас свадзёбні оцѣц по тіх двох танцох прідае до хіжі, йак гу свойому новому сватові. І пан відавач такоі станьѣ пред нього, дзекуйѣ му і благодарі: Здраві бучце, свадзёбні оче, то йэст йак нові свату; за вашу лубоў і за вашу віслугу, котору сце нам дньѣш показали! І наздраўкайу на себе з віном і с тім ше одберайу шіцкі пріданці, когрі су по млодей, же пойдю до млодей оцового дому. Но дружба старші наредзі двох от свадзёбніх, док віду вонка зос хіжі млодей шоўгрове, альбо брата, абі од ных зауставілі каліпі, йак залог. Кѣт уш шіцкі віду на-двор, уж млодей брата або шоўгрове ньѣ найу каліпі; муша пойсц до хіжі, муша остац, а млодей оцѣц, мац і шіцок йіх род іду друштвено на драгу, а млоді з млоду і свашкі і старостове і свадзёбні оцѣц і мац кажде на у рўкі фляшу з віном і так пріданцох і госцох і нові род, цо по млодей, патра, абі йіх і на драже добре віном почасцелі. Альѣ старша свашка і другу роботу на, бо муші поставіц до хіжі стражу, абі йѣй заставу ньѣ украдли, бо зготовені на то йэст от свадзёбней страні; йак бі моглі заставу украднуц, теді знайу, же старша свашка муші добрі олдѣмаш дуплірац. А кѣт старша свашка на старосц поставіц стражу от свадзёбней страні, когрі йѣй поверені, ньѣма плаціц олдѣмаш, бо йѣй заставу прідайу до рўкох, кѣд отпровадза пріданцох; бо док іду пріданці, ў ноці друшкі зо швічкамі на дворе шпівайу, музіканті грайу весело, шіцкі до хіжі пріду. Кѣт старша свашка заставу у хіжі найдзе, вежнѣ до своіх рўкох, станьѣ прѣт старосту і так му пове: Пан старосто, то йэст йак мой пріятелю! Чи сом уж дослужела за вашо задовольство зо своёю заставу?

А пан староста дошлѣбодзуйѣ і дзекуйѣ паны свашкі старшей за йѣй віслугу: Альѣ, паны свашко, длужні сце прѣт пана старосту, то йэст, йак предѣ мнѣ, прѣт свойого пріятеля, да пріньшѣце олдѣмаш!

Пойдѣ старша свашка гу чопнаром і пріньшеме два фляші з віном: йѣдну фляшу прѣдложі прѣт пана старосту, а другу фляшу прѣдложі прѣт панох музікантох. Тэраз дружба старші пріньшеме до хіжі каліпі млодей шоўгром або братам. І музіканті почнѣу грац, почнѣу шіцкі.

танцювац. А старша свашка нѣ вѣжнѣ заставу, а́льѣ вѣжнѣ пана стар-
росту старшого, а́бо влатшого себе на таньѣц. Їак вітанцуйу, вѣжнѣ
старша свашка заставу, одньѣше йу до комбрі, пріда свадзѣбному оцѣві
і мацѣрі. Тѣраз старша свашка ўлапі млоду за рѹку і млодого, одвѣдѣ
їїх до другей хіжі, пріньѣше дрѹжба йѣден карсцель, шѣднѣ млода на
карсцель, одйа́же йѣй млоді вѣньѣц і пріда вѣньѣц старшому дружбѣві,
а свашка старша знѣйѣ фатьол млодей з главі і полжі йѣй на главу
красну хусточку, ко́тру йѣй купѣла свадзѣбна мац, то йѣст йак швѣкра.
Дрѹжба свой вѣньѣц одлѣже і откѣпча во себе червѣні ручнікі; а свашкі
одйа́жу во себе ручнікі вос плѣцох, та поўйа́жу на пас. А дрѹшкі
ручнікі во себе познйа́йу, отпітайу ше од млодей і пойдѹ до́му. Ста-
ростѣе познйа́йу ручнікі і прідѣе до хіжі свадзѣбні оцѣц і старша
паны кухѣрка. Тѣраз йим пан старѣста крашнѣе подзекѹйѣ за йїх віслу-
гованьѣ і тїм ше збѣру старостѣе старші і влатші, же пойдѹ до́му.
І музїкѣнтї йим грайу, та йїх с хіжі аж прет сушѣда віпровадзѣйу.
А старша свашка вос фляшу воз віном чѣсці старѣстох на дра́же і от-
піта ше од нѣх: Здравї бѹцѣе, пан старѣста! Їа ше усїловала, абїм
вам шїцок нѣві род дѣбре увешѣльѣла. — Так ше порукѹйу вос старѣ-
стом, свашка ше ўраці на́зад, музїкѣнтї за нѣу, прїпровадѣа йу до хіжі.
Одйа́же свашка рѹчнїк во себе і пріда ше шїцкѣму свадзѣбному рѣду,
же йѣ уж нѣе свашка. Пѣчнѣу музїкѣнтї ко́ло грац. Шїцкі ставѣйу до
кѣла, млода, млоді, йѣй шѣўгрове, а́бо бра́ца і млодого шѣўгрове, а́бо
бра́ца і с тїм музїкѣнтї закончѹйу свадзѣбу.

Зав. від довголітньої свашки Ганї Рамач, у сѣрпни, 1897 р.

В Коцурї співають іще одну пісню на весїлю, яку подаю тут при-
кїнца :

Откаль слунѣчко вїхѣдзі,
Тяг мїла йаблунь засѣдзі:
Рѣшнї, йаблѣнко, вїсоко,
О двѣнац вѣрхі шїроко,
Во йа мам дѣрі послѣці,
Кѣжу йа ше мам достѣці.
Кѣг ше достѣвѣм старѣму,
То нѣе мїле шѣрцу мойѣму;
Кѣг ше достѣвѣм млодѣму,
То бара мїле шѣрцу мойѣму.

Зап. в сѣрпни, 1897, від Меланї Фїндрик у Коцурї.

Паралѣлї: Головацькїй, Народнї піснї, II. Ст. 729. Ч. 14. — Етногр. Матерїялї
з Угор. Русп. Т. III. Ст. 159. Ч. 89.

Менше зрозумілі слова.

Андьа — братова; пор. мад. *ágy*.
 а́по, -чко — тато, батько; пор. мад.
 арб.

Бар — бодай, хочби; пор. серб.
 бар.

барь, барс — дуже.

ба́ржей — більше.

ба́чик — кождий старший брат у
 родині для кожного молодшого
 — бачик; так титулюють та-
 кож загалом молодші старших
 (подібно як у нас словом: на-
 нашко); пор. мад. *bácsi*.

бо́чкац — цілувати.

брак — вінчане; пор. церк.-слав.
 бракъ.

Ба́лал — село; пор. мад. *falu*.

ва́рош — місто; пор. мад. *város*.

ва́шар — торг, ярмарок; на ве-
 сілю пропій; пор. мад. *vásár*.

веп, вецка — потому.

вэ́цей — більше.

виво́ткі (виво́дкі) — вивід.

виро́вач — староста зі сторони
 молоді; пор. слов. *vudávač*,
Heгаausgeber.

во́нка — на двір (у протистав-
 ленню до: ву́ка — до середни-
 ни); пор. слов. *von* — *heгаus*,
hinaus.

Га́дваб, гадва́ві — шовк, шов-
 ковний.

га́ром — три; пор. мад. *három*.

геро́ўці — тісто, смажене на
 смальці.

гре́да — сволок.

гуто́ріц — говорити.

Дакéді — деколи.

да́кус — дещо, трохи.

да́ека — дяка, охота.

до́г (док) — доки, поки.

дома́їн — домашній господар;
 пор. серб. *дома́јин*, *Hausherr*.

до́гльа — доти.

дру́ство — товариство; пор. серб.
 дру́ство.

друштвено — разом.

ду́п — дуб.

ду́пльірац — повторяти, подвою-
 вати.

Загла́вок — подушка.

загра́да — огород.

задо́біц — добути.

залу́ркац — застукати.

задрáўкац — сказати: на здо-
 ровле, напийти ся до кого.

за́кла о́гня — зарівав ягня (опо-
 відач наслідував тут церковну
 форму).

закте́вац — захочувати.

заповéдац — приказувати.

заро́біц — поневолити, вчинити
 рабом.

заста́ва — хоругва; пор. серб. за-
 става.

заста́ўник — хору́нжий.

заче́піц — почіпчити, накрити
 чепцем.

зво́льа — воля (дівоча, у проти-
 ставленню до жіночої неволі).

Жверáтко — зеркальце.

же́ньска — жінщина; пор. слов.
ženska, *Weibsperson*.

же́рта́ток — розжарений вуглик
 (інакше по бачванськи: жір-
 йáчка).

Ішмéх — іссох, висох (утворено
 на церк. слав. подобу).

Йарашбіроу — судія; пор. мад. járás-bíró.

йўха — юшка, росіл.

Калап — капелюх: пор. мад. kalap.

капура — брама; пор. мад. karu.

карцель — крісло.

кіло — тіло (звичайно говорять: цєло).

кóло — назва сербського національного танцю.

кóнтыа — волосє, уложене по жіночому (а не по дівочому); пор. мад. konty, слов. kont, Haagwirbel.

кóрчак — збанок; пор. слов. kogčák, Wassereimer.

коч — віз; кóчш — візник; пор. мад. kocsi, kocsis, нім. Kutsche, Kutscher.

кошніца — ульй; пор. слов. košnica, Bienenkorb.

кріжом — на вхрест, у поперек; пор. слов. križ.

кромєнка — кросна (ткацькі).

кус, кушчїк — трохи, трошки.

Лада — скриня.

лѣсóчка — лїска, виплетена з прутя; лїсок уживають на ворітця, на носі, до драбини у возах і ин.

лўпац — розбивати.

Младї (-а) — молодий (-а), jung.

млóдї (-а) — жених, відданиця.

мóдльц — просити; пор. серб. мóлити, bitten.

мулатóвац — забавляти ся (при тім і пити); пор. мад. mulatni.

На громадї (шédзїц) — разом, купою (сидїти).

наїсце — дійсно.

на кльєкаці — клячучи, на вколїшки.

пá стрет — на середину.

парédзїц — нарядити, уставити.

вѣшка — днеська, нинї.

віна — кожда старша сестра для кождої молодшої — віна.

нўка — до середини, в серединї; пор. слов. dnuka, herein, darin, innen.

Облѣц, облѣчєні — одягти, одягнений; пор. слов. obliect', anziehen.

одлучóвац ше — відріжнати ся.

óздаль — може, мабуть.

окльўчїц — обійняти.

олдóваш — могорич; пор. мад. áldomás.

óшїц — обшити, ушити.

опáтриц — поглянути, подивити ся, відвідати.

осєтїц — спостерегти; пор. серб. осетити (але в иньшим значїнєм: empfinden).

отпїтóвац ше — прошати ся.

охабїц — оставити, покинути, занехати.

очєвіускі — вітцївський.

Пáйташ (-ка, -óчка) — товариш (-ка); пор. мад. pajtás.

пальєнка — горїлка (від: пали-ти); мад. pálinka.

пантлїка, пантлїчка — стяжка; пор. мад. pántlika.

папрїгаш — паприкар, печеня з паприкою, улюблена угорська потрава.

пáрток — обрус.

пáтка — прищóчок.

пать (ї: пáльє) — диви ся; пáццє — дивїть ся; пор. слов. patrič'.

пєвѣжі — гроші, пиваяї.

пєрші — грўдн, перса.

пїньвіца — пивниця.

пїтанкї — свати.

побóчкац — поцїлувати.

поглѣдац — пошукати, поглядати.

покрєйтка — букет; пор. мад. bokréta.

полдрўга — півтора.

потрóшїц — видати; пор. серб. потрóшити, verbrauchen.

поц — підї.

пáво — добре; нѣ пáво — не добре; пáво мї — я задоволений.

пáтїк — вечеринці, прядки.

предлóжїц — продовжати.

прїдáнці — весільна дружина з боку молодого.

прідац — передати.
 прікльєт — сїни; прікльєтні —
 сїнний.
 Расньїва сїа — розгнївав ся
 (уроблено на церк. слов. вєір).
 рєкльа — сурдут; пор. мад.
 rékli.
 роскáпчац — розпнїяти, розвяза-
 ти; пор. мад. kikapcsolni.
 рот (зам. род) — рід.
 рўцац — кидати.
 Сáбат — вільний; пор. мад. sza-
 bat; сáбат вáшар — вільний
 торг, пропїй.
 сакáцкї — кухарський; пор. мад.
 szakács = кухар.
 сáлаш — колиба; пор. мад. szállás.
 савьáцї — зганяти.
 сара — холява; пор. мад. szár.
 сєксер — шістка, 20-сотикова мо-
 нета; пор. нїм. Sechser.
 серєньча — щастє; пор. мад.
 szerencse.
 сїах — сїв (утворене на церк.
 слав. вєір: дѣлахъ).
 скáпчац — звязати; пор. мад.
 kapcsolni.
 сóбаш — весїльний гїсть; пор.
 слов. sobáš, Ehetraung.
 сóкаш — авичай; пор. мад. szokás.
 старосц — журба; мац старосц
 — старати ся, силкувати ся.
 ствар — річ.
 еце — хоче.
 Тáлпї — чоботи; пор. мад. talp.
 тáньєр — тарїлка; пор. мад. tá-
 nyér, слов. tanier, нїм. Teller.

тáшчок — пташок.
 тра́хма — драхма, грецька монета.
 трóшак — видаток; пор. серб.
 трошак.
 Уверєні — переконаний.
 ўйáж — камігелька.
 умóдльац — упрошувати.
 ўра́чар — ворожбит.
 уўрєдвїц — скривдити.
 Фáтьол — серпанок; пор. мад.
 fátzol, Schleier.
 фель — рід, порода.
 фóрїнт — золотий, двї корони;
 мад. forint.
 фрі́шко — швидко, скоро; пор.
 слов. frísko і нїм. Frische
 (Raschheit).
 фрі́штїк — свїданок; пор. нїм.
 Frühstück.
 фрі́штїкóвац — свїдати.
 Цє́ра — довька; пор. слов. dcéra.
 цїфровáні — рїзьблений, вирїзу-
 ваний; пор. слов. cifrovany—
 beziffert, geziert, aufgeputzt.
 Чáрдаш — малярський національ-
 ний танець, csárdás.
 чїжмї — чоботи; пор. мад. csizma.
 Шведóчба — сьвїдоцтво.
 шєйтац — ходити; пор. серб. шє-
 тати, spazieren.
 шї — ти (при дїєсловах: Ньє
 обецáла шї ше другóму?).
 шїцок, шї́цка, шї́цко — вєсьє.
 шмáтї — одїня.
 шор — ряд; шóром — за рядом,
 по черєї; пор. мад. sor.
 шóугор — шурин; пор. мад. sógor.

Бойківське весіле в Гвіздци

(турчанського повіта).

Записав Ю р і й К м і т.

Коли парібок „уподобат собі да́где дівку, посилат там хлопа на зальоти“. Тоді кажуть: „Пішов на зальоти“. Післанець по якомусь часі в хаті дівки повідає: Я прийшов до вас тай сіджу, тай сіджу, а ви ся нич ни питаєте мене.

— Ба, та що-ж будем ся питати? Як би ви прислали дїтвака, ми би го питали, а вас ни знаємо, що пиґати маємо. Як вам що треба, то орудуйте.

— Мене прислав тот і тот, ци бисте дали Марисю за нього?

— Дай, Боже, щасливо! Бисмо ся могли погодити, то бисмо віддавали.

Післанець виймає „флящца“ горівки і, запиваючи, розповідає собі вчашно, яке можуть дати віно. Під кінець родичі дівки заявляють: Ми ся поради́мо і дамо знати.

Невдовзі отець молодця йде на згоду. По згоді збирає молодець музиків і дванайцять чоловіків; найперше гостить їх у себе, а відтак ідуть усі до молодої на свати, де списують „інтерциву“. По занесіють, гуляють (горівка йде по половині); їсти дають лише сир і хліб. На розході дають сватам (мати молодої) по хустині (кусник полотна).

Того самого дня, коли починаєть ся весіле, ходить молода з дружною у вечір просити своїх гостей. Дружка говорить: „Просит панна молода, обисте биля ласкаві прийти на весіля“. Відтак звертаєть ся молода: „І я вас прошю, обисте биля такі ласкаві прийти на весіля“. Тепер цілуєть ся молода зі всіми в хаті.

— Наяй вам Бог даст у добрий чьас зачяти, а ще в ліпшій докінчяти. Ідіт здорові. Ми прийдемо.

Діві особи: молодий, молода; один дружба і одна дружка; два старости: по одному в неї і в нього; свашки. Свашок є стілько, кілько собі запросять.

У вечір сходять ся свашки і „беруть ся до готового корита та виробляють коровай“:

Коровайове тісто
Ішло через місто.
Короваю масний,
Удай вам ся красний.
Давай, дружбо, лопату,
Та гуляй чьирез хату,

Дивила ся божья мати
Із сінний до хати,
Ой із сінний до хати:
Чьас коровай саджати.
Ми коровай всадили
Горівку смо ни пили.

Староста дає їм горівки. Коли вїдуть ся всі запрошені, староста кличе родину, яка сідає на ослоні, і говорить: Збират ся тота дітина вашья, оби му Пап Біг позволив у гараздї доступити до стану малженського. О, як то звичай, чьодовік годує дітну, годує, й ни знає, що воно го коли ни послухат, але тцперки просит Бога і вас, тату, і вас, мамо, і тебе, вся родино, щоби ви були ласкаві ему тото відпустити. Дурне било й дурне робило, а тцпер просит вас, бо ся кає, поблагословити го на тоту нову дорогу.

Се повторяєть ся три рази, а молодий клаяєть ся й цілує в ноги й руки. Родичі й родина відповідають: Наяй му Пап Біг відпущьат і ни шу відпущьаємо. Наяй го Бог благословит!

Тепер ідуть музика і дружба під вікно, а свашки стають напроти них у хаті і тут „пунт сьпівають і там пунт виграють“:

На добранічь, на добранічь,
Али й ни кужьтому:
Папї войцу, папї матце
Тай папї шлодему.
На добранічь, на добранічь,
Бо я вже йду спати;
За вороти явір злотий,
Там тя буду жьдати.

Ой ци явір, чи ни явір,
Ци зелена сва,
Межьи стола нанаякани,
Льш ми една мила.
Ни тота ми милейка,
Що ся красло вбрала,
Ай тота ми милейка,
Що д серцю пристала.

Староста кличе: „Прошьє, прошьє, ворганістї, ходїт до хати“. Вони не підуть, аж як їм свашки позволять. Свашки: „Прошьє, прошьє, юж пзвальяємо“. Входят і привітять ся: „Дай, Боже, добрий вечьир; дай,

Боже, щасливо!“ Староста питаєть ся: „Що ви за єдні, що так блудите?“

— О, влас нам ся, що ми ни блудимо. Ми прийшли до того дому, десмо запрошеньї.

Староста дає їм горівки, а при тому всім зібраним. Два хлопці, яким теж дають горівки і на яких зважають, аби не були сироти, йдуть „загулювати“, значить своїми тапцями починають весіле, а свашки співають:

Благослови, Божейку,
Тай ти, Божья Мати,
Весіля зачьинати,
Ой дешної динюйки,
Щасливої годинойки.
Говорило хміль-зіля
До свого пивовару:
„Мій любий пивоваре,
Як ти ня ни повареш,
То ти ня й ни одіржьшиш“.
Говорив Еванойко
До свого татунейка:
„Мій любий татунейку,
Як ти ня й ни ожьенишъ,
То ти ня й ни одіржьшиш
Ни на воронім коню,
Я ни й у своїм дому“.
Говорило хміль-зіля
До свого пивовару
Говорив Еванойко
До свої матінойки:
„Ма любя матінойко“ і т. д.
Молодий Еванейко
Весьо селейко сходилъ,

Нас на весіля просив,
В ручьках шьапочьку носив:
„Ходіт, люди, до мене,
Двеськи весіля в мене“.
Знати, Божейку, знати,
В котрі Еванойко хаті:
Яснейко засьвічєно,
Зілейком обсаджєно;
На тім зілейку бля,
В Еванойка весіля.
Ой бо жьаль же нам,
Старостойко на тебе,
Бо ни назно
Пощьанівочьку від тебе.
Ми люди запрошеньї
Тай за сьтїв засаджєнї.
Ай щєсмо ни гощєнї.
Нашь любий старостойко,
Здогадай си, здогадай,
Та нам хоть по єдні дай.
Ми ту вчєора ни били,
Тай завтра ни будемо,
Ай си домів підемо.

Староста частує горівкою, а відтак свашки співають:

Дайте ж нам вечьиряти,
Бо ми підемо спати;
Бо то вже буде раю,
А то буде низдало.

Подають вечерю: капусту, борщ, крупи рижові або пшоняні. По вечері співають:

На добраніч, на добраніч,
Та й ви, люди, чуйте,
Ой далекі йдїт до дому,
Близькі туй ночуйте.

„Вже нина коли спати“, такі цілу ніч забавляють ся, гуляють, співають різне, аж „над самим раном“ розходять ся.

Саме то робить ся і в молодї. „В неї, як ся розїйдут вечїрїшнї люди, зачинають палити і їсти варити; на самий перед мясо рубають і талюють: п'ять гонцій на росїв, а три борщю з мясом, шьтири круп, два капуста, під росїв або бульбу або кісточко з пилтьованої муки і крупи. Як зварят їсти, молода збирає ся і йде в село в дружков просити тих самих, що сночьї били“: „Просили вас отиць і мати, оби ви били такі ласкаві прийти до мене днеськи на вінцї“.

— Зараз прийдемо.

Молодий теж просит і так само говорять.

Рано сходять ся до нього ті самі гостї, що були в вечїр. Староста дає по двї порцїї горївки. При другїй чарцї говорять: „У мене така горївка, пете по грейцару порцїю“. Кождий, що не, кидає по грейцарю на тарїль. За сї гроші купують у якої дївчини „полятичку“ (стяжку) коровай обвязати. Коровай обвязують полятичкою на перехрестя, втївають чотири галузки калини¹⁾ і „запинають у нього грейцарї: запнут на шьтири колеса, а на п'ятий димьель, по кїлько їм заходить“, запинає староста; два жонатї чоловіки несуть до молодї; там він лишаєть ся, а в тиждень по весїлю на гостинї перекроають „на впїв“: половину його родивї, а половину її. Тепер устають, староста скликає родину; вона сїдає на ослові; отець і мати тримають хлїб на колїнах. Староста говорить саме так, як „сночьї“ („оби му ни памятали, що било до типерка“), а родичї теж так само благословлять. Свашки співають:

Благослови, Божейку,
Тай ти, Божья Мати,
Весїля зачинати
Нашьому дитятолку

На щьасливу долеюку.
Як єдно, так другое,
Все-ж то нашьих обов.
Молодий Еванойко

¹⁾ Красний коровай, красний,
Як місячьейко ясний;
Краснейко смо го ввиди
Й калинков намагли,
Бисмо ся похвалили.
Наш коровай на столї,
То нам буде на славі.

Красно ся убрає,
 Сльозами ся виває,
 Що ся вітцю кланяє,
 Тай го ся відрікає.
 Ой вітцю, матіноці,
 Всій своїй родинці.
 Совійко в землю гріє,
 Порошком припадає,
 Припадат Еванойко
 Коло свого татунейка,
 Низейко ся кланяє,
 До слюбу ся збирає.
 Припадат Еванойко
 Коло своі матіночки і т. д.
 Ту буде дякованя
 За ваше годованя.
 Ой ставу на клядину,
 Закличьу всю родину:
 Сходжьай ся, родинойко,
 Ци збога, ци богата,
 Ци близька, ци далека.

Виходяць до молоді.

Дай-же нам, Божейку,
 Щьасливу дорожьейку,
 В добрий час поїхати,
 Ще в ліпший приїхати.
 Староста вперед грає,
 Бо дороги знає.
 Ой як би він ни знав,
 Та би наперед ни грав.
 Я в ниділейку рано
 Море ся ровіграло,
 Води ся сполонили,
 Барвінок примулили.
 Загадав ся старостойко,
 Нина з чого вінки вити;
 Є коло нього
 Сванейка єго,
 Так єго розмавляє:

Молодий Еванойко
 В ручьках шьапочьку носив,
 Так свою родинку просив:
 Всі пародойки прийдіт,
 Тай миші гріх відпустіт.
 Кілько я ся годовав,
 Такогом жьалю ни мав,
 Як я типерки маю,
 Що ся усім кланяю.
 Дякую, татунейку,
 Щосте ня годовали,
 Тай до слюбу зібрали.
 Спор же, татуницю, спор-же,
 Виправяй-же нас боршьє,
 Бо нам динпойка влодит,
 Та нас ксьондз ми погодит,
 Бо їх ни буде дома,
 Поїдут до ві Львова
 Ключейки купувати,
 Церковцю відмикати,
 Молодятім слюб давати.

„Ни гадай ся, старостойко,
 Ми маємо два вбиті,
 Купимо вінки виті“.
 Отиць сина виправяє,
 Так єму наказує:
 „Сивойку Еванойку,
 Як поїдеш польом,
 Ой як поїдеш польом,
 Ни вигравай-же коньом;
 А як поїдеш лісом,
 Ухляй головоюку,
 Ни зрони барвіночку;
 А як приїдеш
 На тесьову обору,
 Вдар коня нагайкою:
 Сьтій, коню, підомною,
 Най я й увидьжу

Ту Марисейку свою*.
 Ой ци вни і ни мают?
 Ци вни і сковают?
 Від коли я ту стою
 Тай на воронім коню.

Посьтій-же в годину,
 Ний ти зладят гостину.
 Вийди, вийди, мати, в хати
 Гостейки привитати.

Відчиняють ся двері; виходить мати у виверненому кожусі (на рубе), виносить горівку і пе насамперед до старости, а сей до молодого: він не пе, тільки дав, кому хоче, і зараз завертають знову до матери.

Знати, Божейку, знати,
 Є в Марисейки мати,
 Ой бо вна вийшла з хати
 Гостейки привитати
 З повною повнойкою,
 З правою ручейкою.
 Ни ний, ни пий, Еванойку,
 Тоту першю повнойку,
 Бо то першя повнойка

Великая зрадойка:
 Всі ся жони подовли,
 Би Івана наповли.
 Бо то й першя повнойка
 Великая зрадойка.
 Розпихай, сватку, хатку
 Тай новейкні сїни,
 Би всі боярци всіли.

Дружба хрестить палицею двері і тримає її на обоїх дверьох, а гості йдуть попід неї.

Тепер повернемо до того, що чинить ся в молодї.

Рано вїшли ся гості, дістали горівки і зараз з музиками йдуть до города по барвінок, кличуть 10, 12-літнього хлопця (не сироту), аби рїзав барвінок. Він тільки зачне, а далі рїжуть иньші.

Пішлисмо на барвінок,
 Будемо виги вінок
 Ой двешної диннойив,
 Щьасливої годиники.
 Вийди, вільничько, в хати
 Зїлейко показати.
 Ни бануй, городойку,
 Щосмо тя звойовали;

Ми вівсом обсївали,
 Горівков наповли,
 Бис ни дуже банував,
 Бис ще ліпше віля мав.
 Що-ж то ми за зїлейко?
 Зелений барвіночко.
 Красно го вгородили,
 Бисмо з нього вінки вили.

Вертають до хати.

Ходилисмо до городу,
 Водилисмо молоду,
 Би жыла барвіночьок,
 То собі на віночьок.

Як вона его жьала,
 Тай над ним заплакала:
 Ранейком тя садшила,
 Бис у вінку ходила.

Радуй ся, татунейку,
 Славойкум ти вчыннїла,
 Віночыок доносила
 В цнотойці, повагойці,
 Все в людські намовойці.
 Кільком волойки пасла,
 Всем си ходила чьсно;
 З ніким ни говорила,
 Як простирала шьїла.
 Ми люди приходящї,
 Раднїснмо припочыти,
 Горівки заробити.
 Ми від рана ходили,
 Горівкиснмо заробили.
 Ой дайте-ж нам горівки,
 Будемо вити вінки
 З барвінку двеленого
 І дня веселого.
 Вий ся, віночыку, гладко
 Та на нашье дитятко,
 Ой днешньої днїнойки,
 Щьасливої годїнойки.
 Ой ми віночыки вили,
 Вино, пиво ни пили.
 Ой най, старосто, сорон,

Староста дає горівки.

Дякуємо Богойкови
 Й тому старостойкови :
 Білі ручьейки має,
 Повнойко наливав,
 Нич би му ни робити,
 Лиш би му старостити.
 В нашього старостойка
 Головойка гладойка,
 Горівка солодойка,

Подиви ся горі столом.
 Ой ми сванейки, шьбетюшьейки
 Від сьвіта шьбечьемо,
 Ми горівки хочьемо.
 Нашь любий старостойко,
 Ой ни дай же ся звести,
 Скажьи ся фляшью внести.
 На западі по три пили,
 Ми по шьтири заробили.
 Ой ми би ради знати,
 Кого старостов звати?
 Нашь любий старостойко¹⁾,
 Подиви ся межьи нас,
 Що ми сванейки, шьбетюшьейки
 Від рана шьбечьемо,
 Ми горівки хочьемо
 Здогадай си, здогадай,
 Та нам хоть по одні дай.
 Як нам горівки ни даш,
 Забери ся з межьи нас;
 Виймемо ти очьї,
 Як будеш іти в ночьи,
 Щос нас ни шьанував,
 Горівкис нам ни давав.

Кошьулейка тонойка;
 Тонойко вишьивана,
 Ђдвабом навивана,
 Золотом накрапяна.
 А хто-ж єї накрапяв?
 Ци шьивкинї наїнав?
 Шьивкинї ни наїнав,
 Ай і шьїла сванейка.
 Ой шьїла, шьїла,

¹⁾ Другим разом співано:

Ой нашь старосто, нашь, нашь,
 Подиви ся межьи нас.

Єдвабом вила,
 Золотом накрапяла,
 Йаби го красно вбрала,
 Йаби ся ни встидала.
 Як си староста здогадав,
 Свашькам горілочьки дав
 І ще їм закажує,

Аби ся й ни попили,
 Би красно говорили.
 Кравчѣт сванейка, кравчѣт,
 Ни треба ві вчѣти,
 Бо впа виіє кравчѣти;
 В вітця, в матінки била,
 Кравчѣти ся навчѣла.

Коли вінці вже готові (барвінок, процизаний гадузками вівса), кладуть їх на тарілці і беруть ся розплітати коси молодій. Розплітає 10-12-літній хлопець (не сирота); йому дають за те стяжку. Свашки співають :

Брат косу розплітає,
 Поплітки відбирає,
 Мечє їх на полицю
 На молодшю сестрицю.
 Ой ходит павойка по сіножъати,
 Пірейко вронюючи;
 Ходит Марисейка по нових сівбох,
 Кісойку вчїсуючи,
 Слізойки вронюючи.
 Ни жьаль ми, Боже, жьовтої коси,
 Що я ї ни вчѣсала,
 Лиш ми жьаль, Боже, свого татойка,
 Що я го ни слухала.
 Заганяли ня, посидали ня
 В студницю по водицю,
 Я мала била, на то ни дбала,
 Свого татойка ни слухала.

Саме те співають матери.

Приходить весіле молодого. Свашки молодій співають :

Ой ми ранейко встали,
 Марисейку вібрали.
 Що-ж, боярове, робите,
 Ой що так пізно ходите?
 Бо ми ранейко встали,
 Марисейку вібрали,
 А бояри заспали.

Свашки молодого співають :

Проще, гостейки, проще,
 Приступайте ся борше.
 Ни встрахай ся, сватойку,
 Ни много нас приїхало,
 Лиш трийцятєро й трєв,
 На подвірїйко твоє.

Владя до **Кати** і застають молоду за столом, склонену і накриту червоною хусткою. Приступає до неї молодий і піднімає її „відразу“ й цілує.

Пишні бояри, пишні,
 По Марисейку приїшли.
 Красно си посідали
 На біленейкі лави.
 Подиви ся, дружбойко,
 Ци красно споряджєно?
 Ци всі бояри обсаджєно?
 Пишні бояри, пишні,

Красно си посідали,
 Єдної си заспівали.
 Красно си посідали
 На мальованї лави,
 За тисовї столи,
 За хрущастї обруси,
 За пшьеличьні хлїбовє,
 За солодкі медовє.

Вибирають одну „жону“ (уважають, аби не була в тяжи); її найменують „калікою“; вона пришилає віпці; бере зі старости шапку і кладе на молодого, аби він не був без шапки, коли до його шапки припинає вішець; візьме оба віпці в руку і хрестить ними три рази молодого й молоду і пришилає молодому до шапки, а молодій до „чївки“ (подібне до чіпця), прибраної стяжками, а відтак дружбі й дружці, більше нікому. Молодий і молода від самого початку мають до правої руки привязану білу, а до лівої червону; дружба і дружка тільки червону. Молодий заєдно носить палицю, а коли сідмть, ставить її біля себе. Підчас того співають:

Молода Марисейка
 Цїлу пічку ни спала,
 На виворах стояла,
 В полю гуґу чула,
 До дому ся вернула.
 Мій любий татунейку,
 Велика война іде,
 Хоче тя звойовати,
 Мене від тебе взяти

Мій любий татунейку,
 Ой ни дай-же ня, ни дай,
 Ой сховай-же ня, сховай
 До нової коморойки
 Межїв красні дівойки.
 Ой вни тя спізнают
 По розчєсанї косї,
 По тонойкім голосї.

„Калїка“ сидить на столї підчас пришивлюваня. Коли вона зробить своє, дружба не до неї горівки і всаджує її зі стола. Вона ще трохи

покриває по хаті (тоді йдуть різні ~~за~~ розговорювання на тему її каліцтва), а відтак іде з дружною гуляти. В часі ~~за~~ саджування зі стола співають:

Що-ж то ми за свашка?
Сіла на сьтїв як наска.
Беріт і, хлопці, в танець,
Би си вцьєбла палиць;
Бо вна тутки кравцьєла,

Горівки ся ~~на~~шла.
Пішла свашька гуляти,
Та впала серед хати;
Та вна мусіла впасти,
Як зацьєло нев тратити.

Коли вже вінці попришпилювані і коли каліка перегуляє своє, староста скликає родню і говорить саме те, що на початку весілля. При кланяні дружка держить за кафтаник, а дружба молодого за лейбик.

Сходжьай ся, родниойко,
Ци близька, ци дилека,
Ци вбога, ци богата.
Совійко в землю гріє,
Пороськом припадає,
На вінці паганяє.
Припадат Марисейка
Коло свого татунейка;
Низойко ся кланяє,
Сльовами накрапяє.
Будь здоров, татувцю мій,
Я вже ти ни дїгива!
Ой най вам подякую,
У ноги поцілую
Тай у білейкі руки
За всі вашьві муки,
Щостє ня годували,

Тай межьи люди дали.
З Богом, дівойко, з Богом,
З божьими ангелами,
З свєзми сусїтцями.
Йди, лівойко, здорова,
Щьєслива ти дорога
До костела сьвятого,
До стану шалженського.
Є в городі калина,
Я вже в вас ни дїтина.
Я калину садила,
Биш за себе лишьєла.
Вна буде проквітати,
Будете ня споминати:
Які красві калини —
Тото мої рїгини.

Тепер дружба йде перед молодятами і благословить палицею двері, а ціле весіле виходить попід палицю. По дорозі співають:

Ой село, село бояри ходили,
Ой милий Бсже, бояри ходили!
Ходят вони, ходят,
Молодят водят.
Молодят водят,
Так собі говорят:
Дай-же нам, Божьейку,
Красну дорожьейку.

Ой як ми прийдемо
До костела з рая,
Будемо сьшівати,
Єгомосця кликати.
Ви будут слухати,
Й до нас ся збирати;
До нас ся збирати,
Вийлут слюб давати.

Несіи дарунки,
Цілуймо в руки,
Би нас ни бавили,
Борво відправили.
Ви си зачэкайте,

Ѓомосця споминайте.
Будо ранчье сходити,
Та все повносити,
Як есте ся хотїли
Борво відправити.

По виходї з церкви:

Нам люди повідали,
Що будеи довго жьдали;
Ѓомосць того ни слухали,
Тай ся ни лінували,
Борво нас відправили,
Бодай здорові били.

По шлюбі приходят до кухні на пошівствї і тут співають:

Дякуємо Богойкови
Й нашьому єгомосцьови,
Що нас ни забавили,
Борзейко відправили.
Ой дай же їм, Божьейку,
Щьасливе панованє,
За нашье вінчованє,
Аби здорові били,

Красно прожьили.
В нашього єгомосця
Красні їмосць молодеїкі,
Як голуб веселеїкі.
Дякуємо Богойкови
Й нашьому єгомосцьови,
Що ми ся здорожьили,
В них єсмо відпочьили.

Вертаючи до дому співають:

Ой селом, селом стежьейка лежьла,
Ой милий Боже, стежьейка лежьла!
Я попри стежьейку шьильвія саджьена.
Ой тамтуди іде староста з бояри.
Ой іде він, іде, шьабевков звиває,
Шьабевков звиває, шьильвію стипає.
Ой звивай, ни звивай, шьильвію ни стинай,
Бо то ни для тебе шьильвія саджьена,
Еї бо то для тебе свавейка суджьена.

Саме так співають дружбі, а кінчатъ:

Еї бо то для тебе дружьейка суджьена.

Ой селом, селом стежьюка лежчала,
 Я попри стежьюку шьильвія саджена.
 Ой тамтуди іде молодий Іванцьо,
 Шьабевки ни має, Марисю тримає.
 Типерки ни прийшли
 На високу гору,
 Ще ни видно того двору.

Ой чим село заквило?
 Вишнями, чьирешнями,
 Красними боярами.
 Ой як красно зацвило,
 А ни много вродило:
 Єдну-дві ягідойки,

Обі нам солодойкі.
 Єдно ни ягідойка —
 Преппишний старостойка;
 Друге ни ягідойка —
 Преппишная сванейка.

Саме так дружбі, а кінчать:

Єдно ни ягідойка —
 Молодейкий дружбойка;
 Друге ни ягідойка —
 Молодейка дружьюка.

Саме так і молодятам:

Молодий Еванойко;
 Молода Марисейка.

На подвірю в молодой:

Вийди, вийди, мати, з хати
 Дещо ся запитати
 Свояго дитятойка,
 Як єдного, так другов,
 Все то нашє обоє.
 Ме любє дитятойко,
 Ци вірнейко слюбило?
 Вірне, матівко, вірне,

Всїм боярім подібне,
 Всїм боярім на руки,
 Іванови на віки.
 Вийди, вийди, мати, з хати
 Всїх бояр привитати
 З повною повнойкою,
 З правою ручьюкою.

Мати молодой виходить нарубе в кожусї а горівкою до весїля;
 ставить хлїб коло порога в сїнях і помежи хлїб мають їти. Хлопець
 обєїває вїсом із шафлика, в якому те-ж хлїб, перевязаний навхрест
 прядивом, до трьох разів ціле весїле. Мати из горівку до старости,
 а староста до молодого. Молодята не пють горівки, тїлько впливають
 до гори.

Знати, Божьейку, знати,
 Ї в Марисейки мати,
 Бо й вона ввійшла з хати
 Гостейки привитати.
 Прошье, гості, до мене,
 Тай ту владжьено в мене.
 Я красно спорядила,

За вами ся дивила,
 Тай за своєм дитятойком,
 Як едно, так другое,
 То все мов обоє.
 Прошье, гостейки, прошье,
 Приступайте ся боршье.

Дружба благословить палицею двері і поїд неї входять ціле весіля. Молодята і староста „поїмають ся“ за руки і обходять по столі три рази, а відтак сііають за столом.

Пишні бояри, пишні,
 Типер з костела прийшли,
 Красно си посідали
 На мальовані лави,
 За хруцьасті обруси,
 За тисові столи,
 За пшєницьві хлібове,
 За медові напої.
 Повідала нам дівка,
 Ї в коморі горівка;
 Упала повалина,
 Горівку привалила;
 Повалину розрубайте,
 Свашькам горівки дайте.
 Заяли хлопці вівці,
 Та забрали топірці,
 Нина чим розрубати,
 Свашькам горівки лати.
 Бо ми сванейки, шьєбетюшьейки
 Від ладканя похрипли,

Тай нам ся боки злипли.
 Дайте-ж нам горілочьки,
 Горят нам поділочьки;
 Дайте хоч трошьєцьки,
 Горят нам панцьошечьки.
 Ми таке ни видали,
 Ми в дорогу ходили,
 Горівки смо заробили.
 Ми ту вчєра ни били,
 Тай завтра ни будемо,
 Всі си доків підемо.
 Наш любий старостойко,
 Ой то нам жьаль на тебе,
 Що ни наємо пошьанівку від тебе.
 Ми засядемо, ни застанемо
 В калиповім лузі на тебе;
 Ми зідойнемо сив коничьейка
 [з під тебе,
 Ми запряжємо чьорного kota
 [під тебе.

Староста дав горівки, починаючи від молодят.

Нашь старостойка паня,
 Дати му шьанєваня.
 Нич би му ни робити
 Лиш би му старостити.
 В нашього старостойка,
 Головойка гладойка,
 Горілойка солодойка.

Всьо-ж би нам гаразд било,
 Лиш нам єдного дивно,
 Що нам свахи ни видно.
 Ци вна в коморі стоєт?
 Ци вна волойки пост?
 Віди, свахо, ло хати
 Свої свашьки привитати.

Знати, Божьейку, знати,
 Є в Марисейки мати;
 Увішла вна до хати
 Свапейки привитати,
 Тай своє дитятойко,
 Як едно, так другое.
 Звідує ся татунейко
 Свого дитятойка :

Моє любе дитятойко,
 Ци гаразд ти гостило?
 Ци вірнейкос слюбило?
 Вірне, татойку, вірне,
 Всім боярім подібне,
 Всім боярім на руки,
 А мужьови на віки.
 Звідує ся матінойка і т. д.

Заходят нас вісти,
 Хотят нам дати їсти.
 Ци з перцьом, ци ни з перцьом,
 Коби в ласкавим серцьом.

Подають пайперше капусту.

Перед нас положьено,
 А ше нас ни прошьено.
 Є в капусті зьвірина,
 Тлустая солонина.
 Мівка капуста, мівка,
 Бо і сікла дівка.
 Ой цу, цу, кошчьеїки, цу, цу, цу,
 Я вашьої капустиці ни хочу.
 А ви ся, кухарочьки, здогадайте,
 Та нам теплоґо борщывку подайте.
 . . . . .
 Та нам теплоґо росівцю (юшочьки) подайте.
 . . . . .
 Та нам файної душьчнини подайте.
 . . . . .
 Та нам мясця подайте.
 . . . . .
 Та нам крупок файних подайте.
 Ой пшьовяная кашья —
 Тото душьейка нашья.

По скінченому обіді співають (а музики сідають у другий стіл їсти):

Все-ж то нам били хлібове,
 Все-ж то нам били пшьеничьи.
 Дякуємо Богойкови

Тай тому господарьови,
 Тай тим пшьеним кухарочькам;
 Хороше їсти зварили,

Бодай здорови були.
 Ой устаньмо ми,
 Підойшмо ся,
 Здойшм шьапочьки,
 Поклонїмо ся
 Насамийперед Господу Богу
 Й господарьови й господинейці

Тай тим пишним кухарочькам,
 Що нам їсти зварили,
 Бодай здорови були.
 Все-ж то нам були напої,
 Все-ж то нам були медове.
 Ой устаньмо ми і т. д.

Зва Бога повелїня,
 Зва хлїба поставлїня.
 Ой устаньмо ми і т. д.

В нашой кухарочьки
 Вишьиванї михавочьки;
 Нич би їм робити,
 Лиш би їм кухарити.
 Сирими дриви топила,
 Добре їсти зварила.

Дякуємо Богойкови,
 Тай тому господарьови,
 Що ми у єго дому,
 Дякуємо самому.

Тепер гуляють, забавляють ся, бесїдують, приповідують. У вечір збирають ся до відходу. Подають горівку, відтак родичі сїдають на ослонї, а молодята їм відклонюють ся. При тому збираннї молодой до відходу до молодого співають свашки :

Як сонїйко в землю грїв,
 Еванойко веселїє;
 Марисейка сумнейка,
 Що лишит татунейка.

Саме те співають матери.

Подивїм ся в оконце,
 Ця високо ще сонце?
 Ой як воно високо,
 Та ще си посїдаймо;
 Ой як воно низойко,
 Домів ся забираймо.

Сонїйко в землю грїв,
 Порошком припадає.
 Припадат Марисейка,
 Коло свого татунейка,
 Низойко ся клапає,
 Сльозами ся вмиває.

Саме те співають матери :

Будь здорова, матїнойко,
 Я вже твоя ни буду,
 Лише гостьом прибуду.

Ой стапу на кладиву,
Крикву на всю родину:
Зійди ся, родинойко,
Ци велика, ци мала,
Ци вбога, ци богата.
В нас типер дякованя
Вітцю за годованя.
Краснейко годовали,
Типер від себе дали.
Сходжбай ся, родинойко,
Типер в нас дякованя
Матери за годованя.
Бодай здорови били,
Краснейко годовали,
Типер від себе дали.
Мати дівку виправяє,

Простирала складає,
Що вна їх вишывала,
Як волойки пасзла,
Білейкими ручьейками,
Чьорними вічьейками.
Ми ся відти ни вступимо,
Будешо ся й умагати,
Нам треба дащо дати.
Ой далісте нам дівку,
Дайте нам ще й посьбітку
Тай тоти простирала,
Що вна їх нашывала.
Будь здорова, матінойко,
Бо я вже йду горою.
Ой я вже йду горою,
Ни бануйте за мною.

Завязують у плахту подушку, сорочки, мальованки, плахти, обрус і двос хліба, дружба бере на плечі, весіле молодого бере молоду з собою (гості молодої полишають ся ще в її домі) і йдуть до нього. На його подвірю співають:

Отвирай, мати, ліску,
Веде ти син нивістку,
Краснейку, вродливу,
Рушяну як калину,
Солодку як малину,
До поля робітницю,
До кожори ключьницю.
Ой а слісте нам ради,
Пушчайте нас до хати,
Ни самого із собою,
Ай дітинойку свою.

Ой ми би ради знати,
Ци є в Еванойка мати?
Чей би вна вийшла з хати
Всіх бояр привитати,
Тай сына малейкого,
Тай своє дятятойко,
Як едно, так другое,
Все то наших обое.
З повною повнойкою,
З правою ручьейкою.

Тепер виходить мати з горівкою і тут відбуваєть ся саме те, що в молоді, коли прийшли від шлюбу.

Ни пий, ни пий, Еванойку,
Тоту першью повнойку,
Бо першья повнойка
Великая зрадойка.

Ни пий, ни пий, Марсейко, і т. д.
Всі ся жони подовели,
Би молодят напоели.

Входять до хати і молодята обходять зі старостою три рази по столі „довкола хліба“, а відтак сідають. Староста дає весілю горівки. Гуляють, забавляють ся: По якімсь часі висилає староста молодого і дружбу по гостій молодій. Сі називають ся придани. Коли молода на другому селі, то відходячи до молодого, полишає староста двох чоловіків у домі молодій і ті опісля просять гостій її до молодого.

Розпихай, сватку, хатку
Тай новейкві сїни,
Би всі бояри всіли.

Коли придуть придани, виходить „молодецький“ староста в кимось із родини і частує їх горівкою. Найперше питаєть ся: „Що ви за єдні?“ „Ми сьвітові люди. Видимо, що ся сьвігит, тай ідемо, просимо нас прийняти“. Ми тих, що блудят сьвітом, ни прїмаємо. Ідіт си гет від нас, ту нима нич для вас“. „Ту є наше право“. „Хто такий? Де?“ „А во молода“. „А як так, то просимо“. Молода держить на голові шафлик з вівсом і хлібом, перевязаним прядивом павхрест. Молодецький староста не до дівочького старости, а сей до молодій, а вона до дружби, а сей до її вінца або до кого хоче. Входять до хати. Староста з молодятами обїде три рази по столі, опісля всі придани сідають; мати молодій виймає з плаhti свій обрус, мати молодого забирає свій, і застеляє сїл. Староста молодців не горівку до приданського, сей до молодого, а відтак усі за порядком. Мати молодій виймає з плаhti дарунки і подає разом із горівкою старості, сей передає на тарілці членам родини і частує їх горівкою. „Прошью вас, тату, на тот даруночок, на нивеликий, а прийміт єго за найбільший. Подає сорочку.

Прошье, татуноцку, прошье
Ой на тот даруночок,
Хоч він нивелицький,
Прийміт го за найбільший.
Мій любий татунейку,

Ни трошьте, ни трошйт,
Та хоч таларь положйт.
Пхайте руки в кишенью,
Вийміт грошый повну жьменю.

Мати дістає балиць купчього полотна.

Балиць, матїно, балиць,
Беріт нивїстойку в таниць
Просимо на дарунок,
Та на тот дарунок,
Та хоч він нивелицький,

Прийміт го за найбільший.
Ма люба матїнойко,
Ни трошьте, ни трошйт,
Хоч чьирвоный положйт.

Сестра (дівчина) дістає „хустку за дві шустки“, а віддана „білу хустку“; музика й дружба по кусникови полотна, староста шїру полотна,

„кухарка“ білу, купчу хустку. По роздачі дарунків дають вечеру: капусту, борщ, мясо, росіл із крупами, крупи з молоком. По вечері почіпчують молоду.

Глядай, мати, завоя,
Вже дівойка ни твоя.
Трештит кісойка, трештит,
Бо ся чыпчика бешт.
Біг, кісойко, з тобою,
Било тото й падомною.

Молодята сидять за столом. Дружба забє в стїну топїр пад ипми; всучє з воску дві малі свїчки, загрїє топорище і притулять до нього обі свїчки так, аби одна горїла над молодим, а друга над молодою. „Котра свїчкя яснїше горит, буде тот довше жьити, а чья хлїпат, буде тому сумне жьитя і боршьє вирє“. Свашка (каліка) сїдає на столї і відбирає від них вінці. (Свашка має мати вітця й матір і не бути в тяжи; котра причїпляла вінці, ся й чїпчить). В часї почіпчуваня всі мушци, старі й молоді, підоймають страшний свєст; свищуть пальцями. Свашка дає молодому чїпець, а він ставить молодїй на голову; вона вержє в нього; так скидає два рази, за третім разом повязує свашка.

Ой ту єсмо сїдїли,
Тай єсмо ни видїли,
Де ся кісойка діла?
Ци в поте полетїла?
Ой що-ж ми ї зробили?
З кістейка паленьцю,
З дівойки молодїцю.

Ся свашка не хоче вступити ся зі стола, хапає за свїчки й ховає, а опїєля віддаєть молодим.

Що-ж то нам за свашкя?
Сїла за сьтїв як паска.
Бери ї дружьба в тавиць,
Бо вна ся зщїбла палиць;
Бо вна ни калїка била,
Ай калїков ся зробила.

Дружба берє її в тавець і витанцьовує в неї свою шапку, бо „вна го заграбила“. Перед почіпченєм схопила з нього шапку і вложила собі на чїпець, а він не єміє в часї того акту зривати з неї шапку.

Відтак трохи забавляють ся й розходять ся.

Другий день рано іде молодий просити гостей „на снідання, бо вже підут на ріку на вшиваня“. Ціле весіле з музиками, а молода з хлібом і коновцею йдуть до ріки і тут усі миють ся. Молодята втирають ся одно одному в пазуху.

Мпи ся діти, мали,
Пазухами ся втирали,
Би ся шьавували.

Вийдуть з ріки; молода несе воду в коновці; староста теж зачерпьяшку води в ріці, несе до хати й дає молодятам по килішкови, кажучи: Пийте, то дороге вино. Молода возьме кропильце і кропить ціле обіств.

Кропит пивістка, кропит,
Де та кропля впаде,
Там стадо волів сгане.

Тепер дають „обід“: капусту, борщ, крупи (у пісний день: гриби, бульба з олією). По обіді розходять ся.

В тиждень по весілю є гостина в молоді з музиками. Найперше його „нарид“¹⁾ сидить за столом, а її по лавах, кожде окремо. Староста бере коровай, половину „лишьит тому народови, а половину своїм по крає“. Його гості від'їдять і „підут геть“, а відтак засідають її гості. Дають те саме, що й першим. Потім дякують за гостину і за гонір і забирають ся геть. „Дякуємо барзо пекні, оби ни било видно на вас того, що ми в'їли й спили, оби вашь сьтїв усе бив відкритий“.

Весільні пісні записано від Марії Лопушанської (Павлючки). Її беруть усі на весіле, щоб „проводила“, бо „снчья того ни знає. Знає ше Габачька, али того богачька і унимат ся, гонірує ся“. Звичаї записано понайбільше від Стефана Заріцького і Юстини Волошинівської, відтак від Івана й Михайла Горного.

¹⁾ Родина; тут і гості.

Бойківське весіле в Доброгостові

(Дрогобицького повіта).

Записав Володимир Левинський.

Як парубок углядів собі дівчину та хоче з нею побрати ся, то посилає до родичів дівчини сватача, старшого господаря, сусіда, знайомого, або таки зі своєї рідні, чи його приймуть, чи ні. Як родичі прийняли парубка, умовляють ся зі сватачом про день, в котрім мають зробити „згодини“. В умовленім дні сватач приходить до родичів дівчини в парубком, його батьком, стриком, вуйком таї в сусідахи.

Батьки дівчини просять сватача за стіл перед образи. Віп сїдає зі своїми таї говорить: Прийшовеш с своїми купціма на кугецтво, торгувати дещо. Покажіть нам тотó, що хочемо купити. Тоді батько дівчини вводить дівчину до хати перед сватача таї питає ся його: Чи такé, що ви хочете купувати? А всі відповідають: Такé самé!

Тоді наступають „згодини“. Батько дівчини каже, кїлько дає грошей за свою дочкою, кїлько поля, худоби, то що. Як угода йде трудно, то виходять на двір, радять ся та добивають торгу. Як погодили ся, входять назад до хати, подають собі на знак згоди руки, таї пють горівку. Молодого і молоду висажують перед стіл, дають їм теж горівки таї крають їм крайчика хліба. Молоді цілують у руки батька й матір, кланяють ся всім гостям таї виходять. Молодий повертає до свого дому, а гості забавляють ся до рана. На другий день молодий в батьком й матірю та з молодою йдуть до священника на „óповіди“. Молодий платить 12 шусток. Священник заставляє молодих пацір говорити, а відтак у неділю, чи свято голосить „óповіди“. По „óповідях“ починають ся приготования до самого весіля.

Перед весіллям йде молода з дружкою в село, людей на весілля про-
святи. Дружка входить до хати та й каже: „Слава й Сусу Хрісту! Про-
сїли вас панї молодї, отець і мати, абїсте ласкаві на весілля прихо-
дили“. Як не відмовляють ся піти на весілля, та ще подякують за за-
просини, тоді входить до хати молода, цілює старших у руки, а молод-
ших у лице, та й відходить із дружкою.

Звичайно зачинає ся весілля в середу або в четвер. Рано вибирає
ся молода з дружкою, дівчатами, та хлопцем у ліс по барвінок. Бо ка-
жуть: „Як іде хлопець, то буде молодá хлобиці мати“. Беруть із собою
пів літра горівки, хліб і дві яйці. В лісі ріжуть барвінок, пють го-
рівку. Як хлопець ріже барвінок, то каже три рази: „А то на дівку,
а то на хлопця“. Відтак вертають із ліса до хати, а по дорозі співа-
ють, якої вмють. Барвінок заносять у комору.

Молоду дожидають уже в хаті староста та свахи. Староста йде
до комори, приносить барвінок і яйці до хати, ставить межі свахи на
стіл, кличе вітця й матір молодї та й всю родину благословити. Вхо-
дять отець і мати і вся родина. Староста каже: „Ви тату і ви мамо
і ви стрикї і стрийні і вуйкї і вуйні, блїська родина і далєка! По-
благословіт на молоду вінець вити“. Отець, мати і ціла родина відка-
зують: „Най Біг благословіт“. Тодї кличуть маленького хлопчика перед
стіл, щоби потримав нитку, котрою плете ся вінок. За то дістає дві
яйці. Відтак батьки розходять ся. Староста йде собі „на сїни“. Музика
приходить до свах. Свахи плетуть вінець і співають:

1.

Благослови, Боже і ти Божая Мати,
І ти, Божая Мати, два віночки увивати.
Мовит татушцьо, мовит: Най ті Біг благословит,
І я ті благословлю, дитятко, Марисуню.
Вий сї, віночку, глатко, як червоненьке ябко,
Тобі музики грают і свашечки сьпівають.
Скочила молода в городець,
За нею Івасенько молодець.
Скочила молода на хвильку,
Нарізала запаску бервінку.
— Іди, молода, по воду
До широкого броду!
Нїж молода з водов прийшла,
Вечеречка відїйшла.
— Вибачїй, невістко, ласкаво,

Бо тобі вечері не стало.
 Іди, молода, поий мискью,
 І цільовані лижкью,
 І точені терелі —
 Не стало ти вечері.
 Тільки я вечерала,
 Де стала, там плакала.

2.

В лісі, в лісі, в темненькім
 Та сі Митро буде,
 Ставят він хатицю новеньку.
 За ним молода ходит,
 А йго щіре просит:
 Не став, не став, миленький, хатицю!
 Не став, не став, миленький, темницю!
 Постав, постав видненьку,
 Аби ясне сонінько загіло,
 Аби буйний вітрець повіав,
 Аби сі свекорець засьміав.
 Бо то буде свекорець не бтець,
 А буде свекроха не мати:
 — Воліла-м ті, невістко, не знати.
 Вна мене раненько не збудит,
 А вийде на село, погудит.
 Маю я невістку — нездала,
 А вна би раненько не встала,
 Біленьку постівку не склала,
 Сивенькі воликкью не гнала.
 Маю я невістку — нероба,
 Спала би від захід до схода.

3.

Ти кімнато моя, новая,
 А в грубім бору рубана,
 Долі вершечком спущена,
 Крайом — Дунайом сплавлена!
 А в тій кімнаті весіле.
 Наночко¹⁾ дитетко віддаєт

---

¹⁾ Батько.

І віддаючи сі питає :
 — Хтож тобі, донечко, найблизший ?
 — Найблизший мині — милий Біг,
 А по Бозі — нанко́¹⁾ мій.
 — А все-ж того, донечко, не правда ;
 Наймильший тобі — милий Біг,
 А по Бозі милий твій.
 А в молоді за воротами
 Тихий Дунай глибокий.
 Ой ходит по нім
 І бродит по нім
 Молода, молоденька.
 Наночко ходит, ручечки ломит :
 Втонеш, донечко, втонеш...
 — Воліла-ж би я, ой мій татунцю,
 В той Дунай утонути,
 Ніж би мала, ой мій татунцю,
 Лиха долечка бути.
 — Всього-ж ти даю,
 Що в дому маю —
 Долечку ти не вгадаю.

4.

А всі сині фіялки зацвили,
 Всю горú кремєну закрили,
 Лиш єдну стéжечку лишили.
 Ходит по ній, ой походить
 Молода Касуненька.
 За нев, за нев, староста с тихонька :
 Ходи, ходи, молода, за мною
 Най я ти суконцю искрою,
 Стрілоньков ті змрїю,
 Шабельков ти скрою,
 Кувочков ти підобю.
 Буде тота суконці тепленька,
 Буде наші молода славненька.
 Який наш староста горденький !
 Він без слуг до ліса не їде,

¹⁾ Батько.

Без старосьци не леже :
 Із ліса вїїдит,
 Д' селу прїїдит,
 Все куночкы стрїлє.
 До дому іде
 Кониченьком виграє.
 Але бо то він ой на пальчику
 Срібний перстенець має.
 Купує єго, торгує єго
 Зі Львова вєвода.
 Не хоче він го
 Ні дати, ні продати,
 Лиш тримає го гойній свашечці
 На даруночок дати.

5.

По під сад, садочок
 Унав дрібоцький свіжочок :
 Молода походила,
 По свігу побродила.
 Бо вона ходила по саду,
 Садила вино лад до ладу :
 — Запирай, батеньку, воротці,
 Не пусти Василє молодці!
 Бо він прїїде з друзбами,
 Вломит виноград конями.
 Пішла молода, пішла молода

В керницю по водницю;
 Там почула в поли йгри
 Тай до дому сї вернула :
 — Сховай мене, матїночко,
 До нової коморочки,
 Межи красні дівочки.
 — Хоць я тебе сховаю,
 То вони тебе співають
 По вінку зелененькім,
 По личку румяненькім.

6.

(С и р о т і).

Іди, молода, на гóру,
 Заклич си мамунцю із гробу!
 Приклекни щиренько :
 — Вставьте, мамунцьо серделько,
 Та прїїдьте до мене,
 До мене сирїточки
 На весїлє — весїлєчко.

— Не піду, донечко, не піду,
 Великий жалєчко, — не виджу,
 Не позволено, не вільно.
 Відтий зї благословлю
 Рїднєньку дитиночку,
 А слутну сирїточку.

Як свахи хотять горівки, співають :

7.

Кувала азулі в березі,
Звилисьмо віночок тверезі,
Ще будем другий вити,
Не будем нічо пити.

Староста :

Не будете нічо пити,
Бо нема чим паточити.

Свахи :

Ще будем березу рубати,
Ще будем на сьвіги везати
І будем тоді рурочку ладити,
А будем свашечкам горівку точити,
Тогди будем свашечки поїти.
Нема старости дома,
Бо поїхав до Львова,
Ільвів воювати,
Мід горівку торгувати.
До Львова, старосто, до Львова!
А у Львові мерочка готова,
А у Львові мерочка склянная,
А в газди в коморі п'яная.
Горівки, старосто, горівки!

Погорят свашечкам подівки¹⁾,
Бо до нас парубки ходили,
Скленками горівку носили,
Стежечки топтали,
Поки в нас дівочку не взяли.
Вступи, старосто, до нас
Викупити два вінки в нас,
Бо ми вже заробили,
Ми два віночки звили :
Єден вінок яленький²⁾,
Другий вінок маленький.
Ой той яленький (імя молодой),
Ой той маленький (імя молодого).

Староста приносить літру горівки і дає свахам пити.

Як староста довго не виходить, то свахи співають :

Жель нам, наш старосто, на вас,
Бо ми не маємо подаруночка від вас.

Свахи пють горівку, плетуть вінці далі і співають :

8.

Ой збори, збори субітний!
А хтож те, зборочку, тут зібрав?
Збирала мене молода
І задавала зборови роботу —
Хрещчий бервінок рівнати,

Два вінки — віночки увивати.
Ізвилисмо два віночки
І золоті клубочки
С хрещеного бервіночку
На молоду Рузунечку.

¹⁾ Подолок.

²⁾ Ладний.

9.

Сваха вінок вила,
 Не довго в ній ходила.
 В понеділок від полудня
 Їй ві второк всю днину,
 В середу врані
 Під біле завиване¹⁾.

10.

(С и р о т і).

Яке ти містечко славное,
 А Львове, Львове горіде.
 В тобі мосточки камеші,
 Переходочки блешві.
 Ходит по ній, ой бродит по ній
 Молода сиріточка.
 Татуцько ходит, ручечки ложит:
 — Втонеш, донечко, втонеш

Під той камінь широкий.
 — Воліла ж би я, мій татуцько,
 В той Дунай утонуту,
 Ніж би ми мала, ой мій татуцько,
 Лиха долечка бути.
 — Всього ти даю, що в дому маю,
 Долечку ти не вгадаю.

11.

Забрала вода луги
 І дрібеньке каміне
 І жовтеньке коріне.
 Лиш еден камінь не брала,
 Де молода стояла,
 Жовту косу чесала,
 В тихий Дунай метала:
 Плини, плини, косочко в волю,
 І я поплину с тобою!

Приплинем д' бережечку,
 Там ми си спічнемо,
 До матки лист напишемо,
 Най же мамуньці знає,
 За кого мене дає:
 За вірняника,
 За Василика,
 За богацького сина.

12.

(С и р о т і).

А в морі на каміни
 Стояли два ангели.
 Стоячи воду шили,
 Лечучи говорили:
 А влєньмо, полєньмо
 На вітряницьке поле,
 Там ми сі прислухаєм,

Як вірняночка плаче,
 За вірняника йдучи,
 За вірняника молодешького,
 За богацького сина
 Віддав сі молода сирітка;
 Плете сі віночок і позлітка.

¹⁾ Раптух.

13.

Просила молоденька
 Свої матіночки :
 — Моя люба матіночко,
 Ти до міста ходила,
 Ти гроші ізложила,
 Золота накупила.
 — Я волота не маю,
 Золотити не знаю.
 Просила молоденька,
 Просит свої матіночки :
 — Моя люба матіночко,
 Дай китайок до віночка!
 Ти до міста ходила,
 Китайок накупила,
 В нову скринечку зложила,

Срібним ключиком прикнула,
 За мене мамунці забула.
 Дала татови той ключик :
 — Сховай го, татувцю, в кишеню,
 Відомкнем скринечку новеньку,
 Возьмем дощі китайку яспеньку.
 Бо ми і годували,
 Ми і в скриню склїдали,
 Тепер ми вбов гуляем,
 Бо си донечку вбираєм.
 Виправимо донечку до слюбу
 Рїмненьким гостинцем садженням,
 І до слюбу із зєтьом веселим :
 Будемо присїгати,
 Як з ним маємо газдувати.

Як свахи звили два вінки, співають :

Вступи, старосто, до нас,
 Викупи вінкї від нас!

З сїней виходить староста в лїгрю горівки і не до „перєдної“ свахи, говорячи: „Дай Бóже щїствє. Як єсмо в гараздї зачїли, абїєсмо так скїпчїли“. Вона віддає йому вінці, а він подає їй горівку для свах, говорячи: „Пїйдїте си, до когó хóчете“. Свахи гостять ся, а відтак їдуть до сїней танцювати.

Рівночасно, як у молодї плетуть вінці, у молодого „чїнет короваї“. Коровай печуть свахи та співають короваїні піснї:

14.

А вгадайже ти гаю,
 Що в нашїм короваю?
 У нашїм короваю
 Воднї із Дунаю.
 Ти яловий запїчку,
 А кедровий припїчку,
 Ти мальована пече,
 Добре короваї печи.

А вставай, старосто, не лежи,
 Іди рубай сосночку на межи;
 Будем в печи палити,
 Будем короваї саджєти.
 Вставай, дружбуню, не лежи,
 Попаси коника на межи;
 Поїдемо ми в дорогу
 По квігнїю молодого.

Вечером приходить до молодої весіле молодого: молодий з дружною, отець, мати, родина й свати. Садять їх за стіл, а молодого „перед обрави“. Староста „контролює згоди“. Питає ся сватів, яко свідків: Ця правда тотό, що сти обіцяли молодому? Свати відповідають „так“ і вчислюють усе, що отець молодої й молодого давали молодим. На знак згоди, староста й свати подають собі руки, а свахи ладкають:

15.

Тихая нашi вода,
Любая нашi згода;
Старости сї погодили,
Дiги сї полюбили.

Так співають три рази. По згоді несе молода для молодого маленький віщик, „віби прикрасу“ і хустину та „стоичку“ до застяганя. За се платить молодий, як до себе, пятаку, або менше. Староста молодої каже до старости молодого: „Ци кунтєнтний йіс?“ Він відповідає: „Для пана молодого кунтєнтні, а для нас ми ще не кунтєнтні“. Тоді молода роздає хустини усім сватам молодого. Пють „могорич“, засідають до вечері і забавляють ся до рана.

На другий день дружка скликає свих до сльобу. Як зійдуть ся свахи, ведуть молоду на посаг, то значить „ведут молоду на полотні в комори до хати“. Дають їй двох хліба, дерев'яний таріль, на тарелі порцію горівки, а староста благословить: Ви, тагу, ви маю, ви браті, сестри, вуйкі, стрики, сусіди близькі й далєкі поблагословіт молоду на посаг йти“. Всі відповідають три рази: „Най Біг благословіт“.

Як ведуть молоду в комори до хати, свахи ладкають:

16.

Летіли лебеді понад сад,	До мого посагу любого.
Час тобі, молода, на посаг!	Стеліт ми того полотно,
А що-ж важ, лебеді, до того,	Най виїду с комірочки.
До мого посагу любого?	Благослови, старосто, най сьду.
Є в мене матіика до того,	

Молоду вводять до хати. Отець і мати молодої сидять на стільци коло стола, тримають по одному хлібови в руках. Перед ними стає молода і староста. Староста каже до родичів: „Ви тагу і ви маю! Стала тотá дитина перед Господа Бóга і перед вас і прóсит вна вас, тагу й маю, аби ви її відпустили. Може коли вна вас не послухала або вам дiг-

ната". Дочка приступає до родичів, кланяєся їм і цілує їх у руки та коліна. Батьки благословляють і прощають, а свахи ладкають:

17.

Похильнеє дерево калина,
Похильнійша молода дитина.
Низько сі родóви кланєє,
Сьльозами личечко вниває,
Косовю росовю втирає.

Відтак очікує весіле молодої на дружбу молодого. Дружба входить із канчуком в рога серни та повиплігуваними ремінцями. Родичі молодої дають йому двох хліба таї вінець молодого. Староста звертаєся до родичів молодої і каже: Ви тату і ви мамо і ви браті, і ви сестри, близька родина й далєка, поблагословіт молодю у першу дорогу до сльобу йти. Отець й мати та ціле весіле благословлять три рази: Най Біг благословіт. Як родичі поблагословили, дружба бе канчуком об двері на всі чотири сторони, а відтак кидає канчук під поріг, щоби через нього перейшла молода. („То така устанóва, такі забобони“). За молодю виходить дружба, свахи, староста, родичі й родина. Беруть зі собою хліб, літру горівки, ковбасу та йдуть до церкви.

По дорозі ладкають свахи:

18.

Благослови, Боже і ти Божая Мати,
У першую дорожечку,
В щіслєву годиночку.
Ой вій, вітре, дороговю
За нашов молодю,
Та розвій косу — росу
По шовковім поясу.
Та розвій по волоску,
Та пусти поголоску,
Щом буда панєночка
До двєленого віночка.
Коньки наші сиві,
Ця чуєте сі в силі?

То ми поїдем до сльобу
По під гору крутїю,
А в церковцю сьвятую.
А в тій церковци пононько,
Як ріднєнький батєлько,
Там він нам сльобу дав,
Небогато в нас узав —
Півгора золотого
Від пана молодого.
Ой по горі андіки,
А по долині просо,
Збирай сі до шлюбочку,
Ти молоденька бєрза.

Під церквою чекає на весіле молодої молодий зі своїми сватами, старостою, музиками і т. д. По церкві виходять за паркан. Тут гостять

ся взаїмно горівкою і хлібом. По гостині відходять до дому. Окремо молода зі своїм весілем, а молодий зі своїм.

По дорозі свахи співають:

19.

На горі церковці стояла,
А в ній молода слюб брала.
Брала вна слюб при сьїльця,
Сказала правдицю до сьїлецьї.
Молода Марисунї
Три рази присїгала,
Три рази перед образи:
Не враджу її, Василюю.
На горі церковці й сьвятий Спас,
Виходив духовний протів нас,
Звінчав двох дитет з меже нас.
Як едно, так другое,
Обов молодое.
Із сљубочку йдемо,
Молоденькі ведемо,
Румєні як калина,
А солоткі як малина.
— Радуй сї, матївчко,
Звінчне дитїточко.
— Тогди сї радувала,

Як єм її годувала,
А нинї сї втїшею,
Бо я єї звільнею.
Впаду я ластївкою
Перед своїов матїною:
Ой мамунцю моя,
Я вже тепер не твоя,
Я вже тепер того пана,
Котрому-м присїгала.
Питає сї матїночка
Ой свої дитиночки:
— Моя мила дитиночко,
Ци вєрне-с присїгала?
— Вєрне, мамунцю, вєрне,
Маю на то сьвідочки,
Молоді старосточки,
На вївтари ангелочки.
Ми шїре присїгали,
А ви нас вєрне слухали.

Як прийдуть зі сљубу на подвіре до матери молодої, свахи ладкають:

20.

Упаду я ластївкою
Перед своїов матїною:
Ой мамунцю моя,
Я вже тепер не твоя,
Я вже того пана,

Котрому-м присїгала.
Не ваші я, мамувьцю, не ваші,
Бом си зпїзала пташе
Без дзюба, без крилика,
Молодого Василика.

Як приходять перед хату, стають усі разом. Мати перевертає кожух волосєм на верх, так само шапку, бере двох хліба, фляшку води тай зі старостою виходить із хати вводити молодих до хати. Мати приступає до дочки тай не до неї воду, якби горівку три рази, але за кожним разом виливає через голову позад себе. Так само молода. Свахи ладкають:

21.

Вийди, вийди, косматос,
 Аби дитя богатос,
 С повнов повновкою,
 А з біленьков ручечкою.
 Та ввійди до хати,

Зачинай дикітко витати.
 А у сьвітім дусяї,
 Вийди, мати, в кожусі,
 Привитай дика своє,
 То вже твоє обое.

Мати бере молоду під кожух, дає їй хліб на руки і так вводить її до хати. Дружка саджає її за стіл, за котрим сідають усі гості. Заки принесуть обід, свахи ладкають :

22.

Як то ладно в тій хаті, гі в двірці,
 Обсіли свашечки гі в вінці.
 — А ввійди, матінко, до хати
 Подиви сі на мене,
 Як мене красно вбрали,
 А в тій новій церковці
 На голову вінок дали
 І водицев покрापjali
 На голову гладоньку,
 На косочку жовтеньку.
 В мамі обора рімненька,
 Просю я мамушці гнівненько.
 Літає голубок понад сьтїв
 Та хотів пичочки, не дістає.
 Мацає крильце а в мильце,
 Всі панінки чистує,
 Лиш одну обманяє,
 Бо від дівок відстає,
 В жіночий стан вступає.

Старості:

23.

— А ввійди, старосго, до хати,
 Подиви сі в усі полиці,
 Ця є горівка в скляниці.
 Молода, молоденька
 Цілу нічку не спала
 І звязанечка ждала:

Дай, мамо, звязанечко,
 Най свідаю спіданечко.
 А мати ї відповідає:
 Вязати я не знаю.
 Мовила молада книгиві,
 Що в мамі рептухи у скрині ;

Скрийї сї повтварели,
 Рантухи промавели :
 Бо я ще була в мамунці дитина,
 Як шинї звезане купила
 І в нову скринечку вложила,
 А срібни ключиком привкнула,
 За мене мамунці забула.

Кухарка ставить обід, а свахи ладкають до обіду :

24.

Ой заносет нам вісти,
 Хотет нам дати їсти
 На цїнових мисочках,
 На точених терельцях,
 Срібними лжечками,
 Білими ручечками.
 Ой їли-ж би ми, їли -
 Старости не велїли,
 Казали нам постити
 Середу і пстницю

За красну молодицю.
 То нам була капуста,
 Бо нам ішла до уста.
 То нам були бурáки,
 Бо в них були присмаки.
 То нам були печенї,
 Бо нам були перчевї.
 То нам була каше,
 Бо була в неї паше.

По обіді встають зза стола та йдуть у сїни танцювати та забавляють ся аж до вечера, вижидаючи на молодого з коровайом.

По поворотї молодого в церкви саджають його в хатї за стїд, перивають, а свахи ладкають :

25.

Щєслива годиночка,
 Перепїват родиночка
 Срібними, посрібними,
 Золотими, червоними.

По обіді забавляють ся до вечера. Вечером беруть коровай, прикрашений в барвінок, у смєречину та колючі бодяки. На середній застромлюють на патичку яблуко, а весь коровай обвивають білим рантухом. Вбираючись у дорогу до молодой свахи кличуть дружбу і ладкають :

26.

Вставай, дружбо, не лежи,
 Паси коника на нежи.
 Коники наші сиві,
 Ця чуєте сі в силі?
 Бо ми поїдемо в дорогу
 По книгню молоду.
 А в молодого в оборі
 Стоєт коні вороні
 По коліна в соломі,

А убрані в золот ;
 Ковані вози не звезут,
 Вороні коники не здержут.
 Вози сі поламали,
 Коні сі пограмали,
 Гуси сі розлетіли,
 Бо пичочки захотіли.
 Лишень сі когут востав
 Тай той полетів на став.

В дорозі співають :

27.

Місечку нарощечку!
 Сьвіти нам дорожечку,
 Аби ми не зблудили,
 Коровай не згубили

С пшеничного тіста,
 До турецького міста,
 До тої Туркєнєчки,
 Молодої книгнєчки.

На оборі молодой спиваєть ся весіле молодого. В хаті молада сі-
 дає за стіл, а свахи молодого спорять із дівками молодой за місця.

Свахи :

28.

Дівочки, гавочки,
 Вступіт нам сі в лавочки !

Дівки :

29.

Не ви нам лави мпди,
 Аби ми сі вступили!
 Молода нам лави мила
 І кумпаночки засадила.

Свахи :

30.

До дому, дівочки, до дому,
 Парити безрогим полову.

Дівки :

31.

За нами, свашечки, за нами,
 Будете їсти в свиняни.

(до молодой) :

Подиви сі, молода, в віконце,
Приїхав молодий як сонце!

(до дружби):

Наш дружба целехатий
Та бігав попід хати,
Та вбіг до свинниці,
Та гадав, що до сьвітлиці,
Та надбав стару свиню,
Та си мисляв, що кнігиню.

Свахи :

32.

На до дверни сьвічка горит,
А за столом квітка сидит.
Коби сьвічку загасити,
За стола квітку взети.

Дівки .

33.

Ви би, свахи, квітку взели,
Коби ви нам заплатили.
Наші свахи не однакі,
То кривії, то горбаті,
Лиш їдна була проста
Тай тота впала з моста,
А друга була крива,
Тота сі в заду лишила.

Дівки молодого цілому весілю :

34.

Дес сі бояре бавет,
По поли миши ловет.
Єдни сирі поїдають,
Другі в торби складають,
То в торбу, то в кишеню,
Аби мали вечеру.

Свахи молоді дівкам молодого :

35.

Ми маємо старосту з міста,
В нього борода чиста.

Наш староста придав сі,
Сім літ не вивзав сі.

Голова сьніпком пошита,
 Борода гонтьом побита,
 А в голові сут вуши,
 А в бороді сут ниши.
 Коби гребінь кушити,
 Старосту опхамити.
 Коби kota їшити,
 З борода ниши ловити.
 Наші сваха старосту заела за бо-

[роду

Та повела го в воду,
 Пісочком го терла,
 Бритовцев підголила,
 Воднцев вполокала,
 Фартушком повтирала,
 За сьтів посадила.
 Наш староста в міста,
 В нього борода чиста.

Оба старости пють на порові горівку, а відтак староста молоді пускає дружбу до хати. Дружба вносить для молоді подарунки: гуску (з тіста), в яку напихає гроші і хустку. Як молода приймила подарунки, тоді входить ціле весіле молодого до хати. Дружба кладе коровай на стіл та виганяє дівок канчуком за стола. Дівки йдуть до сінній. Молода лягає лицем до стола. Її прикривають хусткою. Молодий підіймає її, а вона не хоче вставати. Дружба доперва бе її канчуком і вона встає. Весіле молодого засідає за стіл, а між ними сідає молода. Оба старости пють на згоду горівку та зачинають роздавати коровай. Насамперед дають вітцю, говорячи: „Прийми, тату, малий дар за великий“. Отець бере кусник коровай і дякує: „Дякую на самий перед Господу Богу, молсдому, молодого вітцю, молодого мамі, свахам, старості і всьому весілю“. Так само роздає староста молоді по куснику коровай усім із родини молоді.

Свахи співають для кожного з осібна:

36.

Не жель їм дари дати,
 Бо виіют декувати.

По короваю попивають горівку та засідають до вечері. По вечері встають за стола, а свахи ладкають:

37.

Встаньмо, браті, встаньмо,
 Шеночки познймаймо,
 Честь Богу і хвалу оддаймо!
 На самий перед Господу Богу,
 Господареви й господинці,

И кухарочці за красну вечеру.
 У свата смо били,
 Мід-горівку пили,
 Мід горівочку, кармазиночку
 За красну дівочку.

По вечері йдуть всі до сінній бавити ся і танцювати при музиці.
По забаві весіле молодого відходить. Свахи молодого ладкають молодій:

38.

Нивонько сонінко над нами:
— Збирай сі, молода, із нами!
— Як я сі маю з вами збирати,
Я ще сі маю с татунцьом рахувати;
Обиццли ми сивенькі воли,
Тепер не хотет дати.
А з долу сонечко в гору йде —
Матінка в коморі сльози ллє.
Не жедуй, мамунцю, за мною,
Не всьо я забєру з собою.
Лишею ти волки в оборі,
Дзелєні віночки в коморі,
Дрібнєнькі слїдочки по вборі,
А чисьті сльозочки на столі.
Що на тоті віночки поглянеш —
А все ти сердечко завяне.
Малая, допечко, дитина,
Вона менї щирєнько робила,
Сивенькі волики гонила,
Біленькі корови довла,
Татунце й маму шєнувала,
За тото я доньцю годувала.

Молода виходить.

39.

Був в мене зетечко, гей був!
Лаш моє подвіре стратував,
Усю ми челєдку збрикував,
Найлїпшу донечку собі взяв.
А тїлько мамунці уснула,
Що вї донечка махнула:
Вставайте, братики молодї!
Сїдлайте коники ворої,
Їльте за сєстров в погонї!
Догонили сєстричку йа в бору:
— Верни сі, сєстричко, до дому!

За тобою мама плаче,
 Як сив сокіл щечече.
 — Не на тотім, братчики, слюб брала,
 Аби сі до дому вертала.

40.

А в грубій лісі буковинї
 Бояре ночували,
 Всі бояре поснули,
 Лиш молода не спала:

А вставайте-ж, бояре,
 Щось мені пречуває —
 Ця вічаренько трубит,
 Ця матіночка тужит.

Беруть молоду в собою.

41.

До нас, молода, до нас,
 Буде ти гаразд у нас.
 У нас метіль хату мете,
 Через хату вода тече,
 Кіт у піч дрова мече,
 А сонце хліба спече.

42.

(До родини молодої).

Даєте нам дівку,
 Дайте нам і постівку,
 Подушку і верети,
 Би сі було на чім терети.

Дружба виносить подушку завиту в верету і кладе на віз. В вереті двоє хліба і ковбаса. Свахи ладкають далі, прашаючись:

43.

Добраніч, матінко, добраніч!
 А вжеж моя добра ніч далеко,
 У чужої матінки в коморі,
 Ой на житненькій соломі,
 А на жовтенькій підлові.

Саджають молоду на віз, дають їй хліби в руки й горючий каганець із маслом. Так ідуть аж до молодого. Перед воротами хати молодого ладкають свахи:

44.

Вітвори, мати, діску!
 Веде ти син невістку,
 До ковори ключицю,
 До поля робітницю,
 А до горшків халусницю.

Приповідають :

45.

Когут пів, когут пів,
 На наших воротьох,
 Веде тобі син невістку
 В червоних чоботьох.

Як стають перед вікнами, виходить мати молодого в переверпених
 кожухом та питає ся невістки :

З чии ти, молода,
 До мене прийшла?

Молода відповідає :

Прийшла я, мамо, до вас	З біленьков ручечкою,
Іс шістьом, із вдоровьом,	З пшеничним хлібом,
Із усім гарајдом,	З красним молодим.
З повною повнонькою,	

Молоду вводять до хати та саджають за стіл. Тимчасом вносять до хати, що хто може : жорна, каміне, ковбиці, драбину і т. и. Кладуть аж до стелі. Все те вносять диятого, аби переконати ся, чи молода звіє порядок робити. Та молода частує кожного горівкою, а за те кожде вносить свою річ туди, звідки взяв. Одначе молода мусить позамітати хату. Як вона замітає, то люди дорікають їй, що не звіє. Тоді вона бере сьміте в подолок і вносить на двір. Відтак молоду завивають. Свахи ладкають :

46.

Старости молоденькі,	Дайте нам ярмо,
Будьте нам увівенькі,	Най не стоїмо дармо;
Не дайте нам стояти,	Ми не прийшли стояти,
Заберіть нас до хати,	Ми прийшли завивати.

Бо прийшли зі Львова паннічі,
 Узвели косичку під мечі.
 Ввели косичку рубати,
 Ввела молода плакати.
 Тут єсмо були і не виділи
 Де сі косочка діла,

Ця в поле полинула,
 Ця в Дунай утонула.
 Ні в поле не линула,
 Ні в Дунай утонула,
 Під чепець сі звинула.

Молоду саджають на ярмо, закладають їй чепець та обвивають хусткою. Відтак перепивають до неї і вечеряють.

На другий день рано йдуть із музикою до виводу до церкви. По дорозі свахи ладкають так само, як йдучи до сльобу. По виводі вступають до коршми, а відтак йдуть на обід і по обіді розходять ся. Вечером приходять від молодой до хати молодого „на прощій“. Везуть скриню, в ній убранє та всякі річи для молодой. Скриню заносить дружба до комори, а відтак усі засідають за стіл. Молода роздає роднині молодого дарунки, жінкам запаски, а мужчинам сорочки. Вечеряють і бавять ся при музиці і горівці до самого рана. Над раном розходять ся всі до себе.

Записано в липні, 1906 р. від Анни Васько.

Бойківське весіле в Лавочнім

(стрийського повіта).

Записав др. З. Кузеля.

Коли молодий хоче сватати ся, бере з собою одного чужого, поважного чоловіка, або кого з родини і йде з ним на „обзобрини“. Чоловік сей не має ніяких відзнак і не носить жадної спеціальної назви. „Обзобрини“ відбувають ся досьвіта, ще заким розвиднить ся, нераз зараз таки по півночі. Звичайно сьвітять зараз сьвітло, а донька йде отворити двері і просить сватів до хати. Свати кажуть, як звичайно, „Слава Ісусу Христу“ і питають ся: „Чи приймете нас в хату“. Домові просять до середини, свата і молодого, при чім і молода лишаєть ся в хаті. Обрядів і промов нема ніяких; кождий говорить, як знає. Гостий саджають зараз за стіл і посилають за горівкою або за медом, як хто любить. Заким прийде горівка, гостять ся і говорять „до річи“. Сват питаєть ся, чи віддадуть дочку, по більшій часті родичі вже перед тим знали, що прийдуть свати і тому усе йде гладко. Переважно зараз і сватів приймають. Коли трафить ся, що молодий з иньшого села і не знаний добре, тоді родичі молоді просять почекати 2 або 3 дні: „Як прийдеме, буде весіля; не знаєме, чи відданиця піде чи ні.“ Коли кого не хотять прийняти, тоді викручують ся звичайно тим, що ще до весіля не прилагодили ся або що ще дівка за молода. Як принесуть горівку, тоді бере молодий перший килішок і „кланяє“ до молоді, а відтак вона до нього; потім припивають усі один до одного. В цілій тій гостині не грає молода жадної ролі; її про згоду цілком не питають — зрештою вона по більшій часті вже перед тим зговорила ся з парубком. Нема також жадних приписаних церемоній, як пр. колупанє

печі, і т. и. Так само і свати не говорять промов, не беруть рушників і не міняють ся хлібами. Лише в Волосянці є звичай, що доки в хаті не засвітіть, доти свати не можуть увійти до середини.

Того самого дня ідуть родичі молодого на обзорини до молодого. Доконче мусить їхати батько і мати, а з ними іще старший родич або який иньший статочний газда, що уміє добре язиком обертати. Родичі молодого приймають „обайриків“ як гостий, обводять їх по обістю, показують ціле господарство, а передовсім худобу. Згоду переводить сват; він випитуєть ся родичів молодого, що той хоче за молодого. Звичайно вимоги усталені: домагають ся найменше одну корову, одно теля, і 5 овець або грошей на вівці; до того воли або 200—300 злр. на воли; часом жадають також „частки“ з поля. Се у заможнійших; біднійші обстають при меньшій.

Переважно іде молода до молодого, але нераз молодий „пристає“ до молодого, коли вона одиначка у своїх родичів або нема кому на ґрунті робити. Тоді зараз записує тесть ґрунт на зятя.

Підчас „обзорин“ уваляють ся, коли мають нести на заповіди. Попови дають на „заручини“ „ключ грибів, так заввишки як молода“ і курку; коли того не мають, то приносять 2 злр. за гриби, а 50 цт. за курку.

По заручинах ходить молодий до молодого, але не ночує у неї: є одначе богато противних випадків, але се уважаєть ся за нечесть.

Коли вийдуть заповіди, відбуваєть ся „вічанє“ в церкві, а доперва вечером того самого дня або й пізнійше сама церемонія „шлюб“.

Давнійше тягнуло ся весіле два дні, тепер лише один день. Зачинаєть ся або в понеділок в вечер, або в середу, але найчастійше в п'ятницю в вечер. Наперед іде молодий і молода з дружкою просити на весіле. Дружка просить: „Просит вас панна молода і я вас прошу, биьте прийшли на весіле“ і переціловує цілу „члїд“, не клякаючи, як се буває деінде.

За той час варить кухарка їсти, а жони сходять ся на „вінкоплетини“. Відбувають ся вони звичайно у молодого, але буває часом, що вінки плетуть ся у молодого.

Перед вечерю приходять „музики“ і починають грати під вікном. За ціле весіле платить ся їм 3—5 злр. Тоді виходить з хати „староста“, якого вибрав собі молодий іще на обзорини і який аж по церкві може звати ся старостою, тримаючи в руці коновку з водою. Вийшовши за поріг, просить музик словами „Просиме до хати“, вертає з ними до середини, ставить коновку, що перед тми стояла на столі, в кут за „сьців“ на лаву, накриває її „ощинком“ і сідає wraz із музиками на лаві між вікнами. Музики, відпочавши трохи, починають грати молодіжи до танцю. За той

час гостить „Ўтиць“ і староста присутних горівкою. Староста несе горівку і частує кожного, хто стоїть: „Гостит вас пан молодій, першу гостіну вам даё“, а батько іде перед ним зі свічкою. Тим часом плетуть „жонні“ вінки. Вінки плетуть з „бёрвінку“ і з „вівса“, а як нема вівса, то з шовкової трави“ (в літі).

Свашка зачинае „ладкати“, закі зложать „бёрвінок“:

1.

Заграйте янгелойкы,
Золоті гусаройкы.
Почынат ся гостина
Від Бога господына,
Від рана до йобіда,
Від Тиси до Беськіда.
Почынат еї татко
С своим любим дїятком.
Тай ти, Божая мати,

Ходи нам помагати,
Весіля почынати.
Ой тай ти, Божий крижу,
Не виннай нашу хыжу.
Тай ти Боже, Богойку,
Ой будь же у сім домойку,
На тисовім долойку,
Тай на сім весілейку.

Тай тогди несуть бёрвінок подають через вікно просто за стів;
і ладкають:

2.

Ой вонеси но віля
З горóда на подвіря,
Тай положи но онó
Ой на тисовий столык,
На мльняний обрусик.
Я вгадай, старостойко,
Що тото за вілійко?
— „Я города не маю, („ніби від старости“)
Я віля не кохаю
Тай віля не вгадаю.“

Так само ладкають дружбі, а в кінці молодому, для котрого дають такий конець:

3.

„Ой я городець маю
Тай я віля кохаю
Тай я йогó вгадаю.
Ой бо тото вілійко,
Зелений бёрвіночок,
То шні на віночок“ („ніби вгадав молоду“).

А далі:

4.

Ой деж ти ріс,
 Зелений бервіночку?
 Я в лісі при кирниці,
 При студиній водиці.
 Вода мня підходила,
 Та все мня холодила;
 Роса в ліса падала
 А все мня покрапляла.

Тепер кличуть молодого, щоби складав собі першу складку, одну для себе, другу для молоді. Молодий бере тричі барвінку і зав'язує на вінець для себе, а другий раз для молоді, а свашки ладкають:

5.

Ой наш любий Васильку,
 Приступи к столойкови,
 К своєму вінойкови,
 Та най си добру гадку,
 Склади си першу складку;
 Склади си бервіночок,
 На щасливий віночок.
 Бдну складочку собі,
 Другу своїй дружині.

На той сам голос:

6.

Ходит Василько, ходит,
 Ниско шапочку носить,
 Свої свашечки просит,
 Як блискі, так далекі,
 Бы были ласкавейкі,
 Бы його послужили,
 Бы йому вінок звили.
 „Дока мій татко, дома,
 Днись вийшов во Львова.
 Ой у мене татко пив,
 У Львові ся не бавив,

У Львові ся не бавив,
 Тай до домоўку сьпішив,
 Абы мині вінкы звив.
 Тай моя мамка дома,
 Днись вийшла изво Львова.
 Ой моя мамка мила
 У Львові ся не бавила,
 Лиш квіточкы купила
 Тай до дому сьпішила,
 Абы вінкы поквіттила.

7.

(Як має брата або сестру :)

. . . . .
 Моя сестриця дома,
 Динсь вийшла мзо Львова,
 У Львові ся не бавила,
 Лиш пбалоткы купила
 Тай до дому сьпішила,
 Бы вінкы позлотила.
 Ходит Василько, ходит,
 Щиро Богойка просит :
 Ей ти Боже, Богойку,
 Будь же в моім дохойку,
 На тисовім долойку,

На велинім зілійку,
 Та на всім весілійку.
 Повный дім чиялочкы,
 А поза сьців свашечкы,
 А на лаві музикы,
 На столі янгеликы,
 Токмят зілейко в вінкы.
 Як яли кури піти,
 Яли ся вінкы вити,
 Яли зорі зоріти,
 Яли ся довивати.

8.

В горі сонійко, в горі,
 Вийте ся вінкы скорі ;
 Ой за наш вінок витий,
 Дайте нам дукат білий ;
 Ой за вінкы за оба,
 Дайте нам дукати два.

Тепер кінчать вити вінці і співають :

9.

Ой вы наші музикы,
 Піткрутіт собі скрипкы,
 Оби голосно грали,
 Бы вінкы танцювали.

І тоді бере мати молодого пивку з вінками на голову, обтанцюує
 З рази довкола музик і йде до кофори. Тимчасом несе староста між
 свашки горівку, а свашки ладкають :

10.

Ой мы вели вінкы два
 За штири гарці пива.
 Ой ци пиво не пиво,
 Коби було вино,

А коби хоть горівка,
А добра оковітка.

Староста кладе горівку перед свашки і починає гостити; вони ладкають:

11.

Ходит староста в бучна,
Новийка на нім кучна,
На довкола китиці
Тай павяні косиці.
Малейко собі підпив,
На бік кучму похмив,
Тай свашкам нич не мовив.
Поки вінкы не повив,
Як вінкы подовивав,
То й коника осідлав,
Яв сабельку сьвітлити,
Яв свашечкам новити:
Якый напій будут пити,
Ой ци пиво, ци вино.
Та став на сьців носити:

Пийте, свашечкы, пийте,
Тай моліте ся Богу,
Бо йти бы нам на войну.
Ой ми в тім не стоїме,
Войни ся не боїме,
Ми на войну підеме.
За одну годиночку,
Звоємє войночку,
Возьмимє си дівочку,
В зеленийкім віночку.
Ой за ядну, ой за дві
Вернемє ся домів,
Приведемє нивістку
Тобі, мамко, на втіху.

Потім дають свашкам їсти, а свашки іще жадають горівки:

12.

Щебечут на дворі ласцівкы,
Дай же нам, старосто, горівкы;
Бо як ся горівкы нанеше,
То лекше на войну підеме.

Їдять і пють, а при тім співають:

13.

Закн їсти:

Ой заходят нас вісти,
Хотят нам дати їсти.
Ішеничній колачі
Поставлїні на столі,
Тай тарилі точені
Тай стравойки перчені;
Ой ци с пирцьом, не с пїрцьом,
Кобы в ласкавим серцьом.

При їді:

14.

Їли свашечкы, їли,
Тай під сьців не спустили,
Честочки не вровили
Не собі, не старосьці,
Бо ми прошені госьці.

Потім ладкають кухарці:

15.

В нас кухарочка Рїдя,
Зварила нам медвідя,
Сім фур дрова спалила,
Капусту не вварила,
Гомсей не пильнувала,
С хлонци ся обійшала.
Капуста була ясніць.
Бо ї сік молодіць,
Тай вівсяная каша
Тото душечка нама.
Красейка повродила.

Тай слідків поробила
Жовтими папірками,
Білими цицьочками.
Ой кухарочко мила,
Бысь ся тии не журила,
Що ми тебе зганули,
Бо тото не правдочка,
Лиш наша порадочка,
Бо всьо добре зварила,
Лимесь не досолила.

Відтак ладкають самі собі:

16.

Дякуйме столови
Тай усьому дворови,
Що нам были стравойкы,
Що нам были пирчені,
Що нам были хлібове,
Все нам были пшеничні,
Ж житної, пшеничної,
Всі в Бога величної.

17.

Ой устаньме, підіймише ся,
Здоймім шапочкы, поклоніше ся,
На вперед Богу, господарьови,
Господвнийці,
Всі чляядойці і кухаройці
І старостойці
За поставліня хліба.

Тоді вилавять свашки з за стола і йдуть до молодого до комори вінець класти. Музики виходять перед комору; половина свашок йде до комори, а половина ладкат у хаті. В коморі ладкають :

18.

Ой й я щом тото у коморойці гúтає („гúчить“)?
 Ой тото татко свов дítятко навчає:
 Ой абы ш ти був, мій любий синьцю, раннийкый,
 Та й абы ти був Богу і людям славнийкый.

Те саме ладкають відтак матері.

Староста стоїть із вінцем коло молодого і просить по переладкаю, щоби музики умовкли і такі має „прóщї“: „Старости, куми любїї! Просит мене молодий попросити за мене на сам перед Господа Бога, мого татка, мою мамку тай всю мою родинку і мої сусідкы: от я зра-став меже ними, я був малолітний, малоумний, може я колись мого татка, мою мамку або мою родинку або свої сусідкы чимось миг обра-зити. А тепер я прошу, аби мнї всі тоті злі річи простили, а мене під вінць благословили.“ Потім дає цілувати вінець татови, мамі і иньшим, а в кінци вкладає його молодому на голову. Свашки ладкають, як цілують вінець :

19.

Проше, татойку, проше
 Віночок цілювати
 Тай на дítятко класти.

Так само мамі і усїй родинї.

20.

Благослови, татойку,
 Під вінць дítинкойку.
 Мовит татойко, мовит:
 Няй тя Бог благословит
 З божими ангелами,
 З добрим сусідками.

Тепер виходять із комори наперед музики, далі свашки, молодий зі старостою і з родичами. Молодого веде староста за хустку, а мати йде перед нього, несучи миску з вівсом і хлїб („коровай“) в серединї і бризкає вівсом перед молодим через сїни аж за стїл. Коли староста перевів молодого за хусткою через скатерть, через середину стола

і через хліб за стіл, відносить мати миску до комори. Тут треба згадати, що короваю не печуть зовсім, а короваєм називають хліб, який купують у місті. „Корогвай“ цілком чистий, з разової муки: церемоній при печеню нема жадних, бо печуть його враз з иньшими хлібами на весілі. Коли молодий сів, ладкають свашки:

21.

Літали галойки понад сад,
Кликали Васильця на посад.
А щож вам, галойки, до того,
До мого посадцю любого.

Як в мати, то і до матери. Як сирота:

22.

Правда, сестрицю маю,
Татка, мамки не маю.

Або:

23.

Всю родинойку маю,
А татка, мамки не маю.
Пішлю зазулька
В чужу сторонку
Я по свою родинку.
Пішлю сокола
В сиру землянку
По свого татка і мамку.
Летить зазулька, вісточку несе,
Вся родинойка йде.
Ой летит соків, вісточку несе,
Татка й мамки не буде.
Прилетів соків
Ой на татків гріб
Та почав щебетати:

Ой вижди, татку,
С сирі землі
На весіля дітяти.
Ой рад же бы я встав,
Іа своїому дітяти
Ано сира земляйка
Заслонила вічійка,
Вічійка заслонила
Тай ручки прислотила.
Крикнули янголи в небі,
Збудили татойка в гробі:
Уставай, татойку, до суду,
Йде твоє дітятко до шлюбу,
Сердейко ну ж жалю вмирає,
Що рідного татка не має.

Якби не було мамки, то так саме „завертають“ на маму:

24.

Ой Василькова мамка
Перед Богойкою стоїт,
На охрест ручки дерьжит,

Щиро Богойкою просит:
Й а спусти мене, Боже,
Й із високого неба,

Й а спусти мене нижи,
Д сирі землиці ближнї.
Ой та най же я вважу,
Як нос дитя вбране,
На посаг заведене.

Ой йубране, воно вбране
Красно, як леліточка,
Лиш бис рідної мамки,
Сушне як сиріточка.

„Іншак“ для молодого :

25.

В нашого Василька на дворі
Осідлані коні в околі,
Соньце сходить, свитає,
Василько ся збирає,
Свого коня сідлає.
Татко го ся звідає :

Дись ся, синьцю, збираєш,
На що коня сідлаєш?
Ой їду я, татку, до люднї,
Тамнї собі дівча полюбнї,
Котре мнї Памбіг осуднї.

Молодого веде знов староста через стіл до кофори; родичі сїдають на „столиць“, а староста дає „корогвїй“ свашці. Вона бере його під сїрак при паузі або завиває в хустку і несе перед собою. Тепер ідуть знов до хати, де грає музика. Тато і мама сїдають коло стола на стільці, а молодий цілує їх в колїна, в руки, в груди і в лице. Староста каже при тїм знов свою прощу, лише з тїм закінченням: оби були ласкаві мене в сесю дорогу благословити. Свашки ладкають :

26.

Благослови, татойку,
Дітятко в доріжейку.
Мовит татойко, мовит:
Няй тя Бог благословит.
З Богом, снкойку, з Богом,
З божиин ангеламн,
З добримн сусїдамн.

Те саме співають мамці і цілій родинї. Тепер виходять усі з хати. Наперед свашки, потїм музики, а межи ними молодий зі старостою. Поки вийдуть, ладкають свашки.

27.

Збрана члядойко,
Збирай ся на еннейко,
Бо мо будеме йти
Я в чужу чужинойку

По свою дружинойку.
Зажурнв ся староста,
Що му кїнь не кований;
А свашка молодийна

Старосту розновдає :
 Не жури ся, старосто,
 Ї в мене підковиня,
 Срібноє жуківиня ;
 Ми коня підкуєме,
 Ђанечко поїдеме.
 Заказав старостойка :
 Ой ви буяри мої,
 Куйте ви коні свої,
 Бо мо будеме їти,
 Все піском та кашиньом.
 Каминь буде шуміти,

Жовтий пісок звеніти.
 Ой учуют нас люде,
 Наша славойка буде.
 Не сам староста іде,
 Много буярів веде :
 Ѓ двіста губернатів,
 А півтораєта сватів,
 Тисяча наличена,
 Вівсяком позначена,
 Вівсяком та бервінком,
 Ідут свати за дівков.

На дорозі ладкають :

28.

Кобы Анинця знала,
 Що ми до неї ідеме,
 Ставила бы вона мосты
 С калинної трости.
 Знає Анинця, знає,
 На нас ся сподіває,
 Мосты позамітала,
 Столи понакривала
 Тай жовтейку кісейку
 Гребиньцьом рочесала.

29.

Заказав старостойка,
 Тихо, буяри, йдіте,
 Явора не зломіте,
 Явора воскового,
 Листочка широкого.

Приходять під ворота молодой, усі „закоєічені“ бервінком і вівсон. Із хати молодой виходить староста з людьми, закладає плоти і не хоче пустити.

Стар. (молодой) : Огов, стійте, чикайте, за чим ви тут ?

Стар. (молодого) : Пусьціт мене, я з дороги, хочу трошка спочити, на одну хвильку !

Стар. 1 : Я тобі не вірю, може ти який розбійник, зрадинк !

Стар. 2.: Ні, я чесний, спокійний, нічо не зроблю.

Стар. 1.: Но то я спущаю ся на твою чість, та тя прийму, щобсь був спокійний.

Отвирас ворота і пускає. А за той час свашки ладкають :

30.

А наші любі сваты!
Не закладайте плоты,
Бо ми їх розложиме,
В вас дитя заїдойиме.
Возиме си дівочку
В зеленейкім віночку.

Як похід впустили, ладкають :

31.

Дуй вітре, зима буде,
Чуй земле, восько іде,
Чуй земле, восько іде.
Не чудуйте ся, люде,
Що ми ся припозділи,
Ми до Львова ходили,
До Львова, до Жидова,
До Львівкы, до Жидівкы
Квіточкы купувати,
Віночкы квітувати.

А в молодой через вікно свашки ладкають :

32.

Дарна ваша дорога,
Нема Аниці в дома ;
Пішла Аниця, пішла
У гори, на ягоди,
В долины, на малины.

Свашки молодого відповідають :

33.

Все тото неправдочка,
Лиш ваша порадочка,
Бо ми відели в долі (,як йде ся в долі в гору*),
Що стояла в коморі.

Або :

Ой ми виділи з гори,
Що пішла до комори.
А ви нас не дуріте,
Нас до хати пустіте.
Ми ї найдеме за столом,
Посадиме с своїм соколом.
Ой вийди, вийди, красна Аннице, з за стола,
Та вынеси нам бутильку меду, дві вина.
На дворі на околі
Стоїт коник у сідлі.
Ой бо в отім сіделци
Сидит Василько в вінци.
Ой шла д ньому тещейка його :
Витай, зятейку, витай !
Тай с коничейка злізай.
З вами ся не витаю
Тай с коничейка не злізаю,
Я не на вас чикаю.
На дворі на околі і т. д. (як висше)
Ой шла д ньому Анниця його :
Витай, Васильку, витай
Тай с коничейка злізай !
Теперь ся із тобов витаю
Тай із коничейка злізаю,
Бо давно на тебе чикаю.

Тепер виходить мати молодой з старостою, тримаючи в руці миску з вівсом, а в нїм рантух, пояс, вінець від молодого і мід на вінци в тарелі. На перед матери йде староста з коповкою води і обриває водою, коли знов мати обсыпє вівсом. Свашки ладкають :

34.

Ланка свашечок, ланка,
Обсіває їх мамка
Вівсиком тай водицев
Із медом, із пшеницев.

Тоді приходить мати до молодого, розкриває „прапорець“ с. є. червону „лівку“, якою накрив його перед хатою молодой дружба і дає йому з тареля на ніж 3 рази меду до губи. Потім дає свашкам; попивши горівкою вони ладкають :

35.

Не пий, вятейку,
Першу повнойку від тіщці,
Бо в ті повнойці дво :
Сім ся живиць ісдоїло,
Восьмая яловая,
Тота Анниця твоя.

Тепер іде староста молоді в мамю до комори і відносить вінець.
За той час чекає молодий із старостою під хатою, а молода сидить у хаті. Свашки ладкають :

36.

Наші любі сусідки,
Ой ми бы вас просили,
Бысьте нас до хати пустили,
Бо ми з далекої дороги
Та нас забоділи ноги.
Пушайте нас до хаты,
Не дайте нам стояти.
В нас корогвай великій,
Не можеме деръжити.

Тоді староста виходить із комори і просить молодого до хати.

„Коли такий корогвай маєте, то ходіть до хати, будеме ся усі ді-
лити“. Тепер входить до хати молодий з своїм старостою і зі старо-
стою молоді, з дружбаю і з музикою. Молода сидить за столом, на-
крита хусткою і держить ся кріпко стола, а дружка іще її з гори при-
тискає. Молодий „скаче через сьців і піднімає молоду на лаву, а коли
молода ся упирає, то помагат йому дружба“.

Свашки молоді ладкають тоді в за стола :

37.

Ми вам ся не вступиме,
Поки нас не скупите.

Свашки молодого відповідають :

38.

Чим же вас іскупиме?
Ми гроший не маеме;
Ми люди подорожні,
В нас мішовкы порожні.

Свашки молоді:

39.

Ой та де тот Вékла,
Що нам корогвай пекла.

Свашки молодого:

40.

Ой на леду сиділа
Тай корогвай взіла.

Свашки молоді:

41.

Ой ви нас не дуріте,
Корогвай поділіте.

Тоді винимає свашка молодого корогвай, що вже в дома був перерізаний, ломить його „на опів“, і дає одну половину її, а другою обділює своїх. За той час стоїть молодий з молодю на лавці „аж під самі гряди“, а свашки стоять коло нього. Свашки молоді вилізли вже з за стола, а свашки молодого співають:

42.

Перелетів соків через сьців,
За столом завульку ввідів,
Почав її в гору знимати
А почав її а з нев витати.
Поставали за сьців папичі
Та взяли кісойку під мечі.
Яли хусточку знимати,
Почала Анниця плакати,
Та стала на татка кликати:
Ой увійди, татку, до хати
Та не дай хусточку ізняти
Тай не дай кісойку кракати.
Ой увійшов татко до хати:
Щож маю, дїгннко, дїяти,
Не могу хусточку звїйняти,
Не запру кісойку кракати („мїкати“).

Так само ладкають матері. Тепер вносять рантух і „вінїць“ з моря, а староста просить, щоб свашки перестали ладкати, а музики грати і говорить „прощі“ так, як перше до молодого. Потім кажуть усі: „Няй

Біг, благословит", а родичі стоять на хаті. Тоді дає староста цілувати вінець родичам і молодій, а свашки молоді ладкають :

43.

Імбирю, мамойко, імбирю,
Вовивай рантушок с папирью,
Щом його вбілювала
Сьвятої неділейкы,
Ясної годиниыкы.

Тепер розвивають рантух і покривають ним молоду, а дружка купує в дружби „кучму“ на голову молодої (при столі). Дружка дорожить ся : „Я продам, дай ми десятку!“ Дружка торгує ся і дрочить ся : „А я ти нич не дам“. Вкінци дає „пирьстїнь“, що по її словам „дорогий“ і „злѳтний“. Коли люди потверджують, що „пирьстїнь“ дійсно „злѳтний“, віддає дружка кучму за нього. Дружка дає кучму старості, а сей кладе її на вінець; потім бере пояс і звязує ним молодих, щоби цілували ся, при чім свашки молодого ладкають :

44.

Ой тростѳовое бердо,
Вяжи, старосто, твердо,
Тай то гороховое звязя,
Цюлюй, Аннице, князя.
Я за нього не пряла,
Обим го цілювала;
Буду го цюлювати,
Як буду газдувати.

Відтак іще ладкають :

45.

Не боком, Аннице, не боком,
А й ід Василькови с притоком;
Давно ся було бочїти,
Не дати ся було зачїти.
Сняла зорейка, сняла
А с ким ти, Аннице, сьлюб брала?
С тобою, Васильку, с тобою,
Ой як іс ясною зорою.
По чом же ти мене сьпїзнала,
Щѳсь мене зоройков назвала?

По нові, Васильку, по нові,
 Червона шапочка тобі,
 Червона шапочка тай вінниць
 Тай на руді злотний перстиниць,
 Щом с тобов при сьлюбі міняла,
 Тай по тому тебе сьпізнала.

46.

Ой грій, сонійко, тут нивонейко над нами,
 Я збирай же ся, красна Аннице, із нами.
 Не маю я ся коли в вами збирати,
 Бо ще би ми ся іс моїм татком правдати,
 Бо не хоче ми чотыри волы давати.
 Правдочку веде, два дає.

Так само „з матірьшов“, від котрої хоче „4 корови“.
 Тепер виходить молодий з молодою через стіл, а староста молодого веде
 їх до конори: за ними ідуть дружба, дружка і родина. Усі чужі і сва-
 шки лишають ся в хаті і гостять ся, а молодих саджають у конорі на
 скрини і дають їм їсти. Як погостять ся, приводить староста молоду,
 молодого, дружбу і дружку між гостей, де вони (але без старости)
 в чвірку танцюють.

Як перетанцюють, то родичі сїдають за „столиць“ (розуміть ся
 родичі молодої, бо родичі молодого лишають ся в дома) і починають ся
 „благословене“. Староста говорить „прощі“, а молода цілує тата й маму;
 по ній робить те саме молодий. За той час ладкають свашки молодого:

47.

Ой кланяла ся біла берега
 Жовтому яворови,
 Відкланює ся красна Анниця
 Своїму татойкови.
 Ой кланяла ся біла берега
 Червоній калинойці,
 Відклапює ся красна Анниця
 Своїй рідній мамойці,
 Своїй рідній мамойці
 Тай усїй родинойці.
 Благослови, татойку,
 Датяти доріжейку.
 Мовит татойко, мовит і т. д.

Тоді хапає молодий з дружною дуже скоро молоду, щоби не подивила ся на родичів, а як вже молода в сінях, то ладкають :

48.

З Богом, мамойко, з Богом,
 Бо я вже за порогом.
 Гоя, мамойко, гоя,
 Ой бо вже я не твоя,
 А я вже того пана,
 Щом із ним присягала.
 Лишаю тобі, моя мамойко,
 Ой сьлідки по дворови
 Тай слескы по столови.
 Дуй, вітре, дорогою
 За мною молодю,

Покивуй куравою,
 Няй вона подзвонює,
 Чи її татко вчує,
 Чи й мене пожалує,
 Що мня далеко дає
 За гори восокії,
 За поля широкії,
 За ліси темнийкії.
 Чує татойко, чує
 Тай мене жалує.

Так само ладкають і мамі, а потім :

49.

Ой село є, село нашое,
 Тось ти дуже славное!
 Ми перше вели єнно дїтатко,
 Типерь ведеме двое.
 Сьвіти, місяцю, сьвіти, („бо то в ночи“)
 Би нам ся видно іти,
 Бо ми ведеме діти.

50.

Ой ци то ліс, ци шля,
 Що на село налягла.
 Ой бо тото налегли
 Молодого буари.

Молодий і молода ідуть тепер, обоє в шапках, а наперед них дружба з „прапорцем“ с. в. з білою і червоною хусткою, і з двійком. Похід веде староста, а музика ідуть за молодими враз з гістьми. Сей порядок одначе не завсїгди захоуєть ся: переважно ідуть собі, як хто хоче. Коли прийдуть під „хїжу“ молодого, то свашки ладкають :

51.

Сьвіти, маюйко, сьвіти,
 Що ми тобі привезли,
 Не вівцю, не ягницю,
 А й файну молодницю,
 До поля робітницю,
 До хати огняницю,
 До хати кухарочку,
 До коров маюрничку („що доїть“).

З хати виходить отець зі сьвічкою і мати убрана в кожух, обернений вовною на верх і несучи в руці миску з вівсом, з хлібом і під „на тарилі“, йде та обсіває вівсом і гостить медом. Староста несе коновку з водою і обривкує усіх, а на конець виливає воду і кричить „птопа“. При тім ладкають:

52.

Ай ви нас не топіте,
 Ай ви нас погосьціте.
 Щобечут на дворі ласьцівки,
 Дайте нам, старосто, горівки,
 Бо ми вже заробили,
 Ми далеко ходили.

Свашкам дають горівки, а тин часом бере молоду дружба і ставить на стіл; за них входять свашки і зачинають ладкати:

53.

Ой то якаж тото красна Анниця мудрейка,
 Вовела вна ся тонков хмелинков до неба,
 А спустила ся дрібними дожджі до зинлі,
 Та приплила вна тихим Дунайом до двора,
 Я вхопила ся соньцьом, оконьцьом до стола,
 Покотила ся перцевим зерном по столу,
 Зревідовала всю чилядойву в сїм дому.

Тепер лізуть молоді через стіл і зачинаєть ся гостина. Уже не ладкають і чекають на „пропій“.

У МОЛОДОЇ

відбуваєть ся крім того, доки не прийде молодий, також церемонія, подібна до тої, яка відбувала ся у молодого.

Молода, дружка і 2 парубки „затанцьовують“ перший танець в горівкою, завиненою в „півку“. Тою горівкою „поклбнит ся до тата, до мамки“ і „гостит усю родину, дружбу, дружбы“, а решту дає старості. Тепер зачинають ся танці, а свашки ладкають:

Заграйте, ангелойки і т. д. гл. 1.

Потім ладкають:

54.

Пішла Анниця в село
Сумнейко, не весело;
Всі двори походила
Тай слеску не вронила.
Прийшла Анниця с села,
Сумнейка не весела,
Тай яли їй казати,
Кісойку росплітати.

Потім ідуть свашки в молодю до комори, а музики перед комору на „прісінок“. Староста веде молодю хусткою, а брат або який иньший „фатів росплітат молодю на посиг“. Свашки ладкають:

55.

Під віка черишня маїла,
В коморі Анниця стояла,
Тай жовту кісойку чесала.
Чесала кісойку до змилі
Тай раняла слескы все дрібні:
Ой не жаль мнї жовтої коси,
Щом її росчесала,
Ай жаль же мені свого татка,
Щом його не слухала.
Ой стоїт Анниця при столі
Тай чеше кісойку до змилі.
Ой чеше, чеше, по плічках мече
Тай жалїснийко плаче:
Ой не жаль мнї жовтої коси,
Щом єї росчесала,
Ай жаль же мнї новї мамки,
Щом єї не слухала.

Як розчешуть косу, тоді дає староста на голову хустку складену, просить застановити музику і ладканя і каже „прощі“, подібні, як у молодого, лишень кінцеві слова иньші „а на посад благословити“. Музики йдуть до хати і грають, а за ними свашки. За свашками йде мати з мискою вівса і з міхом з двома хлібами і сіє, а в кінці староста з молодю. Свашки ладкають:

56.

Ой прістрині паволокы по сїньох,
Ой прістрині писаньї по новых,
Що ними іде красна Анниця на посад.

Молоду переводить ся через стіл на лаву, де вона сїдає, а свашки ладкають:

Літали галойкы по над сад і т. д.

подібно як молодому. Гл. 21, 22, 23, 24.

Відтак ладкають:

57.

А в нашої Анницї на дворї
Зелений яворець в городї,
А під тим явором токарї,
Ой точат погарї сріберні.
Що зайде Анниця, торгує,
Бо вона ся на сваты сохтує.¹⁾

58.

В нашої Анницї на дворї
Червона калина в городї,
А під тов калинков токарї,
Ой точат тарїлі сріберні.
Що зайде Анниця, торгує,
Вона ся на сваты сохтує.

Ой сїдит Анниця в сїм дому
Та гадат гадочку все одну:
Як же я свекорця звати буду.
Звала бим го татком тай буду.
Ой сїдит і т. д. про „свекрицю“.

Потім закривають молодю хусткою, бо зараз надходить похід молодого, що вже вище описано.

¹⁾ „Прилагодить ся“.

Пропій

лягодить ся в хаті молоді, коли молода вийшла з хати до молодого; мати ладить дарунки. На той час приходять післанець від молодого: „Просят вас тато і мама на пропій“. Свашки ладкають:

59.

Ой добрая годинойка постала,
Красна Анниця по свого татка заслала.
Ой заслала му чотыри коні, пятый віс
Ой та шестого повізничейка поприм віс.
Ой заслала му штыри чырвоні за справу:
Ой прийди, прийди, мій любий татку, на славу.
Ой прийди, прийди мій любий татку не бав ся,
На жовті коси білий рантушох зваяв ся,
На головоїці зелений вінок пірвав ся.

60.

Бренят волойки, бренят,
Бо соломницю їдять,
Ніхто їм сінця дати,
Анниці не видати.
Шахує манойка, шахує,

Свої пернойкы рахує:
Осі мої пернойкы,
Лиш не є дітинойкы,
Мамка пропій збирає,
До допкы выїжджає.

Тепер „випадят“ усі дарунки, виходять на двір і ладкають:

61.

Сьлідом, татойку, сьлідом,
Ой із пшеничний хлібом,
Чырвонов калиною
За своєв дітиною.

Так само ладкають матери:

62.

Куда Анниця ішла,
Шовкова трава росла
Тай сына куманиця.
Цит, мамко, не жури ся!
Як ми ся не журити
Нікни ся послужити.
Тужи, манойко, тужи,
Вже ся сама послужи.

Куда Анниця ішла,
Доріжку позначила,
Квіточкы погубила.
Мы єї посьлїдили
Тай за нев посьпїшили.
Де єї просьлїдиме,
Чырвоинни удариме
Тай єї відойиме.

63.

Ой, вітре, зима буде,
 Чуй земле пропій іде.
 Не чудуйте ся, люде,
 Що ми ся опоздили.
 Ой ми ся приповдили.

Ми до Львова ходили,
 До Львова, до Жидова,
 До Львівкы, до Жидівкы
 Рантушок купувати,
 Свекрици дарувати.

Так само дальше ...сорочку... свекрови, а в кінці...

Дарункы купувати,
 Родови дарувати.

Прийшовши під хату ладкають:

64.

Що ти, Аннице, робиш,
 Що ти нам не виходиш?
 Ця сиві волкы поїш,
 Ця коровиці доїш?
 Не сиві волкы пою,
 Не коровиці дою,
 Я в коморойці стою.

65.

Ой тріснули ковані коні в околі,
 Ой стоїт наша красна Анниця в коморі.
 Ой тріснули ковані коні в ворітця,
 Ой плеснула красна Анниця в доліньця:
 Впусти мене, ой мій Васильцю, с комори,
 Бо ми ся чує, що мій тут татко говорит.

Так само співають матери. Тоді виходять від молодої, гостять і просять до хати. Робить се староста, а свашки ладкають:

66.

Дарна ваша дорога,
 Нема Анниці в дона і т. д. гл. 32.

Тепер входять до хати; молодий з молодою сидять під той час в коморі. Староста став на столець і „кóвтає“ 3 рази „бігарьом“ або „коштурьом“ до стіни і „гóйкат“: Старосто, став ся, не бав ся, стрій

ся, не бій ся! Староста виходить з комори, стає собі на „хіжний“ поріг в сільох: „Щось ня хочеш, що на мене виковтуєш, выдуркуєш! Я тебе прийняв, як чесного чоловіка до хати, а ти на мене ся грозиш!“

Староста молоді каже: „Ой чекай, брате! І я тебе прийняв як чесного до хати, а ти як зробив зі мнов, якесь ошукацтво зробив! Віддай, щось взяв!“ Староста молодого, ніби не знає: „Та повідж“.

Ст. молоді: На, ніби не знаєш. Та в нас була панна, сьлічна, красна, а ти вкрав!“

Ст. молодого: „Чи я влодій?!“

Ст. молоді: „Якбись не влодій, тобись не вкрав!“

За той час перебирають домашні двох парубків, одного за молодого, а другого накривають веретою, ніби молоду, дають кучу і вінець, вводять до хати і кажуть: „На возьми собі, се твоє!“

„А тот, що за молоду, пригінат до себе старосту, кідат ся до матери, цюлює і гоїкат: „А се матірь моя“. А матірь друлять його від себе і гонит в хати.“ Так само, як мають охоту, перебирають другу і третю пару, а свашки ладкають:

67.

Отсе не наше діло,
Що тут типерь прибігло.
Вот тоту Ополоху,
Ведіте до гороху,
А й покажіт нам наше
Золотійкове пташа.
Ой за сьціною за камінною
Там люба бісїдойка,
Там наша дітшинойка.

Ой сїдит на сцільчику
В зеленийкім віньчику.
А ми би вас просили,
Бисьте ласкаві были,
Бисьте і сюди ввели,
Бисьме ві ввидїли,
Ци така вна красна в вас,
Яка была коло нас.

За той час входить „справедлива“ молода з молодим в комори і стає серед хати, „цок заладят сїдло на сьців“. Свашки ладкають, а від матери молоді приносять скатерть і трое хліба і ставлять на стіл.

68.

Де твоя, Аннице, китайка,
Щось її принесла від татка?
Та простирай ві по столу,
Ой своему таткови на славу.

Так само ладкають матери. Як проструть скатерть:

69.

Ой сїдельця, дружбойко, сїдельця,
Час би йти, Аннице, с під віньця.

На сей зазив ставляє дружба спершу колесо або терлицю або що иншого, аж потім, подрочивши ся, дає сідло. Староста кладе його на стіл і саджає молоду. Потім бере „топоря“, умиє зроблене до весілля з дерева, махає ним по грагарі і питає ся молодого, чи „велить“ молоду рубати. Молодий каже 2 рази „не вільно“: аж за третім разом позваляє. Тоді бере староста вішець з молодого і молодої, сплітає разом і засаджує на „топоріць“ та встромлює над молодими в дрова. (Коли молоду „почіпчють“, віддає їх матери молодой.) Потім каже йти молодому на стіл заплітати молодій коси. Молодий заплітає в дві кіски з прядивом і кладе той шнурок, що нати принесла, на молоду. Коли нати зав'яже молодій хустку, тоді дають молодим горівки, яку дістає молада в місці в пропою. Потім „піднімають ся“ на стіл, обкручують ся три рази на скатерті і сідають. А староста сідає на стіл і гойкає на кухарку: „Я ще ся днись ни нив і не їв курку“. Кухарка лагодить курку, закосичує і приносить на стіл. Староста мие ся горівкою з кухаркою і обтираєть ся в рушник, який йому подає кухарка. Відтак збирають гроші на ошінок або на таріль — на запомогу молодій і дають дарунки молодого і молодої і дарунки в пропою. Молада присилає молодому через післанца „сорочку“, в ній два колачі, а в них 2 к. або більше грошми; молодий відсилає тин самин післанцем хустку, колачі і стілько саме грошній.

Як молада сидить на столі, ладкають сванки:

70.

Верже Анниця, верже
Тканицю під лавицю,
Ой а віньчик під съцільчик.

Як „верже“ ладкають:

Ой теперь наше краше,
Як ваше було перше.
Красна Анниця в чіпця,
Як перше була в віньци;
Теперь звершили,
Василька оженили.

Просять тата, щоб „метав“ гроші і ладкають:

71.

Ой гнала Анниця качура	Та поки вона его пригнала,
С тихого Дунаю до двора,	Чирвоної чобітки підрала.

А ти ся, татойку, здогадай,
 Деспіді на чобітки гроші дай.
 Заяла Анниця товариць
 Попід зеленийкый Бєськідєць,

Та поки вна єго пригнала,
 Шовкову хусточку підрала.
 Ой ти ся, мамочко, здогадай,
 Дочці на хусточку гроші дай.

72.

Я в Дунаї при краї
 Корчойка збудована;
 Ой бо в тій корчойці
 Анниця шинькариця
 Мід-вино шиньковала,
 За гроші продавала.
 Що заїде ид'ні

Татойко єі:
 Аннице шинькаричко,
 Дай вина скоштувати.
 Ой я такої не даю,
 Я за гроші продаю.
 Дай неві не мірою!
 Дай гроші не личбою.

Так само ладкають матері. Як збирають подарунки, ладкають:

73.

Проме, родинко, проме,
 Дарунки відбирати,
 Дітятко шанувати.
 Бере свекруха балець (дарунки)
 Білейкый, як паперєць,
 Тонейкый, як лебедець.

74.

Кувала зазулька при убочі
 На гордованійко¹⁾ стоячи,
 В новий ся городиць дівлячи.
 Городе, городе Ільвоє,

Приїхали до тя пановє
 Тай привезли до тя даройки
 Ой від данної мамойки.

Потім ладкають проповєви:

75.

Проме, пропійци, проме
 На добру горівочку,
 На любу бисїдочку.
 Пийте, пропійци, пийте,
 Тай дукатами бийте.
 В нас горівка добрая
 І з медом вареная.
 Того й Анниця варила,

Бо вна ся на пропій ладила
 Ой убита дорога
 Від стола до порога:
 Ой того єі вбила
 Василькова родина,
 Василькова родина
 За дарани ходила.

¹⁾ ;Що то є, сама не знаю^а.

Потім беруть молоду в молодим до комори, а за ними виходить родина. Властивого обряду „комори“ нема цілком. Лишили ся лише його сліди в піснях: зрештою усе відбуваєть ся цілком прилично. Часами лише, коли пропій заціпають ся, кладуть ся молоді спати, але при тім нема жадного обряду. Чести цілком не пробують, анї не констатують, „вузликів не шукають, в „нечести“ не роблять жадного ужитку, хіба староста робить деякі дотинки. Нема вагалі жадних приписів, коли молодий не може зробити калини. Звичаю проламання без соітус цілком не знають.

Коли молоді сидять з родиною в коморі, тоді свашки ладкають старості:

76.

Ой вшитко нам ланно,
Лише нам єно дивно,
Старости нам не винно,
Я впала повалина,
Старосту привалила.
Старостойко дівочий,

Не вбавляй нас до ночі,
Бо нічка темнейшая,
Доріжка ховзейкая.
Ой там нам би йти в „стрівки“¹⁾,
А нас поїдят вовкы.

Як староста увійде до хати;

77.

Ой а жаль же нам,
Наш старостойко, на тебе,
Бо не маємо
Пощанованя від тебе.
Бо ти за нас викус не дбаєш,
Чому ти нам горівкы не даш?
Зьзідоймеє сив коничейка с під тебе,
Ой усїдлаєне гнідов котятко під тебе,
Бо якісь виоїля ськіньчив,
То й за свашкы вжейсь забыв.

78.

Щебечуть на дворі ласьцівки,
Дай же нам, старосто, горівкы,
Ой як ся горівкы маєме,
То с тобов гуляти підеме.

¹⁾ „Гори високі“.

Староста несе горівку, а свашки ладкають :

79.

Наш старостойка, як пан,
Дорогий на нїм жупан.
Наш старостойка з міста,
Голова в нього с ціста,
А зубы іс петрушкы,
А очы іс чернюшкы.

Відтак ладкають :

80.

Час би йти, пропійци, до дому,
Вітер нам ворота отворив,
Місяць нам вуличкы просьвітив,
Тай ясная зоря дорогу,
Абы йшли пропійци до дому.

Гостять ся, а потім ладкають :

81.

Доходять нас вісти, гл. 13.

Потім іде пропій дошів, а на порові ладкають :

82.

Домі, госьці, домі,
Бо вже нас волаєт,
Дайне людїм просьцьірь,
Ней люди гуляют.

А на дворі :

83.

Бывайте, сватове, здорові,
Вже вшиткі пропійци на дворі.
А за вашу гостинюкы,
Лишавне гостинюкы.¹⁾
Чорний ворон на порові,
Вже весь пропій на дорові.
Чорний ворон покракне,
Наше дітя поплакне.

¹⁾ Має бути „дітинюкы“.

На тім і кінчить ся весіле, яке триває найже завсігди один день. Ще до недавна розкладали весіля на два дні так, що свашки знають іще старі „звичаї“.

На другий день вставала молода і завітала хату. Відтак йшла нити ся.

До того сходили ся знов гості, а передовсім свашки і музики. Молода ішла з молодим, несучи в руці коновку, а ошіпок під пахою. Над рікою нив молодий молодю своїми руками, а молода молодого і обтирали ся пазухою в сорочки. Потім вертали усі до хати, а молода несла в коновці воду. В хаті ставила коновку на стіл, а гостий садила за стіл гостила. Над рікою свашки ладкали :

84.

В Дунаї на камені
Куплют ся два янгели.
Янгели ся скупали,
Діти ся повмывали,
Пазушками втирали.
Диви ся, Аннице, в воду,
Ци сут у воді бабці,
Ци будут в тебе хлопці.
А кілько в воді бабців,
Тільки в Анницї хлопців.

Як молода „чиряє“ воду в „коновцю“, ладкають свашки далі :

А кілько в ріці вдерочок,
Тільки в Анницї діточок.

Коли молода несла воду домів, ладкали :

85.

Несе Анниця воду,
Меже чмлядку згоду.

На другий або на третій день йдуть у гості до тестя — молодого родина йде до родини молодої. Музика грає, а парубки виспівують світські співанки, нерас і соромицькі. При тім розуміють ся відбувають ся і танці.

Тепер кілька заміток, як відповідь на деякі невідповіджені питання квестіонаря проф. Вовка.

Ad 11) Після церкви ідуть до молоді на гостину. Вінчане відбувають ся завжди перед весіллям.

12) Дружина молодого не має своєї спеціальної назви. Усі закошчені бервінком і вівсиком, але лише до пропою. На пропою відзнак неносять. Дружба мусить „сокогати ся“ з прапорцем, то значить, мусить його добре сховати, заким придуть пропійци. Колиб вони застали у нього прапорець, то дружба мусів би викупити його.

19) По „почіпчинах“ можуть дружки лишити ся.

20) Півня не смажать.

21) Коли молоду відводять до молодого, то пена звичаю, щоби молодий ударяв її нечем.

22) Молоду тому вносять до хати, щоби не могла ворожити.

37) Нема звичаю, щоби молода танцювала на другий день по весілю з усіми боярами і мушцями і щоби вони цілували її і давали їй подарунки.

38) Від хати до хати з музикою не ходять, лиш до тестя.

39) Звичаю передягати ся за Цигана не знають і не крадуть при тій нагоді.

40—41) Короваю не печуть.

18) Коси не утинають. Лиш по шлюбі носять молодниця через який тиждень окремий, свого рода чипець, гладкий, обложений з усіх боків шпильками.

Додаю пісню зложену сином Сефти на одну дівчану, яка не йшла за иншого, хоч мала з ним побрати ся :

Ци чули ви, люди добрі,
Ци чули, чували,
Що Моцкы богачови
Частги обіцяли.
Сорок ринських на бычата,
Вівцю та телицю
Тай дівка му записала
Ядну половницю.
А но він ся не прийняв
Лиш до половини,

Мусіла му записати
Малой середини.
Тойто богач буде салаш
Від Моцків гнати,
(Той) широко буде ворота
В лугах вотворяти.
Ой вожене вівчарь пасти,
Вівчарь на границу,
Натрунбече моцківські
Дівці у гувицю.

Записано в вересні, 1904 р. з уст свашки Сефти Пальків.

Увага.

Описи українських весіль із різних сторін нашої етнографічної території належать до найчисленніших у нашій етнографічній літературі. Вже 1777 р. появилася друком у Петербурзі опис Гр. Калиновського п. н.: Описаніє свадебныхъ украинскихъ простонародныхъ обрядовъ, въ Малой Россіи и въ Слободской Украинской губерніи, такожъ и въ великороссійскихъ слободахъ, населенныхъ малоросіянами, употребляемыхъ. Ст. 26, 12^о (передрукований описля в „Харьковскомъ Сборникѣ“, т. III). Від тоді повтаряли ся ті описи часто, що не було жадної більшої етнографічної збірки, де їх бракувало би; крім того друкувало ся їх багато по різних часописах, а деякі й окремо. Правда, вартість тих описів не все однакова; в одних подавано тільки пісні, а церемоніял, як раз найважніший для науки, пропускано; в других подавано лише відривки і з пісень і з церемоніялу; в інших наводжено рід „весільної антології“, на підставі якої не можна уложити образу цілоти весільного обряду. Не бракувало одначе й повних і докладних описів, якими й нині можна вповні користувати ся без усяких застережень. Бібліографію всіх тих описів можна знайти в отсих творах: 1) И. Е. Левницькій, Галицко-русская бібліографія (по рік 1888). 2) Б. Гринченко, Етнографическіе Матеріали, т. III, ст. 697—757 і 759—761. 3) Б. Гринченко, Литература украинскаго фольклора (від 1777—1900 р.).

Наукового опрацювання дочекали ся весільні обряди найповніше в праці проф. Ф. Вовка: Volkov Théodore, Rites et usages nuptiaux en Ukraine (пор. паризьку „L' Anthropologie“, 1891 і 1892 р.; вийшла також окрема відбитка; крім того була ся праця надрукована по болгарськи в „Сборник-у за народни утворенія“). Багато уваги присвятив їм також проф. М. Сумцов у працях: Религіозно-нмещеское значеніє малорусской свадьбы (Кіев. Старина, 1884, III); О впливі гре-

ческаго и римскаго свадебнаго ритуала на малорусскую свадьбу (Кіев. Стар., 1886, I); О свадебныхъ обрядахъ, преимущественно русскихъ (Харків, 1881); пор. також його: Культурныя переживанія (Київ, 1890) та: Хлѣбъ въ обрядахъ и пѣсняхъ (Харків, 1885). Сюди належить іще й праця В. Ястребова: Rains de noces rituels en Ukraine (Revue de traditions populaires. Paris 1885 і окремо); її надрукувала також Кіев. Стар. 1897, XI, п. в. Свадебныя обрядные хлѣбы въ Малороссіи.

SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE CHEVCHENKO À LÉOPOL.

MATÉRIAUX
pour l'Ethnologie ukraino-ruthène
publiés par la Commission ethnographique.

Tome neuvième.

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ,
КОМІСІЯ ЕТНОГРАФІЧНА.

МАТЕРІЯЛИ
ДО
УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ.

ТОМ ІХ.

Львів.

Лéopol.

1907.

з ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
під надзором К. Водяницького.

Виходить раз на рік.

Звертатись по ділах видавничих і редакційних у *Наукове Товариство імени Шевченка*, ул. Сушінського 17 у Львові.

Paraissent une fois par an.

S'adresser pour la publication et la rédaction : à la *Société Scientifique de Chevtchénko*, 17, rue Soupinski, Léopol (Lemberg) Autriche.

В КНИГАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

у Львові, ул. Театральна, ч. 1,

можна набути ось які видання, що доторкають ся етнографії:

Антоневич В., Чари на Україні	0-45	К.
Бодянський О., Українські казки	0-50	"
Верхратський Іван, Знадобя для пізнання угро-руських говорів, т. 1—2 по	2-00	"
Новк Хведір, Кавказ і Карпати. Деякі проби етнольоічних зближень	0-15	"
Гнатюк Володимир, Словацький опришок Яношік в народній поезії	0-50	"
" " Русини Пришівської епархії і їх говори	0-70	"
" " Hungaro-Ruthenica	0-20	"
" " Хітарські легенди	0-35	"
" " Словани чи Русини	0-30	"
" " Пісенні новотвори в укр. руській нар. словесности	0-50	"
" " Угорські духовні вірші	2-50	"
" " Народні пожива на Бойківщині	0-40	"
рушевський М., Історія України-Руси т. I (містить огляд староруського		
побуту	7-50	"
" " Розвідки й матеріали до історії України-Руси, т. II.		
містить між иньшми пісні з поч. XVIII в.	2-00	"
" " Етнографічні категорії й культурно-археологічні типи		
в сучасних студіях східньої Європи	0-30	"
" " Співні питання староруської етнографії	0-50	"
Еган Е., Руські селяни на Угорщині	0-25	"
Етнографічний Збірник, т. I. Містить:		
М. Крамаренко, Різдвяні святки на Чорноморії.		
О. Роздольський, Галицькі народні казки й анекдоти в Бердині лов. Бродського.		
О. Шимченко, Українські людські вигадки.		
Програма до зібраня відомостей про українсько-руський край і нарід,		
уложена членами Наук. Тов. ім. Шевченка	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. II. Містить:		
В. Гнатюк, Лірники, Ліричні пісні, молитви, слова і т. и. з пов. Вучачького.		
Ю. Жаткович, Замітки етнографічні з Угорської Руси.		
Митрофан Дикарєв, Чорноморські народні казки й анекдоти	3-00	к.
Етнографічний Збірник, т. III і IV. Містить:		
В. Гнатюк, Етнограф. матеріали в Угорської Руси (Легенди, Новелі,		
Казки, Байки, Оповіданя про історичні особи, Анекдоти) том по	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. V. Містить:		
М. Дикарєв, Народна гутірка з поводу коронації. — М. Бидик, Із народньої		
памяті про панщину. Гуцульські примівки (ріжних занюсувачів). — Ф. Колесса,		
Людві віруваня на Підгір'ю (доповненя до попередньої статі). — І. Франко,		
Людві віруваня на Підгір'ю (доповненя до попередньої статі). — Р. Кайндль.		
Фольклорні матеріали і иньші дрібніші статі	4-00	К.
Етнографічний Збірник, т. VI. Містить:		
В. Гнатюк, Галицько-руські анекдоти	4-00	"
Етнографічний Збірник, т. VII. Містить: О. Роздольський, Галицькі		
народні казки	2-00	"
Етнографічний Збірник, т. VIII. Містить: О. Роздольський, Галицькі		
народні новелі	2-00	"
Етнографічний Збірник, т. IX. Містить: В. Гнатюк, Етнографічні ма-		
теріали з Угорської Руси. Т. III. (I. Матеріали записані в ком.		
Землян, Шарош, Спіш. II. Пісні записані в Бачії)	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. X. Містить: Галицько-руські народні припо-		
відки. Зібрав, уперед. і поясненя др. Ів. Франко. Вып. I. (А—Відати)	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. XI. Містить: Галицько-руські народні пісні		
з мельодіями. Зібрав др. І. Колесса	6-00	"
Етнографічний Збірник, т. XII—XIII. Містить: В. Гнатюк, Галицько-		
руські народні легенди, I—II, том по	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. XIV. Містить: Оповіданя Р. Ф. Чмичала.		
Зібрав В. Лесевич	4-00	"

Етнографічний Збірник, т. XV. Містить: Зядоба до галицько-руської демонології, т. I. Зібрав В. Гнатюк	4.00 "
Етнографічний Збірник, т. XVI. Містить: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. Ів. Франко. Вип. II (Відомі-Діти)	5.00 К.
Етнографічний Збірник, XVII—XIX. Містить: Коломиїни, т. I—III (Т. XX друкується і буде містити IV т. Коломайон). Зібрав В. Гнатюк, том по	4.00 "
Житє і Слово, вістник літератури, історії і фольклору, томи I—IV, разом	20.00 "
зібрано значне число народніх переказів і оповідань про опришків	3.60 "
Записки т. I—LXXIX — містять багату бібліографію по етнографії, огляди часописів і чимало статей і матеріалів, том по	3.00 "
Збірник фільологічної секції, т. II. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. I.	3.00 "
Збірник фільологічної секції, т. III. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. II	3.00 "
Збірник фільологічної секції, т. V. Містить: I. Верхратський, про говор галицьких Лемків. Побіч граматичної розвідки про говор Лемків подані тут також тексти лемківських народніх оповідань і пісень.	6.00 "
Збірник фільологічної секції, т. VII. Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. III.	4.00 "
Зоря, письмо літературно-наукове р. III, V, VI по 6.00 к. VIII, IX, X і XI по	10.00 "
(містять між іншими етнографічні праці Д. Лецького).	
Зубрицький М. Тісні роки	0.30 "
" " Про рекрутчину	0.18 "
" " Пачкарство бакуну (тютюну) в горах у Галичині	
" " в XIX ст.	0.60 "
" " Велика родина в Мшанці	0.10 "
Клоустон, Народні казки і вигадки	1.00 "
Кувеля Зенон, Славянські балади на тему: хлопець перебирається в жіночу одіж	0.80 "
" " Угорський король Матвій Корвін в славянській устній словесности	2.00 "
Левицький Нечуй І. Світогляд українського народу. (Написано на основі книги Аванасева „Поетическія возрвнія Славянъ на природу“)	0.60 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. I.	8.00 "
Матеріали до укр. руської етнології, містять В. Шухевича: Гуцульщина, т. II. (400 к.); т. IV, V і VII по.	6.00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. III.	4.00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. VI.	6.00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. VIII. Містять: Мр. Г. Дитина в звичаях і віруваннях укр. народа	4.00 "
Миколаєвич Я. Опис Каменецького повіту	2.00 "
Огоновський Ом. Історія руської літератури, т. IV. (Житєписи і характеристики українсько-руських етнографів)	2.00 "
Олехнович В. Раси Європи і їх історичні взаємини	0.70 "
Охримович В. Остання комунізму у Бойків	0.20 "
Руська історична бібліотека, т. XIX. В праці Ю. Целевича про опрашків	
Студинський Б. Лірники, студія. (Містить словар лірницького жартону)	0.40 "
Франко Ів. Жіноча невоя в народних піснях	0.70 "
" " Варлаам і Йоасаф, старохрист. роман	4.00 "
" " Наші коляди	0.40 "
" " Лукіян Кобилиця	0.40 "
" " Наливайко в міданім биці. Причинок до історії легенди.	0.35 "
" " Пісня про Правду і Неправду	1.00 "
" " Прятка про сліпця і хромця	1.30 "

SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DE CHEVTOCHENKO À LÉOPOL.

MATÉRIAUX

pour l'Ethnologie ukraino-ruthène,

publiés par la Commission ethnographique.

Tome dixième.

МАТЕРІЯЛИ

до

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ.

ТОМ X.

ВИДАЄ ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

Львів.

Léopol.

1908.

**З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
від редакції К. Веднарського.**

В КНИГАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

у Львові, ул. Театральна, ч. 1,

можна набути ось які видання, що доторкають ся етнографії:

Антонович В., Чари на Україні	0-45	К.
Водяський О., Українські казки	0-50	"
Верхратський Іван, Знадоба для пізнання угро-руських говорів, т. 1—2 по	2-00	"
Невк Хведір, Кавказ і Карпати. Деякі проби етнологічних зближень	0-15	"
" " Українське рибальство у Добруджі	0-40	"
Гнатюк Володимир, Словацький опришок Ляномія в народній поезії	0-50	"
" " Русиня Прашівської єпархії і їх говори	0-70	"
" " Hungaro-Ruthenica	0-20	"
" " Хітарські легенди	0-35	"
" " Словаки чи Русини	0-80	"
" " Пісенні новотвори в укр. руській нар. словесности	0-60	"
" " Угроруські духовні вірші	2-50	"
" " Народні поживи на Войківщині	0-40	"
Грушевський М., Історія України-Руси т. I (містить огляд староруського побуту)	7-50	"
" " Розвідки й матеріали до історії України-Руси, т. II. містить між иньшим пісні з поч. XVIII в.	2-00	"
" " Етнографічні категорії й культурно-археологічні типи в сучасних студіях східної Європи	0-30	"
" " Спірні питання староруської етнографії	0-50	"
Доманицький В., Піювер української етнографії (Зоріян Долента-Ходаковський)	0-80	"
Еган Е., Руські селяни на Угорщині	0-25	"
Етнографічний Збірник, т. I. Містить:		
М. Крамаренко, Рідвяні свята на Чорноморії.		
О. Ровдольський й, Галицькі народні казки в Берліні пов. Бродського.		
О. Шимченко, Українські людські вигадки.		
Програма до збирання відомостей про українсько-руський край і нарід, уложена членами Наук. Тов. ім. Шевченка	3-00	"
Етнографічний Збірник, т. II. Містить:		
В. Гнатюк, Лірники, лірницькі пісні, молитви, слова т. п. з пов. Вучацького.		
Ю. Жаткович, Замітки етнографічні з Угорської Руси.		
Митрофан Дикар'їв, Чорноморські народні казки й анекдоти	3-00	К.
Етнографічний Збірник, т. III і IV. Містить:		
В. Гнатюк, Етнограф. матеріали з Угорської Руси (Легенди, Новелі, Казки, Байки, Оповідання про історичні особи, Анекдоти), том по	3-00	"
Етнографічний Збірник, т V. Містить:		
М. Дикар'їв, Народні гутірка з поводу коронації. — М. Бпдик, Із народньої пам'яті про панщину. Гуцульські примівки (ріжних запасувачів). — Ф. Колесса, Людові вірування на Підгір'ю в с. Ходовичах, Стрийського пов. — І. Франко, Людові вірування на Підгір'ю (доповнена до попередньої статі). — Р. Кайндль, Фольклорні матеріали і иньші дрібніші статі	4-00	К.
Етнографічний Збірник, т. VI. Містить:		
В. Гнатюк, Галицько-руські анекдоти	4-00	"
Етнографічний Збірник, т. VII. Містить: О. Ровдольський й, Галицькі народні казки	2-00	"
Етнографічний Збірник, т. VIII. Містить: О. Ровдольський й, Галицькі народні новелі	2-00	"

Етнографічний Збірник, т. IX. Містить: В. Гнатюк, Етнографічні матеріали з Угорської Русі. Т. III. (I. Матеріали записані в ком. Земляни, Шарош; Спіш, II, Пісні записані в Бачці).	3-00 "
Етнографічний Збірник, т. X. Містить: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упоряд. і пояснив др. Ів. Франко. Вид. I. (А—Відати)	3-00 "
Етнографічний Збірник, т. XI. Містить: Галицько-руські народні пісні з мелодіями. Зібрав др. І. Колесса	6-00 "
Етнографічний Збірник, т. XII—XIII. Містять: В. Гнатюк, Галицько-руські народні легенди, I—II, том по	3-00 "
Етнографічний Збірник, т. XIV. Містить: Оповідання Р. Ф. Чижала. Зібрав В. Лесевич	4-00 "
Етнографічний Збірник, т. XV. Містять: Звідоби до галицько-руської демонології, т. I. Зібрав В. Гнатюк	4-00 "
Етнографічний Збірник, т. XVI. Містять: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. Ів. Франко. Т. I, вид. II	5-00 "
Етнографічний Збірник, XVII—XIX. Містять: Коломийки, т. I—III (Т. XX друкується і буде містити IV т. Коломийок). Зібрав В. Гнатюк, том по	4-00 "
Етнографічний Збірник, т. XXI—XXII. Містять: Галицько-руські народні мелодії зібрані на фонограф Йосифом Роздольським, списав і зредагував Стан. Людкевич, том по	6-00 "
Етнографічний Збірник, т. XXIII. Містять: Галицько-руські народні приповідки. Зібрав, упорядкував і пояснив др. І. Франко. Т. II, вид. I.	3-00 "
Житє і Слово, вістник літератури, історії і фольклору, томи I—IV, разом зібрано значне число народних переказів і оповідань про опришків	20-00 "
Записки т. I—LXXXIV — містять багату бібліографію по етнографії, огляди часописів і чимало статей і матеріалів, том по	3-60 "
Збірник фільологічної секції, т. II, III, VII і X. Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство. Т. I—IV; два перші томи кожний по 3 кор., два другі кожний по	3-00 "
Збірник фільологічної секції, т. V. Містять: І. Ферхратський, про говор галицьких Лемків. Побіч граматичної розвідки про говор Лемків подані тут також тексти лемківських народних оповідань і пісень.	4-00 "
Зоря, письме літературно-наукове р. III, V, VI по 6-00 в VIII, IX, X і XI по (містять між иньшими етнографічні праці Д. Леикого).	6-00 "
Зубрицький М. Тісні роки	0-30 "
" " Про рекручяну	0-18 "
" " Пачкарство бакуну (тютюну) в горах у Галичині	0-60 "
" " в XIX ст.	0-10 "
" " Велика родина в Мшанці	1-00 "
Клоустон, Народні казки і вигадки	4-00 "
Колесса Фл. Ритмика українських народних пісень	0-80 "
Кувеля Зенон, Славянські балади на тему: хлопець перебираєть ся в жіночу одіж	2-00 "
" " Угорський король Матвій Корвін в славянській устній словесности	0-30 "
" " Причини до народних вірувань з початком XIX ст.	0-30 "
" " Про студії над дітьми	0-60 "
Левинський Нецуй І. Світлогляд українського народу. (Написано на основі книги Аванасева „Поэтические воззрѣнія Славянъ на природу“)	8-00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. I.	6-00 "
Матеріали до укр. руської етнології, містять В. Шухевича: Гуцульщина, т. II. (400 к.); т. IV, V і VII по.	4-00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. III.	6-00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. VI.	3-00 "
Матеріали до укр. руської етнології, т. VIII і IX. Містять: Мр. Г. Дитина в звичаїх і віруваннях укр. народа, том по	2-00 "
Миколаєвич Я. Опис Каменського повіту	2-00 "
Огоновський Ом. Історія руської літератури, т. IV. (Житєписи і характеристики українсько-руських етнографів)	0-70 "
Олехнович В. Раси Європи і їх історичні взаємини	

Охримович В. Остання конунгу у Бойнів	0-20	к
Руська історична бібліотека, т. XIX. Праця Ю. Кулевича про екранні	0-40	"
Студинський К. Лринки, студії. (Містить словар ліричного жаргону)	0-20	"
Томашівський Ст. Причини до вітання старої території Угор. Русі тепер і данийчас	0-90	"
" " Угорські Русини в світлі мадарської урядової ста- тистика	0-70	"
Франко Ів. Жіноче веселі в народних піснях	4-00	"
" " Варлаам і Йосаф, старохрист. роман	0-40	"
" " Наші воляди	0-40	"
" " Лукіян Кобилниця	0-40	"
" " Найкраще в підляні бачі. Причини до історії легенди	1-00	"
" " Пісні про Правду і Неправду	1-00	"
" " Притча про сліпих і хрипця	1-00	"
" " Слово про збурення казля	0-80	"
" " Кован Плахта	1-00	"
" " Слово о Лазареві воскресінні	0-80	"
" " До історії українського вертепа XVIII в.	1-00	"
" " Нові матеріали до історії українського вертепа	3-50	"
" " Студії над народними віснями	0-60	"
Ширецький Кость. Надгробні хрести на Україні	1-00	"
Щербатовський Вадим. Дерев'яні церкви на Україні і їх тина	0-20	"
Щурат Василь. Увійшло злощина діачком в Бродях 1727 р.		"

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

book should be re
Library on or before

TOZZER LIBRARY

3 2044 041 834 938

**This book is not to be
taken from the Library**

7 April 1968 JH

